

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF CALIFORNIA.

RECEIVED BY EXCHANGE

Class

~~8314~~

~~M 52~~

MARDARIE COZIANUL

LEXICON

SLAVO-ROMÂNESC

ȘI

TÎLCUIREA NUMELOR

DIN 1649.

PUBLICATE

CU STUDIU, NOTE ȘI INDICELE CUVINTELOR ROMÂNESC

DE

GRIGORIE CREȚU

PROFESOR LA LICEUL MATEIŢU BASARAB.

CU MAI MULTE FACSIMILE

EDIȚIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE

BUCURESCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE CAROL GÖBL

Furnizor al Curții Regale

16, STRADA DOAMNEI, 16

1900.

MAR 03 1935

PRESERVATION
COPY ADDED
ORIGINAL TO BE
RETAINED

MAIN

EXCHANGE

PG46
Z5 C74
1900
MAIN

PREFAȚĂ.

Lucrarea de față se compune din 3 părți:

1). *Studiul propriu Țis, care descrie codicele, arată întocmirea lexiconului, se ocupă de particularitățile limbei slavone și ale celei românești a cărții și atinge câteva chestii streine, dar în legătură cu vocabularul, cum sînt acelea despre Berînda și despre celelalte un-spre-dece încercări de lexicografie slavo-română, insistînd firesce cît mai mult asupra elementului românesc.*

2). *Textul slav ic și românesc cu cirilice, la care s'au adaus pe margine numerele paginelor și ale articulelor codicelui din cinci în cinci, cu diferite semne, ca stelufe pentru deosebirea vorbelor luate de Mardarie din Suplimentul său din Numele proprii ale lui Berînda, cum și a celor adause de Mardarie însuși; asemenea, nisce cruci puse înaintea pentru distingerea vorbelor scrise de alții și în urmă pentru deosebirea numelor proprii de călugări și călugărițe. In parentese s'au pus mai ales variantele din Berînda și alte puține completări sau îndreptări, cum și semnul întrebării, cînd am credut că traducerea e nêexactă, ceea-ce se pôte ușor verifică prin comparare cu orî-ce lexicon slav ic bun, cum e bună-ôră al lui Fr. Miklosich. (1) In note am mai dat variante și alte explicări. N'am putut finê samă de numărul și lungimea rîndurilor; de asemenea am despărțit vorbele scrise unit, în special encliticele le-am despărțit printr'o liniuță.*

---

(1) *Lexicon palæoslovenico-græco-latinum* edidit Fr. Miklosich, Vindobonæ, 1862—1865.

3) *Indicele cuprinde toate vorbele românescri numerotate și înșirate în ordine alfabetică, dar s'a ținut samă și de diferitele forme flexionare ale lor, cari s'așezat la un loc. În parentese am adaus tot-deauna procliticele, encliticele și alte vorbe ce se întrebuițază des în legătură cu aceea ce formază obiectul articolului. Trebuie să se noteze că cuvintele din parentese fără nici un semn sînt de pus înaintea, iar cele cu + sau -, în urma celui dela începutul articolului. Numerele cu * în urmă arată vorbele adause, în manuscriptul lui Mardarie de alfiu, iar cele dintre [ ], de noi. Mai multe amănunte în această privire s'a dat în însemnarea de la începutul Indicelui (p. 303). Ast-fel indicele va face ca publicația să fie întrebuițată și ca lexicon româno-slavon, deși trebuie știut, că nu ori-cărui vorbe românescri corăspunde numai decât una slavică.*

Am făcut comparații cu vorbele și formele lui Michail Moza, a căru Chronica de la 1620 a publicat-o d-l B. P. Hasdeu în Cuvente den Bătrăni I și cu ale Lexiconului român-latin, manuscript de pe la 1670, publicat întreg de subsemnatul în Revista «Tinerimea Română», noua serie, vol. I (1898), sub titlul Anonymus Caransebesiensis, Moza fiind Oltean ca și autorul Lexiconului ce publicăm, iar Anonymus din Banat, provincie limitrofă cu Oltenia.

Am crezut că servim știința, făcând la multe cuvinte diverse observații gramaticale, dialectale etc., distingînd însă tot-deauna, prin forma caracterelor, adausele noastre de cuvintele lexicografului studiat. O samă din aceste observații, adecă cele etimologice, cari în câte-vă casuri au luat proporții neobiceiuite (de exemplu cele relative la fluer și la sufixul ete din acum dispărutul hrăjeate), au nevoie de o justificare specială.

Articolele s'așezat așa, ca cetitorul să prindă dintr-o singură privire familia întregă a unui cuvînt: forma primitivă, derivatele și compusele lui, cum și ori-ce înruderiri ce s'așezat în carte. Ast-fel chiar prin acesta noi am dat lucrării un caracter etimologic pronunțat. Intrați pe această cale, ne-a fost greu de a nu arată originile mai multor vorbe, cari ne preocupau de mai mulți ani, mai ales ale aceloră despre cari părerea noastră era cu totul originală.

Iacă lista acestor vorbe cu arătarea paginei din carte, când ele nu se află la locul ce li se cuvine în şirul alfabetic ordinar al Indicelui: (1)

a, *particulă enclitică*;
 abătură(-se), p. 303 s. v. a, *prep.* = *lat. ad*; (2)
 acia, cf. p. 331 s. v. *i, *adverbiu*;
 adecă;
 adevărū;
 aestū, p. 327 s. v. grierū;
 aguride, p. 354 s. v. panachide;
 aice, p. 327 s. v. grierū;
 aiurea;
 al;
 alamă, p. 345 s. v. malamă;
 alergū, p. 303 s. v. a, *prep.* = *lat. ad*; (3)
 altiţă, p. 360, col. a doua;
 alung, *în nota de la alerg de mai sus*;
 amū, p. 354 s. v. omşorulū şi 369 s. v. spământă(-se);
 apăsată, p. 356 şi 358 s. v. *păsată şi povăţire;
 apestire şi pesti (nu);
 apucū, *în nota de la alerg de mai sus*;
 ară, are, *auxiliar în formele compuse ară fi şi are fi fost*,
 p. 382 s. v. voļū;
 arepă, p. 356 s. v. [*pe, *pede]; (4)

(1) *În listă, printre etimologiile proprii, am intercalat şi de cele descoperite de alţii, crezând că aducem oarecare lumină prin explicarea noastră.*

(2) *Acum însă cred că e mai probabilă etimologia *abbatuo (Laurian-Maxim, Körting, Tiktin şi în parte Hasdeu) de cât *adbatuo (De Pontbriant şi Philippide).*

(3) *Acum însă prefer etimonul lat. ca(ba)llico — arleg — alerg cu aferesa consonei iniţiale etc., cf. apuc = *capuco, cârlan = caball(us) + -an şi balegă de mai jos. Arom. lag (cf. Papahagi, Români din Meglenia), ar pute fi un (c)all(e)gu metatesat, iar alag din cele-lalte părţi o formă mai târzie cu a protetic. Pentru schimbarea accentului cf. alêg = lat. elîgo. Se mai observă că verbul acesta e neutru, nu activ ca alung, care trebuie să vie, nu din un lat. *adlongare, ci din elongare, de unde v. it. elongare şi fr. éloigner şi cu care cf. v. rom. delungare. Ar fi fost şi straniu ca numai limba noastră să nu fi păstrat simplul caballico, deşi orîce copil de Român alêrgă călare pe bēţ.*

(4) *Aripezū din locul citat e greşit tipărit în loc de înaripezū.*

asemenea, p. 355 s. v. până;
 asfințescă, p. 304 *sus*;
 astupă, p. 372 s. v. *stupă;
 auș, p. 354 s. v. omșorulă;
 aușel, p. 338 s. v. înșelă;
 baeră;
 balega;
 belire, p. 324, col. a doua;
 boșorog, p. 372 s. v. surupătoră;
 brăfire; (1)
 brânză, p. 324, col. a doua;
 broască;
 bucurie, bucur, bucurare;
 bușmachîu, p. 124, nota 2; (2)
 capătă;
 cârcelă, p. 324, col. întâia și 327 s. v. grîeră;
 ce și ci, *conjunție*;
 cel și cîastă;
 ceură;
 cîațe;
 cîorchin, p. 372 s. v. strugur;
 codilă și codirlă, p. 338 s. v. înșelă;
 codru;
 corcodușă sau curcudușă, p. 319;
 Crăciun, p. 325 s. v. flueră;
 crieră, p. 327 s. v. grîeră;
 cruțat, p. 351 s. v. necruțat;

(1) *Etimologia acestui cuvînt pare a fi mai simplă de cît cea dată la p. 309 și anume: lat. fabulari — faburare — făbrire — brăfire, cu conjugarea schimbată și numai cu o singură metatesă a grupului br. Dacă acesta e forma mai veche românească, atunci actualul băfire trebuie considerat ca o formă metatesată din nou și deci presupunerea de la p. 80 că brăfală etc. ar fi metatesat din bărfală nu ar mai pute avea loc acum, când nu mai este îndoelă asupra originii latine a vorbei. — Chestia metatesei lichidelor din cărțile vechi românești avînd o importanță deosebită și fiind tractată de noi, în paragraful respectiv de la pp. 80—81, pentru prima oară într'acest chip, ne permitem a ruga pe cititor să-î dea atenția cuvenită, fiind samă și de observațiile ce facem, în notele din această prefată, la cuvintele brăfire, năprăca și prăghie.*

(2) *Cf. mold. bușmac din Dictionnaire roum.-fr. par Fr. Damé.*

cunten), p. 375 s. v. *tenl;
 cură (= *curge*) = *lat. colare + currere*;
 cură (= *alérgá*) = *lat. currere*;
 dară;
 dâogariŭ, p. 72;
 deacă;
 deci;
 dereticare, p. 363 s. v: *reagere;
 desfătări;
 deslușit;
 despic;
 deșteptă (a se);
 Dragobete, *nume de sărbătoare populară*, p. 331;
 dumerire;
 de-a-dura, p. 326 s. v. gaură, p. 336 s. v. înde, p. 361 s. v.
 pururea;
 -e *final din expresii ca pe apucate*;
 erete și arete, p. 329, col. întâia; (1)
 fig și figa;
 fillariŭ;
 fiștigóea, p. 323 col. a doua;
 flit, p. 324, col. întâia;
 fluerŭ și flueră;
 funicel, p. 38.
 gaură, și la p. 384 s. v. zgău;
 găcescŭ;

---

(1) *Copiii din satele Mușetești și Gruŭ—Gorj, când se duc cu vitele prin poene (câmpuri) și vor să prindă sfrâncioge sau alte pasări, strigă pe erete cu vorbele heri, heri! La acest ghelăiŭ el vine în crâng și le scóte din tufe, iar băieții dau cu bótele (pe aiurŭa 'ciumegele'), de le omórá. Așa dar eretele este un fel de hărășitor sau hăreș, hărăș (după vorba lui Miron Costin, I, 439, ediț. V. A. Ureche, și Dosoteiŭ în Paremiariŭ, f. 31). De aceea înclin a crede că erete e o formă mai nouă a vorbeii hărăș, care s'a făcut din tulpina har- a maghiaro-sl. harŭđ, ca și cântăreș din cântare. Știința de mai sus ne-a comunicat-o gardul comunal Mateiŭ Tănăsescu, originar din Voiteștiŭ-din-deal — același județ, care spune că în satul său nu se dice erete, ci numai 'uliŭ', și că eretele n'ar fi de cât un uliŭ tânăr; căci, dicea el, uliul prinde pasări, când e mai mic și de aceea numai s'ar fi părănd că uliul e mai mare de cât eretele.*

găoază, p. 384 s. v. zgău;
 ghiunoe;
 grîerû;
 gûrnie;
 haî;
 hărăesc;
 hrăjeate (1);
 hrătîe, p. 80.
 hreascuî, p. 328.
 i şi hi, p. 320 s. v. eşire;
 *i, *adverbiu*;
 iar;
 *inte;
 încă, şi 303, col. a doua;
 înde *din* îndemănă, îndemnû, îndesară, îndeşti ani;
 pe'ndelete, p. 330, col. *întăia*;
 îndurà (a se) (+spre), p. 326 s. v. gaură, 336 s. v. înde,
 361 s. v. pururea; (2)
 îngăduescû, p. 335 col. *întăia*;
 înlântru, înlăuntru, p. 342 s. v. lăntru;
 însă;
 însoru(-mă), p. 338; cf. 335, col. *întăia* (3);
 înşelû;
 întămplare;
 întărătare;
 întîmpin;
 întortû, cf. p. 84;
 întrâmare, cf. *trâmare;
 întrebare, p. 339 s. v. întărătare;
 întreg, şi la 307 s. v. atingu-mă;
 lapăd;
 lămurit;
 lăsat de-sec, p. 360, col. a doua;

(1) Cf. *Indreptarea legii din 1652*, p. 78 (glava 104): «*tavliile sã ehîamă şi coînacelle şi harjeţile.*»

(2) *In locurile citate de la pp. 326 şi 361 s'a făcut greşela că nu s'a pus semnul + înainte de spre din parentesă.*

(3) *Însă în acest al doilea loc explicarea silabei iniţiale s'a făcut greşit.*

lăcuescă, p. 72;
 lişnic, p. 228, nota 8;
 *lo, *adverbiu*;
 lu, *articol antepus*;
 luntre;
 malamă;
 măceş;
 măl;
 mămue;
 mânz, p. 324, col. a doua (1);
 mânzat, cf. nota de la articolul precedent;
 mânzare, cf. nota de la mânz;
 măşcoiă, muşcoiă, măşcul, mēskē;
 mejdina;
 mescătoriū = *lat. *bibiscatorius* — *biscatorius*;
 miduesce, p. 319 s. v. dumerire;
 minune;
 Mirea = Mitrea = Dumitru, de unde şi Mircea, p. 342 s. v.
 lăntru;
 mitlutel;
 mormînt;
 moş, p. 354 s. v. omşorul;
 moşie;
 motan, p. 338 s. v. înşelă;
 mujdelă, p. 338 s. v. înşelă;
 naşă, nănaşă;
 năprăca, şi p. 80; (2)
 nedeşgrăit, cf. p. 92 şi 95;
 nemoştesc;
 nimearnică, cf. p. 75, cum şi 369 s. v. spămîntă (-se);
 norie;
 oare, *adverbiu*;

(1) Cuvîntul vine probabil din lat. *e(x)vulsus* (a lacte) al lui Varro, *afersat* şi cu v — m, ca în *smuls*, cum şi cu l — n ca în *cel-alant*; pentru sens cf. *mânzat*, *mânzare*.

(2) Etimologia propusă la p. 350 înlătură, credem, îndoela asupra originii, cum şi presupunerea tot de la p. 80 că forma *năprăca* ar fi metatesată din *năpărca*, probabil fiind tocmai contrarul. În original e *năprăca*, nu *năprăcă* nici *năprăca*, cum s'a tipărit la p. 80 şi în Indice.

*omne;
 omşorulū;
 osânză, p. 372 s. v. susuoara;
 panachide;
 pânaţu, păraţu, p. 355 s. v. până;
 până;
 păscariū;
 pesti (nu), v. apestire;
 péză, p. 358 s. v. povăţire;
 pomisealnicū;
 Popilete, *nume propriū de familie*, p. 330, col. a doua;
 poticala, p. 93;
 povăţire;
 pozinariū;
 prăghie, p. 80; (1)
 prăsele, *care se dice şi plăsele, plessele*, p. 324, 360, col. a doua;
 prepec;
 prespre şi preste;
 pula;
 pururea;
 puţă, p. 360, col. a doua;
 rabdū, p. 72;

(1) Am crezut un timp că p^ote fi lat. *perticula—*percla*, aşă dar sincopat. Pentru c—g, cf. gâdace=ghióce=lat. **cloc(h)ea*=*cochlea*. Mai rămâneă însă de explicat schimbarea accentului. De aceea am înclină pentru etimonul *ferculum*—*fercula* 'lectică' la Hieronim, influenţat de aprópe sinonimul *pără ngă*=lat. *p(h)alanga*, cu atât mai mult că în *Lexiconul lui Mardarie* şi în cel de la Bistriţa de pe la 1700 (cf. Gaster, *Chrestomatia*, I, 357), cuvîntul corăspunde vsl. *но́сѣмо* 'vehiculum, lectica, feretrum' după Miklosich. Pare aşă dar că vorba părăghie, înainte de 1700, aveă alt înţeles decât cel de astăđi şi deci nu trebuia numai decât pus semnul întrebării la articolul respectiv. D-l Şăineanu presupune un etimon mlat. *pergula*. Cihac crede că atât rom. părăghie cât şi alb. *purték*: vin din vsl. *пѣрѣга* 'virga, surculus'. G. Meyer înclină pentru o origine sîrbescă a cuvîntului alb., care se rostescе şi *prút:k*:, *prút:k*:, pe când Schuchardt (apud Cihac) îl derivă din lat. *pertica*. Dar cea mai probabilă etimologie este *phalangula*—*părănghie*—*prărănghie*—*prăghie*—*ađi* părăghie şi deci adevărata metatesă e în forma mai nouă părăghie. Cf. *ungula*—*unghie*—*unghe*—*ađi* unghie pentru finală şi singultire—sughiţare pentru căderea lui n.

râtezare;
 sahidacelor, p. 260 (1) și 363;
 săptămăna;
 scârpina (a se);
 sel, p. 324, col. întâia;
 Sfetaa gora, p. 366, și Sfinta agură p. 67;
 sichiraș;
 sinecatu-m'am, p. 361 s. v. pururea;
 sitivit;
 sleame;
 slujnicu, p. 94;
 smentire;
 smulgere, p. 75, cum și 369 s. v. spământă(-se);
 socotitor;
 spâlă;
 spământă(-se);
 stingher, p. 306 s. v. apestit.
 stranic;
 strâmina;
 străpezescu, și la p. 73 sus;
 strein;
 stricu, p. 377 s. v. *tricu;
 strigă;
 strugur;
 struncinat, p. 363, s. v. *runcinare, cum și 371 s. v. strugur;
 suoara și susuoara;
 supuetoare, cf. p. 94 și 95;
 surupătoru;
 svăpălatu;
 șarlă, p. 388 s. v. înșelă.
 Șarlea, nume de familie, p. 338 s. v. înșelă;
 șirlău, șirloiu, șiroiu, p. 324, col. întâia și 327 s. v. grîeră;
 șitoare, p. 338 s. v. înșelă;
 șoricu, șoric, sorlicu, sorlic p. 324, col. înt., și 327 s. v. grîeră;

---

(1) Nu 360, cum s'a ȳis din greșelă la acest articol din Indice.—Atragem atenția cetitorului asupra notei (4) de la p. 260, căriia ȳ-am dat ȳntr'adins o dezvoltare mai mare de cît tuturor celor-lalte din corpul Lexiconului, pentru că se ocupă de un termen militar de mult dispărut.

taistra, cf. și p. 194, nota 2;
 talger, p. 78;
 telincă și tilincă, telișcă și titilișcă. p. 323, col. a doua; (1)
 toboșe;
 trăgarîu;
 trănoseala, p. 80;
 trăpire;
 tutindinile;
 țarină, pus în aceeași familie cu țară, țaran;
 țifoe, p. 367 s. v. sitivit;
 țigla, cf. p. 195, nota 5;
 uiütü (mă);
 ulete, p. 330, col. întâia;
 unt-de-lemn;
 *ure = lat. ubi;
 usuc [mâ];
 văetat (sau = s'aŭ), p. 369 s. v. spământă(-se);
 veri, conjuncție pusă s. v. voľü, p. 382;
 vîersü;
 vîezure, cf. și p. 75;
 vîezuina, cf. și p. 75 sub litera i;
 voescü;
 z(ă)brănescü, p. 95;
 zămtuzü, p. 16 și 17;
 zgâl (a), p. 384 s. v. zgău;
 zgău;

Mărcile de fabrică (veđi cele trei tabele de la urmă) vor servi să dovedéscă că opera lui Mardarie nu e copie posterioară, cum și pentru aflarea datelor altor documente.

S'a ales pentru facsimilare pagina întâia a codicelui, pentru că are și litere mari și e ornată, iar cea de pe urmă,

(1) După cercetări mai nouă descoperind formele: tutûică la Godeni—Muscel, tutelcă și totîlcă preste Olt, ba ici-coleă și tulincă, titilincă, putem afirmă că numele acestui instrument derivă din ung. tuta «țevă», de unde și sinonimul dudă din vestul Ardealului și Oltenia, așă dar nu din fistûla—fistella, cum propusesem la p. 323, col. a doua.

pentru că cuprinde notița cu numele autorului, locul și data scrierii. Publicarea în facsimile a colónei a două-spre-șecea cu criptogramele celor trei vorbe românesce din *Lexiconul slavo-rusesc* al lui Berînda am creșut-o necesară, întru cât s'a contestat chiar la noi românitătea acestui învățat. Veđi facsimilele acestor trei pagine la sfîrșit.

D-l profesor universitar Ovidiú Densușianu, care a cetit în cóle mai tótă lucrarea noastră, a bine-voit a declară într'o scrisóre că aprobă în genere *Studiul introductiv*, făcênd reserve speciale numai asupra mai multor etimologii din *Indice* și indicându-ne în același timp câte-vă izvóre, cum este de exemplu cel citat la cuvîntul *taistra*. Părerile d-sale a fost așa de convingătoare în privința originii vorbeii *gaură* și a silabei inițiale din verbul *însurare* încât, la pp. 338 și 384 s. v. *însoru*-(mâ) și *zgău*, le-am admis fără rezervă. Critica ce d-sa a făcut etimologiei *înselare* = lat. *circulare*, m'a îndemnat să mai cuget asupra lucrului și să prefer în urmă părerea bătrânescă a *Lexiconului* Budan, a lui *De Pontbriant* și *Laurian-Maxim*, adecă etimonul lat. *însellare, părere cu totul diferită de a lui *Miklosich*, *Cihac*, *Lambrior*, *Șăineanu*, *Philippide* și a d-lui *O. Densușianu* însuși, căruia-i mulțămesc pentru ostenělă, bună-voință și sinceritate.

O parte din notișele relative la limba *Olteanului* *Mardarie* le datorim normaliştilor de la «*Șcôla Societății pentru învățătura poporului Român*», pentru care le sîntem recunoscători.

Aduc mulțămiri publice și d-lui maior *Ioan Luchide*, comandantul *guardilor comunale* ai capitalei, care ne-a permis și ne-a dat tóte înlesnirile să facem cercetări, în curs de trei luni, asupra *graifului* celor 400 de ómenî de sub comanda d-sale, mulți *Olteni*, ales din *Gorj*, de unde am fost fericiți a constată după limbă că fusese *pisarul* *Coziei*.

Rezultatele acestor cercetări dialectale se vor expune mai amănunțit în *Suplementul* ce va urmă, în care vom vorbi mai pe larg și despre alte trei *acuisiții* făcute în cursul publicării, anume: *Lexiconul slavo-român* al lui *Michaiú Logofétul* de la *Tîrgoviște* din 1678, al *monachului* *Macarie* din 1778 și cel *româno-slavon* al lui *Andronic* de la *mănăstirea Némful-Noú* (*Basarabia*), tóte trei aprópe necunoscute și atinse numai pe scurt în *Studiú*.

Fotografiarea unei părți pentru subsemnatul și apoi a întregului codice amintit al Logofetului Michaiu de la Tîrgoviște pentru Academia Română se datoresce intervenirii bine-voitoare a Ministeriului de externe și în special stăruințelor d-lui D. C. Petrescu, consul al României la Constantinopole, care a bine-voit a și descrie manuscriptul; lexiconul lui Macarie ni l a pus la dispoziție magistrul nostru, d-l B. P. Hasdeu, precum mai înainte ne înlesnise folosirea Lexiconului lui Michaiu de la 1672 eruditul și neobositul profesor universitar și director al Museului național, d-l Gr. Tocilescu; iar despre manuscriptul lui Andronic am căpătat informații destul de amănunțite prin intermediul părintelui egumen al numitei mănăstiri, Gherman Ieremicioiu. Cum am spus apoi și la locurile respective, d-l canonic I. Moldoveanu din Blaj a făcut pentru noi o copie de pe fragmentul din codicele răposatului Cipariu și ne-a comunicat-o; colegul G. D. Teodorescu, acum răposat, ne-a împrumutat manuscriptul Lexiconului lui Misail de pe la la 1741; iar părintele econom C. Nazarie, acum director al Seminarului Central, ne-a copiat la Kiew o parte, anume versurile de la început, dedicația și postfața din Dicționarul slavo-rusesc al lui Berînda, cari lipsiau din exemplarul de atunci al Academiei Române. De aceea subsemnatul le exprimă desăvîrșita sa grațitudine.

Ne simțim în sfîrșit cu deosebire datorî a exprima adîncă recunoscîntă înaltei Academii Române pentru încurajarea și ajutoarele, ce a bine-voit să ne dea, fără de cari lucrarea presentă de sigur n'ar fi vădut lumina așa de curînd și în așa de bune condiții materiale și chiar științifice.

În acest chip s'a îndeplinit și dorința fierbinte a fericitului descoperitor al codicelui publicat, răposatul episcop al Rîmnicului Ghenadie (Enăceanu), care ne-a onorat cu încrederea sa și pentru aceea sfîrșim dicînd: fie-î memoria bine-cuvîntată!

București, 3 Decembrie, 1900.

Autorul.

SEMNE ȘI SCURTĂRI PRINCIPALE

- Vorbă comună luată de Mardarie din Suplementul lui Berinda. (1)
  - * Nume luat de Mardarie din așa și dusele Nume ale lui Berinda, vezi însă și însemnarea de la începutul Indicelui. (1)
  - .. Vorbă comună adausă de Mardarie din alte izvoare. (1)
  - ** Nume adaus de Mardarie din alte izvoare. (1)
  - + Pus înaintea unui articol sau cuvânt din Lexiconul lui Mardarie, vorbă adausă de alții. (1)
  - † Pus în urină, nume de călugăr. (1)
  - ‡ Pus în urmă, nume de călugăriță. (1)
  - (?) Greșelă. Dacă semnul e pus după punctul final, greșela e relativă la articolul întreg; această distincție însă nu s'a făcut și în căla întâia a Lexiconului (a șaptea a volumului). (1)
  - Cuvântul despre care e vorba (rar); în Indice despărțesce de multe ori deosebitele forme gramaticale ale unui cuvânt, aiurii serveșce ca semn de trecere sau schimbare a unei forme ori sunet în altele.
  - Rădăcina vorbeii din chestie sau o parte de vorbă.
  - Nimic. (2)
  - ... Pus la sfârșitul unui rând din Indice, observație în Suplementul lucrării noastre. (3)
  - Acad. sau Ac. — *Dicționarul limbei slave-bisericești și rusești* editat de Academia rusescă, 1847.
  - Anon. sau An. Carans. — *Anonymus Caransebesiensis*, manuscript bănațean circa 1670.
  - B. — Berinda.
  - Cf. — *Confer* (compară).
  - Cuv. d. bătr. — *Cuvenle den bătrăni*.
  - M. — Mardarie de la Cozia.
  - Mikl. sau Mk. — Miklosich, *Lexicon palæoslovenico-græco-latinum*, 1862.
  - Mosc. — *Lexiconul slavo-român*, manuscript aflător la Moscva, circa 1670.
  - n. — Notă (după un număr din Indice).
  - Pb. — *Lexiconul slavo-român*, manuscript al bibliotecii imperiale din Petersburg, circa 1693.
  - St. — *Lexiconul slavo-român*, manuscript al d-lui D. Sturdza, acum în biblioteca Academiei române.
  - Tril. — *Dictionarium trilingue* (slav., græc. et latin.), Moscva, 1704.
  - v. — Vezi sau vechi.
- Scurtările gramaticale sînt cele obișnuite. Dicționarele etimologice și biblice s'a citat des numai cu numele autorilor: Laurian-Maxim, Pontbriant, Cihac, Hasdeu, Șăineanu, Tiktin, Körting, Meyer, Alexandre; Pasor (1648), Weitenauer, Meylan; asemenea *Istoria l. rom. de Philippide*.

(1) Aceste opt semne s'a întrebuițat mai ales în textul propriu-zis sau slavo-românesc al Lexiconului. Pentru * în genere și pentru + din o parentesă, vezi însemnarea de la începutul Indicelui.

(2) Întrebuițat numai în capitulul V, intitulat Elementul slavonesc, pp. 57 ss.

(3) Pus numai de la p. 337 înainte, cu alte vorbe în căile 22—24.

MODUL DE TRANSCRIERE A CĂTOR-VĂ LITERE. (1)

Vocale :

h = i.

ĩ = ĩ.

o și w = o.

8 și oʏ = u.

x = ă.

w = î.

h = ũ.

t̃ = ea.

m = ia.

A = ȩa.

ю = ȩu.

x̃ = â.

↑ = ȩn, ĩⁿ și ĩ.

Consóne :

s = dz.

3 = z.

ʏ = cȩ, c (e, i).

ʏ = gȩ, g (e, i).

---

(1) Acest mod de transcriere s'a observat numai ȩn reproducerea cuvintelor din textul lui Mardarie Cozianul și al altor scriitori vechi, ȩn colo s'a ȩntrebuȩtat ortografia Academiei Romȩne.

PARTEA I.

STUDIUL.

ÎNTRUDUCERE.

Pe la anul 1890, Ghenadie, episcopul Rîmniceului, a aflat între cărțile mănăstirii Cozia, un manuscript, intitulat «*Lexicon slavo-românesc și tâlcuirea numelor*», scris la 1649 de monachul Mardarie, cum dovedesce notița finală autografă de la p. 397, pe care o dăm aici în traducere: «Acest lexicon l-am extras eu mult păcătosul monach Mardarie pisar. Cu porunca și cu bine-cuvîntarea părintelui nostru chir Stefan egumenul de la sfînta mănăstire Cozia, unde este hramul Sfînta Troiță. În zilele bine-cinstitorului și de Christos iubitorului Ion Matheîu Băsărabă, marelui Voevodă. Și în zilele arhiepiscopului și mitropolitului chir Stefan a totă țera Ungrovlachiei, la anul 7157. Și s'a sfîrșit în luna lui Maiu 22 de zile.» (Veđi facsimilele la urmă). Numitul episcop a bine-voit a se asocia cu subsemnatul, ca să publicăm acest monument, însărcinându-mă eu cu totă partea științifică, iar dînsul luând asupra-și cheltuelile și compunerea unei scurte prefețe, în care să arate locul și modul descoperirii cărții. Astfel am și început publicarea la tipografia cărților bisericești, din téscurile căreia au apărut 2³/₄ côle; însă deosebite cauze au întrerupt tipărirea, până ce la începutul anului curent (1898) generosul editor a murit. După terminarea studiului, am depus lexiconul în biblioteca Academiei Române, căreia învățatul prelat i-l dăruise din 1897.

I.

DESCRIEREA CODICELUI.

1. LEGĂTURA.

Manuscriptul e un in-8° mic de tot, legat. Scórţele-s de lemn de fag, cu marginile subţiete prin nisce tăieturi piezişe aplicate din lăuntru spre afară. Pielea, ruptă pe alocuri, e subţire şi de colóre cafenie; ea trebuie să fie de ôie sau de capră. Chiotorile de piele sînt rupte; ele se prindeau cu nisce cârlige în două găuri ale bucăţelelor corespunzătoare de alamă galbenă, cari s'aũ conservat până ađi. Atât chiotorile cât şi bucăţelele de alamă aũ fost virite pe sub piele şi prinse cu câte un culũ de fier, din cari două mai există. Pe päreţii externi ai îmbrăcăminteĩ scórţelor, legătorul a întipărit de gĩur împregiur câte două pătrate de liniĩ duble sau şi triple negre şi între laturile lor flori diverse de aceeaşi colóre, aşezate pe lângă un fel de linie şerpuitoare. În lăuntrul pătratului din faţa e un altul, ale cărui colţuri sînt unite cu ale cărţii prin liniĩ drepte, iar cele patru unghĩuri îi sînt ocupate de flori. La mijloc, anume în lăuntrul unui romb ornat la capete, e un sfînt sau arhierœu ori mai curînd proorocul David cu mitră în poziţie rugătoare către un inger, care se vede la drépta mai sus. În faţa aceleia sînt doi copaci, mai jos un instrument cu corde, în dos o biserică. Tóte acestea, adecă pătratul intern, liniile şi florile de la colţurile lui, cum şi figurile amintite sînt de poliélă galbenă. La amîndouă capetele oblongului din dos se deosibesc în lat alte două oblonguri mai mici, străbătute de liniĩ triple întretăiate, iar pătratul rămas la mijloc e străbătut în lungul cărţii de două liniĩ şerpuitoare orîamentate ca cele din pregiur şi despărţite între sine şi de spaţiurile laterale prin liniĩ drepte.

Câte un şnur împletit din ibrişin albastru şi galben, cum şi câte o bucăţică de postav verde, se observă până ađi la ambele capete ale călcăifului cărţii pe sub piele. Bucăţele de postav verde se vœd şi printre cele trei sforĩ principale

din curmezișul călcâiului. Atât șnururile cât și bucățile de postav treceaū pe sub pielea de pe scórță.

Legătorul eră probabil un călugăr așezat pe lângă tipografia episcopiei de Rîmnic, ceea-ce o arată atât icóna amin-tită cât și ornamentele identice cu cele de prin cărțile bi-sericesci.

Găurile libere ce se vęd la îndoituri și tăierea cođilor unui x și ale câtor-vă p de la p. 11, cum și a unei părți din un a final, p. 97, arată că manuscriptul mai fusese odată legat, probabil chîiar la început; dar, după o întrebuințare de câte-vă decimii de anî, legătura aceea trebue să se fi stricat, de ore-ce la restaurarea cărții meșterul a fost nevoit s'o cîrpescă în mai multe locuri, să-i lipescă o fôe nouă (199) la quaterniul ultim, în locul celei vechi, ce lipsiă, și să adaugă pe cele două extreme din hîrtie de aceeași calitate ordinară ca și cea de pe fața internă a scórțelor, cu care face un corp. Codicele cată să fi stat mai înainte mult timp părăsit în vre-un pod, unde plouă; căci se vęd pete de apă mai ales pe foile de la urmă atât în partea de dinainte cât și la călcăiū.

După legătura a doua, limba slavică ne mai fiind în us đilnic, acésta a contribuit mult la păstrarea codicelui în întregime.

Nota de pe pagina ultimă (398) spune că lexiconul s'a legat la 1717 cu cheltuēla proigumenului Ilarion. A se vedé nota întrégă la § 3.

2. HÂRTIA.

Hîrtia e grósă, lucie și cam gălbie. Mardarie a tăiat fie-care cólă în sferturi, pe cari le-a așezat unul într'altul, așa că avem 25 de quaternii mici însemnate cu câte o semnătură chirilică pe p. 1-a și a 8-a, minus fôea ultimă, ce va fi fost ruptă înainte de 1717 și în locul căreia legătorul al doilea a lipit alta. Foile așa râtezate, cum sînt ađi, aū înălțime de 145^{mm}. și lățime de 102.

Mărci se vęd 6: a) jumătate de bróscă țestósă tăiată în lungime, pp. 5 + 11; b) 3 semi-lunî dispuse concentric după

3. NOTELE.

[illegible]

(1) Aceste trei vorbe sînt scrise la margine, două la sfîrșitul rîndului întâi, ultima la începutul celui următor.

și de alte sfinte soboare și să nu vadă sfântă fața lui Hristos.
Meașița Mart 26 Den 1) 7225 (1717).»

Pe retro al foil 1 sînt scrise cu ustav în 4 rînduri următoarele: Бодѣц | Раѣаил. скри | лигнѣко | таѣне. E de notat că e are forma unui Σ grecesc, că cuvîntul slavice de la început care e și în dicționar, avînd sensul de bold, se repetă mai sus cu roșu, asemenea pe fața internă a scôrței a doua, dar de altă mână, cu litere mici și cu x la urmă. лигнѣни de mai jos e iarăși o repetiție a vorbeii лигнѣко. Acastă însemnare nu dovedesce că numitul a scris cartea, ci saū că a copiat un exemplar pe altă hîrtie saū că, ce e mai probabil, a vrut să se iscălescă adăugînd câte-vă vorbe.

Pe contra-pagină se văd literele: **с. ш. ѓ. д. а. л. а. л. м.** și sub **с** un **с** fără punct. Literele cu puncte din rîndul acesta trebuie să fie inițialele vorbelor din o propoziție, scrisă probabil de același Rafail. Din multele ipoteze, ce se pot face, vom da numai una: «Scrise-lu și eu din acest lexicon al lui **Мардаріе**», pe când **с** ar putea fi inițiala vorbeii **содѣ** ori **Бистрица**. Pe hârtia ce acopere pereții intern al scôrței de la început probabil tot călugărul amintit însemnăză: **Дрѣковати**
тишри | **ѧ ѡдѣз.** Pe retro al foii penultime cam jos găsim is-

călitura Дивниісі: и: Къзъ ꙗꙋꙋꙋꙋ, care, precum vedem, a condus mănăstirea pe la 1761. Pecetea ce acopere partea de sus a ultimelor două vorbe din rîndul I, trebuie să se fi aplicat mai în urmă. Ea are câmpul negru, mărimea unei jumătăți de leu, forma octogonală, dar cu două laturi opuse de două ori mai lungi, în mijloc o stea cu șapte rațe în o circonferință, pe care se sprijin córnele a patru segmente de circonferință, ale căror câmpuri sînt ocupate de câte două serii de linii paralele întretăiate. Jos e o iscălitură mai frumoasă cu o mulțime de accente și spirite a lui: Геннаѣ Іерѡіаку ѡ Къзѡѡ.

Pe contra-pagină Գաֆրոնիւ: իր: ողմ: Կոչն, adică «*Sofronie*

(1) Vorbele tipărite cu cursive sînt o r m si t  a stilului slavice; dar construc ia *Measiat  Martz* e influen tat  de limba română.

archimandrit igumenul Coziei», iscălesce de două ori și a treia oră pre fața internă a scórței a doua, sub care adaugе: «Дела^{сте} Козиа^{те} : | ѿако. кѣ | ѿліко. кѣ.» Aceste două articule dovedesc că Sofronie sciă slavonesce și că această limbă mai eră încă în ore-care us pe la mijlocul vécului trecut. Cf. *дрѣкоати* de mai sus.

Mai e de însemnat că iscăliturile celor doi din urmă igumeni ai Coziei, Dionisie și Sofronie (veđi la sfîrșit facsimilele celei din urmă), se disting prin câte două flori asemenea saű aprópe, cari resultă din împleticirea a două copci saű a doi A maiusculi, scriși cu o trăsătură de condeľu și pe cari cel dintăi le aplică de desuptul literelor *д* și *с*, iar cel de al doilea sub *ѣ* din nume și sub *р* din vorba «archi(mandrit)». De aceea nu putem admite părerea emisă de răposatul episcop Melchisedec în *Didachiile* lui Antim Ivireanul, I, 37 și II, 5-7, că o asemenea decorație n'ar fi decât monograma vestitului mitropolit Antim, cu care identifică pe nedrept ornamentul facsimilat în aceeași operă, II, p. 5. Încercarea de a scrie și cu cernelă neğră începutul roșu al titlului cărții lui Mardarie dovedesce același lucru, căci *д* inițial al vorbeі *де* (ѡіко́нь) are aprópe forma acelui ornament, deși numele Antim nu cuprinde nici un *л*. Voiű adaugе că «Misail erodiiakon ot mitropoliїa Bucurescilor» din codicele d-lui G. D. Teodorescu de la 1740 cuprinde în iscălitura numelui același dublu ornament.

Proposiția slavică *Гѣ лѣѡникѡи' Исписа азѣ* de la p. 244 e o cercare de condeľu; iar pomelnicul de la p. 390 în cuprinderea acésta: «*мано^іл' , дѣмнѣ^ѣ ѣ, трнкан^н , мню, соколѣ, сѣ(р)банѣ, трѣго^ѣ , дѣ(н)чю, бѣднка, тодос^н, коста(н)дннѣ, дѣмнѣ^ѣ , не-кѣла^н (?) Екрнса^{м ѣ} ѣ д(ан)чю(?)*», trebuie să fie scris de un școlar saű de vr'un novițiu cu defect la limbă, pe la începutul seculului nostru, când o asemenea carte nu mai aveă nici o întrebuințare.

4. SCRIEREA.

Pe pag. 1 de-asupra titlului se află un ornament oblong de 69^{mm}. pe 24, compus din nuele netede sau nodurose împletite. Conturul lor e desemnat cu cernelă, corpul însă se reprezintă prin interval alb, numai golurile fiind colorate în roșu. Ast-fel de ornamente se găsesc în cărțile muntenesci și ardelenesci din secolul XVI, în special la literele inițiale ale tipăriturilor de la Brașov. Afară de cununa exterioară nodurosă și la cele patru colțuri ghimpósă, se ved în lăuntru trei cununii de împletituri orizontale și trei-spre-dece verticale, primele despărțite între ele prin două șiruri de spațuri roșii mai mari decât cele două de de-asupra și de desuptul lor, cum și decât cel de la mijloc. Veđi facsimilele paginei 1 la urmă.

Forma literelor este aprópe uncială și prin urmare ele sînt scrise despărțit. Vorbele *лѣгкоуь слажено* din rîndul I-ŭ al titlului sînt înalte de la 8—10^{mm}.

Asemenea inițialele de la primul articol al fie-cărui litere alfabetice sînt în genere mai mari și câte-vă de pe la început cu óre-care ornamentație, punându-se une-orí și literă separată spre a arătă începutul alteia. Minusculele fără códe sînt scrise între câte 2 linii depărtate de 2^{mm}. și trase cu ceva ascuțit, d. e. cu andreaaua. Scrisórea e frumoasă și cetétă, e și natural acest lucru la un pisar. Aceste calități se observă și mai bine la rîndul cu cursive din josul pag. 16. Primele vorbe ale fie-cărui articol, cum și primele din diversele cuvinte cu cari explică în românesce pe cel dintăiŭ, au inițiale roșii, ca și titlul cărții. Cuvintele sînt scrise și unit și despărțit, mai ales vorbele fără ton se unesc cu vecinele lor intonate. Scurtări sînt multe atît în partea slavonă cît și în cea românescă. Consónele finale și cele dinaintea altor consóne, cum și *н* final, sînt aruncate mai sus și mai spre stînga, avênd de-asupră-le câte un arc, afară de *т*, care n'are acest semn. La sfîrșitul rîndului se aruncă de-asupra, ba se și scurtéză chîiar câte o silabă din pricina lipsei de spațiu, ca d. e. *н* și *нж* din vorba *мѣнѣ, мѣнѣж*. No. 3108, 3125.

Grupa *ѣ* se scrie de mai multe orí prin o combinație a

amîndorora. T are trei forme: т, m, 7; s și o câte două: ѡ și s, o și w. Linia centrală-verticală a lui ʌ nu se scoboră mai jos decât cele-lalte două. Accentul acut are une-orî la partea inferiōră spre drēpta un apendice în forma unui arc de circonferință cu concavitatea în jos d. e. pe o din vorbele

кѣтѣторю p. 6, негѣзчекиторю p. 16. Lungimea rîndurilor e diferită, iar numărul lor e de cinci-spre-zece pe pagină. Manuscriptul are signaturî, dar n'are custodî și n'a fost paginat. Numerele de tipar de pe întăile 86 pagine le-a aplicat episcopul Ghenadie odată cu pecetea sa, pe cele-lalte le-am însemnat eu ca și notele cu creionul.

II.

INTOCMIREA DICȚIONARULUI.

Manuscriptul cuprinde 199 foi sau 398 pagine, din carî mai multe sînt lăsate nescrise în total sau numai în parte, anume câte una, două, rar trei de la sfîrșitul literelor, spre a se puté adauge alte articule orî numai pentru ca să se începă litera următore pe altă pagină, excepție făcēnd singur к. Așă Mardarie a lăsat albe cu totul pp. 13, 35, 60, 70, 95, 147, 160, 186, 189, 244, 259 și 260, 307 și 308, 323, 347, 352, 370, 379, 396; numai în parte 12, 34, 59, 69, 82, 87, 92, 94, 105, 121, 123, 136, 159, 185, 188, 243, 258, 306, 322, 337, 340, 346, 369, 373, 378, 381, 383, 385, 389, 390, 393, 395, 397. Va să dică sînt 20 de pagine nescrise în întregime și 33 în parte; cele trei articule de pe p. 389 sînt adause mai târdiu. Autorul nostru pune două puncte (:) între o vorbă slavică și alta tot slavică sau românescă explicătore, dar punct sau mai rar virgule între unele vorbe slavice, cum și între diversele sensurî din romănesce (cf. nota finală a lui Mardarie), pe cānd Berinda întrebuintēză în cazul întâiū același semn (:), iar în al doilea numai virgula.

La unele articule de două și de mai multe rîndurî se pune un fel de arc mai tot-deauna la începutul liniei a doua spre a arătă continuarea articolului respectiv, chîiar de se va fi greșit a se scrie fără trebuință vr'un cuvînt cu inițială roșie,

d. e. la pp. 3, 9, 14, 314 și 380 s. v. **АДАМАН'ТЪ, АНТ'ОНІЙ, БАЛІЙ, ТРЕБЮ** și **ДѢТЕРОБНІЙ СДЪ**, unde se află și unica criptogramă. Cărligele lungi de sub vorbele **АЛАВ'ІА, ГЛЪМАЮСА** (pp. 6 și 62) arată că acolo se citează nisce frase. Cărligul cel cam în formă de 7 dinaintea cuvîntului marginal **ШЕСЬ**, p. 245, spune că acesta se ține de articolul început în rîndul precedent, pe când Berînda întrebuintează un semicerc în asemenea cas. În genere, când uita vr'un cuvînt, îl scrie pe una din margini puind cruce înainte, ca și la locul respectiv.

Pe p. 16 găsim jos adausul **НЕКОИРЕ ДЪ ФРЪМОСЪЦІИ ЛЪМІИ** și tot acolo ceva mai sus + **БЕПРИСТРЪІЕ : ФЪРЪЖ** +, apoi la p. 40 tot jos adausul **АЛЪ АЧЕЦІИ ЛЪМН**, șters de de-asupra pag. următoare, unde în rîndul antepenultim găsim **СНКІРАШЪ** scris cu ki de-asupra, după aceea în rîndul penultim al p. 48 vedem tăiat cu o trăsură roșie cuvîntul **АМЪЦЕСКЪ**, care fusese adaus și el mai în urmă cu litere subțiri, în sfîrșit în r. 3 și 4 de jos ale p. 236 se află două ștersături cu linii roșii ale unor greșeli făcute din pricina asemănării vorbelor. Aceste адаuse, primul cu caractere cursive, cele-lalte cu unciale mai mici, cum și aceste îndreptări sînt făcute de Mardarie, unele cu ocazia scrierii inițialelor roșii, altele ceva mai pe urmă și dovedesc că autorul însuși și-a prescris și revădut cartea. Pentru prescriere în special cf. No. 778, 1464, 1918, 1993 și 4, 2563, 2879-81 cu notele. Sînt și vorbe, pe cari nu le traduce de fel.

Lexiconul fiind un extras din al lui Berînda, s'a pus uneori pe lângă vorba slavică și cea malorusescă, apoi la sfîrșitul fie-cării litere s'a adaus în un nou șir alfabetic nume proprii sau alte vorbe streine de origine ebraică, grecescă și latinescă, cari însă în lexiconul lui Berînda sînt toate tipărite separat la sîrșit. Autorul a adaus și el o samă de articule, pe cari le-am deosebit prin anumite semne, cum am făcut și cu cele proprii și streine sau scrise de alții mai târziu. Mardarie scurtază mult pe Berînda. Așa sub No. 1884 din lexiconul nostru avem un singur articol despre **МЫСА**, deși în model se găsesc trei. Pe de altă parte însă Mardarie adauge câte ceva chiar în lăuntru articulelor lui Berînda, cum do-

vedesc 793, 933, 945, 1565, 2567, 3471, 4284, 4479: în acesta introduce o frasă întrégă slavică, anume un proverb despre greeri.

De multe ori în sfârșit el uită litere (No. 860) și silabe; ѿже s'a pus la urmă din aceeași cauză. Alte ori greșesce ca la 2170, unde *κ* al doilea în loc de *ρ* se explică prin existența lui *κ* de la mijlocul vorbeii. Alte greșeli apoi se datoresc nesciinței, neînțelegerii lucrului, ca la 983, 1042. Tot în socotéla nesciinței trebuie să punem și faptul, că accentuarea e de multe ori defectuósă, chiar când a modelului său Berînda eră corectă.

Totuși în câte-vă casuri Mardarie a îndreptat pe Berînda, 2090, 4205. Din alte câte-vă locuri se vede, că Mardarie posedă ôre-carî cunoscînțe gramaticale, căci la 1261, 2563 găsim scris *множ (естественнаго числа)*, la 2029 *двоиств (ѣннаго числа)* și la 2499 *гл(агола)*, cari nu-s în Berînda și însemnéză «de numărul plural, dual, verb». Voîu adauge că lexicograful nostru nu sciă grecesce, cum dovedesc *андѡнь: -ѡсѧ*, apoi 412, 754, 867, 879, 1607, 3675 și 6, unde scrie *скѣно* - și *скнѣа*; după aceea 3692 (cu tôte că aluriă ortografiéză *плнѣа*: Berînda-*ѣа*) și 754. «Dominus» de la același No. scris *Доминис*, cum și 1611, *комента́ріѣ* cu un *т*, deși în original e duplicat, probéză că nu sciă nici latinesce.

Articolele ori vorbele adause de alții și însemnate de mine prin + sau în note s'aũ scris de mai mulți:

a) Proigumenul Ilarion a scris în patru-spre-dece locuri cu andreaua se vede, în momente când n'aveà la îndemână condeîu și cernélă, și anume la pp. 78, 130, 137, 242, 243, 304, 306, 325, 341, 345, 372 (doué ori), 374, 375; apoi cu cernélă vorbele de la pp. 58, 124 (doué ori), 130, 137, 193, 242, 343, 346 (rîndul penultim), din cari trei, anume cele de la pp. 130, 137 și 242, sînt reproduceri în parte sau în total ale zgăriiturilor precedente.

b) Sofronie archimandrit, igumenul Coziei, pare să fi însemnat vorbele adause la pp. 245, 248, 265, 306, un + la p. 209, rîndul penultim, pôte și primele doué articule cu unciale la p. 389 și cercarea de condeîu, p. 244.

c) Un necunoscut adauge cuvintele *мѧ* ^{н м н} *ѧтъпн*, p. 279.

d) Un alt necunoscut și bun caligraf scrie cu cernélă ru-

ginie și cu caractere deosebite vorbe diverse, la pp. 71, 112, 121 (două ori), 171, 175, 216, 220, 221, 226 (două ori), 289, 329, 331, 346 (art. ultim), 381, 389 (art. ultim). El trebuie să fi trăit pe la sfârșitul véculei trecut, pentru că ȋice *din*, *prin* și mai ales *nuele* în loc de *nuiale*, dar și *aceastea*.

Nu vorbesc aici de adausele lui Mardarie însuși, care trebuie să fi scris și vorba *цѣрина*, p. 31, cum și că *кѣсакъ*, p. 30, și *прѣпекъ*, p. 36.

Lexiconul întreg cuprinde 4575 de articule, numărul 3698 fiind repeȋit de mine din greșală. Cuvintele sînt așezate în ordine alfabetică nu tocmai rigurósă. Așă Mardarie schimbă șirul articulelor 1333—5, 1423, 2694 (?), 2929, 3644. În unele locuri desordinea provine numai din deosebirea ortografiei saũ din întrebuițare de forme limbistice mai vechi, cum sînt în genere metatesele *рѣх*, *дѣх* : *рѣѣ*, *дѣѣ* etc.

Șirul literelor lui Mardarie se compune din următoarele 35 de litere: *Ѧ*, *Б*, *В*, *Г*, *Д*, *Е*, *Ж*, *З*, *И*, *І*, *К*, *Л*, *М*, *Н*, *О*, *П*, *Р*, *С*, *Т*, *Ѧ* (*ОѦ*), *Ѧ*, *Х*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*. Va să ȋică merge în șir regulat numai până la *Ѧ* inclusiv. Autorul și-a alcătuit alfabetul din cele două (comun și al numelor) ale lui Berinda, omițȋnd din întâiul pe *Ѧ* de după *Ѧ*, din al doilea pe *Ѧ*, cu alte cuvinte introducȋnd în alfabetul ordinar al lui Berinda trei din cele patru litere streine, anume *Ѧ*, *Ѧ* și *Ѧ*, apoi strămutȋnd pe *Ѧ* de după *Ѧ* din alfabetul numelor după *Ѧ*, adecȋ în locul lui *Ѧ*, care rȋmȋne a treia literă de la urmă, iar pe *Ѧ*, care la Berinda e după *Ѧ*, lȋsȋndu-l la sfirșit, cum e și în Miklosich, Leskien etc. Mai e de însemnat că atȋt Berinda cȋt și Mardarie aũ trei feluri de *Ѧ*.

Notă.— Dȋm aici alfabetul lui Berinda, pentru cel ce ar voi a studiȋ alte dicȋionare, dar n'ar avȋ la îndȋmȋnȋ pe cel de la Kiev. Acesta are alfabetul ordinar compus din 33 de litere și anume: *Ѧ*, *Б*, *В*, *Г*, *Д*, *Е*, *Ж*, *З*, *Ѧ*, *И*, *І*, *К*, *Л*, *М*, *Н*, *О*, *П*, *Р*, *С*, *Т*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*; în adaus nu sînt decȋt 24, va să ȋică lipsesc *Ѧ*, *И*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*; iar numele proprii la el se încep cu 27 de litere, din cari diferite-s numai 4 streine, adecȋ *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, așezate după *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, cum și *Ѧ*, ce e după *Ѧ* și urmat de ultima slovȋ *Ѧ*. Lipsesc și de aici 10 litere: *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*, *Ѧ*.

III.

PAMVO BERÎNDA.

1. ORIGINEA ȘI CULTURA LUÎ.

Fiind-că lexiconul nostru și altele sînt extrase din al lui Berînda, se cuvine a sci cine a fost acel Pamvo Berînda.

După archeologul Sacharov (1), el s'a născut în Moldova, din părinți ortodocși, în seculul XVI. Călătorind de tîner pe la locuri sfinte, s'a călugărit în Ierusalim și a ocupat acolo diferite funcții. Chemându-l apoi episcopul din Lemberg Ghedeon Balaban, i-a încredințat corectura cărților și priveghierea asupra tipăririi lor în tipografiile din Sneatin și Krilos. Aci Berînda a început compozițiunea dicționarului său. După mórtea lui G. Balaban, rudele acestuia vîndînd tipografia la Kiev, a trecut tot la Kiev și Berînda. El a murit în noua sa reședință la 1632.

Să observăm, adauge d-l Hasdeu, citînd pe Martinov, că numele de mirean al lui Berînda a fost Pavel și că el eră nu numai lexicograf, dar și un excelent zugrav bisericesc tot-odată, autor al renumitelor *Ephemerides effigiatae Papebrochii*.

Dacă combinăm dedicația de la început cu vorbele din deosebite limbi ce se găsesc în lexicon, putem afirmă că el cunosceă mai mult sau mai puțin limba ebraică cu afinele siriaca și haldaica, apoi elina, latina, vechea slavică, malorusésca, polona și româna, în parte litvana și ungurésca. Fierze că aveă și cunoscînțe teologice destul de întinse.

În privirea naționalității lui, d-l Bogdan (2) însă dice: «Originea lui Berînda e necunoscută. Părerea lui Sacharov, primită de d-l Hasdeu, că Berînda ar fi fost de nascere Moldovean e greu de admis. O cunoscînță așa de exactă a limbei rutene populare și a acelei polone nu se pôte presupune la un Român din acele vremuri. Berînda a fost pro-

(1) Apud Hasdeu, *Cuvente den bătrăni*, I, 262, unde se citéză și Zegota Pauli, *Starozytnosci Galicyjskie*.

(2) *Convorbiri literare*, XXV, 193 ss.

Să vedem acum care din aceste două păreri despre originea lexicografului Berînda e mai de admis.

La începutul exemplarului defectuos al lexiconului lui Berinda din biblioteca Academiei sînt trei-sprezece foi din o cărticică sau două cam de două-şeci de foi tipărite tot în lavra Pecerscăi din Kiev. Primele nouă foi cuprind *expunerea înveştăturii lui Agapit Diaconul către Iustinian Kesarul*, titlul însă fiind pe f. 7, iar pe a 8 şi 9 predoslovia către cetitori, care se sfîrşesc aşa : Ѣспраижеся ѿ Ёлѣйнекаго Иди́мате съ мно́гимъ
ѡ́бществу ꙗко бл҃гочѣнъ сѣа́иущъ Ёѡро́уѣмъ Тѣзоимѣннаго **Мо́исѣа**

Х
Дакійски земль Началника врасліж, Твердохмённаго прохвотанника
тезонмённж. Aceste rînduri s'ar traduce cam aşà: «S'a tălmăcit din limba elinască cu multă îngrijire întru pietatea luminatei odrasle a Domnului țărilor dacice, Moghilă, tizul primitorului de Dumneđeu (adecă tizul sfintului Simeon), același nume (adecă Moghilă) al renumitului superior.» Prin urmare cartea nu s'a tradus de Petru Moghilă, pe atunci archimandrit (superior) al Pecerscăi, cum credeă Ghenadie Enăceanu, episcopul de mai apoi al Rîmnicului, în scrierea sa despre acest vestit mitropolit, 212, și d-l Philippide, în *Introducerea la istoria limbei și literaturii române*, 140. Și în adevăr pe pag. finală a învățăturii jos se vîd inițialele П и ale lui Pamvo Berînda, după ce pe cea precedentă găsim pe ale monachului Ștefan Berînda.

Acea învățătură e publicată în 1628. Pe pag. 8 de desubt se află o criptogramă de un rînd, pe care n'am isbitut încă a o descifră. În sfîrșit foile 9—13 cuprind o poveste din patericul pustiuului.

Acum vine întrebarea, pe care Malorus l-ar fi interesat aşà de mult să trîmbezeze înrudirea (frăția) archimandritului lor Petru cu urmașii (1) lui Simeon Movilă, care a domnit atît în Muntenia, ca și fiul său Gavril, cît și în Moldova, ba să traducă și cărți cu multă îngrijire întru pietatea lor?

Și ôre *испытаніа* din Berînda și Mardarie, 2840, în loc de slavicul -іа, n'o fi o formă articulată ca femininele romănesci?

Dar o dovadă mai puternică despre naționalitatea numitului Berînda se găsește în lexiconul lui, în care, pe lângă vorbele slavice scrise cu chirilice, pe lângă cele elinesci cu litere grecesci, apoi cele latinesci și chîiar polone cu caractere latine, sînt trei criptograme ale cuvintelor obscene *zămtuză*, *curvară* și *curvă* (acesta de trei ôri), carî nu se pot explică perfect decăt prin limba noastră, primul însemnând ceea-ce se dice astă-đî «bordel» sau «tractir». Româniî au luat lucrul și cuvîntul *zămtuză* de la Leși, iar aceștia de la Nemți, căci vorba originală trebuie să fi fost *Sehandhaus*, «casă de rușine», de ôre-ce în vechea polonă se diceă *zamtuz* și *samtuz*. Expresia *zamtuz* n'a dispărut din limba leșescă,

(1) Se pare că se gîndesce mai ales la Moise, care în următorii doi ani ocupă pe rînd tronurile ambelor țeri romănesci.

iar la Maloruși înseamnă «neorînduélă». Ar pute să dică cine-vă, că două din acele cuvinte sînt slavice (кѡрѣва, кѡрѣварѣ la Miklosich) sau malorusesci (кѡрѣва, кѡрѣвалѣ sau кѡрѣиѣ după Zelechowsky), însă cei patru $L = \tilde{a}$ nu se explică decât prin limba română, care are formă articulată cu *a* și nearticulată cu $\tilde{a}$ și a putut prefăce pe *a* neaccentuat din *zamtuz* în $\tilde{a}$.

Nu trebuie scăpat apoi din vedere, că Berînda scrie primele două criptograme зѡмтѡзѣ și кѡрѣварѣ cu ѣ la urmă, care se întrebuiță pe atunci în scrierea română ca *î* final, pe când pe cele slavice numai cu ж. Mai e de notat că *a* se face altfel, că кѡрѣва, кѡрѣварѣ și зѡмтѡзѣ nu se află între articulele slavice ale lui Berînda, că acest din urmă nu e vorbă slavică și că Berînda nu criptografiază alte cuvinte slavice. Așa dar acele vorbe nu pot fi decât românesci.

Acele criptograme se află la col. 12, cea din urmă de două ori și încă odată în col. 132. Caracterele lor sémănă cu ale criptogramei citate mai sus. Reproducem articulele în chestie, transcriind tot odată cu litere chirilice criptogramele, cari se află facsimilate la sfîrșitul volumului nostru, dimpreună cu colóna 12 din lexiconul lui Berînda întregă. Iată acele articule:

БѡДѡНЦѣ : зѡмтѡзѣ, мѣстѣ рѡспѣстныхѣ.

БѡДѡНЦѣ : вѡтѣчницѣ, кѡрѣва, лѡтрѣ. кѡрѣварѣ.

БѡДѡНЦѣ : нерѡдѡницѣ, кѡрѣжѣ. ѡбо посполѣтаѣ (aceeași criptogramă)

вѡтѣчницѣ, сѡвѡлѡнаѣ, невѣстѣдѡнѣѣ etc.

Pentru întâia criptogramă cf. *Convorbiri literare*, XXV, 198, unde d-l Bogdan, vorbind despre lexiconul slavo-român de la Petersburg, cităză: «БѡДѡНЦѣ : *casă de curvie, zamtuzul*, B(erînda) мѣстѣ рѡспѣстныхѣ; dicționarul slavo-polon de la 1722: *Zamtuz*. Acest din urmă glosar e publicat ca appendice în teologia morală publicată în Suprasl.» *Zamtuz* în moldovenesce a fost ôre-cum românizat prin prefacerea lui *a* în $\tilde{a}$. Cf. criptograma unică din lexiconul lui Mardarie întrebuițată tot pentru scrierea unei vorbe obscene, 933.

Din tôte acestea deci rezultă că Berînda eră Moldoven.

2. OPERA LUI BERÎNDA.

Dăm pe scurt titlul său pórta cărții: «Lexicon slavo-rusesc și tilcuirea numelor, întâia ôră tipărit în chinovia....

Lavreî Pecerscâi din Kiev.... Anii.... 1627.... Cu sirguința, sciința și cheltuēla ieromonachului Pamvo Berînda, protosinghelul tronului ierosalimiten.»

Pe contra-pagină sus sînt gravate armele saū clenodiile familiei Balaban, compuse dintr'un oval avēnd în lăuntru trei trapeze saū vase suprapuse, în gîur ornamente diverse, iar de-asupra una peste alta se află o corônă, un vas cu cōdă și un cap de cîne. Sub gravură cetim cele 16 stihuri, în carî ieromonachul Tarasie Levonici Zemca laudă faptele oștēnului Marchian, ale episcopului de Liov, Ghedeon, și ale starostelui de Rohatin, Alexandru, toți trei răposai, apoi urēză viēță lungă și fapte gloriōse lui Dimitrie și Daniel, ale căror inițiale DE DE se vēd pe de laturile insigniilor sus și jos.

Pe alte două pagine urmēză, din partea autorului Berînda însuși, dedicația în prosă a lexiconului sēū acelorași bine-făcētori Dimitrie și Daniel Teodorovici, lexicon, în care dice că însemnă vorbele și numele proprii de ómenî, munți, păduri, riuri și a diferite ținuturi în diferite dialecte: siriac, chaldaic, ebraic, elin, latin și slavon, ceea ce l-a costat o oștēnlă de trei-deci de ani. Amintesce meritele lui T. Iurievici Balaban și ale soției, apoi ale celor dintăi trei Balabanî lăudați și în versurile citate, rugānd tot odată pe patroni să primēscă în serviciū pe fiul saū Luchian Berînda (sic). Iscălesce: «ieromonach Pamvo Berînda, protosinghel și architipograf al bisericeî rusescî.»

Iar la sfîrșitul cărții, pag. 476 și 477, este post-fața următoare:

«Petrecēnd une-orî, iūbitorule de înțelepciune cetitor, în prea luminata casă a piosului pan Teodor Balaban, bărbatul înțelepciunii, fōrte iūbitor al cărților dumnezeescî și al celor ce le sciū, am vēdut, că în biblioteca sa aveā între o mulțime de cărți și *Sfînta Biblie* în cinci limbi: evreescă, chaldeescă, elinescă, latinescă și siriacă, Testamentul noū, cu tilcuirea numelor biblice, editată prin tipar în Antverpia, și în conversații exprimānd dorința ca eū și alții să editām o biblie slavonă îndreptată, a rugat pe prea sfîntul Meletie, patriarchul Alexandriei, prin scrisōre cu daruri, ca să-î trimiță o biblie elinescă a celor șēpte-deci de tilcuitōri, desemnată prin

tipar său condeie, numai să fie adevărată cu subscrierea mâinii sale, că e curată de rătăcirii și de schimbările celor de altă credință. Între acestea m'a silit și pe mine, care deși prost, dar având aceeași rivnă, ca să aleg dicerile și numeslavone, de ore-ce atunci nu există un lexicon, afară doar de al iubitorului de înțelepciune Kir Laurențiu Zizaniu, atunci dascăl, iar acum preot, al cărui concurs (adăugire) și corectare și aici se va arăta. Deci de acolo luând eu începutul, când mórtea bine-făcătorului mîeu m'a împiedecat mult de la diferite cărți și opere, iar mai ales de la tilcuirea cuviosului Maxim Aghioritul, de la a lui Manuel Ritorul și ale altora, și încă după mulți ani am fost chemat la corectarea Omiliilor asupra Epistolelor apostolice la tipografie și în ea sirguindu-mă doi ani, ziua și noaptea, însemnând cu numărul foilor glozele puse acolo pe margine și unele (cuvinte) netilcuite, asemenea făcând cu Vorovele la Faptele apostolice, am adunat și alcătuit acest lexicon.

«Vedând însă că osteneala acesta e disprețuită de către cei puternici, nu așuria am încredințat-o, ci în încurajarea celor mai iscusiți și spre folosul studenților, charului lui Christos și rugăciunilor și dragostei prea distinșilor mîei bine-făcători; căci mulți destructori și hulitori la acesta aflând, iar ajutători și edificători, după cum unde-vă s'a ȑis, foarte puțin. Cătră acestea din cele primite de la nobili mîei (bine-făcători) sărăcia casei mele nu puțin consumând, iată din cele multe în scurt adunând edaū, în tipar, căci foarte multe le-am lăsat, mângâindu-mă cu (ȑisa) aceea a sfintului Christostom, care ȑice: nu e posibil a scōte vre-odată tōtă înțelepciunea scripturii, căci este un fel de isvor ce nu are sfîrșit: Învătătura morală a 19-a la Faptele apostolilor.

«De aceea, cetitorule, primind cu dragoste acēstă osteneală a mea și, precum socotesc, cetindu-o cu folos, îndreptēză erorile ast-fel: I(зр)напamаnи e rău sau greșelă, ci Γραφική, adecă lăcuitor sau rēsăriten, 3 Împărați, c. 4, st. 31. Πρωμοσύγγελ': primul consiliar sau pecetar. Asemenea îndreptă și ortografia Οολικα și Οολα, pe ceea-laltă să o ștergi.

«La Οολα, numărul, Ικτινη la Η șterge-le. Γερακω (alt-fel) Faptele (apost.) 40 îndreptă. Și mă rog, cetitorule, să scii

deosebirea (literelor) ив, овъ, амѣ, еѣ, оѣѣ (și mai ales voi
tipografilor) аs (1) înșiși (singuri) preste acestea.

«Iar pentru cele-lalte greșeli să ne învrednicesci de iertare și însuși sîrguesce-te sciind cele drepte să îndreptezi, dăruindu-ne și nouă sfînta rugăciune.

«Fiî sănătos în Domnul.

«Al iubirii tale frățești iubitor de mântuire și rugător.

«Ieromonach Pamvo Berînda.

«Stefan Berînda, tipograful.»

Cartea lui Berinda e un in-4°, care, afară de primele patru pagini numerotate și de ultimele două (476 și 7), cuprinde 475 colóne cu aprópe 5200 de articule în lexiconul propriú dis, peste 160 în adaus și la 1900 de nume, va să dică în total ca la 7250 de articule.

Acum să vedem de unde și-a cules el materialul. În literele **с, к** și **р**, dă vr'o 40 de locuri din Sfînta Scriptură, mai ales a Vechiului Testament, în special din Genesă și Levitic, și cam tot atâtea din alte scrieri, anume Omiliile asupra Epistolelor și Faptelor apostolice și din alte opere ale lui I. Zlataust, apoi Grigorie Teologul și Chiril Ierusaliménul, mai rar Vasilie cel Mare, Nikon, Scara și Maxim Grecul, pôte același cu Maxim Aghioritul amintit în prefață, în sfîrșit Dorotei, Ioan Damaschinul și I. Presbiterul, la care s. v. **инокъ даый** adaugе: «și exarch al Bolgariei în prologul la *Tîlcuirea evangheliei*». Vom mai înșiră câte-va nume de scriitori și cărți din literele următoare: Fotia și T. Studitul, Efrem, Simeon Stîlpnicul, Chiril Alexandrinul, Andrei Criteanul, Callist, Isac (cuvîntul 23) (2); Pravila, Pateric (**патерѣи соловецки чюдотворци**), Acathist, *Nomocanon* din anul 1620 și *Pedogonon* din 1624. Ce vor fi însemnând vorbele scurtate *Sup.* și *Vel. lič.* s. v. **нор'** și **скрѣтъ**, nu putem spune. Numerele isolate trebuie să se raporte la unele foi din des consultatele Omilii asupra scrierilor apostolice. Din post-față se vede că a cunoscut pe Zizanie și lexiconul lui.

Comparând locurile din Berînda, unde sînt indicații biblio-

(1) Tipografiile adevărate să se deosebească de cele care în lege se confundă.

(2) Trebuie să fie Isac Sirul.

grafice cu cele respective din *Biblia* sinodului rusesc de la Moscva 1879, care e un fel de retipărire cu unele corecturi a aceleia de la 1663, se constată următoarele:

1. Berînda a copiat de multe ori întocmai numele din nominativul sg. și alte forme asemenea și verbele din pers. I sg. a pres. ind., cum se află în originalele consultate;

2. Pe altele le-a pus în cele două forme-tip numite mai sus, deși nu erau așa în cărți;

3. O altă parte din acelea le-a lăsat în formele lor deosebite de cele tip ori din un fel de lene, ori mai curînd din nesciință; une-ori, ca la *сѣмѣ*, și-o fi dis pôte că trebuie pusă în lexicon o formă prea deosebită de nom. sg. masc. *сѣмѣ*;

4. O sumă de expresii difer cu totul, d. e. cele corăspunătoare numerelor 1222 (și 3713) din Mardarie, iar 1590 difere prin prefixul *ѡ*, adaus în *Biblie*.

5. Unele cuvinte au deosebiri numai fonetice, ortografice, de accentuație sau de topică;

6. Rare-ori se găsește câte o vorbă mai mult sau mai puțin;

7. Unele în sfîrșit se vede că-s erori, cf. 2840.

Voiu adauge, că numerele date din *Biblie* une-ori arată capitulul sau versetul, alte ori pagina, așa că mai mult te încurcă; și în sfîrșit că unele cuvinte arată numai ideile din deosebite locuri.

Iată părerea d-lui Bogdan (1) asupra acestei cărți: «Acesta este primul dicționar tipărit al limbei slavone bisericesci. El nu este un dicționar al limbei paleo-slovenice în înțelesul de astăzi, ci un dicționar al limbei slavice bisericesci, așa cum se transformase acesta în cărțile rusesci; explicările se fac într'un dialect literar artificial, ce este un fel de limbă pe jumătate bisericescă, pe jumătate populară, i. e. slavă bisericescă și malorusă, amestecată pe lângă acesta cu o nenumărată mulțime de polonisme. Ast-fel scriau în seculul XVII și XVIII literații școlelor sudice rusesci din Galiția, Rusia vestică, Kiev, etc.»

D-l E. Kałuźniacki (2) dice: «În ce privesce din contră

(1) *Convorbiri literare*, XXV, 196.

(2) *Archiv für slavische Philologie*, XVI, 48.

vocabularul lui Berînda, acela reprezintă deja o nouă fasă în istoria lexicografiei slavice bisericesci, întru cât el eră destinat să înainteze, nu atât învățămîntul elementar, cât mai ales nevoile acelor, cari voiaŭ să capete o cunoștință ceva mai temeinică a limbei slavice bisericesci. Vocabularul slaveno-rusesc al lui Pamvo Berînda a fost, cu alte cuvinte, o încercare pe atât de remarcabilă pe cât de isbutită și care a întrecut nevoea momentului, care produse vocabularele mai vechi, a fost, dic, pentru adunarea și lămurirea comórei de vorbe slavice bisericesci, o încercare de a făptui aprópe ceea-ce lexicografia grécă și latină de atunci a făptuit pentru adunarea și lămurirea comórei de vorbe a ambelor limbî clasice.»

D-l Bogdan (1) susține cu drept cuvînt, că lexicografia slavo-română s'a desvoltat în a doua jumătate a sec. XVII, sub influența lexiconului slavo-rus al lui Berînda. În adevăr din cele două-spre-zece încercări cunoscute de lexicoane slavo-române șese sau șapte sînt prelucrări ale vocabularului lui Berînda, anume 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, despre cari veđi în capitulul următor.

IV.

LEXICOGRAFIA SLAVO-ROMÂNĂ.

Numărul încercărilor lexicografice slavo-romănesci, cunoscute până acum, se urcă la două-spre-zece, tóte manuscrise și mai tóte muntensesci, din cari trei-s numai fragmente. (2) Una din ele s'a făcut probabil în veacul XVI, două în XVIII, ultima în veacul XIX, restul e din seculul XVII. Mai mult de jumătate sînt prelucrări după cartea lui Berînda cu adause destul de însemnate; dar avem și lucrări originale sau cel puțin independente de Berînda, după cum se va arăta la fie-care în parte.

(1) *Loc. cit.*, p. 203.

(2) Nu vom număra între aceste dicționare și pe cele de cari vorbesc d-l I. Sbiera în *Mișcări culturale și literare*, 264, sub No. 8 și 9, pentru că ele nu aŭ ființă, ci sînt tot acelea amintite de d-sa la No. 5 și 6.

1. FRAGMENTUL DE LA BELGRAD.

E. Katužniacki, în *Archiv für slavische Philologie*, XVI, publică un articol «*Über ein Kirchenslavisch-rumänisches Vocabular*», unde spune că în biblioteca națională sîrbescă din Belgrad, anume în *Codex miscellaneus*, No. 321, a găsit un fragment, care trebuie să fie o rămășiță de vocabular slavo-românesc.

Prima parte, compusă din 26 de articule, e identică cu *ТЪЛКОВАНИЕ НЕОУДОБЪ ПОЗНАВАЕМОМЪ ЕЗ ПИСАННЪХЪ РЕЧАМЪ* din 1431, publicată de Kalajdovič și apoi de Sacharov. Cea din urmă cuprinde 66 de vorbe slavice cu traducerea lor în românesca. El face parte din clasa de mici vocabulare manuscrise primitive, mai precis registre de vorbe vechi-slavice și streine mai puțin înțelese, cu semnificatele lor alăturate, registre fără vr'o pretenție științifică și cari nu erau destinate a se publica. După scrisore codicele ar fi din sec. XVI, iar vorbele nu-s așezate în ordine alfabetică.

Importanța fragmentului consistă în vechimea și originalitatea lui, cu alte vorbe acésta e cea mai veche din încercările românesce cunoscute și nu e o simplă traducere ori prelucrare după vr'un vocabular anterior. Particularitățile limbei slavice a fragmentului și forme de vorbe românesce ca: *dajde*, *deaca*, *depreună*, *deregătorie*, *gicitori*, *hitlenșug*, *întreacere*, *nemearnic*, *se* (pronume), *svătuire*, *sverepire*, cum și *u* final întreg din: *curmezișu*, *multu*, *sprânțaru*, demonstrează vechimea destul de mare a cărții, totuși nu putem s'o urcăm mai sus de a II-a jumătate a véculei XVI, căci găsim *samănă* cu *a*, pe când în cel mai vechi Apostol românesc e *seamără-se*, apoi finala *ug* din vorba *hitlenșug* în loc de *ig*, în sfîrșit mai multe cuvinte cu *u* final scurt sau și fără *ŭ*, de ex. *bărbătescŭ*, *cu deadinsŭ*, *deprinsŭ*, *răspunsŭ*, *destulŭ*, *nemearnic*, *zăvoraș*. Dacă manuscriptul ar fi de pe la 1431, ne-am așteptă să întîmpinăm un *e* în loc de *ă* în *răspunsŭ*, cum se și află odată în *Apostolul* descoperit la Voroneț. *Curmezișŭ* scris cu *s*, nu cu *s ca* în Moldova și Ardeal, vocala clară *e* de la sfîrșitul vorbelor *așe* sg. (ca la Mardarie), *orașe*, cum și din *îndemănă*, asemenea *ea* din *tocmeală*, *cîumilitori*, ce se aude și ađi d. ex.

prin Muscel, ca și des usitatul *merintic*, acesta în înțeles de «îndărătnic, greoiu», sensul muntenesc al lui *mângăiere*, expresia *nu-ș samână*, ce o găsim și în Moxa (1), de asemenea *fă-mi îndemână*, ce se întrebuintează prin Muscel și pe ațură cu înțelesul de «dă-mi ajutor», *сѣмноръ*, care se mai află la Sirbi, Croați și Istro-Români, asemenea forma sîrbescă a vorbeii *метекъ*, vsl. *матежъ*, cum și apropierea Belgradului de Oltenia, ne fac a bănuî că autorul fragmentului în chestie a fost Oltean.

La sfîrșit vom arăta părerea de rău că d-l Kałužniacki n'a relevat mai multe greșeli strecurate în traducere, cum e *дѣлаение* (aflare în loc de *înflare*) și că corectura d-sale în *zâblaznă* nu e de admis față cu *înzăblă* (*înzăbălă*). Din cele-lalte expresii vom releva aici numai următoarele: *поѣлогатае* (*budusluitor*), care se aude și ațî, deși rar, în înțeles de «scotocitor» ca și «buduluesc», I din *Lexiconul Budan*; apoi *крнчаще сѣ*: *срнчѣще сѣ*, unde forma verbului sl. e românîsată și vice-versa aceea a pronumelui românesc scrisă ca în sl., iar în privința înțelesului cf. *scrivesc* «lamentor, plango» din *Lexiconul Budan*, și *skriveskumě* fără traducere din *Anonymus Caransebesiensis*; *полезно*: *ѡѣалне* (pôte greșit în loc de «cu folos»); *оудвель*: *лвель* (*lesnŭ*) și *метекъ*: *învolveire*, în loc de «lesne» și «învăluire», amîndouă sau forme mai vechi sau mai curînd greșeli, pentru care cf. *osteniți* (de două ori) în loc de *ostenință*.

2. FRAGMENTUL CIPARIŪ.

A doua încercare e începutul unui lexicon slavo-românesc, numit de Cipariŭ *Vocabular biblic sîrbesc-românesc*, ce se cuprinde pe foile 22 verso și 23 ale unui manuscript cu scrisoarea pe primele 103 foi mai cadrată, mai elegantă, cu roșu și negru și ortografia veche ca cea de la începutul seculului XVII. (2)

Reproducem în întregime acest fragment după copia ce datorim bună-voinței rev. domn I. M. Moldovan, canonic în Blaj, despărțînd și numerotînd articulele.

(1) Hasdeŭ, *Cuvente den bătrâni*, I, 434.

(2) *Principiŭ de limbă*, 114 și *Archiv pentru filologie și istorie*, 435.

1. ПѢИИТЪ	ЗВѢДА (?)
2. АДО ^н НА	ДВНЬ
3. АБѢ	АЧІАШЬ
4. АВ'КА	ТАТЪ
5. АДЪ	ЛО ^ѣ АТОУ'НЕКА
6. АВЕРЬ	А (?) СЛАВЪ
7. АЛЛІЛОУІА	ЛОУДЪ ЛОУ ДѢМНЕЗЕ
АЛЬ	ТАТЪ
НЛЬ	ДѢНЕЗЕ
ОУІА	СТѢІ(Н) ДХЬ
8. АЛЪКАНІВ	ФЛЪМЪН'ЗІРЕ
9. АЦЕ	УАРЕ
10. АРХ'Е ТРИКАН (І. - ІТ -)	ВУННЬ
11. АР'ХАГ'ГЛЬ	ВОБКОДЪ АР'ВЕРЕСЬ
12. АР'ХІСТРАТІ	АЧЕПХТОРЮ УЩІЛО
13. АН'КТА (І. АНДНПАТ)	ЖДЕЦЪ
14. АЛЕКТО Д'КА (?)	КХНТЖТОРЮ
15. АФЕДРО	ШЕЗЪ
16. АКАДИ	НЕШЕД'КРЕ
17. АЛ'БА	ФОАМЕТЕ
18. АСВАРІВ (І. АССАРІЙ)	БА
19. АКРІДВ (І. - ДЫ)	АЖКОУ'СТЕ
20. АЖИВ	ДЕСТОИНИ
21. АНАЖИВ	НЕДЕСТОНИИ
22. АЛЕВ'АРЪ	АЛЕ (?)
23. АР'ХН	АЧЕПХТОРЮ КАЛВ
24. АР'ХІНСНАГ'ГА (І. - ХІС -)	МА МАРЕЛЕ СЖЕОРЪЛЪ
25. АШОУ	А ДА
26. АЛФА І У	АЧЕПОУ'ШИ СФРХШИ
27. АМ'ФВ	ЧѢ ПѢТ'Р'НИ (?)
28. АМБО	СКАОУ ДВ ПОВѢСТЕ

29. АДДАМА ^Т	ТАРЕ
30. АЛАСТА ^Р	ДРАК ^Ѣ
31. БАГРѢНИЦА ^М	КЗФТА ^Н
32. БЕЗЪСТКО ^Т	НЕБѢНІЕ
33. БЕЗЪШЕ ^Т КТЕ ^Н	ФЕР ^Ѣ ДѢ РЕСНѢ ^Ѣ
34. БАГОТЬ ^А	БО ^Н ДА ^Р
35. БАГДТНІ ^А	БО ^Н ДЖРѢНТОРЮ
36. БАГТБЛВ ^Ѣ	ФЖКХТОРЮ ДѢ БО ^У НЖТЖ ^Ц
37. БРНДО ^Ѣ	ЮЦИМЕ
38. БАГОПОЛОУНІЕ ^А	БѢНЖ ТЖМПЛДРЕ СДѢ БѢ ТРѢНРЕ ^Н
39. БАГСТВІЕ	БѢНЖ ФНРЕ
40. БАГОБОЛЕНІЕ	(netradus)
41. БАГОЛѢНІЕ	БѢНЖ ВРѢРЕ
42. БАГ(О)ВѢЛЮ	БО ^У НЖ ФРЖСѢЦЕ ^М
43. БАГОБОЛѢНІЮ (l. - ГОЛѢНІЕ)	БѢНЖ ВРѢРЮ (l. - КОЮ)
44. БАЛІЕ (l. - ІЙ)	БѢНЖ СМѢРЕНІЕ
45. БАЖЕНІЕ ^А	ДЕСКХНТХТОРЮ
46. АММ ^Ѣ	НЕВОНН ^Ѣ ЦЖ (1)
47. БОЖЕНІЕ ^Ѣ	А ДѢШЕТ ^Р
48. БАДА ^З	ТРЕЗ ^З ВНРЕ
	БРАДЖ

Fragmentul acesta din manuscriptul XXV al bibliotecii Cipariu cuprinde în 31 rînduri, scrise continuativ sau întregi, 31 vorbe comune amestecate cu nume proprii sau cu vorbe streine din litera *а* și 17 din *Ѣ*, în totul 48 articule, din cari multe se găsesc în Berînda, deci și în Mardarie și

(1) D-l Moldovan adaugе: «apoi cores *резеница*». Socot că din protivă (т)резеница de mai jos, scris în acest loc din greșelă, va fi fost cores în невоиница ori autorul a voit să ȳcă трезеница, ultînd pe inițialul т, ce aveă să-l scrie mai în urmă cu roșu, iar *Ѣ* din silaba penultimă își găsește explicarea în трезеница.

Codicele Sturdzan, însă traducerea nu e tot-deauna aceeași. Câte-vă vorbe începute cu *а* nu-s în cele trei redacții amintite și anume cele de la No. 1, 25, 26, 27, iar *а*ласта, cu care cf. numele propriu de familie din Moldova *Alistar*, se află în lexiconul lui Mardarie între articulele adause. *а*нагнѣ apoi nu se mai găsește decât în lexiconul din Codicele Sturdzan pe când *а*нѣ de la No. 23 este numai în cele-lalte două. De șirul alfabetic nu se ține strict samă în acest fragment: s'ar pute dice numai că sînt așezate la un loc vorbele care încep cu *а*, cum și cele cu *ѣ*, afară de *амѣ*, scris aproape la sfîrșitul celor din urmă. E de observat că în *а* sînt puține vorbe comune slavice, iar în *ѣ* numai de acestea, sau mai precis $5 + 17 = 22$.

Voîu adauge că autorul acestei încercări face multe scurtări și greșeli în cuvintele slavone, în special schimbă finala slavonă *ѣ* cu cea românească *е*, aplică une-orî spirite și accente, dar acestea nu numai decât pe silabe întonate, pune semnul ' pe prima din două consóne ce urmăzează una după alta, scrie *ѣ* în loc de *ѣ* la sfîrșitul cuvintelor slavice, a căror consónă finală nu e aruncată de-asupra, ba de câte-vă orî și la mijloc între două consóne, pe *ѣ* îl întrebuintezează ceva mai des decât pe *ѣ*. S se vede în vorba *сѣѣда*, în colo e numai *ѣ*. Între altele *ѣ* și *ѣ* din vorbele *благосѣѣ* și *божденіѣ* în loc de *ѣ* și *ѣ*, arată că limba slavonă a scriitorului acestuia nu e prea veche.

În elementul românesc în deosebî însemnăm confusiunea désă între *ѣ* și *ѣ* la mijlocul vorbelor, iar la sfîrșit *ѣ* e mai tot-deauna preferit lui *ѣ*; *ѣ* în vorbe streine se află mai rar, ales în finala *ѣ*, în cele românesce mai des și iarăși în silaba de la urmă, cum și la început; *ѣ* final ține locul lui *ѣ* al nostru; *ѣ* se aplică la început și are valóre de *în*. Nu dice *sfârșit*, ci *sfrășit*, cu care cf. sl. *сѣѣшнѣ*. E de după *ѣ* nu s'a schimbat în *ѣ* ca în Moldova, în expresiile *șezut*, *ședearе*, *în deșert*; *ѣ* din vorba *judeѣ*ul încă arată că autorul nu eră din Moldova. *Căftan* și *vornic*, *brazdă* cu *а* nu cu *ѣ*, par a arătă o proveniență de dincóce de Carpați.

Ea din neședeară, poveaste, putearnic, dimpreună cu vorbe ca *aciiașu*, *frîmseațe*, *județul* (judecata), *săboruluț*, *tîmplare*, *trezvire* și sl. *sfeti(ți)* *duh* netradus, arată că glosarul e destul de vechi; pe de altă parte însă căderea lui *re* din *întunecat*, mulerea și căderea lui *l* înainte de *i* în *cailor*, *ă* din silaba finală a subst. *bunătăți* și din cea dintâi a vorbeii *răspunsu*, *u* final în loc de *u* întreg, dovedesc că această încercare lexicografică nu e prea veche; de aceea nu o putem atribui veacului XVI.

Inclin în sfârșit a crede, că și vocabularul acesta este o lucrare independentă, numai că tilcuirea vorbelor streine se va fi făcut întâi în limba slavonă, cum par a arăta articulele 1, 7 și 14, în cari găsim traducerea făcută slavonesce sau și slavonesce, *скѣда* neputându-se explica decât ca o greșelă în loc de *цѣкѣ* flóre și *дѣла* asemenea în loc de *пѣт(е)*, *пѣке*, cu care cf. sîrb. *пѣкац*, *пѣкач*; căci nu putem presupune că a fost la început scris acolo *дѣла* *ia faptele (apostolilor)*, pentru că cuvîntul tilcuit *дѣкѣ* nu se află în această parte a scripturii. *благодѣнствіе* de la No. 39 pare a fi rămas fără traducere la copiat, căci înseamnă după Mikl. «prosperitas», nu *bună vreauere*; și de aceea am făcut un nou articol din următoarele două vorbe.

3. LEXICONUL LUI MARDARIE COZIANUL.

Acest vocabular, intitulat «*Lexicon slavo-românesc și tilcuirea numelor*», este prescurtat după al lui Berînda la 1649 de Mardarie, pisarul mănăstirii Cozia și adaus puțin de el și de alții mai în urmă. E chiar manuscriptul ce publicăm și este întreg. În biblioteca Academiei Române se află trecut la No. 450.

4. LEXICONUL DIN CODICELE STURDZA.

Despre a patra încercare (No. 312 din biblioteca Academiei) a scris mai întâi d-l Hasdeu. (1)

(1) *Cuvente den bătrâni*, I, 261, ss.

După d-sa, cel mai prețios manuscris român e acela ce aparține d-lui D. A. Sturdza. Partea cea veche cuprinde un dicționar slavo-românesc între foile 41—215 și o gramatică slavică de o parte slavonesce, de cealaltă românesce, f. 216—253. Autorul a fost Muntean, căci întrebuințează cuvintele *barză*, *rănichî* și *ban* în înțeles de «domn». Cuprinsul prezintă o asemănare surprinzătoare cu cel dintâiu dicționar al limbei paleoslavice, scris de călugărul Pamvo Berinda. Sînt multe temeiuri de a crede că Berinda va fi utilizat lucrarea cea muntenescă și anume: 1) Ordinea alfabetică a unor articule din Berinda față cu desordinea acelora în dicționarul d-lui Sturdza; 2) Acesta are unele pasagi mai complete decât Berinda, ca cele de la p. 46 și 34; 3) Ortografia mai arhaică a manuscriptului; 4) Unele diceri ce par a nu se mai fi întrebuințat nicăieri la Români de la 1600 încôce: *aûă*, *zgarbură*, *funicel*.

Se mai pôte că amîndoi autorii să fi consultat una și aceeași fântână lexică anterioară, pentru că: 1) în manuscris se află multe cuvinte serbe sau din dialectul sloven modern, cari nu sînt în Berinda și 2) în același lexicon sînt suprimate foarte adese-orî indicațiile bibliografice, de cari abundă Berinda.

Aceste puncte de controversă, cum și criteriile interne-externe, pe cari însă nu le specifică, fac pe d-l Hasdeu să bănuască că Codicele Sturdzan s'a scris în întâiul deceniu al sec. XVII. Tot d-sa îi atribue data circa 1620 în *Magnum Etymologicum*, 185, iar mai târziu în mod constant țice că e de pe la 1600. (1)

Iată mai pe scurt și cele ce spune d-l Bogdan. (2) Lexiconul lui Berinda a mai slujit de model celui descris de d-l Hasdeu în *Cuvente den bătrăni*, I. Manuscriptul aparține d-lui Sturdza și e de la 1740. Are 282 file in-4° mic, e scris în Muntenia ca și cel din Petersburg și are o foarte mare asemănare cu Berinda. După citațiile d-lui Hasdeu nu e decît o prelucrare de felul celei de la Petersburg; am fi aple-

(1) *Magnum Etymologicum*, 588, 761, 766, 802, 1113, 1648. 1648, 1680, 1852, 2104, 2774.

(2) *Convorbiri literare*, XXV, 203.

caŃi a crede că avem aface cu acelaŃi lexicon. Caracteristic e că Ńi în lexiconul d-lui Sturdza lipsesc t te(?) citaŃiile din Berînda ca în cel de la Petersburg. Cf. loc. cit., p. 265. D-l Hasde  il pune în prima jumătate a sec. XVII, ce nu contr dice ipotesel, că e lucrat după Berînda; d-sa însă presupune că am ndou  s nt lucrate după un izvor comun rom nesc. O părere definitivă asupra acestei presupuner  ne-am puté formă numai după studierea întregului lexicon.

D-l E. Ka u niacki (1) de asemenea afirm : «In *Cuvente den b tr ni*, I, se face de autor... amintire de un vocabular slavico-rom nesc, însă acest vocabular nu se p te num r  în categoria vocabulelor slavo-române căutată de mine, de vreme ce: 1) el este de o dată relativ mai nouă—manuscriptul în care s'a găsit e din anul 1740— i 2) el de-pinde de Lexiconul lui Berînda, în acest sens a   dar dej  în sine trebuie considerat ca produsul unui timp  i unei direcŃii cu at t mai t r ii.»

La acestea avem de făcut  re-car  observaŃii, mai ales în ce privesce data c rŃii.

Ipotesa a doua a d-lui Hasde , că am ndoi lexicografii (Berînda  i Sturdza) ar fi consultat una  i aceeaŃi fântână lexică anterio r , trebuie înlăturată de la început, pentru că Berînda arată izv rele sale în prefa   i în corpul lexiconului, iar cuvintele s rbesc   i slavone moderne s'au adaus în Codicele Sturdzan la cele luate din Berînda.

Ne vom ocupa dar de argumentele aduse pentru susŃinerea ipotesel  nt ia, asupra căreia  i d-l Hasde  insistă mai mult. Mai  nt i  vom produce trei articule, car   nveder z  că St. a utilizat pe Berînda, nu vice-versa, cum crede d-l Hasde . Aceste articule s nt:

Berînda ЛАВАНЪ : Б ЛЫЙ, А Ц ГЛА, Б К К. St. ЛЕВАНЪ. ЛЕВ.

» ЛАГ РА : ТОП РЪ. St. ЛАП РА. ТОПО.

» ЛИТ РГІА : Ц Щ ННАА СЛ ЖБА. St. ЛЕТОГ А. СЛ БА Л  Д М-

НЕЗБ.

E vederat că и din ЛЕВАНЪ e greŃit în loc de А, pentru că

(1) Loc. cit., p. 48.

și articolul următor începe cu **αα**. Greșéla din **αατῆρα**, adecă înlocuirea lui **τ** cu **τ**, se explică prin aceea că **τ** a putut fi cetit din repedicune ca **τ** cel cu un singur picior, pe când **αα** cel cu trei picioare din **St.** din contra nu s'ar fi putut confundă cu **τ**; afară de acésta **αατῆρα** nu se găsește nici într'un autor. În articolul de pe urmă la **St.** avem un cas de românisare a cuvîntului grecesc. Din alte greșeli apoi, cum și din bucata copiată cu chirilice a cântărilor grecesci de la urmă încă se vede că scriitorul Codicelui **St.** nu sciă decât prea puțin grecesce, dărmite latinesce și evreesce, ca să facă un asemenea tractat de nume, pe când **Berînda** spune însuși în precuvîntare, în dedicație și în titlul părții ultime a dicționarului și în postfață, că s'a ocupat cu asemenea limbi, ceea ce de altmintrelea se pôte deduce și din alte împrejurări.

Desordinea din **Codicele Sturdzan** se explică prin aceea, că prelucrătorul român, după ce-și alegeă o sumă de vorbe și le scriă lăsând multe din cele-lalte, își luă sama și mai însemnă câte-va din cele lăsate, cu care ocazie scriă pe unele de a doua óră, iar pe altele le alegeă și așeză de jos în sus.

Locul apoi de la f. 34 (recte 54), luat de **Berînda** din cuvîntările lui **Nicon** și produs de d-l **Hasdeu** spre a dovedi vechimea mai mare a Codicelui **Sturdzan** față de lexiconul lui **Berînda**, nu folosește mult, fiind-că cele patru vorbe adause la început (**понадемы на село ѿ**) sînt o simplă implutură provocată de ultimul cuvînt al frazei «село», care adaus probabil n'are nimic a face cu originalul grecesc și slavon.

Vorbele din acela-lalt loc, anume **своими** și **даже**, cari nu-s în **Berînda**, nici în *Biblia* sinodului rusesc (cum nu e nici **сѣ** în acésta), nu arată o redacție mai completă a locului cunoscut din *Biblie* (*3 Regi 18, 28*), ci mai curînd sînt nisce adause, unul pleonastic, altul sub influența limbei materne a lexicografului român. Tot prin înrîurirea limbei noastre, în care acusativul e egal cu nominativul, s'ar explică greșéla de formă casuală a substantivului **кодокажда** în loc de **кодокаждѣ**.

Caracterul mai arhaic al limbei slavice din manuscript se explică, ca și al limbei lui **Mardarie** de la **Cozia**: limba slavică din Principate aveă un caracter mai arhaic decât cea din **Rusia** și **Galiția**.

Din cele trei vorbe, despre cari autorul *Cuventelor den bătrâni* afirmă că nu le-a găsit în tipăriturile de după 1600, *auo* se află în lexiconul lui Mardarie din 1649, cum a găsit-o însuși d-sa în *Noul Testament* de la Belgrad din 1648, iar *funicel* este în vocabularul de la Museu, scris la 1672 de un Michaiu, și sub forma *funincel* în gramatica doctorului Molnar din 1788. Vom adauga că scrierea e aprôpe cursivă, că pe lângă forma veche *lucrure* cu *e*, găsim mai des pe cea cu *i*, apoi *duhure* tot cu *e* în vocabularul de la 1672, și că, pe când acest manuscris are de două ori forma de ađi *norul*, care începe a se găsi împreună cu forma mai veche *nuor* în *Cazania* de la mănăstirea Délului 1644, iar singură abia în *Evanghelia* și *Apostolul* din 1682 și 3, Mardarie de la 1649 scrie *nuorul*, cum are el și formele *deade*, *puș*, *ghinde*, *întortu*, cari ne întîmpină, ca și *viptu*, și în cărțile mai nouă. (1) *Albugină* și *-gine* se găsesc sub forma *albujenă*, ca și *păinichiu*, în lexiconul din 1672. Scrierea imperfect. de conj. IV cu *iea* o găsim și în Gramatica lui Văcărescu, ba am și auzit asemenea pronunțare. Imperative negative ca *nu dareși* se află în cărți mai nouă d. e. în *Molităvnicul* de la 1698 (2), și în *Alexandria* de la Sibiu, 1794. Condiționalul cu *vream* e prevădut în gramaticile lui Văcărescu și Tempea și se aude chiar ađi prin Mehedinți. În sfîrșit în acest vocabular nu găsim substantivele *aramă*, *marmură* cu *e* la urmă ca în Mardarie, ci numai cu *ă* ca și în Michaiu din 1672, deși în același Codice Sturdzan pe de altă parte ne întîmpină, ce e drept, alte forme și vorbe destul de vechi ca *falci*, f. 215, și *corabiei* cu *a*, pe lângă *corăbiei*, cum și *să*=«dacă», f. 211.

Filigranele părții mai vechi a codicelui sînt următoarele: un agnus dei de mărime și forme deosebite, două chei încrucișate, cunoscutele trei glonțe de-asupra literelor P și A sau T și P, un C de-asupra a trei linii verticale, diverse ornamente cam în formă de scuturi avînd de-asupra și de sub frunze trilobate sau numai de-asupra câte o cruce. Mai toate aceste filigrane le-am găsit în dimensi și forme mai mult sau mai puțin asemenea în documentele Academiei dintre 1651—70. De aceea

(1) Gaster, *Chrestomatia*, anume Gramatica și Glosarul.

(2) Apud Gaster, *Chrestomatia*, I, 316.

socot că data codicelui se p^ote pune cu aproximație pe la 1660—70, ceea ce o confirmă și limba, apr^op^e identică cu a vocabularului din 1672, despre care voⁱu tractă mai jos, numai că e mai corectă. Manuscriptul d-lui Sturdza aș^a dar nu numai nu p^ote fi de pre la 1600, dar nici chⁱar din întâia jumătate a sec. XVII și decⁱ nu e cel mai vechⁱu lexicon slavo-român, ci abⁱla al patrulea.

Dacă d-l Hasdeu în *Cuvenetele sale den bătrâni* a făcut lexiconul acesta al d-lui Sturdza mai bătrân cu vr'o șeșe decenii, faptul s'ar put^e explică prin aceea, că d-sa n'avea acum douăzeci de anⁱ aș^a de multe elemente de comparație, deși i-am put^e și d-sale impută, că nu ne spune nimic despre marca hârtiei și că n'a utilizat codicele Museului din 1672, pe care l-a avut la dispoziție mai mult timp. Dar cum să scusăm pe d-l Bogdan și Kałužniacki, carⁱ, în urma d-lui Hasdeu, afirmă că manuscriptul e relativ nou, adecă tocmai de la 1740, când în *Cuvenete den bătrâni* se spune lămurit, că partea cea mai mare a codicelui, aș put^e dice apr^op^e întreg, e mult mai veche decât legătura și decât foile adause, și când limba e destul de veche? Să presupunem, că d-l Kałužniacki nu scie tocmai bine românește sau că s'a luat după d-l Bogdan; dar acestuia ce scusă să-i găsim, decât d^oră că a lucrat cam repede articolul său.

Insă dacă, din punctul de vedere al vechimii, importanța acestui lexicon e cevă mai mică, din acela al bogăției și originalității, cel puțin în parte, e p^ote cel mai însemnat, întru cât fragmentul descoperit de d-l Kałužniacki, ca și cel din codicele lui Cipariu, sînt micⁱ de tot, iar lexiconul lui Mardarie, deși mai vechⁱu, e o prescurtare după Berinda și are apr^op^e de două ori mai puține articule.

În cele următoare vom mai examină câte-vă chestii relative la acest monument, ca aceea despre autor și adăugătorⁱ, despre modul lui de procedare, cuprinsul codicelui, raportul acestui lexicon cu al lui Michaiu de la Museu, cum și altele mai mărunte.

Autorul principal, acela care a scris dicționarul și suplimentele lui, gramatica, stichirile din izvodul grecesc la paraclisul Precistei slavonesce, nisce c^ontări grecesci cu chirilice și notițele de paschalie, a fost un dascăl de slavonesce

de la școala din Bucuresci, care școlă în a doua jumătate a sec. XVII era la biserica St. Gheorghe vechi.

Foile 86—89 din vocabular le scrie un intim al celui dascăl, ff. 92—107 a, un altul, iar un școlar al lui, mai ales pe foile 253 b—255 b și 256—257 b, se exercită a face numerația scrisă începând de la unitate, scrie cu chirilice câți-va termeni grecescri relativ la aritmetică ca μονάδα, cum și nisce rețete mai mult sau mai puțin populare.

La 1740 un călugăr numit La(urentie) adaugă mai multe foi la început, îndeplinesce cele câte-va decii de articule ce lipsisau de la începutul literei A, f. 40, și face adaugă din mai toate literele de la A—T pe foile 23—37 dinaintea lexiconului, cum și altele în corpul lui. Pe la 1758 cartea devine proprietate a unui dascăl Nichita și tot pe atunci protopopul Lupașcu se iscălesce pe foia 40 a și adaugă mai multe note și vorbe. Toți aceștia fiind Munteni, cum dovedesce limba lor, nu se poate admite credința d-lui Hasdeu că manuscriptul, deși scris în Muntenia, totuși va fi căzut cu mult înainte de 1627 în posesia lui Berinda în Moldova, unde a și rămas de atunci. Numai către sfârșitul veacului trecut cartea ajunge în Moldova, probabil la Iași, în mâinile uricarului Ioan Tălmaciu, care între 1792 și 1825 scrie o mulțime de note de cuprins diferit, face extracte din urice slavone și completează vocabularul cu glose românescri, leșescri, nemțescri, franțuzescri, latinescri și grecescri. Tot el trebuie să fi legat din nou manuscriptul pe la 1808, după cum arată filigranul hârtiei adaugă mai în urmă.

Dovedi că autorul lexiconului a fost un dascăl de slovenie din capitală, avem câte-va locuri din gramatica de la sfârșitul volumului. Așa în precuvîntare (f. 216 b) cetim: «Eă plecatul deaca vreame ce întru învățătură chemat sântu ca întru chieamarea mea să petrec. și cum *im dic dascale*. ca și cu lucrul și cu numel(e) acesta să flu plecaților miei ucenici întru învățatura grammatichiei. carea măcar deși nu foarte iaste mare adâncame a prea înțe(le)pciunii, ce fără de tălcuire neînțeleasă iaste(.) Pre aceasta a o tălcui am gândit sau am svătuit.» Apoi la f. 220, unde e vorba de numele proprii dice: «Usibitoare (numire).... Cum iaste *bucureștii*, țara rumânească și alte.» De asemenea la f. 222, unde vorbește despre

Prelucrătorul român procedeză așa : din cele vr'o 5.200 de vorbe comune ale lui Berînda, St. le ia mai pe toate, scurtând sau adăugînd câte ceva ales la cele flexibile ; din suplimentul lui Berînda, alege puține articule ; iar din nume ia, când mai mult, când mai puțin de jumătate, așezându-le nu pe toate la un loc, la sfîrșitul cărții, cum face Berînda, ci imediat după vorbele comune începute cu aceeași literă. El reproduce unele citate în întregime cu indicațiile bibliografice din Berînda. Se vîd și intervertiri de articule, provenite probabil din aceea că și-a luat de samă mai în urmă alt-fel. De cele mai multe ori după așa zisele nume, une-ori și printre ele, St. adaugă o samă de vorbe comune din deosebite cărți și, la urmă de tot, mai multe suplimente. El însuși însemnă numele unora din cărțile explorate mai în urmă, ca d. e. la f. 185 b *Levit(ic)* 11, la f. 186 b *sfîntul Chiril* 15, la f. 215 b *sfîntul Atanasie*. Tot aici vom aminti *Tilcuirea numelor* retorului Manoil, din care scöte vr'o 280 nume cu explicarea lor numai în slavonesce, f. 201—203.

Digitized by Google

vorbe comune și vre 1000 de nume. Așa dar lexiconul lui Berînda a fost îmbogățit de St. cu mai mult de jumătate.

Vorba *жѣтартъ* cu spirit și finală greșite în loc de *жѣтартъскъ* și altele arată că lexiconul din Codicele Sturdzan e o copie, cum se dice, pe curat și că literele inițiale roșii s'au scris mai târziu.

Faptul pe de o parte că St. și lexiconul lui Michailu de la Museu din 1772 (veđi No. 6 de mai jos) au aprópe același fond, atât în partea dependentă de Berînda cât și în adăusele nedependente, între cari se póte numără și gramatica, iar pe de alta că în Michailu la mai multe articule se află însemnate câte un număr probabil al foilor din cărțile consultate, numere cari nu sînt în St., precum nu-s în acesta și unele isvóre citate de acela-lalt, mă face să bănuiesc că manuscrisul lui Michailu, care în redacția de la Museu trebuie să fie copie, a fost dintru'ntăi alcătuit de un alt dascăl slovenesc de mai înainte și, cădënd în mîna scriitorului Codicelui Sturdza, acesta l-a corectat, scurtat și simplificat pînă la un loc, dar l-a și adaus, și încă considerabil de la al doilea suplement înainte.

Iată câte-va exemple, cari dovedesc că avem a face cu două codice, din cari unul ar puté fi copie de pe acela-lalt; căci în Berînda nu se află tălmăcirea vorbeii *ereticii* din articolul cel dintăi, iar cele-lalte sînt greșeli identice:

еретикъ (St. *ereticii*) *cumu-s păpiștașii și armeanii*,

Ѣблѣ cu *н* de-asupra în loc de *л*, s. v. *Ѣсчлѣ*,

лѣзнѣбѣ în loc de *лѣзбѣнѣ* din manuscriptul de la Moscva,

лѣзнѣбѣ fără *н*,

сѣтѣлиникъ în loc de *сѣтѣшникъ* din Berînda,

сѣтѣлиница, St. *сѣтѣлиница*, cu *сѣ* îndreptat în urmă în *кѣ* și

хѣхотаниѣ (fără traducere).

Găsim însă și articule tractate alt-fel în fie-care din cele două redacții, de exemplu:

нѣзмѣлѣю *spămănteză*, St. *uită. opăcescă*;

народовостро *mai mare spre gloate*, St. *biruința. spre năroade*;

понаѣ *măhramă cu care leagă capul*, St. *peșchiră, zăvasă, țarșaf*.

Nu e dar exclusă nici o a doua ipotesă, că ar pute fi lucrări independente una de alta, cari au avut aceleași isvóre: lexiconul lui Berinda, nisce cărți slavo-sîrbesci de preste 2604 foi, cum sînt Prológele, și aceeași gramatică slavonă.

Voîu adauge că St. pune în alt loc decât Michaiû unele vorbe explicative, articule și chîiar litere întregi, ca « după u și a după ψ, n'are s, ci ѡ, și pune rar, pe lângă verbe, pronumele personale *eû*, *el*. Același lexicograf scrie mai totdeauna „ de la începutul cuvintelor cu un „ de-asupra și întrebuițeză articolul *lu* în loc de *lui*.

Sunetul *î* din vorbe ca *cuvînte*, *vîne* etc. s'ar pute explica prin analogia exagerată a singularelor, care s'a întins și asupra altor vorbe ca *mîne* (în loc de *mine*), *mînte*, *vîndec*, cu *în* accentuat după labială, deși din aceleași rădăcini nu se găslaû forme cu *î* în vorbirea comună. Trebuie să notez însă, că se află mai rar în același manuscript și forme cu *e* sau *i*, cum adecă se pronunțau și pe atunci asemenea vorbe. Acest *î* analogic prea des întrebuițat, dimpreună cu expresia *deaca (!) vreamă ce* de la începutul gramaticei, f. 216 b, cu care traduce el slavonesce *пожеже*, m'ar ispitî să bănuiesc că St. nu eră Român, dar aceeași conjuncție în vocabular e tradusă mai bine.

Despre acest codice și limba lui sperăm că vom publica altă dată un studiû special. Acum vom mai spune numai câte-vă cuvinte despre două vorbe (*accept* și *funicel*) din specimenul de dicționar etimologic al limbei române, în care d-l Hasdeû se ocupă cu originea a 200 de vorbe din Codicele Sturdza. (1)

Despre cea dintâi, care se găsește la p. 170 și 171, d-l Hasdeû dice: «*accept* (j'attends, j'espère): *чакъ въсприати, асепт а аша*. — *чакътх, ачкпттх*. Forma *accept* alături cu *astept* indică un compromis de etimologie populară între *accepto* și *ad-pecto* (de unde ital. *aspetto*).» Noi socotim că aici nu e nici un compromis cu lat. *accepto*, ci o simplă greșelă, provocată probabil de sunetul de la început al sl. *чакъ*, mai ales dacă traducătorul acesta va fi pronunțat une-orî *u* ca *sc(e)*, cum s'ar pute deduce din forma *нечесаю*, cu care cf. *рочс-са* din

(1) *Cuvente den bătrâni*, I, 259—312.

Berînda și Mardarie față de *рошѣ-ка* din lexiconul lui Miklosich. Părerea noastră e întărită prin faptul că atât în Codicele Sturdzan chiar pe aceeași f. 170, imediat după primul exemplu cu *ч*, cum și în alte cărți vechi și nouă, nu se găsește cuvîntul de cât cu *ш* (șt).

Despre *funicel*, care iarăși se află de două ori în același Codice Sturdzan (f. 176 și 187), ca și în Michaiū, d-l Hasdeū ne asigură că în textul No. I, adecă în un fragment vechiū din cap. XXVI al Leviticului, aceeași boală ne apare la plural sub forma *ѡсунчен*, că ambele variante alăturate ne dau prototipul *funghicel*, de unde *fughicel*=*fugghicel* și *funicel*=*funnicel* prin cele două feluri de asimilație regresivă și progresivă, că *funghicel* revine la originalul lat. *fungus*. Noi credem că *ѡсунчен* este iarăși o simplă greșelă de prescriș, din pricina asemănării lui *н* cu *г*. Susținem acesta cu atât mai mult, că nu s'ar puté explică de ce *g* nu s'a prefăcut în *g(e)* înaintea lui *i*. Așă fiind, ipotesa timidă a d-lui Schuchardt (1) asupra cuvîntului *funicel*, căruia Molnar îi dăce *funincel*, acea ipotesă devine o etimologie sigură, în chipul următor: *furunculus*—*furuncellus*, prin asimilație regresivă *furencellus*—*funencel*—*funincel* și în unele părți *funicel*, sub influența sufixului diminutival compus *icel*, des întrebuințat. Pentru *e* românesc neaccentuat=*i*, cf. *șorece*—*șoricel* și *petiolus*—*picior*. Considerăm mai veche forma *funincel* decât *funicel*, pentru că numai *n* al doilea explică pe cel întâiū. Așă dar *funi(n)cel* n'are a face cu *fungus*. În Biblia grecescă correspunde vorba *ψώρα*, în cea de Bucuresci 1688 «răia», iar d-l Gaster în *Chrestomatia* sa, unde recomandă lecțiunea *funiceii*, în loc de *fughiceii*, traduce cuvîntul prin «herpes», mai corect, dîcem noi, «herpès».

5. LEXICONUL DE LA MOSCVA.

Un alt manuscript intitulat *ГЛОСАРИЙ РУССКАГО ЯЗЫКА* (*Dictionarul limbei române*) se află în biblioteca Societății ar-

(1) *Cuvente den bătrăni*, I, Supl. XXXI.

cheologice din Moscva sub No. 240, fără dată și fără numele autorului, 282 foi in-12°. (1)

D-l Hasdeu după copia făcută de d-l Gr. Tocilescu, a citat două-șeci de cuvinte sau articule din acest glosar în primele trei volume ale *Marelui Etimologic* și anume col. 1, 159 (două articule), 552 (două articule), 589, 833, 867, 1048, 1261, 1282, 1292, 1308, 1470, tomul III: XXX, XXXI (trei articule), XXXV (două articule). Iată câte-vă propoziții și frase românești: «cumu-e», «de ară lipsi una dintr'aceastea», «cei ci cred pre adevărū mescu apa cunoașterii dumnezăești». Unii presupun că manuscriptul ar fi autograful lui Dosoteu (2); dar acesta e o părere fără temei, de ore-ce limba e muntenescă, cum arată vorbe și forme ca: *miroseaște*, *baboșu*, *baer* ci dau farmecătorii să poarte la gātu, *șocotnița*, *balamut*, *bae*, *băiaș*. *Aminterea* și *dumnezăești* cu *ă*, deși sînt întrebuintate des în Moldova, se află și în cărțile din Muntenia, primul în *Pravila lui Caragea* (veđi *Etymologicum Magnum*) și în *Lexiconul slavo-românesc* al lui Misail s. v. *кошнікъ*, (veđi No. 10), al doilea în *Biblia* de Bucuresci și în *Mărgăritul* lui Grecenu (3), așa în cât nici presupunerea că avem a face cu o copie scrisă de un Moldoven nu și-ar avé locul. În sfîrșit, dacă avem în vedere că această redacție séménă mult cu cele-lalte, pe cari le cunoșcem mai bine și cari sînt fără îndoelă muntenesci, putem afirmă că originea cismilcovénă a *Lexiconului* de la Moscva e sigură.

E o prelucrare după Berînda, cum se va vedé, între altele, din exemplele date la No. 6. Articulele *лазбенна* și *лазбенникъ*, cari, în redacția Sturdza și în cele din 1672 și 1740, fac parte din cele preste 2000 de vorbe adause, ne îndémnă a crede, că și manuscriptul de la Moscva, pe lângă unele omisiți din Berînda, va fi avênd și adause numeroșe.

În sfîrșit câte-vă locuri, deosebite de corespunđătorele lor din cele-lalte prelucrări ale *lexiconului* lui Berînda, mă fac

(1) Hasdeu, *Cuvente den bătrăni*, I, 260; Bogdan, *Convorbiri literare*, XXV, 193 ss, cari citéză *Biblioteca Societății de istorie și anticități rusești*, 113.

(2) Ar. Densusianu, *Istoria limbei și lit. rom.*, ed. II, 256.

(3) Apud Gaster, *Chrestomatia*, 279 și 293, cf. 350.

să bănuiesc, că această redacție ar pute fi o lucrare deosebită de acelea, nu copie după una din ele, nici model acelora.

Iată locurile din chestie cu oare-cari observații:

a) **здѣшній**: *de aici*, fără *cel* sau *cei* înainte, care se găsește în cele-lalte;

b) **ѣкъ**: *cumu-e*, din articolul **ѣмѣхѣ** lipsește din cele-lalte redacții;

c) **тотѣ** *lumea ar(ă) perî*, de la sfîrșitul aceluiași articol, în cele-lalte e dată invers;

d) **бжѣ**: *dumnezești*, de la sfîrșitul art. **нмѣчннкѣ**, s'a tradus de cei-lalți prin genitivul *lu* sau *lui* *Dumnezeu*;

e) **ѡзлѡнѡшеніе**: *baer ci dau fărîmăcătōrii să poarte la gātu*, ce nu se află la cele-lalți, cari toți prefac și traduc la fel forma întâia a aceluiași cuvînt, adecă **ѡзлѡнѡшеніе** din Berînda așa: **ѡзлѡнѡсіе**: *baerul ce poartă cei nebuni la gātu*, prefacere și traducere ce dă întâi și Codicele de la Moscva cu deosebire numai că întrebuintează relativul *care* în loc de *ce*;

f) **лѡзбенѡ**: *feredeu*, *bae*, pe când în cele-lalte prelucrări (St., Michailū, Misail, probabil și în cea de la Petersburg) cuvîntul slavice e schimonosit sub influența românescului *baea* în **лѡзбенѡ** sau și **лѡзбѡ**. **бѡ**.

Traducerea mai literală de la b) și d), cum și mai cu samă păstrarea formei originale a vorbeii slavice de la f), ne mai îndreptățesc a crede că acest codice e destul de vechi.

6. LEXICONUL LUI MICHAÎŢ.

(1672).

De vr'o două-şeci de ani Museul național din capitală posedă un manuscris, care prin împrumuturi a trecut de la un preut ardelen, prin mâinile d-lor A. Gorjan și Hasdeu, și în urmă a fost cumpărat de numita instituție cu 1.000 de lei.

E legat cu carton mult mai târziu, probabil pe la începutul seculului nostru, când pierduse prima colă și jumătate; are formatul în 16 și signatură din 8 în 8 foi. Hârtia e galbue, unele inițiale sînt roșii. Cuprinde peste 804 pagine numerotate nu de mult cu creionul, din cari 735 conțin un *lexicon slovenesc-românesc* aproape întreg, afară de litera a

și parte a. Pe f. 690—735 e un mic supplement (исполнѣ, probabil în loc de исполнѣ «împlinesce»), așa că dicționarul propriu ține de la p. 1—682. Cartea se termină cu o gramatică sloveno-românescă (p. 737—804), fără început și sfârșit, cu foile roșe de șoreci, scrisă mai curent numai cu negru, poate de altă mână, și fără semnături, pe alt-fel de hârtie și cu foile pierdute sau schimbate de la locul lor, cum sînt unele și din lexicon.

În partea principală se află două mărci de fabrică deosebite de aceea a părții finale. În adevăr întâia marcă e o oglindă sașă icônă rotundă cu cruce de-asupra și așezată pe un trepid, a doua cunoscutele trei glônțe de-asupra unei linii verticale, al cărei capăt inferior cade într'un unghiu ascuțit sașu V, avînd de o parte și de alta literele B și C, pe când filigranul de pe urmă pare a fi un scut, din care la o parte se deosebesc un corn sașu melc încolăcit.

Pe fie-care pagină fiind cam câte patru-spre-zece articule, s'ar puté crede că întregul vocabular cuprinde aprópe 10.000; vom vedé însă mai jos că, după o socotélă mai minuțioasă, acest număr trebuie scădut la circa 8.200 articule. Alfabetul acestuilexicon, dacă socotim și pe a, e compus din 35 de litere înșirate aprópe ca în St., afară numai că scrie ѡ și s, pe a îl pune după ѡ, pe ю după ѡ și pe ѣ după ѡ.

Pe pag. 34 e însemnat, cu litere mari: ^хписанъ азъ мнѣху, iar la pag. 376, pe marginea laterală, 1672, cu ultima cifră făcută ca Z. La sfîrșitul dicționarului propriu cetim următórea notiță: «Să s(e) știe că acest lexicon iaste al popei Ethemie, și l-am scris eú Mihaî: vâ dni Io Gligorie Ghica Voevoda: leat 1672.» Va să dîcă codicele e scris de un Michaî în anul 1672 și în Țera-Românescă, unde numitul domn venise la tron a treia óră. Aceeași proveniență o dovedesce și limba: *ban* (domn), *barză*, *curcubeu*, *dabiia*, *doica*, *(e)norie*, *îndărătu*, *jumătate*, *măceșul*, *mănuchiul*, *ovrei*, *pă*, *păstae*, *puroiú*, *rânichi*, *repezičiune*, *strugurul* (грѣзно), *talerú* (Діско), *tobă*, *vioare*.

Acest lexicon e lucrat după al lui Berînda, din care reproduce și unele indicații bibliografice și sémănă mult cu cele două precedente, mai ales cu cel din Codicele St. Despre raportul lui cu St. veđi No. 4. Luând în considerație și

litera a din codicele 10, am numărat vr'o 2.200 de articule, adause pe lângă cele din circa 6.000 luate din Berînda, în această redacție a Museului, care ast-fel devine și ea óre-cum o carte deosebită de a lui Berînda. Adausele nu sînt în ordine strict alfabetică, totuși pare a se fi făcut în deosebite rînduri, căci un număr anumit de cuvinte observă cum-vă ordinea alfabetică, după care vine alt asemenea număr. Suplementul de asemenea, ca și cele din Sturdza, e o lucrare cu totul streină de Berînda. Atât adausele din corpul lexiconului cât și suplementul sînt probabil lucrări proprii, căci vedem după unele articule numere diverse fără ordine, cari trebuie să fie paginile cărților consultate. Diverse greșeli ne fac să credem că Michaiū nu eră decăt un copist, care sciă ceva slavonesce.

Voiŭ reproduce câte-va locuri spre a ilustra raportul între Berînda, acest dicționar și alte câte-vă prelucrări după Berînda.

- a) B., ^ѣдѣшїа : ^ѣзапїрѣнїе ^ѣвѣдѣнїе. Нї : сло : дї : ѣмѣ нѣдѣга.
 Mardarie, » : *zepritul*.
 St., » : *boala apei. zăprirea*.
 Mosc., » : *boala apei, zăpritul*. (1)
 Michaiū, » : *boala apei zăpritul* : Нї. с. дї:
 Misail, » : *opritul sau boala apei zăpritul*.

b) B., ^ѣистѣчнїкѣ, ^ѣздрѣѣ, ^ѣжрѣдло, ^ѣѣбо ^ѣкрьнїцѣ. мѣта : Нсаїа
^ѣпрркѣ, ^ѣѣстѣчнї, ^ѣпрозываетѣ ^ѣБжїа ^ѣкнїгн. ѣ сїхѣ бо ^ѣкѣровѣкшїѣ
 по ^ѣѣстїнїѣ, ^ѣпочерпѣю ^ѣвѣдѣ ^ѣрѣзѣма ^ѣБжїа. Мѣгѣ : на ^ѣнсаїю.

Murdarie, ^ѣѣстѣчнїкѣ : ^ѣѣзвѣръ.

Mosc..... «*Isaia pro(o)rocū: izvor chiamă dumnezeștile cărți, că dintr'aceastea cei ci cred pre adevărū mescu apa cunoașterii dumnezești.*» (2)

St. are numai următórele deosebiri: prorocū, dumnezeștile, dentr, mescū, *lu* dumnezeu.

Michaiū, ca și Sturdza, după ce lasă primele șese vorbe slavice, scrie restul slavonesce mai cu aceeași ortografie,

(1) Cf. *Etymologicum Magnum*, 1292.

(2) Cf. *Ibidem*. 1282.

prescurtări și aruncături ca Berînda. Urméază traducerea românească aprópe asemenea cu cea din Mosc., afară de câte-va schimbări fonetice: *chiîamă*, *dumneze* -, *ace* -, *mescû* și afară de genitivul *lui Dumnezeu* în locul adj.- *zăești*, după care în sfîrșit citéază pe: ^мМагн на їцаію. Acéstă indicație e și în Codicele St.

Misail are aceeași redacție cu Michaiû, afară de *numeaște*, *ce*, *cunoștinței*, în loc de *chiîamă*, *ci*, *cunoașterii*; *Isiaia* și *cread* sînt greșeli, iar *cărți*, *mescû* nu se deosibesc decât prin scurtarea vocalei finale.

c) В., ^нѡзлonoшéніе, ѡлн ѡзлonoшéніе, ѡберѣше на влн (l. шн), чарóвное нoшeе.

Mardarie, —, — : *baer de gît nu-m pun pentru leacul, sau pentru far'mecû.*

Mosc., ѡзлonoшéіe : *baerul care poartă cei nebuni la gātu.* ѡзлonoшéніe : *baer ci dau făr-măcătórii să poarte la gātu.* Cf. *Etymologicum Magnum*, III: XXXI.

St., Michaiû și Misail, ѡзлonoшéіe : *baerul ce poartă cei nebuni la gātu*, numai că cei doi din urmă scriû *gātu*.

Să facem în deosebi câte-vă comparații numai cu Codicele de la Petersburg și cu Misail.

a) Michaiû, безвеществённости: *făr(ă) de fire*;

Pb. *pre lesne*, după Berînda — : лцнw, беззатрoднёна ;

Misail, - ный, *făr de trup: cel netrupescu, făr de fire*. Va să dică acesta preface adverbul în adjectiv.

b) Michaiû, блэднцё, *casă de curvie*;

Pb. adauge *zamtuzul*;

Misail, *loc saû casă de curvie*;

c) Michaiû, вѣръ: *zăduhul pripec*;

Pb. n'are decât vorba dintâiû;

Misail, *zăduhul, pripecul*;

d) Michaiû, влoерѣчнѣнн: *cela ce vorbeaște multû, limbutû*;

Pb. — — *voroveaște—, balamut*;

Misail, *cel limbut, ce vorbeaște multe, sau mare grăitor*;

e) Michaiû, горѣ: *metaf: măgură, credință, munte*;

Pb. n'are sensul metaforic;

Misail, *munte, măgură, crință* (l. *credință*).

Pe de altă parte în tus-trele (Michailū, Pb. și Misail), pe lângă nominativele sg. ale formelor nominale și pers. I sg. a celor verbale, găsim și alte cazuri sau numere și persoane: *гóры, гóрдым*, Pb. - *нмж*, Misail n'are; *блест*; numai că Michailū are mai puține decât Pb. și Misail și mai puține. Tot aici vom spune că expresiile bohemo-polone *лазбена* și *лазбеник*, cari nu-s în Berînda și Mardarie, se găsesc în Mosc. și Misail (*feredeu, bae; băiaș*) și Michailū (*feredeu, băiașū*) și deci probabil și în Pb.

Дѣхъ нѣдоскѣй, pe care Berînda nu-l traduce, în Michailū e tradus cu totul greșit, prin *duh dumeasnic* (cf. St. *duh dumeastec*), în loc de *duh prezicător*.

Vom înșiră încă mai multe vorbe adause din litera П și alte câte-vă articule ce nu se află în Berînda, dar sînt însoțite de ore-cari trimiteri, în speranță că cine-vă vr'odată va descoperi isvórele :

Кѣпорѣла : *suveaică cu carea țease muiarea*, Noem. 20 dni ;
Мк. *копорѣла*.

печетса : *să grijaște*.

придай : *mai adaoge*.

птѣичница : *păsăreaoa*.

пѣко : *beare*. Urméză cele de la sfîrșitul literei :

попорѣ : *proptea*.

прохо : *părleazu*.

померкесе : *va întuneca*.

перикѣли : *potetū*; Miklosich *перикѣла* hortus, ngr. *перикѣли*.

перо : *condeiū*.

пазѣха : *sănul*.

пѣтѣ : *băutura*.

покар : *magher, bucătar*.

пѣтѣ : *călcăiul*.

почѣдѣса : *să miră*.

паѣкѣ : *păianjin*.

паѣчина : *păianjina*.

хорпоѣ : *amorțeală*: 161.

ч(н)хнѣнѣ : *stărnutare* 164

чѣмвѣрѣца : *steregoae* 2604

гáпaн : *copca, scoica*, prob. greșit în loc de *sponca*, 1695.
Urmézá vorbele din suplement, de sub litera к.

кoсмáнн; probabil greșit în loc de поcмáгн : *păsmagi*.

кбpдо : *spată de țesut*: 972. (1)

квзх пeчáлн бѣдн : *fără grijă să fi*.

кв оуздн : *fără de frâu*

кoлѣчка : *funicel*, 118.

кѣснѣшилнса : *Au doară te-ai îndrăcit*.

Aceste cuvinte adause fără șir se găsesc mai toate în dicționarul lui Mikl., deci sînt vorbe slavice, numai de o nuanță mai nouă. кoлѣчка e rusesc sau malorusesc și se găsește și în Codicele Sturdza, гáпaн e malorusesc.

Voii înșiră la urmă și unele din formele și vorbele mai rare ale acestui glosar. nu numai decât vechi, pentru că acestea sînt aprópe identice cu cele din Codicele Sturdza, studiate deja de d-l Hasdeu în *Cuvente den bătrâni*.

1) fedeleșcel; lingurea^{oa}, răndurea^{oa}; fărămeale (кpшницѣ); chiliifă; le^{oa}; tiveală (2) văpseală; ostenință; calo (мѣчнѣ) papistile s. v. вpетникъ, dar «păpiștașii» s. v. кoгoмилн; cearcetu, lacrăm(fără^{ez}) și din contra : cruțez, ca și în Cod. St., deșertezu, îngreez, imprumutez, să întămplează; boldescu fără în, «să înnumeaște» față cu «se numeiaște» din Cod. St. și vice-versa, mai ales în gramatică, unde găsim și numire în amîndouă;

2) a, prep. în expresia spui^u a mulți oameni (распокадаю); adului (St. iadului); albujenă (кoркoлѣ), balanți (șanțuri : мнѣаны), batrănicioș, boaltă, bozănariu, bubou (пóртѣ), buci-nează, căraia (probabil în loc de chiraia, ađl «chiriea»), căti-nel, chișoranul (sobolul), colciac (тѣжницá), corăi (de n'o fi greșit în loc de-^ui : кpгѣн), dălboană (бѣкѣ), depă (după), du-măire (гощѣнiе) fălcav (la limbă cu zăbavă кoснoмѣннѣ), gheunoae, groș, în expresia jumătate de groș (додрáнт'), guzul (sobolul : кpотóрыя), hendichuri (șanțuri : мнѣаны), hileșteu (кѣпѣсѣль), hreastu în expresia vale cu hreastu (дѣбpѣ, cf. vras-

(1) Nu *păptene de țesut*? Cuvîntul are forma maloruso-polonă, adecă cu с, cu care cf. ruso-bohemicul мѣка, din aceștiași dicționar.

(2) Nu *tiveană*, cum cetesce greșit d-l Hasdeu în Cod. Sturdza, f. 133, s. v. рѣкнѣсѣ.

curi) înainte d^Avoritor (stătător : престо́ицій), *latră* (1) (cîcoi : клѣмца), *lazuri* (2) *de fân* (мѣры зѣмле), *leşuescu* (latru, urlu : лаю), *măhiescu* cu stălpăre, cu flori (маю кѣтею), *mănăştergu* (peşchir), *ortū de douē costande* (дѣдрама), *paicū* (alergător : ристѣтелъ), *părcălab* (домостроителъ), *păsmagi* (босмани, prob. în loc de посмѣги), *petutindenea*, *pilul* (слонъ), *plăcū* (плѣкъ), *pleave* (плѣвѣлъ). *posadnică* (ştetóre), *prisădire* (altuire), *puzdării*, *răbnie* (кѣпѣсѣлъ), *rămăşire* (препѣнослѣіе), *să scărăndivească* (гнѣшѣтсѣ), *spăimare*, *spăreare*, *steregoaea* (чемерница), *sulimănitură*, *svară* (cîartă), *şăruire* (văruire : покаплѣніе), *tărpescu* (ѣтрѣпѣю) *tinăra* şi *tănărul*, *văltur*, *vărghie* (бѣрѣно), *vizonie* (мѣзѣнна, cf. *Cuvente den bătrăni* I, 311), *vrascuri* în expresia *vale cu vrascuri* (дѣбрѣ, cf. *hreastū*), *zeachie* (пѣрѣтѣше), *zeaghe* (пѣртѣ), *zopotire* (топотѣ).

Vom mai observă că în Michaiū se găsesc une-orî **ka** în loc de **k**, terminaţia *orū* şi unde nu trebue, ca în *piciorūl*, şi *u* final întreg mai ales după două consóne; de asemenea vr'o două vorbe cu *-giu-* ca în Moldova, metatesa lichidelor însoţită adese-orî în slavonesce de schimbarea mai nouă a vocalei **z** şi din contra unele perfecte românesci simple chiar şi cu forma lor veche, în locul cărora St. preferă **k**, *or*, *ŭ*, *ju*, forma veche nemetatesată a cuvintelor slavone saū de origine slavică şi metatesată a unora curat române, cum şi forma compusă a numitului timp, dar, cum am şis, numai în câte-vă locuri: *putregiune*, помѣркесѣтъ, *tărgul*, *vărtos*, *deprinşu*, St. - *june*, помѣрк -, *trăgul*, *vrătos*, *am deprinsu-*

7. LEXICONUL LUÎ MICHAÎŢ LOGOFĚTUL. (1678).

Iconomul Atanasie Mironescu, acum episcop al Rîmnicului, spune (3) că, în biblioteca Sf. Mormînt din Fanar, mai spre

(1) Dacă n'o fi greşelă, căci în St. e adaus deasupra тѣ; cf. boh. klamca «înşelător», pol. klamka «mincinos». N'o fi fost ôre scris la început *lotru*?

(2) Cf. ung. şi mai ales sirb. *laz*.

(3) *Biserica Ortodoxă Română*, XIII, 523 s, unde publică o călătorie în Orient, scóasă şi în ediţie separată.

apus de Patriarchie, a dat peste o asemenea carte veche românească în manuscris. «Iată titlul acestei cărți: Lexicon slavo-român, scris de Michail Logofătul ot Tîrgoviscea, leat 7186. Catalogat la No. 600 bis. De-asupra pörtă înscrierea următoare: Χρυσάνθου καὶ τοῦ Ἱεροδιακόνου τοῦ Ἱεροσολημίτου. La

finea lexiconului se află această însemnare: Пн мѣ, генаріѣ днѣи д leat 1683. Urméază apoi românește: Și am scris eu Michaiū logofăt sin Oprea Diacon **кж днн** Iw Șerban Voevod (1) Arhimetropolit Teodosie (2). După Lexicon manuscriptul mai cuprinde Acatistul Născătoarei de Dumnezeu slavonește și românește, apoi Catavasiile «Deschide-voū gura mea» numai românește. Lexiconul e format ast-fel: La început e pus cuvîntul slavon și tradus românește prin un cuvînt, două sau trei. Pe fie-care pagină sînt patru rubrici, din cari două pentru cuvinte slavonesci și două pentru cele românești, format 4° complet.»

Va să dică al șéptelea codice e din 1678 și e scris de Michaiū Logofătul ot Tîrgoviscea, fiul diaconului Oprea. În ce raport stă el cu cele-lalte redacții de-ocamdată nu putem sci; avênd însă în vedere data, mărimea (după informații deosebite), întru cât-vă și numele copistului, putem presupune, că și acest lexicon e o prelucrare după Berînda și o copie după unul din cele trei precedente. De va fi întreg, cum arată notița de mai sus, va servi spre completarea părților ce lipsesc celor-lalte exemplare.

8. LEXICONUL DE LA PETERSBURG.

Tot la Moscva, dice d-l Hasdeū (3), fosta bibliotecă a conțelui Tolstoi posedă la 1825, sub No. 74 in-4°, un **ГЛОБАРЪ ГЛАВНО-МОЛДАВСКІЙ** (*Dicționar slavo-moldovenesc*) compus cam pe la 1695 și scris cu cursiva pe 100 foi.

Acest titlu dat de numiții bibliografi ruși, cari, ca și alți

(1) După Laurian de la 1679—88.

(2) După Lesviodax de la 1668—73 și 1679—1709.

(3) *Cuvențe den bătrâni*, I, 260—1, unde citéază pe Калайдовичъ-Строговъ, описаніе рукописей Толстова, Moscva 1825, p. 265.

conaționalii ai lor, numesc limba noastră «moldovenescă», a făcut pe unii să atribue acest vocabular vestitului spătar N. Milescu (1), precum au făcut cu cel precedent, legându-l de numele mitropolitului Dosotei; dar limba a probat neemeinicia acestei ipoteze.

D-l I. Bogdan a făcut asupra manuscriptului un studiu destul de amănunțit (2), din care vom da aici un resumat.

În colecția contelui Tolstoi, adî încorporată bibliotecii imperiale din Petersburg, și în a Societății istorice și arheologice din Moscva, se află câte un glosar slavo-românesc din secolul XVII. Exemplarul al doilea (veđi No. 5) nu l-a putut vedé, dar, după puținele citații din *Etymologicum Magnum*, el trebuie să fie identic cu cel din Petersburg, și citeză locurile de la p. 1 și 193 din dicționarul d-lui Hasdeu. E scris pe hârtie și are următorul titlu: *Lexicon ce se zice cuvinte pe scurt alese* (3) *din limba slovenescă pe limba românească*.

Are o notiță din 13 Sept. 7202. Alcătuirea trebuie pusă pe la 1670. E scris în Țera-Românescă, cum a afirmat d-l Tocilescu și cum confirmă limba.

Alfabetul e compus din 35 litere, din cari, observăm noi, primele 29 sînt întocmai ca la Berînda, iar după ı găsım: ѡ, ѱ, Ѣ, Ѥ, Ѭ, Ѯ, Ѱ, va să ȑică strămută pe ѡ înaintea lui ѱ, eliminéază două slove (Ѧ și ѧ) și adauge patru, anume pe cele streine, luându-le din alfabetul numelor.

Din lexiconul paleoslavie, ȑice d-l Bogdan, lipsesc ѡ (la începutul cuvintelor), Ѧ, ѧ, ѩ înlocuite fiind prin ѡ, ѱ, ѱ, ѥ, decî redacția limbei slavone e cea rusescă. De ar fi fost producție românească, ar fi avut tóte literele mediobulgare, prin urmare și Ѧ, ѧ, ѩ și ѡ (ca nasale, căci ѧ se află ca ѡ). Și în adevér cartea e o prelucrare (traducere, prescurtare și augmentare) a lexiconului lui Berînda, spre a formă pentru sine o carte auxiliară de tradus.

(1) Ar. Densușianu, *op. cit.*, 256, după care s'a luat d-l Sbiera în *Miscări culturale și literare*, 264.

(2) *Convorbiri literare*, XXV, 193--204.

(3) În original e scris cu ea, nu cu e, greșélă ce am observat în acest articol și alurila, cum se véd mai multe relative la u final, *sănt* scris *sunt* și altele, făcute probabil de corectorul *Convorbirilor*.

Dacă comparăm lexiconul nostru cu al lui Berînda, constatăm: 1) Traducerea e mai tot-deauna dependentă de traducerea în rusesc a modelului; 2) explicările reale ale unor cuvinte streine sînt împrumutate câte odată cuvînt cu cuvînt din Berînda; 3) etimologiile numelor proprii jidovesci, grecesci și latinesci sînt traduse după Berînda. Și dă mulțime de exemple de cuvinte comune din а, к, з, apoi șese de explicări reale, cum și mai multe etimologii de nume proprii din а și к, pe cari Berînda le pune la urmă în partea II, pe când lexicograful român le intercalază între cele-lalte.

Din exemplele citate se vede că traducerea e foarte rar independentă, că în genere prescurtază; dar introduce și inovații. Cea mai principală e că pe lângă nominativ și persóna I a prezentului formeză și alte casuri sau persóne, însă fără sistem. Urméză exemple.

În privirea inovației principale, despre care vorbește d-l I. Bogdan, avem reserve serioase de făcut. Verbele *влекъ, съдѣ, съдѣ, ерю, даю*, dimpreună cu cele-lalte timpuri și persóne, înșirate de d-sa în *Convorbiri literare*, XXV, 202, fac parte din acele câte-vă miș de cuvinte adause din nou, de cari am vorbit la No. 4 și 6 și cari trebuie să fie și în acest manuscript. Acestea sînt inovația cea mai principală, nu formele secundare ale câtor-vă decî sau și sute de vorbe luate din Berînda. Se póte ca d-sa să nu le fi observat, întru cât s'a ocupat mai mult cu articulele de la început, cari firesce se află și în Berînda.

Tot odată vom da următoarele amănunte, în urma cetirii copieii de pe litera а, ce se află la Academie.

Titlul întreg, după copia adusă de d-l Gr. Tocilescu de la Petersburg, este: «Lexicon ce. se zice. cuvinte pe. scurtu. alease din linba slovenească pre linba rumănească deînalecticū (АБѢЛЕСКТИКЪ) tălcuit». Acest enigmatic *deînalecticū*, care la început cată să fi fost scris АІАЛЕСКТИКЪ, se explică, ca și titlul întreg, prin imitația în parte greșită a titlului cărții similare a lui Zizaniū, pe care-l dau după Miklosich: *Leksis sirêč rečenija v kratkêe szbranny i iz slovenskago jazyka na prostyj ruskij dijalekt istolkovany* L(avrentiem) Z(izaniem).

Vocabularul cuprinde, de la *аша* până la *ашеи*, toate vorbele

comune din Berînda în număr de 16, primul articol însă al acestuia se vede desfăcut în două, prin unirea lui *аш* de la început cu *и* de la sfîrșit în un al doilea articol: *ѣшъ ѣа еш*. Găsim apoi *ашъ* : *ѣашъ* și *ашъ ѣа ѣшъ* : *пашинтеле*, cari se repet și mai în urmă. După acestea vin 236 de nume streine, din cele tilcuite de Berînda, de la *ѣашъ* până la *ашъ* și apoi de la *пашинтеле* până la *ашъ*. *ѣшъ*, mai tôte în aceeași ordine ca în lexiconul acestuia și în același șir și număr ca în Codicele Sturdza. Urmază în sfîrșit nouă nume fără șir alfabetic, din cele ultate sau pe cari a vrut să le traducă și alt-fel. Întăful din aceste nouă, anume «*пашинтеле* bun sau dulce» se află în St., dar nu și în Berînda; iar cel din urmă *пашинтеле* : *пашинтеле*, probabil greșit în loc de

пашъ де шинтеле, cu care cf. *пашинтеле* : *пашъ де шинтеле* din Berînda, neaflându-se în St., dovedesce că copistul manuscriptului de la Petersburg a avut la îndemână lexiconul de la Kiev și s'a servit întru cât-vă de el.

Lexiconul de la Petersburg urmază de aprópe pe St., lăsând netraduse chiar aceleași vorbe ca și modelul său, anume *ашъ*, *ѣашъ* și *ашъ*, acest din urmă fiind o simplă greșelă rămasă neștersă a lui St., în loc de *ашъ* de la începutul numelui următor *пашинтеле*. Une-ori el lasă câte o vorbă sinonimă românească, ce i se pare de prisos în St., sau adaugă câte ceva, cum sînt de ex. cele două rînduri de la capătul articolului *ашъ*, după ce omite jumătatea a doua a celui articol și indicația bibliografică de la urmă. Iată acel adaus : «*пашинтеле ашъ ѣа ешъ. ашъ пашинтеле ѣа ѣшъ пашинтеле*», care adaus nu se află nici în Berînda nici în St.

Dacă judecăm după multele greșeli din copia literei *а* de la Academie, copistul trebuie să fi fost un om cu puține cunoștințe și bătrân sau nu de mult venit de la țară. Așa numai se explică limba relativ mai nouă decât a lui St. (*căci*, *daca*, *din*, *îndreptare* în loc de *căce*, *deaca*, *den*, *îndreptare* etc.) și în același timp mulțimea de cuvinte cu *у* final întreg.

Limba mai nouă a manuscriptului mă face să cred, că el datéză numai de pe la 1693, de când este și iscălitura lui Dionisie ieromonachul de la mitropolie și probabil și ale celorlalți doi: Coman Logofătul și Teodosie monach.

9. FRAGMENTUL DE LA BISTRIȚA.

De origine curat munténă, ȳice d-l Gaster (1), pare a fi codicele mixt, din care am reprodus părȳi din Isopie, vieȳa Sf. Sava și glosarul slavon-român; și reproduce la pag. 355 ss. din acest *Lex(ic)on* al Bibliotecei centrale (aȳi al Museului) *erbile* în număr de 42, apoi 43 de *copaci* și alte șapte vorbe, cum și un proverb cu *greorii*, cu care cf. No. 4479 din Mardarie. Vom extrage câte-vă articule deosebite pentru raritatea lor orȳ pentru dialect și le vom înșiră în ordine alfabetică.

a) БѢКѢЙЦА : *cresteȳel*;

ЗЕЛЕНИЧЕ БѢК : *poleaȳ, voeșniȳă saȳ izmă broștească*;

ПОДРОЖНИК : *sporiș*;

СИТѢКІЕ : *цспериг*;

ВСЕТ БЛАСКІЙ : *scaȳ rum(ă)nescu*;

ЧЕРКЕНИЦ : *ȳarbă rumeneaală*.

b) *Aninul, gutăȳ, dud, epăngea, jugastru, mitărci, mușăȳel, pătrănjeȳ, părghie* (нмчѣло).

Iată în sfirșit și proverbul amintit:

НДѢЖ ЗЕФѢРѢ (l. зєфѣрѢ) ДѢШНТ, ТАМО Н ЦѢРОКЕ ПОКУТ :

ОУНДЕ СѢФЛѢ ДѢСТРѢ, АКУА(О) ШН ГРЕШРІН КЕНТѢ.

Aici e de observat că Mardarie scrie în câte-vă locuri alt-fel și mai corect:

НДѢЖЕ, ДѢШЕТ; ДѢСТРѢ СѢФЛѢ, ДКОЛО, ГРѢШРІН КЕНТѢ.

Codicele e un in-4° legat, de pp. 351. Primele 172, decȳ și lexiconul, aȳ fost scrise de un călugăr de la Bistriȳa pe la 1700, iar la 1706 cartea devine proprietate a lui Serafim, ecleziarchul acelei mănăstiri, care adauge câte-vă vorbe în acel vocabular de două pagine și probabil o légă cu partea a doua scrisă de el pe la 1705.

10. LEXICONUL LUȳ MISAIL.

Al ȳecilea lexicon se cuprinde în un codice al colegului mȳeu G. D. Teodorescu, la un loc cu *Cronica Sloveanilorȳ Iliriculuiȳ Mysiei*.

(1) *Chrestomatia*, I, XCVIII.

D-l coleg binevoind a-mi pune la dispoziție manuscriptul pe câte-vă dăile, pentru care-i mulțămesc public, m'am ocupat puțin și cu această parte, adecă cu cronica, și am constatat că e identică cu cea publicată de d-l Ar. Densușianu în *Revista critică-literară*, I, 366, cu alte cuvinte e opera lui G. Brancovici de pe la 1689; cf. p. 97 a numitei reviste. Deși cele trei foi de la urmă s'au pierdut, așa că cronica merge de la anii facerii lumii 2772—7189, redacția totuși e prețioasă, pentru că are începutul, anume 13 pagine, ce lipsesc în ceea-laltă. Afară de asta se găsesc ore-carl variante de limbă și chiar de an, așa că amîndouă redacțiile se vor completa reciproc.

Cronica cuprinde 41 foi de hârtie deosebită de a lexiconului, cum dovedesce și filigranul : un cerc saū o brătară avînd înlăuntru un fel de 2 cu cōda oblică și de desupt trei borcănele cu gura mai strîmtă, cu două eșituri în loc de mănuși, fundul rotund și dispuse ore-cum în triumhîu, cel mijlociū fiind mai mare și mai jos, iar de-asupra brătarii par a fi nisce dinți; pe cînd filigranele hîrtiei lexiconului sînt : un V, de-asupra căruia se află trei borcănele mai mari și lungi în gât, răsturnate saū pōte mai curînd nisce fōrfeci late și scurte, fără linie despărțitoare, cu capētul rotund, dispuse în triumhîu, figura mijlocie fiind mai sus și mai mare; apoi cunoscutele cinci glōnte în vîrfurile unei linii, ce desparte litera F de S saū V de P, ultima răsturnată, și tus-patru acestea cu fața una cătră alta; de asemenea trei borcănele ca cele din cronică saū mai mari, avînd de-asupra un P răsturnat, dar fără brătară etc. Ornamentul inițial, scrisōrea și ortografia ambelor manuscripte încă difer. Titlurile, inițialele alineatelor, cum și anii sînt scrise cu roșu.

Copistul muntean trebuie să fi trăit în sfertul al doilea al véculei trecut, probă limba amestecată cu forme vechi și mai nouē. Cartea, precum arată însemnările de la pp. 1 și 54, 58 și 64, eră pe la 1810—18 «a lui Dragomir post(elnic)», care va fi scris atāt nota grecēscă de la p. 70, cāt și proverbul greco-romānesc «omul neînvētat ca lemnul necioplīt». Același postelnic trebuie să fi împrumutat manuscriptul mai

multor boeri, ce se vîd iscăliți pe părilete intern al scórței în-tîfa : M V vel vist(ernic), Hr(ista)ch(e) biv tretilog(ofët), Dinul logofët Mardagiu și Bănică Budișténul ot Pitescl, sud Argeș. Cf. Ar. Densușianu, *Istoria limbei și literaturei române*, ed. II, 225, cum și notița publicată de d-l G. D. Teodorescu în *Revista Literară*, XVII, 33—6. Însă redacția a cređut, că face un serviciu cetitorilor, schimbând formele vechi.

În biblioteca Academiei Române se mai găsesc două exemplare întregi din această cronică : unul, sub No. 156, e scris la 1727 pe III + 62 foi în-4° de Radul Lupescul, logofețelul de divan, sin Michail ieromonach ; iar altul sub No. 959 are 51 + II foi tot în-4° și e tot din sec. XVIII. Întăiul din acestea cuprinde la început pe șese foi : «Marea pocăfanie ce... aũ ținut Turcii la 1686» și «Cum vezirîul Cara Mustafa... în Beligradul sârbescu s'au sugrumat».

•

Codicele e legat cu carton și pîlele négră, cu stampe întipărite pe părileți externi ai scórțelor, în centrul unor pătrate duple, dintre cari stampa cea dintăiũ e anume с(ѣ)хн)та трону(х). Cuprinde 161 + 41 foi de hârtie nenumarotate, de calitate deosebită. N'are signaturî, ci numai custodî.

Pe primele 156 sau 157 foi e scris vocabularul propriũ đis, începînd de la litera а, din care însă lipsesce o fôe, ce trebuie să fi cuprins, ca și Berînda, șese-spre-đece vorbe comune și patru nume proprii ; căci prima fôe existentă se începe cu numele флеса, *părînte*. La urmă sînt patru foi, cari cuprind o parte din suplement (ѡсмакаленіа), anume de la litera а—з și una rămasă albă, acum cu ôre-cari însemnări mai nouă, înainte și după care mai fusese câte o fôe, acum rupte. Pe fie-care pagină fiind circa 32 de articule, lexiconul întreg s'ar puté crede că are aprópe 10.000 ; însă, după o socotélă mai minuțiosă, numărul acesta trebuie redus la circa 7750 de articule. Cuvintele începute cu а sînt 267 pe cincî foi și ceva. Cartea s'a scris pe două colóne, lăsându-se la sfîrșitul fie-cării litere un spațiu nescris cam de jumătate de colónă.

În josul hârtiei lipite de partea internă a primei scórțe

s'a iscălit Мисаил' 'Ермодимко ѿ митрополита Бѣлгородскаго, ꙗкоже, care a scris de-asupra, dar cu cartea întorsă și probabil mai în urmă, două încercări de condeii: скрисѡарѣ мѣ ла мѣна ма și ѿ ꙗꙋ ѡ, шѣ ѡ ꙗꙋ ꙗꙋ. Pe fîea finală e bucată: «Bucură-te fecîoră.....» scrisă de Grigorie sin Popa Dumitru, Dechemvrie 19, 1801.

Caracterul general al scrisorii ierodiaconului Misail fiind același ca al celei din lexicon, în special « cel cu gâtul încovoiat și « cu picîorul al doilea lăsat mult mai jos de rîndul lui, cum se găsesc ele adese-orî în text, m'aŭ încredințat că scriitorul cărții e acest ierodiacon caligraf și că prin urmare data fîrte probabilă a manuscriptului este 1740, după care el însuși îl va fi dat la legat împreună cu cronica amintită, pôte chîiar în legătoria mitropoliei. Limba, amestecată din forme vechi și de cele mai nouă, ne duce la aceeași concluzie. Așă găsim: *merșter*, *mulțămitor*, *veaveriță*, *găcitură*, dar și *mulțumire*, *omenește*, *veveriță*, *neperechind*, *drept*. *Blsearlici-lor* și *nesip* cuprind fie-care ambele faze, iar *mestecătorii de vin*, *peharnic* în loc de vechiul *mescătorii*, sl. кничепаме, arată că Misail nu întrebuiță și nu înțelegeă asemenea vorbă veche.

Scrisôrea e cursivă, inițialele primei vorbe din ambele părți (slavonă și românească) ale fie-cărui articol, ornamentul și titlul de la suplement sînt cu roșu; mai multe litere, ales din rîndurile de jos, aŭ ôre-care ornamentație. (1)

Dacă comparăm lexiconul lui Misail cu al lui Berînda și în parte cu cel de la Petersburg și cu cel al lui Michail, constatăm că ierodiaconul mitropoliei ultă saŭ omite citații, vorbe și articule din Berînda, că în genere omite aceleași articule ca și Michail, deși găsim rar și casuri contrare. Tot el schimbă une-orî șirul articulelor, modifică unele litere și pe altele nu le duplică saŭ le lasă afară; înlocuesce unele vorbe cu sinonimele lor, pe unele adverbe le prefăce în adjective saŭ le înlătură, dacă aŭ aceeași tulpină cu califi-

(1) Cetitorul va fi observat pôte, că m'am prea întins în descrierea acestui codice. Pricina este, că el, fiind în stăpînirea unui particular, nu pôte fi vîdut așă de ușor și studiat de ori-cine, ca la o instituție publică.

cativul; din două articole, cari au același înțeles, face unul singur, dar și din contră, deși rar; scurtază în general traducerea lui Berinda, une-ori însă adaugă câte ceva. Așa pe lângă multe expresii pune sinonimele lor ori face traducerea și după altă expresie a lui Berinda sau dă și tălmăcirea literală a cuvântului slavon; scrie apoi ca sinonime slavice vorbe malorusesce din ale lui Berinda.

Pre alocuri traducerea se vede greșită, din pricină că scriitorul uitase partea finală a unui articol și începutul celui următor. Alt-fel de greșeli provin din nesciința mai adâncită a gramaticii slavice, cum dovedesce traducerea prin acuzativul *pre voi* a genitiv-locativului dual *вамъ*, eróre ce de altmintrelea o făcuse și Mardarie.

Totuși în definitiv lexiconul nu e decât o copie, cu mici schimbări, după una din redacțiile amintite sub No. 4, 6, 8 sau după alta ca ele. Înclin pentru dependența lui de o redacție ca 6, de óre-ce el reproduce până și greșeli ca *fină* în loc de *făină* (*мѣка*) și *лѣснаго* în loc de *лѣсенаго*, *feredu*, adăugând numai, ca și No. 5, sinonimul *bae*. Însă și această copie are importanța ei, ales prin aceea că ea completează mai tot ce lipsește din litera a în codicele Museului. Este în sfârșit póte ultimul reprezentant din acea serie de lexicoane ce prescurtază direct și indirect pe Berinda, dar în același timp îl adaug în mod considerabil cu elemente din alte izvóre, cum am vădút la No. 6, unde am reprodus spre comparare mai multe locuri din Berinda, din codicele 3, 4, 5, 6, 8 și din acesta al lui Misail.

11. LEXICONUL LUI MACARIE.

În Biblioteca centrală din Bucuresci sub No. V, 5, este, după spusa d-lui Hasdeu (1), un mare volum in-folio, intitulat «*Păcurariul său lexiconul păcurariului slavo-românesc*», compus în Bucuresci de un călugăr Macarie la 1778. Acest codice fiind împrumutat de d-l Hasdeu din 1884, nu l-am putut vedé. Tot ce scim din această carte până acum sînt

(1) *Cuente din bătrâni*, I, 380.

numai patru vorbe sau articule publicate de d-l Hasdeu în *Etymologicum Magnum* și anume:

- 211. «Кисль: *acru, cu acrimă, cu acreață, cu acriciune, oșătos.*»
- 751. «Пчелка: *albinuța or albiuța, albinica, albinioara.*»
- 1259. «Водоносецъ: *apariul, sacagiul.*»
- «Водникъ: *apariul, vărsătorul de apă, ydrohoul (ὕδρο-χόος).*»

Din aceste patru cuvinte, întâiul e dat aprópe sub formă rusescă, numai că n'are sufixul definitiv, pe când Berinda, Misail etc. scriu Кисело : *acru*; пчелка nu e nici în Berinda nici în vr'unul din lexicónele ce-l urmăze; ultimele două vorbe nu-s în Berinda nici în Mardarie, ultimul nici în Miklosich, unde vedem că ὕδροχόος se numește în slavonesce водѣикъ, pe când водникъ cu același înțeles abia dacă se află în polona și bohema. Singur водоносецъ, «purător de apă», se găsește în Misail, nu însă și în St. Aceste vorbe ar arăta, că limba slavică din lexiconul lui Macarie e amestecată cu elemente din limbele slavice mai nouă și că această lucrare e independentă de cele anterioare, ceea ce s'ar pute induce chiar numai din mulțimea formelor aceluiași cuvânt românesc.

12. LEXICONUL LUI ANDRONIC.

Literatul rus A. Iațimirski (1) descrie al trei-decelea manuscris, ce se păstrează în mănăstirea Némțul-Noū din Basarabia, ast-fel: «Lexicon românesc-slavonesc de la jumătatea véculei XIX, in-4° (21 × 16½, cmm.), pe 83 foi. Polustav și cursiv cu mâna archim. Andronic, câte 27 rinduri pe pagină. Limba lexiconului fórte curată, bisericescă. La sfîrșit, pe lângă vocabular, s'aū adaus câte-vă dialoguri în limba română, cu traducerea lor în limba malorusescă a Galițienilor din Bucovina. Legătura de piele.»

Probabil că avem a face tot cu un dicționar slavo-românesc: e greu de cređut, că monachiī noștri de la Némț să fi compus un dicționar român-slavon, când, pe cât se scie, aseme-

(1) Славянскія Рукописи Немецкаго монастыря въ Румыніи (*Manuscriptele slavone ale mănăstirii Némțul din România*), Moscva 1898, p. 105.

nea lexicon din o limbă vie în cea slavică bisericăscă nu se află nici la popórele slave înseși. Acésta e singura lucrare de acest fel din Moldova, cunoscută până acum, despre al cărei grad de originalitate orî dependență de-ocamdată nu putem spune nimic.

* * *

Din cercetarea asupra celor două-spre-dece încercări de lexicografie slavo-română, făcute în cele trei vécuri și jumătate din urmă, rezultă că tóte sînt manuscripte, că mai tóte sînt muntenesci, că o parte însemnată (3, 4, 5, 6, probabil și 7) sînt prelucrări după Berînda, dar cu adause mai mult sau mai puțin numeróse, că 8 și 10 sînt copii aprópe fidele după 4 și 6 și că o altă parte, anume 5 din ele se pot considera ca lucrări proprii sau cel puțin independente de Berînda.

Din întăia grupă lexiconul lui Mardarie de la Cozia e cel mai important prin vechime și provincialisme, iar cel din Codicele Sturdza se deosebesce prin bogăția materialului și în parte prin originalitate și vechime. Vom mai aminti că trei din acele încercări sînt numai nisce liste de câte-vă decî de cuvinte, că vr'o trei-patru nu-s de loc sau sînt prea puțin cunoscute specialiștilor, și în sfîrșit că, dacă lexicografia slavo-română în mare parte e lipsită de originalitate, ne putem puțin mîngăia cu aceea, că modelul a fost Român și că toți imitatorii noștri, prelucrători sau copişti, au adaus mai mult sau mai puțin izvodul ce-l aveaî dinainte.

V.

ELEMENTUL SLAVONESC.

1. FONETICA ȘI ORTOGRAFIA.

Punem la un loc particularitățile ortografice cu cele fonetice, pentru că adesea se confundă.

În rubrica întăia sînt formele din Mardarie, în a doua cele din Berînda; tot în a doua s'au așezat cele din Miklosich,

dar cu inițialele Mk, și în acest caz sunetele de la început reprezintă particularitățile din Mardarie și Berînda. Dacă acestea difer, atunci se vor pune deosebit și vor fi trei rubrici: Mardarie, Berînda și Miklosich, în prescurtare M, B, Mk. Semnele - - se vor aplica numai în rubrica întâia. Ac. însemnează «*Dicționarul Academiei rusești*», vv «vice-versa» iar semnul □ «nimic».

a) Vocalele.

и.

- иа : иа 2965, 3073, 3243, 3442;
- и : иа 2179; poate fi o greșelă;
- и - : и după о 2111, după ч 4447;
- и - : Mk е, *оуэрака* : - рока;
- и : > Ас и 3155;
- иа - : Mk, Ас иа, *изкалаю* : - иа -;
- иа - și - иа - : Mk иа 3648 și 9;
- оа - : Mk оа 2539;
- ша - : > *оуи, шааа* : *шоуи*;
- та - : > та 4270;
- и : > и, după ц 4382, după ч 4019, 4395 și 6, 4351 final, după ш 4449 și 50, după щ 2168; cf. *биша-са*, aorist 187.

е.

- е : В și Mk - и adv. *толькоше* 3750;
- е : о, *сѣбѣ* : *сѣбѣ* 2179;
- е : к 310;
- е : и 1962, 4459;
- е introdus în *поемлені* : - *мани*, Mk *манике*; cf. 481 *текшы* : *тк-*;
- е - : Mk, Ас а după щ;
- е : Mk и 1776 etc., 1791, 3887; cf. exemplul de la metatesă;
- е : □ : Mk и 3813;
- е : Mk и, Ас о, - *сѣл* - : Mk *сѣл*, Ас *сѣл* 2517 ss.;
- е : Mk ъ 1737, 1768, 1782, 1789, 1796, 2039, 2165; cf. 481 *текшы*, al cărui inf. la Mk е *текти* și *тъ* - ;

- ɛ : ɛ și ɹ Mk ɫ 4352;
 - ɛ - : Mk ɹ 1874, 2034, 2295, 2346, 2655, 4024;
 - ɛ - : Mk и și ɹ în același cuvânt 4286;
 - ɛ : Ac ɹ adv. 1134.

И.

- и : и 1754, 1761 și 2, din contra и : и 1750, Mk ы;
 - и - : ы 2910;
 - и : ы 1948;
 и : □ : Mk ы sau ɛ 3619;
 - и : Mk Ac ы 1938;
 и : Mk ы 1458, 2066, 2081, 2387, 3208, 3733, din contra
 3944 final;
 □ : Mk, Ac. и în пѣт - : пѣти - 2936.

О.

- о - : ɛ 2100, din contra 2452;
 - о : w în adverbe 2132, 2876, 2994, 3738;
 - о - : w 3704 din contra 1829 etc., deși același cuvânt se
 scrie și cu о 2891;
 - о - : Mk ɹ, 4080 etc., dar M odată și ɹ în vorba хѣдѣтай;
 - о - : Mk ɛ 4455;
 - о - : Mk ɹ 2051, 3269, 3273, 3988; cf. silaba I a vorbeii
 крѣтѣрыѣ și adausul чено.

Ѣ.

- ѡ - : о în мнѡгы : мнѡги 3868;
 - ѡ - : w după vocală la începutul părții a doua a unei
 vorbe compuse, 2785.

Оу și Ѥ.

- ѡ - : ɹ 256 și în alte șese vorbe următoare, cf. 1433; vv. 4071;
 - ɹ - : Mk ɹ 3469—71 în prima silabă a trei vorbe începute cu ɹ;
 - ɹ - : ɹ 310;
 - ɹ - : Mk ɹ 1692 (лѣкъ), 1848, 1881, 2057, 2898, 2903, 2914-19,
 3101-5 ѡдѣца 3899, 3917 etc.; 1590, 2126 și 3804
 final; cf. 481 тѣкъшы : vsl. тѣкъшы.

T.

- з** : **е** 2113, 3997, 4008 ;
з : **е** : **Мк** **л** 1649 etc., 2676, 3389; cf. 3713 și **лзек** : **лзекз**, **Мк** **лзекз**; veđi și exemplele de metatesă mai jos;
з : **о**, după **к**, 294 și 5, după **к** 449, 50, 57, 67, 69, 70 ;
cf. 628, 855, 1036, 1490, 3329; după **к** 1531 și 7; după **т** 3746; - **з** - și **Мк** : **о** 2143, 2278, 2932, cf. 187; din
contra - **о** - și **Мк** : **В з** 4228; veđi și exemplele de
metatesă mai jos;
з **М** și **Мк** : **з** 3754;
з : **Мк** **а** 3982 suffix substantival, din contra **иматѣзма**, care
nu e în **В**, **Мк** **иматѣзма** 4270; cf. 2373;
з - : **□** 2583, 2734, 2777; 3299 ss. (**цк** - : **с**), din contra **с** - :
Мк **цк** 3166 de două ori, 3268, 82 și 91; **ек** - : **к** 430,
443, 496 și 7; **лз** - : **л** 1650; cf. **лѣжа** : **лжѣ**, **мѣшгѣ** : **мш** -;
з : **Мк** **л** 3743;
з : **□** : **Мк** **л** 1800, 1890, 2681;
□ : **Мк** **з**, **мнѣ** : **мзнѣ**.

L.

- ♀ : ε 175, 641, 1329, 2164;
- ♀ : x passim B și Mk;
- ♀ : Mk ♀ 2585, fiind subst. fem.;
- : Mk ♀ în MHJ : MHH-.

Ы.

- **м** - : **н** 348, 641, 1279, de n'o fi romănisare, 3021, 3782, 4030, 4069, din contră 648, 1699, 2719; cf. 481 **те-кшм**^х : vs1 şi B, supplement - **нхж**;
- **м** : **н** 3868;
- **м** - : **Мк ж** 1587;
- **мй** : **н** : **Мк м** adv. 4492;
- **м** - : **Мк мн** 3108;
- **м** : **Мк л**, la M şi B trebuie să fie la pl. 4477.

Ѣ.

- Ѣ - : ѣ 131, 135, 138, 155, 494 și 5, 895, 1072, 3255, 3607,
dar și din contra 4186;
- Ѣ - : ѣ : Mk ѣ 3742;
- » » » Ѣ 495;
- Ѣ : ѣ B și Mk 3322, cf. 4159;
- Ѣ : ѣ Mk etc. ѣ 4075, 4077;
- Ѣ - : Mk ѣ 4405;
- Ѣ : Mk ѣ 2568, 3605.

Ю.

- Ю : sl. ѣ 4189, 4480;
- Ю : Mk ѣ 4482, 4493, așa și ѣ : Mk ѣ : Mk ѣ : Mk ѣ ;
- Ю pl. : ѣ sg. 2587, dovadă că și M pronunță ѣ, nu ѣ.

И.

- И : sl. ѣ 4498, 4513, 4529.

Ѧ.

- Ѧ : Ѧ 1241, în p. a treia pl. aorist după ѣ, 1940, 2342, 2680
după vocale; cf. 187 Ѧ și Ѧ (Ѧ) : Ѧ după ѣ și ѣ;
- Ѧ : ѣ 2010, unde poate fi o articulare românească incon-
scientă, ca și la 2840 - Ѧ : vsl. ѣ ; cf. - Ѧ - : ѣ 3728;
- Ѧ : Mk ѣ, 1587, 3732, 4354, 4539;
- Ѧ : Mk ѣ și Ѣ 2907, 4272 (Ѣ);
- Ѧ - : Mk ѣ 3733;
- Ѧ : Mk ѣ 4538.

Ѧ.

- Ѧ : ѣ 2134;
- Ѧ - : ѣ 643, 707, 776, 890, 1183, 2070; cf. 2553 finală de cas,
3610 finală de verb și 4244 idem;
- Ѧ - : ѣ 3527.

b) Consónele.

- жд : ж 2530, 3956;
 ж : Мк жд 2039, 2126, 3093, 3139;
 з : з și în toate celelalte dicționare 2853;
 - зс - : Мк с 3131, 3586;
 - зч - : Мк ч 4195;
 - лв - : л : Мк □, поємлѣни ;
 - лъ : Мк лънх 4371;
 - н' : В н, Мк нъ : сѣн'мище și сѣн'мъ : сѣнмище și сѣнмъ : сѣнъмище și сѣннмъ. Forma din Berînda se explică prin influența limbilor polonă și malorusă și totuși e curios că cuvîntul este pus între cele ce încep cu сѣн. Să nu fie asta o dovadă că Berînda a avut dinainte alt dicționar slavice mai vechi, bună-
 oră pe a lui Zizaniū, cum dă a înțelege în post-față ;
 ori mai curînd schimbarea după polona se datorește vr'unui zețar ?
 нн : Мк н 934, 3497 ; cf. 3621 și 4502;
 - ч - : Мк шп 3099, рѣчс - сѣ : роштѣ - сѣ ;
 - ш - : Мк □, оѣн'шій, nom. sg. m., aici probabil e o greșelă;
 д : ф : Мк м, 2338 лани'да, în care se conservă mai bine
 consóna grecéscă.

c) Metatesa lchidelor l și r.

- елѣ - : еѣл 460;
 дѣл - : дѣл 858 și 9;
 - млх - : мол 146 ss., 1853, 1858, totuși și Berînda cunoște
 forma млѣка pe lângă мѣлка; dar găsim пол : плх.
 2451 s., мелъ - : Мк млх 1782 și смор : Мк смрх 3292;
 - врх - : вер 1188, 1247 ; cf. 1222, 3713;
 - дрх - : дер 528;
 - прх - : пер 1354;
 - трх - : тер 861;
 - чрх - : чер 2022, din contra - сер - : срх 1637, смер - : Мк
 смрх 3293;
 грх - : гор 741, 745;
 крх - : кор 1532 și 1534.

d) Accentele și altele.

Mardarie scobóră adese-orî accentul 184, 186, 725, 870, 889; dar mai mult îl urcă, în special îl urcă de pe silaba de la sfîrșit 207, 279, 323 și de pe finala *ше* a verbelor 150 etc. Rar schimbă accentul de pe penultimă pe ultimă 2816. De multe orî Mardarie pune două accente pe un cuvînt, d. e. 794, 1451, 1485, 1590, 1759, deși modelul său, adecă Berînda, are numai câte unul.

Semnul [˘], numit de d-l Hasdeu vocală irațională, se găsește întrebuințat destul de des pe consónele urmate de alte consóne, ca la 642, 691, 1615, la 1070 și 1782 în loc de *ь*, iar la 1741, 1753 în loc de *е* al lui Berînda; la 4503 din contra vedem *шекестено* : *шекестену*, cf. *М, В шип'цы, Мк штипыць*. Mardarie scurtéază mult mai des decât Berînda. Póte acésta o făceá și din cauza scumpetei hârtiei. Iată câte-vă exemple rezolvite de Berînda :

	^з	^ѣ	
156	вепрнстрѣіе	:	- рѣс -,
177	бєзъчлѣіе	:	- члєвєчїє,
	^а		
211	блгть	:	блгдѣть,
360	блгоже	:	блможе,
1856	млнмь	:	молнмь,
	^а		
2416	покасть	:	подобѣсть,
	^ѣ		
2662	па	:	пѣче.

Din acestea se vede că scurtarea se face lăsând una sau mai multe vocale și aruncând de-asupra câte o consónă, cu sau fără semnul [˘] numit titla pe dînsa sau punénd numai semnul [˘] pe una din literele cuvîntului. Se găsesc însă și ca-surî în care Mardarie resolve vorbe scurtate de Berînda,

de ex. 2600 *пѣкѣнѣ* : *пѣкѣнѣ*. Une-orî Mardarie desparte părțile unui cuvînt, ca și cum ar fi vorbe deosebite, ca la 1079 *в. злѣ полєчєніє*, 1499 *кѣє странѣ*, 1556 *кѣпѣ сѣлѣ* și 1864 *мѣшно* *рѣсе*; dar și din contra, 2253. De asemenea face din unele articule de ale lui Berînda câte două : 333 și 4, 1690 și 1, 2084 și 5, 2558 și 9; 3486, 3590 și 1, 3625 și 6; dar și din contra câte odată contopescé mai multe articule într'unul : 1887.

2. FLEXIUNEA.

a) Forme nominale.

- ѿе : ѿѣ, ѿданіе : - ѿѣ, Гевѣѣ : - ѿѣ și alte multe nume proprii;
- рю : рѣ, вѣнѣрю : - рѣ 425, златѣрю : - рѣ 1200; cf. 1810, 1891, 3111.

Aceste două forme se explică prin influența limbii natale a lui Mardarie; cf. дорудѣѣ : - ѣ, 949, вѣдѣѣ : вѣ - 655, порѣклѣю : клѣю, în carі de asemenea ѣ, вѣ, л, se datoresc limbii românești. Nu articlării românești însă e de atribuit forma кѣпица : - це 1452, pentru că Mk a găsit-o în un minei sîrbesc și Oltenia e tocmai lângă Sîrbia.

- ѣсь : Mk ѣдѣ, хлѣмѣсь 4077, В хлѣ - , Mk etc. хлѣмѣдѣ;
- ѣонѣ : Mk - ѣѣ, стѣдѣѣонѣ : - ѣѣ.

Aceste forme nu sînt alt ceva decît nominativele vorbelor respective împrumutate din limba grecească, pe care Berînda o cunoscea bine.

- едѣ : Mk ѣ, смѣкѣдѣ : - кѣ. Mk a găsit forma dintăiу în un prolog sîrbesc din sec. XIV, scos din altul rusesc.
- ж : ѣ : vsl. ж 2553 помѣщѣницѣ : - ѣ, forma ac. sg. fem.;
- ж : ю : vsl. ж, 3327 собѣж : - ю : - жѣ, unde avem a face cu finala instrumentalului sg. al reflexivului;
- ѣ e adaus fără trebuință la ac. pl. члѣкѣѣ, pe care-l va fi confundat din nebăgare de samă cu vr'un adjectiv determinat;
- ѣѣ și - ѣѣ de la sfîrșitul adjectivelor стрѣмѣнитѣѣѣ 3423 și тѣнѣкѣѣ 3723 arată că Berînda și Mardarie întrebuintează cu preferință formele definite ale acestor părți de cuvînt, cf. 934.

b) Forme verbale.

- ѣю : Mk ж 4165;
- еклѣю : Mk жѣ 4216;
- клѣю : Mk жѣ 4288;
- ѣю : Mk ѣѣ, Ас ѣю 3447, 3622, 4172;
- ѣю : Mk жѣ, юклѣж 3923;
- ѣю : Mk жѣ оѣж 4194, жѣ 4220;
- ж : ѣ : vsl. ж, veđi exemplele de schimbări fonetice 2610, 4244.

- **ca**, ac. pron. refl. se vede adaus la verbul **ѣрилося** 4264, care la Berinda e fără pronume, iar la Miklosich și cu și fără. Acest enclitic la 3546 **чкрьшалоа** «sfărâm, străvesc» e din greșelă pus sub influența articolului următor, unde eră necesar.

- а : Mk, Ac z 2373 în adverbiul **поррррррр** : - з.

3. RESUMAT.

1. Resumând deosebirile principale, mai întâi între Mar-darie și Berînda, vedem:

♠ : ♠ (ales după vocale) și vv. ;

€ : rar A, o   » » ;

„ : 1 și mai ales „ „ „

$$\mathbf{0} : \mathbf{w} \qquad \gg \quad \gg \quad ;$$

or : 8;

Ж : € , ♦ saŭ □ ;

- 4 - : 6;

- 4 : 8 ;

†k : ɛ, maĩ rar ʌ;

ж : ѝ, гат ю;

ЖД : Ж ;

s : s din toate dicționarele, dar acel s ne întâmpină o singură dată.

Metatesa se face în Berînda după formula $m+l+\mathfrak{x} : m+\mathfrak{s}$ sau $\mathfrak{o}+l$, în care m e=*mută*, l =*lichidă*, pe când Mardarie preferă formele mai vechi nemetatesate; în deobşte acesta urcă accentul şi pune două accente pe unul şi acelaşi cuvînt, întrebuinţază semnul ' în loc de $\mathfrak{x}$, scurtéază mai mult decât Berînda, desface vorbele şi din unele articule face câte două. În locul formeî nominale $\mathfrak{s}$ a lui Berînda, găsim la Mardarie vsl. $\mathfrak{x}$, două sufixe s'au schimbat sub influenţa limbei române, alte două grecesci, cum şi determinarea câtor-vă adjective, au rămas ca în Berînda.

Din particularitățile fonetice și unele ortografice de mai

2. Deosebiriile mai însemnate, dintre Mardarie și Berînda de o parte și Miklosich de alta, sînt:

Ж : ЖД ;

(1) Dintre substantivele cu tulpină în *u* (ш) am găsit numai unul sub forma veche, anume *непелѣшъ*, celelalte au forma mai mult sau mai puțin echimbată, precum urmază: *свѣрѣ-а*, *слѣок-ка* citat mai sus, *цѣлѣ-ка*; *жрѣнѣ-а*, *люкѣ-а* și *цѣркѣ-а*.

fer forma nedefinită a adjectivelor. Forma verbală a prezentului indicativ Mardarie și Berînda de mai multe ori o au mai lungă decât Miklosich, une-ori din contra, altă dată se văd numai schimbări de sunete.

Prin urmare, dacă tragem și aici încheierea necesară, se vede că Mardarie reprezintă o fasă intermediară între limba slavică veche și aceea a lui Berînda, în special vocalele nasale și iotațiunea lor, cum și cele întunecose (ъ, ь), se imputîneză în Mardarie și cu mult mai mult în Berînda, iar formele nominale și cele verbale de cele mai multe ori sînt mai lungi în aceste două cărți.

4. NOTA FINALĂ A LUI MARDARIE.

Acastă notă cuprinde o sumă de greșeli, ce dovedesc că el nu sciă bine slavonesce.

Așă ^имрдариѣ trebuia scris - ^ии; iar ^исѣ (= lat. cum) de două ori înaintea instrumentalului e de prisos; cf. 187.

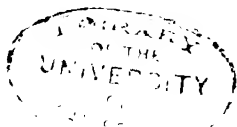
^исѣѣ ^игѣме, ^ии ^имрдѣн ^ивсѣрѣж ^ивсѣрѣда, ^иархїепскѣ ^ии ^имитролїи ^исѣѣ, trebuia puse în genitiv și decî să aibă formele: - на, - на, - на, - ѣа, - ем, - дѣ, - па, - та, - на.

În loc de ^исѣѣ ^имонасти ^икозїа de după ѡ, unde Mardarie întrebunțeză genul feminin și casul nominativ, care în românesce e asemenea cu acusativil, ce se pune după mai toate prepozițiile, ne-am fi așteptat să dîcă ^исѣѣтаго ^имонастыря ^икозїа ori ^икозїи după rusesce, adecă să aplice genul masculin la întâiele două din aceste trei vorbe și casul genitiv cerut de ѡ la tustrele. Cf. 3050, unde genitivul după ѡ e bine aplicat.

^исѣѣа ^итрѣе e nominativul apositiv, ultimul cu formă românescă nearticulată (cf. Sfînta Agură din sl. ^исѣѣтаа ^игора și singularele *colibițe*, *cuvîinte*, *spîțe*) în loc de ^исѣѣтаа ^итрѣнца, sau și mai bine ^исѣѣтыа ^итрѣнца ori ^итрѣнцы după rusesce, fiind-că atârnă ca genitiv de alt substantiv.

^идѣи al doilea se cuvenia a fi pus în locativ (^идѣнѣхѣ sau ^ивѣхѣ), fiind regit de prep. ^ипри.

În locul dativului ^ивсѣ ^изѣман ^иѡ(г)роуахїйскон, care de alt-

Vom aminti că în loc de **къ мѣ** ^н **мѣ** găsim în documente genitivul **мѣсца** său - **ца мѣста**.

Aşa dar mai toate greşelile lui Mardarie provin din necunoaşterea îndestulătoare a limbii slave, în special a sintaxei, şi sub influenţa limbii lui materne. Decadenţa cunoaşterii limbii slave în ţările române a constatat-o între alţii şi d-l Bogdan, în studiile asupra unor manuscrise şi documente slave ale Bibliotecii imperiale din Viena, publicate în Bucureşti la 1889.

VI.

1. ORTOGRAFIA.

I.

(1) Acest ^и *акъ зѣманъ ѿ(г)рѣдѣхѣискоу* pare a fi mai curînd un genitiv ruseesc decît un dativ slavîc, cu tîute cã forma primelor doue vorbe e a dativului vechiû-slavîc şi cu tîute cã se aflã în un document publicat de Lucaşevici *ѣте, прѣкѣлае новѣградъ* apud Bogdan, *Cronicele Moldove-neski*, 263.

сіре, нестрікаре, піччаре, рхнезіре, сикіраша cu kī de-asupra, pus mai în urmă, deși vorba a treia mai e de șapte orī, cum și a cincīa, a opta, penultima și antepenultima încă câte odată cu н, cum sīnt tot cu н și trei derivate ale lui *silă*. E greu de hotărīt dacă ī din primele patru exemple și din cel penultim se datoresce poziției lui cătră sfirșitul rīndului. Mai e de observat că, dacă ī are accent, cele două puncte nu se mai pun pe el, cum s'a vădūt la patru din exemplele precedente. Cf. лнпїтж, логодїре, мнжїре, мїтж, негїна, кржтїца și словосїре, aceste două cătră sfirșitul rīndului.

O.

Ъ se întrebuintează la începutul cuvintelor și une-orī în silaba finală, ca de ex. în articolul *lor*, *felegos*, *cocon* (acesta întâia dată cu o, a doua óră cu w), dar nici odată în vorba *tot*, nici în sufixul *orīū* sau *or* și altele.

U.

Ў în elementul românesc, atât la început cât și la mijloc și sfirșit, e mult mai des întrebuintat decât forma compusă ѡ.

Ў final e pus une-orī acolo, unde se și pronunță întreg; de ordinar însă el s'a scurtat și sau se representă cu ѡ orī mai rar cu semnul ' de-asupra sau nu se însemnă cu nimic, ceea-ce se întimplă tot-deauna, când consóna finală se aruncă de-asupra. Așa cuvīntul *cel* e scris de vr'o 300 de orī cu ѡ aruncat și fără ѡ, nici odată чєлѡ. De multe orī se scrie de-asupra și r din sufixul *orīū*, fără a se mai însemnă următorele două vocale scurte.

Ă.

Sunetul *ă* se scrie cu ӑ, mai des însă cu ӕ, în cât adesea același cuvīnt, ce are acest sunet, se vede scris pe aceeași pagină în deosebite chipurī. E curios că pron. refl. *se* scris cu *ă* se găsește numai înaintea verbului, iar cu *e* și înainte și pe urmă.

1.

Î de la început se scrie cu *ѣ*, iar în cele-lalte casuri ca și *ă*; mai rar se întrebuințează semnul slavice *ы*: *ѣ* ^ѣ *ѣ*. Acest din urmă semn câte odată se pune din greșelă în locul lui *i* românesc, de ex. *корѣвѣторю*, *кѣвѣзница*, *рѣнѣны*, *Рѣмѣны*, uneori pôte sub influența cuvîntului slavice corespundător: *обѣ-цѣаѣ*, *mîtarnic*, sau și a singularului românesc: *кѣнѣлѣ*, asupra căruia a putut înrîuri și sfîrșitul vorbei slavice *ѣлѣны*, pe care o traduce.

In.

ѣ are valórea de *în* și se scrie fără *n* sau *m* după el, atât în prepoziția *în*, cât și în vorbele compuse cu această prepoziție înaintea consónelor în genere, fie și labiale, și înaintea vocalelor: *ѣ*, *ѣтѣю*, *ѣбѣлѣ* (de mai multe ori), *ѣмѣцѣнѣре*, *ѣнѣстрѣре*, *ѣдрѣпѣзѣ*, *ѣдрѣмѣзѣ*, *ѣмѣменѣре*, *ѣѣцѣескѣ*. Se găsesc numai de trei ori cu *m* scris înainte de *b* (*ѣ*) în *ѣмѣлѣре* 3891, 4186 și *ѣбѣлѣ* 4244, va să dѣcă aici are valóre de *i* simplu. Cu aceeași valóre de *i* simplu ne mai întimpină în următoarele cuvinte: *ѣл*, *ѣмѣ*, *ѣnainte*, *ѣnalt* și derivatele, *ѣnoirea*, *ѣnoitezѣ*, *ѣnse*, *ѣnsuluѣ* (*ѣ*, *ѣ*, *ѣнаѣнте*, *ѣнаѣ*, *ѣноѣреѣ*, *ѣноптѣзѣ*, *ѣнѣсе*, *ѣнѣсѣлѣ*) (1), din carѣ primele șese se găsesc și fără *i* inițial (cf. *nópte*). Pe cele din urmă șese învățații noștri le transcriu cu doi *n*, pôte fără drept; căci la *ѣ*, *ѣ*, *ѣмѣлѣре*, *ѣнѣсе*, *ѣнѣсѣлѣ*, se vede bine că *ѣ* nu se pronunță *în*. Un singur cuvînt îl scrie Mardarie cu doi *n*: *ѣннаѣнѣ*, 3529, pe când *dinainte* n'are decăt unul în tóte cele șese locuri existente. În sfîrșit sînt casuri în carѣ *ѣ* pare a avé valórea unui simplu *n*, căci se află *ѣтѣнѣнѣ-мѣж* și *ѣтѣнѣнѣ-мѣж* etc. *ѣнѣнѣлѣ* o

(1) Cf. . . . *ѣнѣса* (*ѣнѣтрѣнѣса*), unde a fost considerat ca fiind la mijlocul cuvîntului.

singură dată, pe lângă multele forme numai cu *n*, arată că une-orî p^ote fi o confuzie între *n* și *in*, mai întâi în pronunție.

Ea, ăa.

Ea, ăa se scrie în genere cu *k*, une-orî *ka* probabil din greșelă, la început cu *a*, după vocală cu *aa*.

Z.

Z se reprezintă câte odată, anume de trei-spre-dece orî, prin *s* (*dz*), când derivă din *d*, ca în diverse forme sau derivate ale vorbelor *dumnezeu, zi*; *a slobozi, vedeă și zice*, ales ale celui dintâi și al treilea cu câte cinci exemple; dar acesteasi cuvinte mai de multe orî se găsesc scrise cu *s* (*z*), cum se află și alte forme ale unor vorbe ca *lespezue, rază, solzi, sturză, trăziu, cinci-zeci*; *a auzi, flămînză, linpeză, putreză, rade, răpeză, rătunză, ședeă și vinde*. Pe de altă parte întîmpinăm câte o singură dată vorbe și forme ca *cutedzătorii, încordedză, îndereptedză* cu *s*, deși aici acesta nu provine din *d*. Din cuvintele ce au *s* și trebuie scrise așa, vom notă: *azimă, botezul, bozii, a cuteză, a râteză, incurmezișate, păzescă*, formele verbale *încordeaze, înderepteză*, cum și *îndrăzneală*, ultimul tot-deauna numai cu *s* (*z*).

Literele streine.

Din literele streine *ă, ȣ, ȣ, v* nu se află întrebuintate în cuvintele romănesci decât una în următoarele două casuri: *chyp* o singură dată din 27, cum și *myră* cu derivatele *myros* sau *mirosă* și *myroseaală*, căci *lyturghiă* nu se p^ote considera ca vorbă populară.

Spirite și accente.

Autorul aplică în vorbele romănesci, ca și în cele slavone, spiritul lin pe vocalele inițiale și pe cele ce urmăză după altă vocală, cum și accentele ' și ', acesta însă numai pe silaba finală întonată.

2. FONETICA.

a) V o c a l e l e.

A.

A primitiv se conservă de regulă în silabele accentuate, fie chiar preces și urmat de *e* sau *i*: *aiave* (cf. sl. *javě*), *așă* (rar *așă*), *boiariu*, *chizășu*, - *iașu*, *închiăgă (să)*, *înpărechii*, *lacăte*, *lapăd*, *livade*, *samă*, *spatele* (și *speate*), *ușariu*, *viăriu*, *zamă*.

Câți-vă *a* întonați provin din *ea* sub influența sunetelor vecine sau a analogiei: *arate*, *dacă* (și *deacă*), *grijaște* (- *se*), *înpârțală*, *mijaște*, *rușafă*, *sară*, *șalele*, *șapte*, *șarpe*, *șase*, *șade*, *șapa*, *șara*, *vadră*, *viafă*, *zevase* (și *zavease*: sl. *zavěca*); *pradū*, *rabdū*, cu care cf. lat. *reobduro* și formele «reabdă, reabde, rebdare, rebdătorii» din *Apostolul* mănăstirii Voronețul din Bucovina, manuscript descoperit de mine în 1871.

Se găsesc și *a* neîntonați: *dascal* (*dascăl* odată), *latinîasce*, *masline* și -*nu*, *tablițe*. Mai deosebite sînt: *datoriū* și *moștanū*.

Ă.

Ă întonat ne întimpină mai ales în *așă* numita de Lambrior falsă analogie a substantivelor feminine cu un *a* în tulpină, când ele se termină în *i*: *brățeri* în loc de *brățări*, *cântări*, *cărților*, *cetăților*, *fălci*, *judecăți*, *îndereptări*, *mări*, *mânuntăile* (*Cuvente den bătrăni*, I, 435 - *ae*), *pârțile*, *stălpări*, *șări* (v. și la *ă* din *e*), *vâi*. *A* s'a păstrat numai în trei vorbe: *corabiei* (*e* și *corăbiei*), *sabii* și *paseri*.

De cele mai de multe ori însă *ă* se derivă din *a*, care și-a pierdut tonul său care nu l-a avut nici-odată: *bătog*, *dăogariū* din *doagă*—*doăgarū*, *drăgoman*, *fărmăcatoriū* și *fărmecatoriū*, *fărmecare*, *hăleșteu*, *înpărechiat*, *întrămare*, *lăcuescū* (cf. ung. «lakni»), *lăpădă* (- *se*) (cu care cf. *lapăd*), *mâmue* (?), *năsipū*, *rădic*, *răsipăscū*, *sămurastră* și *se* -, *săteanū* și *se* -, *străcurare*, *zăduh*, *zălojescū*, *zăvor*; *socotință* și - *e*, *verdeafă*, *viafă*, *viță*.

Alte ori s'a făcut din *e* sub înrîurirea consónelor precedente *r*, *s*, *ș*, *z*, *m*, *p*: *hotărăscū*, *părăscū*, *posomorăscū*, *răpaos*, *răpezire* (dar *reapede*), *răvnescū* (dar *a revni*), *ză-*

voară, cu care cf. *săboare*; *însătoșez*, *să* conjuncție des (*se* numai odată 799), *săceratul*, *săcure*, *sălbatec*, *sălbătecesc*, *sămna*, *sănin*, *săptămăna*; *țaran*, *țări* (vezi și la *ă* din *a* intonat); *dumnedzău*, numai de cinci ori la început, în colo - zeu; *lumânare* și *lumi-*; *păhar*, *păntu* și *pentru*, *păscar* (deși alurîa găsim *mesar*), *pătrenjeu*, *răsipăscu*.

În *pozdărăi* și *săptămăna*, *ă* din silaba a doua se explică mai ușor prin acomodarea lui *e* cu silabele vecine.

Avem și exemple cu *ă* din *o*: *frămsește*, *străpezescu* (cf. lat. *stūpidus*) și câte-vă nesigure: *fălinariu*, *găcire* și *găoace*, *tărăre*, între cari s'ar pute număra și două de origine slavică: *molităvnicu* și *săboru*. *Privegătoare* se datoresce analogiei cu substantivele derivate din participii de conj. I, fără *i* înaintea finalei *at*, ca «vînătore» din «vînat».

E.

E intonat urmat de *n* s'a păstrat în mai multe cazuri: *cuvente*, des - *inte*, *ferbente*, *îmbrăcăminte*, *încălțăminte*, *înpengă* (dar și *înpăngă*, *înpinse* pf. ind.), *învengerea* (dar și - *ingere*, *învăngă*, - *îngă*), *mente* și *mințe*, *sfinte* și *sfînte*.

E penultim din *ciocănele* este în loc de *ea*, iar *priceștenie* are forma slavică.

E s'a conservat în o mulțime de cazuri, unde adî vedem mai mult sau mai puțin *ă*. Așa-l găsim după *j*, *s*, *ș*, *ț*, *z*: *năcăjescă*, *zălojescă*, *păzescă*, *însătoșez*; *se* conjuncție numai odată 799, în colo *să*, pe când ca pronume are mai de multe ori forma *se* decât *să*; *întelineză*, - *enită*, *țerănă*, *țesătura* și *țesut*, *țestoase* și - *ă*; după *r*: *crepătură*, *revni* (dar *răvnescă*), *tresnet*; după dentalele *d* și *t*: *îndemănă*, *nădejduințe*, *sălbătecesc*; după labiale (*b*, *p*, *f*, *v*, *m*): *galben*, *înpeneză*, *pentru* și *pă-*, *logofet*, *paveță*, *pămentescă*, ultimul adî cu *e* prefăcut în *i*, sub influența primitivului «pămînt».

Fărmecare, *fărmecătoru* (dar și *fărmăcătoru*), *meideanu* și *meidenas*, *lepădă* (cf. ce dicem la *a* și *e*), pron. *ne* și *nedăită* (cf. sl. *надаѣти-ца* sperare, confidere), cuprind fiecare câte un *e* din *ă*, datorit întăului analogiei cu forma - *ecare*, al doilea acomodării cu *i* următor, ultimul asimilării,

iar cele-lalte două produse pôte prin analogie cu «se; leaspede, reapede». În *pătrenjeiŭ*, s'a asimilat un *ă* din *o* cu *e* întonat.

E, ađi mai mult *i* orî căđut: *balega*, *besearecă*, - *a*, *cetire* și patru derivate, *demeneafa* și *demi* -, *den* (odată), *diin* (de patru orî) și *din* (des), *derease*, *deregătorŭ*, *dereptŭ*, *înarepatŭ* și *înaripezŭ*, *lunatecŭ*, *nice*, *pereciune*, *pleviri*, *pre* (*pri* de două orî), *preceapere* și *pricep*, *presosil* și *pri* -, *prevescŭ* și *pri* -, *purece*, *smentire*, *strein* (odată *striinŭ*), *vezeteu* (cf. «vizitiu» în Muntenia).

Crierŭ și *grierŭ* de asemenea aŭ *e*, pe când acest din urmă în lexiconul No. 9 e scris *greorŭ*; iar *pre desupra* e în loc de actualul «pre de-asupra», unde primul *a* fu atras de al doilea mai târđiŭ.

Un *e* interesant e acela de după *j*, *s*, *ș*, *ț*, *z* și care ađi se pronunță mai mult *ă*: *coaje*, *grije*, *mreaie*, *ruje*, *straje*; *case*, *lăse* pf., *lipse*, *mătase*, *pucioase*, *țestoase*, *varse*(să), *zavease*, *zepejoase*; *căldărușe*, *cămașe*, *cățușe*, *găinușe*, *îuzbașe*, *îngroașe* (să), *pielcelușe*; *cățe*, *cobilife*, *cuvințe*, *înghiețe* pf., *nădejduințe*, *neputințe*, *neștiințe*, *nevoințe*, *prepelife*, *putințe* (dar *credință*), *ralife*, *rămășițe*, *socotințe*, *spițe*, *sulife*, *științe*, *rar* - *ă*, *tablife*; *frunze*, *împrumuteaze*, *încordeaze*, *înderepteaze* și - *eadză*, *înfrămsețeaze*, *înmicșureaze*, *lucreaze*, *miaze-noapte* și *miază* -, *pânze* și *pânză*, *raze* și *rază*, *rânze*, *scovarze*, *spuze*, dintre carî tôte numele (substantive și adjective) sînt la numărul sg. Iată exemple cu *e* = *ă* și la mijlocul cuvintelor: *jefuire*, *jelescu*(-mă), *jeratecŭ*; *cusetura*, *răseritulŭ* și *răsăritul*, *semurastră* și *să* -, *seteanŭ* și *să* -; *brățeri*, *încălțemintei* și *încălțementele*, *mulțemescŭ*, *neguțetorie*; *cuprinzetorŭ*, *cutezetorŭ* și *cutedză* -, *grozevie*, *pierzeciune* și *pierzetorŭ*, *prinzetorŭ*, *răspunzetorŭ*, *văzetorŭ* și *văză* -, *zebăvescŭ* odată, în colo *ză* -, *zeblău* și *ză* -, *zeduh*, *zepejoase*, *zevorăscŭ* și *zăvor*.

O altă trecere interesantă a lui *ă* în *e* ne presentă verbul *lepădă* (odată).

Ie.

Iată câte-vă exemple de prefacerea în *ie* a unui *e* scurt sau deschis latin accentuat: *pieŭ* (dar *perire*), *pieptul*, *fier*,

fieri, fierț, mielul. Fierbente și pielariu au păstrat pe *i* din înfonatele «fierb» și *piiale*, iar *viezure* nu e de origine romanică. Pentru *vierșu* cf. polon. «wiersz».

Ea.

Diftongul *ea* se face în genere dintr'un *e* accentuat urmat nu numai de *ă*, ca *ađi*, ci și de *e*: *aleagere, ameastecă, aseame(ne), aveare, beate*, sb., *bescarecă, -a, forfeceale, frămseafe, grijeaște* și *-jaște, izmeane, leane, peane, peasne, reapede, tăreaște(-se), vearze, zăvease și zevase* din sl. *zavěca*; în *ciocănele* însă *e* a rămas nediftongat. Când e preces de *j, ș, ț* sau labială, diftongul *ea* se simplifică, cu alte cuvinte *e* dispare: *grijeaște, -jaște, șalele* și altele, pe cari veđi-le la *a*, apoi *înpârțeaală, -țală, țapa, țara, zavease și zevase*. Cf. *arate* și *așă*, *așă*. Același diftong, dacă-l precede vocală, în special *i*, devine *ia*, din cari *î* une-orî dispare: *mîiare, piiale* și *piale, piiarde, piadecă, viiarmele, viață*.

În *inchiegă, închiăgă (să)*, cf. lat. «coagulare», *ia* nu provine din *e*, ci acesta s'a făcut din *ia* prin analogie cu verbe ca «leg, legi, légă». În *pulearnic*, *ea* a rămas din primitivul *puteare*. Iar în *sfeășnică* reprezintă pe *k* din vsl. *сѣшнѣникъ*. În *nimearnic* și *postcalnic* diftongul se va fi datorind analogiei, cu tôte că pentru primul din aceste două, putem presupune un primitiv * *ne + verna + ȳcus = nevearnec*, în care *v* s'a schimbat în *m*, cf. «omușor», it. «uola», «ugola», fr. «luette» și «smulgere, smuls» din «e(x)vellere, e(x)vulsum». *Speate* cu *ea*, pe lângă *spatele*, se datoresce analogiei, ca și *feăței*. *Moșteanu* are finala sl. *ѣньнѣ=ѣнь*, iar forma *moștană* trebuie să fie o simplă greșelă; *e* al doilea = *î* din *meideanu* orî s'a furișat în turcescul *meidan*, ca și *i* din *poștie, unghie, funie*, mold. *tiuliun, liuleă* orî e o propaginare a lui *î* precedent. Tot cu *ea* se pronunță vorba *fealiu*, ca și în alte cărți vechi, cf. ung. *fél*. În sfirșit *ea* se mai găsește în pronumele *aceaia*, nedeterminat *aciă*, și în *catapeteasma* din gr.-sl. *καταπέτασμα*.

I.

I s'a păstrat întreg sau numai s'a scurtat în următoarele vorbe: *busioc*, cclariu, clondiriu* de câte două orî, dar și *-ră* câte odată, *croitoru* și *-r, fiu, fire, ișor* (din «ișoru», cf.

ușoru), *închiegû*, *înghiețû*, *înfățîșare*, *jidovii*, *jirû*, *jîtnîța*, *mijîre*, *năcăjîre*, *ocăritoriû* (deși este și *ocăărăre*), *prîimescû*, *păzit*, - *torîu*, *perînă*, *proscomidie*, *putrejîune* și - *june*, *Rimlîani* (1), *roșiu*, - *ie*, *rușîre*, *stricû* (rar *străcû*), *strigû*, rar *străgû*, pôte și în *strînsoare*, mai des *strănsoare* și *străngû*: dicem pôte, pentru că î din lat. *strîngere* se rostesc ca *e* de mai tôte popórele romanice.

I din *e* întonat urmat de *n*: *bîne*, *dînsul* și *dânsul*, *minte* și *mente*, *părinte*, *sîntei* și *sfente*, *sinul*, *tinăr*, *tine*, *vinde*. În pf. *simfî* se vede influența formelor întonate pe tulpină.

I din *e* neintonat: *chizîașû* (cf. ung. *kezes*), *gălbînarea*, *moștînescû*, *nîmearnicû*, *pricep* și *preceput*, *privighetoare*, *priveghîtoare* și - *gâtoare*, *schilălăescû*.

I din *pozinarîu* (cf. lat. *elemosynarium*) reprezintă sau un *e* mai vechîu făcut din *ÿ=î*, sau un *u* provenit din aceeași literă grecescă.

E se schimbă în *i* une-orî prin disimilarea înțelesului, alte-orî prin asimilarea sunetelor, sau din altă cauză: *ci*; *nice*, *prin* și *prîin*, *printre* și *pentre*, *striinû* și *strein*.

În câte-vă vorbe *i* provine din *î* precedat de *s*, *z*: *de-prinzîndû*, *osîndescû* (dar *osânditul* mai mult), *sînge* (dar și *sănge*, *sînge*). Cf. *e* din *ă*.

În altele *e* epentetic, anume înainte de *ne* sau *nî* final: *măîni* și *măîle* (dar numai *măne*), *păîne*; în *defaimû* însă trebuie să fie o metatesă din **defamiû*, - *iare*.

I din sb. *cerîu* e analogic, iar în *baiîa*, *fîre* (cf. *fîre*), *mijlociû* (cf. *mijlociû*) un *i* trebuie să fie adaus din greșelă; din contra, în *sfiâlă* față cu *sfiîala*, *i* al doilea a cădut, de asemenea în *visterie*, cu care cf. *vistierie*.

Înainte vocalei finale din *dajde* și *fune* încă nu se introdusesse *i*, în *prăpastie* însă din contra. Pe lângă *prisosit* se află și *pre* -. *Șoimu* pare a se fi pronunțat cu *i* întreg, căci *i* scurt se scrie cu *î*. În sfîrșit lipsa lui *i* din *școpû*, formă ce o are și Coresi în *Cazania* I (2), s'ar puté explică prin trecerea lui lângă *s*, de unde prefacerea acestuia în *ș*.

(1) Afară de acest cuvînt nu mai e nici unul început cu *ri*, care să fi păstrat pe *i* neschimbat.

(2) Apud Gaster, *Chrestomatia*.

I.

Î din *a* inițial orî întonat urmat de *n*, *mb*, *mp* provine în *îmblu* (și *u-*), *sănge*, *să-* (și *si-*). În *în* cu compusele și derivatul său *întru*, cum și în *însului*, *ânsa*, *însuși*, fenomenul s'a întâmplat după ce *e* inițial neaccentuat s'a prefăcut în *a*. Pentru *e* inițial cf. prov., fr., cat. și span. «en», port. «em»; it. «esso», prov. «eps, eis», vsp. «essi», vport. «eiso».

Î din *e* urmat de *n* și precedat mai ales de labială, de *s* și *r*: *dânsul* (și *dinsul*), *înpângû* (dar și *înpengû*, *înpinse*), *învângû* (și *învîngû*, *învengerea* și *învîngere*), *ferănâ*.

Î din *i* după *s* și mai ales *r*: *desîme* (dar *desişû*), *sămŝu* verb (dar și *simŝi*, pf.), *săngur* (și *sîngurû*); *burăeni*, *hotărâtû*, *întărât*, *mohorât*, *ocărâre* (și *ocăritorîû* odată), *omorăre*, *părăre*, *părăș*, *pogorăre*, *posomorât*, *pozdârăi*, *răde(a)* și *rădere*, *răpa*, *străcû* (mai des *stricû*), *străgû* (des *strigû*).

În sfârșit *î* din elementul slav: *mîtarnicû* și *ne-* (dar *mită*), *obîcîai*, *osânditul* (dar mai des *osîndescû*), *potîcală* și *străvescû* (sl. *сѣтрывати*).

Vîezuina însă e probabil greșit în loc de *vie-*.

O.

O accentuat și neaccentuat din *luom*, *luotorîû*, se datorește acomodării cu *u* precedent orî cel puțin a fost susținut de acest *u*; iar cel din *căprioră* în loc de *-oară* trebuie să fie o simplă greșelă, pentru care cf. *căprioara*. Vom mai însemna *aostu* în loc de *austru* al lui Dosoteiû etc.

O neaccentuat se află în următoarele cuvinte: *adaog*, *bobou*, *bosnatû*, *ciobotariû*, *domeastecû*, dar și *dumeastecă*, *frumoseaŝe* (odată, în colo *frămseaŝe* sg.), *marmore*, dar și *marmure*, *oltariû*, *oștașû* (în care primul *ș* e o asimilație), *propastie*, *polomidă* (în care cel doi *o* se datoresc influenței lui *p* și *m*), *poruncă*, - *uncescû*, *pozinariû*, *preoŝie* dar și *preut*, *răpaos*, la care se vor adauge *amândoa*, *ploao*, *roao*.

U.

U provine mai des din *o* fără accent: *adurmi(vor)*, *curabie*, *cunteni(se)*, *ghiunoe*, *înfluritû*, *rușafa*, *rușire*, *șuvăescû*,

uspăț. Mâmue, mumâ aŭ, *nuóru* a avut *u* întonat, primul datorit póte unui *n* ađi dispărut. *Surúp* nu pîerduse pe *ú*.

Cuptușit, ca și *munuchie*, sînt saŭ greșeli saŭ asimilări, cum se explică tot prin asimilare *curund*, dar și *curândü*. *Furtușagü* încă s'ar păré că e un cas de asimilare din *fur-tișag*; dar e de observat că întâia formă se găsește în cărțile mai vechi, pe când a doua numai în cele mai nouă.

Cuvinte mai deosebite cu acest sunet sînt: *grijuliv*, *mi-tiutel* și *susuocara* cu *u* păstrat și în silaba a doua, cum se și aude până ađi prin Moldova și Ardél.

Ū.

Formele *cumu-e* saŭ -i față de *cum*, *lanțu* de patru ori, *păharu* odată, pe când *păharü* e de două ori, *potolescu*, *șoimu*, arată că *u* întreg final se mai aude destul de des; dar alte forme ca *cizmarü*, *ciobotariü*, *clevetitorü*, *lanțü*, odată, *povălescü* și *șuvăescü*, cum și existența mai multor cuvinte scrise cu *ü* și mai ales vorbele *cimpoi* sg., *gunoi* și -*oiü*, *gutâi* sg., *obiciâi* și -*iü* de câte patru ori, *poci* pers. I sg., *puroi*, *scai* sg., *tâlmaci* sg., dovedesc că de cele mai multe ori *u* final se scurtase și chiar dispăruse din seculul XVII. Cf. mai multe vorbe scrise cu *ü*.

În sfîrșit *u* din *defaium* și *mă uiutü* câte odată (dar *defaimü* de două ori, *uitare*, *uitatü*, *uitătorü*), arată că acel *u* a fost atras în primul cas de labiala *m*, iar în al doilea de *u* inițial, pentru care compară *aiubü*, *cuîubul* din alte cărți (*Cazania* lui Varlaam, *Biblia* de Bucuresci), în cari același rol atractiv l-a avut *b*.

b) Consónele.

Guturalele c, g, h.

Dintre vorbele cu *c, g* vom însemná numai *caia* și *cerșag*, cari ađi se pronunță alt-fel («gaia, cerșaf»). Tot aici vom observa, că în verbul *curâ*, *cúrâre* (цуреніе, «curgere», cf. mold. *talger*, de n'o fi din ung. «tángyér») nu se furișase încă *g, ü*.

În opt vorbe se află *h*, care acum se rostesc ca *v* saŭ *f*, ori nu se aude de loc: *hiclean*, *mâhrama*, *mohilâ*, *nâhut*, *pohtâ*, *produhurile*, *vătah*, *vîhor*.

Palatalele j și ș.

Cuvinte ca *joc*, *jos*, *judecu(-mă)*, *jugă*, *juncă*, *junghă*, substantiv (scris odată *jău* -) și verb, *jupân*, *juru(-mă)* nu-s scrise nici odată măcar cu *ȳ* (gî), ca în Moldova și Bănat.

Schimbări deosebite ne ofer verbul *zălojescă* și sb. *pă-trenjeiă*, unde ne-am așteptă la un *ge* și la un *ș*.

Cu sunetul *ș* vom însemna numai patru vorbe *deșchiză*, *priceștenie*, *priceștuescu* (-mă) și *vierșă*. La nascerea celui dintăi a contribuit de sigur *i* din silaba următoare *chi*, cf. *noștri*; cei doi următori sînt în limba slavică, din care s'aŭ împrumutat vorbele respective: причащение, - шати-ся sau - щекати-ся; iar cuvîntul cel de pe urmă, cu care cf. polon. *wiersz*, boh. *vers* și ung. *vers* pronunțat cu *ș*, trebuie să fie un fel de neologism luat de la Poloni sau Unguri; n'are decî a face cu popularul *vîers*, «glas, cântec», cu care totuși formeză un interesant dublet, provenind amîndouă pe căi deosebite din lat. *versus*.

Lichidele l, r.

L înainte de *i* vechiă a dispărut, ca în sb. *puîă*, *văi*, *mă-nunțăile*, *pătrenjeiă* și adausul *busioc*; *amerințare* și *amerință* se găsesc și cu *l*: *amelințare*, *amelință*; *chizeșuescu* (-mă) și *sălășuescu* (-mă) se vîd formate fără *l* între *ș* și *u*.

Nasala n.

N s'a conservat în *basnu*, -e, *bucină*, pres. ind.; în *genunche* și *mănunțăile* se vede propaginat. *Grindire* și *pe-cingire* sînt două exemple rare de rotacism.

Înainte de *s* și *i*, mai ales urmat de altă vocală, a dispărut de multe ori; de aceea găsim *vănsla* și *văsla*, *ani* de două ori, *ai* și *aî* de patru ori, *baiă*, *cuiințe*, substantivul *vie*, *țiiă*, *viăă*, *puăă*, dar odată și *pun*, care trebuie să fie o formație nouă analogică sub înrîurirea pers. a III, ce e mai întrebuintată. În *brău n* de asemenea a dispărut, iar în *strugă* încă nu se introdusese, pe cînd *pătrenjeiă* îl aveă de mult.

Labialele *f*, *p*, *v*.

Chipzuire e scris cu *p*, nici odată cu *b*; aceeași consónă ne întimpină în adverbialul *îndărăptu* cu derivatul *îndărăpnicu*.

Cu *v* vom notă următoarele vorbe: *bețivă*, *răzvoare*, *svadă*, *svecele*, *svoară*, *trezvie*; dar *sfată*, *sfântă*, *sfială* sînt numai cu *f*; *sfeășnică* și *zugravă* au și formele mai vechi *sveășnică*, *zugrafă*; în sfîrșit găsim *leu* și *lei*, dar odată cu *v*, adecă *levă* ca în limba slavonă.

Metatesa lichidelor.

Taistra e forma veche a metatesatului de ađi *traista*. Tot aici vom înșiră tóte cele-lalte casuri de metatesă a lichidelor *l* și *r* mai întăi în elementul românesc de origine slavică, apoi în cel curat românesc și la urmă în câte-va vorbe de altă origine sau nesigure:

a) *brână*, *crămacă*, dar *cărma*, *crănă*, *crăpe* etc., *crătița*, *glăcevescă* etc., *grăbavă*, *hrătie* greco-slavic, *învrătire*, *îrătve*, *povrănescă*, *scrăbă*, *scrănavă*, *stlăpare* des, dar și *stălpăre*, *sfrășit* și *desăvrășit*, *nes-*; *străcul*, dar și *stărcul*, *tlăcul*, *trăgă*, *trănoseala* gr.-sl., *trăpescă*, *vrăteju*, *zbrăcit*, *zgrăcescă*;

b) *brăbăție*, dar *bărbat* și derivatele în nouă casuri, *clăcăiul*, dar *calcă*, *călcă*, *că* - și *călcare* de patru ori, *încălțement* și *încălțemintei*, *clădare*, dar *căldărariu*, *căldăruse*, și *călduroase*, *frămecat*, dar *fărmece*; *prăghic*, *slăbătecie*, dar *sălbătecesc*, *trăziu*, *vrătos* și *învrătoșeză*, *vrăsare* și *vărsare*;

c) *brăfală* etc., *năprăcă*, *șoprăla*, *zvrălire* și ungurescile *hrățuire*, dar *hărțuescu-mă*, *tlăharău* și *merșeșug*, dar și *meștersug*.

Nu mai vorbesc de alte vorbe, ca *încărcă*, în cari nici odată lichida nu e metatesată.

Întru cât acéstă metatesă e mult mai frecuentă în vorbele românesce de origine slavică și întru cât acéstă combinație, ce nouă ni se pare o strămutare nenaturală, eră în vechea slavică regulă, urmăză că scriitorii români, deprinși a scrie slavonesce în acel chip, au început a metatesă une-

orî şi cuvinte românesce, deşi nu vorbeau aşa. De aceea noi socotim că această particularitate e o simplă apucătură cărturărescă, fără vr'un temei în graiul poporului nostru. Ar fi fost în adevăr curios ca de ex. latinescul *tardivus* să fi dat întâi *târziu*, apoi *trăziu* şi în urmă să se fi întors fără nici o cauză la forma cea dintâi nemetatesată.

Pe basa celor precedente s'ar pute cu drept cuvînt numi metatesate numai cuvintele slavice mai nouă, căci au strămutat lichidele după vocala *z*, schimbând-o şi pe acesta mai ales în *s* şi *o*, cum şi cele românesce de origine slavică cari au suferit aceeaşi strămutare a lichidelor, de ex. sl. *тѣрѣ* s'au metatesat în rus. *тѣре* şi rom. *tîrg*, pe când în elementul curat românesc din contra forme ca *târziu* sînt nemetatesate, iar cele ca *trădiu* metatesate. Cf. pag. precedentă 46.

Alte schimbări.

Din cele-lalte schimbări vom mai aminti numai următoarele: *zghîab* avea sunetul iniţial dental, pe când acum se pronunţă palatal, adică *j*; *paveşă* în loc de obicînuitul «pavěză», it. «pavese», nu e o greşelă, căci se mai află tot cu *ţ* în *Chronica* lui Moxa alături de forma «plavezele», cum şi în *Catechismul calvinesc* din 1656 cu *e* prefăcut în *ă*; *schilălăesc* are un *s* iniţial, ca şi mold. *schelălăesc*, pe când aî se dice dincóce de Milcov «chelălăesc»; *nainte*, *nălţime*, póte şi *noesc* (*mă*), întrebuintate pe lângă formele întregi începute cu *i* (*î*), cum şi *norie* în loc de *enorie*, sînt nisce casuri de aferesă; *frămseafe* şi *înlântru* faţă cu *frumoseafe* şi *înlăuntru* (acestea câte odată) sînt exemple de sincopă; *nenedăită* e altul de asimilare progresivă a lui *e* din silaba *de* cu fostul *ă* din silaba a doua, căci cuvîntul simplu a trebuit să fie *a se nădei* din sl. *надаѣти-ся*; *den*, *din*, *prin*,
n
dinapoi s'au făcut din formele mai vechi (*deîn*), *dîin*, *prîin*, *dîinapoi*, prin asimilare şi contragere; în *uleu* şi *ulul* lipsesce *i* dinaintea lui *u* al doilea; în sfîrşit avem schimbarea lui *p* cu *t*, însoţită de căderea lui *r*, în *prespre* = *preste*, prima formă rămîind o singură dată: aici nu póte fi decât o disimilare ca şi în *blăstăm*, lat. *blasphemium*.

3. FLEXIUNEA.

a) Forme nominale.

Substantive.

Sufixul *eațe*, f. sg., pl. tot așa sau *eți*, ađi *efé*, sg. și pl.: *bătrânețe*, *căruntețe* (sg. ?), *blândețe* (de mai multe ori), articulat - *ele*, *frămsețe*, *frumosețe*, - *efile*, dar și *dulciățâ*, - *eți*.

Tot aici vom pune și singularele *scorțișoare* și *case*, pentru care veđi mai multe la particularitățile fonetice ale lui *e*.

Terminația *e*, f. sg., ađi *ă*: *aguride*, *arama* rar, mai des *aramă*, *ghinde*, *marmure*, *panachide*, *soarte*, *viperea*.

Genetiv-dativ sg. f. articulat: *besearecele* (de trei ori), *inimlei* (de trei ori), *începăturilei*, *moriei*, *țârliei*, *bună-tăflei*, *cruciei*, *mârlei*, *minflei*, *vremiei*; dar *avuției*, *încălțemintel*, *înțelepciunei*, *învierel*, *casel*, *cumpenei*, *derepteii*, *fcaței*, *porumbiței*, *sântel*, *turmel*, *umbrel*.

Câte-vă plurale feminine: *colibelor* și - *ilor*, *fiară* sg., *fierl*, *obeade*, *plate*, *pleavă* sg., - *ve*, *vearze* 1071, 1618.

Finala pl. a substantivelor neutre este rar ure, mult mai des *uril*, cu articol *urile*: *lucrure* și - *uril*, *turnure* și - *uril*, *căștiguril*, *corturil*, *daruril*, *lanșuril*, *locuril*, *nasturil*, *ploduril*, *produhuril*, *ranșuril*, *bicșuril*, *corturil*.

Iată câte-vă și în *e*: *oase*, *vise*, *săboare*, *răzvoare*, dar și *zăvoară*, cum și *lacăte*, *mânuntălle*, *pântecelor*.

Câte-vă forme deosebite:

pătrenjei, sg. cu *u* analogic, din petroselinon apocopat. *gâdea*, articulat;

baer, *nardos*, *spor*;

cureă, - *caoa*, *roao*, *sor*, *trufă* și *trufie*, (acesta rar);

muzavir, - *rea*, *văduv*, - *uo*, *vultur*, - *roae*, *sofle* (pentru bărbat și pentru femei).

Adjective.

Chliar, *ușor* și *lșor* (odată);

noao, femininul lui *nou*.

Articulul.

Lu se găsește în loc de lui de două ori.

Articulare slavică: *sfântaa*.

Articulul *al, a* preces de substantiv articulat și urmat de genitiv se află de câte-vă ori: *darul al domnului* 81; nepreces de substantiv articulat și urmat de genitiv, posesiv sau numeral ordinal e de mai multe ori, de ex.: *domnă al săborului*.

Pronume.

1) *Îm(î), mă, mai des - mă, mene* (de trei ori), *mine* (odată), *noao, ne ac.*;

eluși (de), luși (al), le; *nînși (doi)*, e luat ca substantiv; *se, să, - se, sine*.

2) *aceștea, pl. m.*;

cîastă;

aceia, dat. sg. f.;

cîa, ceaia, ceale.

3) *care, carel* (neutru?), - *ele, cărúia, care pl., cari, carea*; *cî* în legătură cu vorbe începătoare cu vocală = «ce» de mai multe ori; de altmintrelea *ce* se află într'o mulțime de locuri ca relativ și interogativ, substantival și adjectival, în nom. sau ac. ori precedat de o prepoziție, de amîndouă numerele și de toate genurile.

4) *cutarele*.

5) *fieșcare, fieșcărele, fieșce*.

Numerale.

Doao, dintăi, doile (al), doară (a) = «a doua oră», *terțu* în «anțerțu», *treile (al)*;

A + tot, doao sau mulți + substantiv = genitiv.

b) Forme verbale.

Amplificarea.

Verbe cu *i* intercalat: *scopiî și scuiپیare*; *poci(î), șezî, ascunzî, prinzî, razî, răspunzî, vînzî*; *ascuپی, scoی*; *ceiî, descoperiî, puی și pun, spuی, ھی și ین (rar), vîی*.

În această listă, pe lângă verbele cu *i* analogic, s'aû trecut şi cele cari aveau *i* încă în limba latină, ca *scof* şi cele de conj. a patra, cum şi cele de a doua cu *eo* devenit *io*.

Prezente neamplificate şi amplificate cu *ez, esc*: *priveghîu, flueru, - rezu, întămplu(- mă), - lezu(- mă), luptu, - ezu, (odată), turburu, - ezu, deşertezu* şi *în -, dezvinezu (- mă), împrumutezu, înspăimezu, înşelepzezu, înviteză, lucrezu, strămbezu, umbreză, cruşaze*, ind. sg., *înpîro(n)laze; îngâmfu(-mă)* mai des, *- fescu(mă)* odată; *mărmurescu* = «murmur», *nemoştescu, nevoescu, şi -u (-mă), povăşescu, trebuie, - uiaşte, înaripezu, - escu (- mă)*.

Auxiliare.

E, -i şi iaste, sântem; fiu (voiû să); fi (ară, ară); fost (are fi);

aibi, imperativ; *au* şi, *-au*, aux. sg.;

voiû, predicativ şi aux.; *-voiû*, aux.; *va*, predicativ + conjunctiv, aux.; *-va*, aux., *vorû*, aux.

Câte-vă forme deosebite.

Cură (curge), *cûrăre*; *ploao, luom*, cf. *luotoriû*;

eram sg., *scrăbiamu (-mă), vream; stropiă*, pl.;

prinşu, storşu; deaderă, stătu;

adevărare, înviăre, - ierei, cf. *înviătat*;

a + infinitiv întreg articulat: *a îmblarea*, 223;

înviătat, umbrat, - it, întortu, part. adjectivizat de la «întorcă»;

adăosetoriû, luotoriû;

învechit (-au), neutru?, *lăcomit(am)*, neutru;

nârâvind, nereflexiv; nevoescu şi -u (mă), neref. şi refl.;

nălucescu (-mă), refl.; nădejduiaşte (-se), refl.

Se observă că între aceste forme sînt trei exemple de pers. întâia sg. a imperf., terminate cu *m*, căci fără *m* nu se află, şi două de a perf. în şă.

*

Tot aici, sub *c*), vom pune şi câte-vă vorbe nevariabile.

c' Părțile neflexibile.

Adverbiu.

Adevărul, *adinsă* (*de*, *cu de*), adverbial; *aici* și *aiciă*, *atocma*; *chiară* adv., cf. *chiără*, adj. luat ca sb.; *depreună* și *denpreună*; *desupra*, *deșertă* (?), *măcară*, -ă (odată); *supra* (*pre de*), *tutîndînlile*.

Prepoziții.

Dereptă, *din* (*des*), *dîin*, *den* (odată); *dîstr'*, *dîintr'* (odată).

Conjunții.

Ce și *ci*, (*î*)*nsă* (cu prima silabă de după *de* elidată) și *î**nse*, *verî*.

4. FORMAREA VORBELOR.

a) Prin derivare.

Substantive.

Diminutive:

pietriciă, *scăndurea*;

boldețu;

gropilă, cf. *veatrîlă*;

cășcioară;

colibițe, sg.;

lespezue, *pășerne*;

pielcelușe.

Colective:

pometu;

desime, *pășerime*, *voinicime*;

desișu.

Alte substantive derivate. Sufixe *oîu*, *uîu* formează nume de animale, *aș*, *arîu*, *eș*, *nîc* nume de meseriași și altele asemenea, *ealnicu*, *ină*, *oare* de lucruri, *ală*, *eală* de lucruri și de idei abstracte, *are*, *cîunc* și *june*, *enîe*, *eș*, *ie*, *ință*, *ură* idei abstracte. Exemplele urmază.

mășcoîu;

corulîu;

opăcinași, *oștașu*, *pârtaș*, *pizmaș*, *sichiraș*, dar și *lăcaș*, *lăculință*;

boiariu, brânari 2589, *cimpoariu, cizmaru* (nu «cizmaș», ca în Ardél), *trâgaru, zlatariu*, dar și *frâgaru*;

judet;

clevețnic, slujnic;

pomiscal-nic;

crachină (stlăpare);

ascunsoare;

nevinovare;

împărțeaală, împărțală, pocirăpală, poticală, propteală, strămtală, tocmeală, netocmeală și tocmală, zăbreală, zmin-teală;

adevericiune, blăstâmaciune, întortăciune, măscăriciune, pereiune, pierzeciune, botejune;

sfrășenie;

judet;

*gubăvic, îndeletnic, întăric, nelesnic, slobodzie, înțelep-
fle, neînțelepșle, pizmătăric, nepizmătăric, povâșle*; dar *so-
fle* = «soț» și «soție»;

credință, nădejdușle;

începătură și început (odată).

Adjective.

Tinereă, diminutiv f.;

filosofească;

domeast-ecă, lunat-ecă;

felegos, gropăn-os, leniv-os, tinos;

grijuliv;

întortă, participiū adjectivizat.

Verbe.

Încurmez-ișate;

zvăpăcză;

dumăire, numeire, chizeșuescu (-mă), *sălășuescu* (-mă), ambele fără *l* între *ș* și *u*, *vinuescă, vrăciuire*;

păcostescă, păstritor (?) odată, *soflire, zilescă*;

sfărâmare, sfărâmire odată.

b) Prin compunere.

Substantive.

An-terțu din lat. annus tertius sau anno tertio;
a-pestire;
do-ară (a) din «a doaoa oară»;
ne-folos, ne-înțelepție, ne-lesnie, ne-pizmâtărie, ne-treabă;
prea-curvariu.

Adjective.

bine-înțeleptu.

Verbe necompuse cu în și de.

Dereptezu, deșertezu, dar și *în-*, *gâmfare*, dar și *în-*, *mul-ți(să)* și *în-mulțeaște, noescu(mă)*, dar și *înoirea, lesnire, marmurescu, necu, tămplare*;
osebitu.

Verbe compuse.

Bine-cuvăntezu și altele tot cu *bine*;
de-acmu-înainte-luare;
de-lungă (a se);
depreună-mergătoru și *depreună-tocmescu*;
dez-vinezu(mă), dez-voalbere;
prea-facū;
în-aripezu, escu(mă), în-armezu, în-îufescu(mă), în-lungescu,
în-micșorează, în-omenire, în-piro(n)iaze, întinu;
înainte-puū, nainte-punere și alte patru tot cu *nainte*;
înpreună-sezu;
mai-aleagere (de trei ori);
ne-dez-grăit 2156, ne-vinovare;
prea-înălțare și alte două;
pre-puū;
punere-împotrivă, dar și înprotivă-stare;
mai-înainte-purtătoru;
mai-prea-slăvire.

Adverbiil.

A-tocma, de-pre-ună, den-pre-ună, de-supra și pre-de-supra.

Preposiții.

Din (des), di-în, den (odată); dintr', di-într' (odată): pre-spre, cf. preste.

Conjuncții.

Deacă și dacă din de + că.

5 SINTAXA.

Sub acest titlu vom face câte-vă observații sintactice, mai ales asupra topiceii unor vorbe.

Casuri de întrebuițarea articolului *al, a*, preces de un substantiv său și adverb articulat și urmat de un genitiv, sînt mai multe și se pot urmări după indice. Un exemplu am dat la p. 83 de mai sus.

La 1565 avem altul, în care e întrebuițat articolul feminin *a* după un substantiv neutru sg., adecă după genul masculin; cf. 1053, unde se pune *a* înaintea genitivului, deși se traduce un adjectiv neutru.

Iată acum câte-vă exemple de inversie: *batu-mă* etc., *cude-se* des, *miru-mă*, *nălucescu-mă*, *roagă-se*, *rugămu-ne*, *vîu-mi în fire*, din cari numai *nălucescu-mă* și *roagă-se* odată din două casuri ar fi putut fi influențate de forma slavonă; dar se află și construcții cu pronumele și cu auxiliarul înainte, va să dică în ordine dreptă: *se cade*, *mă bucur*, *am lăcomit*, *mă rog*, *să roagă*, *se rugă*, *se tinse*. Mai multe exemple de inversie se pot vedea în indice s. v. *am* și *voiu*.

O mențiune specială merită construcțiile *greață mi e*, *rușine mi-e* (стыжа-са), unde substantivul precede; în alte trei locuri însă e rînduîndu obicînuîtă.

Dintre construcții vom mai cită numai una: *протрапезник mesariu*: *carele iaste de păzește masa*, unde e de observat că legătura cu *de* se aude și ađi des în vorbirea populară.

6. O SAMĂ DE VORBE.

Vom da aici o listă de cuvintele mai deosebite prin vechime, raritate sau forma lor dialectală, arătând la unele și înțelesul, de cele mai multe ori chiar prin variantele lui *Mardarie* între semnele « ».

Acia sau *acii* (*de*): «după ace(a)sta»; cf. *deci dacă*;

aciiași: îndată;

acmu și *acum*;

adamanțu: «piatră scumpă»;

adevărū, adverbii;

aerū;

agru;

alăute;

amu, conjuncție: 12, 13 «(i)nsă» — же ^ъѣ vero,

310 ^ъѣшю: «că» (?) оѣѣ, ^ъѣ... оѣ igitur, γάρ enim,

3861 «încă, adecă» (?) ѣ, оѣ же ѣѣ jam;

anferțū: acum trei ani; cuvîntul mai mai a dispărut din-côce de Milcov;

aostru;

apestire: «zăbăvire»;

arca;

arzuriu: «caldū sau negru»;

asin;

asupra (*cu*): «de prisosit»;

atocma;

au, cj. și adv.;

auo: struguri, pómă;

balamutū: «cel brăftorū»;

bandorū: ^ѣтрѣѣ stomachus;

bâgă (*a*) *vină*;

biruire: «domnie», *biruitorū*: «viteaz», *biruescū*: «prea-întrecū»; *birū*: daje *;

bobou: ^ѣпоѣтрѣѣ «haină slabă»;

boldū, *boldețū*;

bolovanū vrăsatū: ^ѣѣѣѣѣ, idolum, simulacrum, statua;

boziu (planta);

caftanŭ, căftanŭ : purpură, «cufturnie, atlaz» ;
călŭuni : «iminei, izmeane, cizme», sandali ;
căndaŭ «pare-mi-se», din întîmplare ;
cărtulariŭ ;
căruŭa ;
cătârig : «tinăr, voinicŭ» ;
ce : «ci, iară» ;
celariŭ : «cămară» ;
cepraza ;
cerbicea : «grumazulŭ» ;
ceurŭ (cel) : după *Lexicon Budanum* strabo, adecă încru-
 cișat, șașiŭ ;
chiŭar, adjectiv ; *chiară*, adverbiiŭ ;
clocnire : «vătămare, scrăbire» ;
cloș : «zăvor» ;
clupse : laș, cursă ;
cobuzŭ : cobză ;
cocon : «tinărŭ, mleaterŭ: 12 ai» ;
codru : «граница unghlŭ, parte» ;
comănac : «клобуѣкъ pileus ;
comis : lat. *comes* (stabuli) ;
copie : darda ;
costanda (o monetă) ;
crachină : «stlăpare» ;
cufturnie : «pănză supțire ; atlasŭ, căftan» ;
culă «turnŭ» ;
cură : «aleaargă», pl, cf. *curătorŭ* ;
cură : curge, cf. *cŭrăre* ;
curtenescŭ : «вѣруѣю poruncescŭ (?)», dau în mână ;
curŭșare : «sălășuire» ;
darda ;
dau din destulŭ ;
delungă-te : «fereăște-te», cf. «a se țineă, sfiire», cari co-
 respund altor forme ale aceleiași cuvînt ;
dezvinezu(-mă), cf. *vină* ;
dezvoalbere, cf. *floare dezvoaltă* ;
dichis : instrument ;
dodeescŭ : «supăr» ;
domeastecŭ ;

dosada «ocară, strămbătate» ;
drăgoman : interpret ;
dumăire : «*дѣла* vorbă» ;
epângea : «fieşcare haină ce e mai desupra sau imurluc» ;
falce «o parte de obraz» ;
fâlc «de pământ» (o măsură) ;
faur ;
fântână ;
felegos : cel ce poartă «crăpe sparte» ;
filariu (o monetă) ;
fota : tot aşa traduce vorba *ѡпечѣнїѣ* şi *Biblia* de la Iaşi,
 Ioan 21, 7 ; gr. *ἐπειδὴ*, ca şi lat. *amiculum*, e
 ori-ce haină de de-asupra ;
frăgaru : «dudă», Miklosich *чрънѣчнѣ сѣхѣмѣ* mori ;
freanghie : «*πορφύρα*» ;
fură ;
fuşte : suliţă, lance ;
ghierdan : lanţu ;
glod : noroiu ;
gorgan : «mohilă» ;
grăbavă : «*сладчѣнѣ* : zgrăcită» ;
grămătic : student ;
grijuiv ;
grohot : chicot ;
grumbavă : «meşter prostă» ;
hară : «bunătate», în hară sau în zalud ;
hatman : «mai mare oştilor» ;
hiclean, hicleşug, hitleşug ;
hrăjeate : «tablite de joc» ;
i procă, sl. : şi cele-lalte ;
imurluc, cf. «epângea» ;
ispravnic : «*дѣкѣнѣ*, cf. *инокѣмѣ* tocmitoriu ;
işor şi uşoră ;
iuzbaş : «carele iaste mai mare preste o sută» ;
încindere «înfierbântare» ;
întină, cf. *tina* ;
întortă : «strămbă, întorsă» ;
înviteză ;

județ: «mai marele locului; leage», judecată;
jupân: «domn, stăpân»;
jurătoru, substantiv; tot așa traduce și Berînda;
lângoarea;
lișnic (+ *de mână*): servet;
liubov: «dragoste, milă»;
magopeș: «pitaru» și magupîa;
malamă: alamă;
mangăr (o monetă);
mârmuire: «zborăre, răcnire», cf. *mârmuresc*: murmur;
mășcoi: «catâr»;
*măță de corabie: ancoră;
mejdina: interval;
mesariu;
mescătoare: «pocîrăpală, vadră»;
mescătoru: «păharnic»;
micluire: *пожертвѣніе* compunctio caintă, în alte monu-
 mente numai «milcuire»;
misurca: «coif»;
mârmuresc: «răpștesc»;
mleateru: «cocon, mleateru 12 ani, fecior»;
moștean;
*munuchie de pae, probabil greșit în loc de mănuchie;
muzavir etc.: «clevetnic»;
nardos (o plantă);
nastavnic: «înainte-ducătoru»;
năem: plată, cf. *năim* (au) și sl. *наимъ, наемъ, наемъно*;
ncdezgrăit: *неотреченный*, non renunciatus, recusatus, re-
 probatus;
nemoștesc (din sl. *немоуцъ*, slăbicune) 1372: slăbesc, «не-
 тавѣлю topesc»;
nenedăită: «neașteptată»;
nimearnic: «mutat», strein; *nîșchitel*: puțin;
nînși sau *pôte nîși*: inși;
obidă: nedreptate;
ocaoa;
ocna;
ogradă;

- olovină*: sicera, băutură fermentată, ca cidrul, berea;
opacină: «văslă»;
oraşu;
orezu;
ostrovu;
panachide: «scândurea, leaspede»;
papa: «patriarhul Alexandriei». Cf. locul din lexicon, 2273;
păharnicū;
pănteceluī;
pesti, cf. *apestire*;
peşchirū;
pili: elefanţi;
pitarūū;
plăcu: «cîatâ, stol»;
pleaşa: *πλῆμα* calvitium;
plugu;
pocîrăpală, cf. *mescătoare*;
pòhile: o curea ce plcă de la şea şi trece pe sub còda
 caluluī, mold. *pogî*;
promisealnic: «măhrama»;
postavū;
postealnic: praefectus cubiculi;
poticala: «adaos (?), strănteală», lovitură, bătae, răspingere, năcaz; cf. sl. *потыкати* pulsare şi malorus. *потыкало*;
prepec: «zăduh»;
prespre: preste;
price şi *pricescū*;
priceştenie, din sl.: «taină», comunicătură;
prinos: «junghiare, darul, aducere de bună voe la be-searecă»;
rachiu;
raclă: «tron», coşciug;
ranşuri: ţarţamuri, e şi *rânşurat*;
răpştescū: «mărmurescū», cf. «răpştire de hulă»;
răzvoare: «pajişte», răzoare;
ruje: «trandafir»;
sahaidacelor: arcuri;
să: dacă;

- scopiiŭ*, ind. pres. și *scuipiŭare*: a scuipă;
scumpârat, cf. *râs* -;
sfară: «clărtă»;
sichiraș: «călăraș», căruțaș, cărăuș;
sitivire: răgușire;
sleame: «grindă»;
slujnicŭ, cf. sl. *служникъ* rob.;
socacilor: bucătari;
soție: «priatin, pâtaș, vecinŭ, soție pre cale; muiarea cu bărbat»;
soțiire (+ *într'un cuget*); sl. *доѣзъ*, amicitia, societas;
spaŭ, *spăimezŭ*, *spământă(-se)*;
spargŭ și cu înțeles de *rump*;
spată: «sabie»;
spre: de-asupra;
stranic din sl.: «streinŭ»;
strămina din sl.: «рăпа»;
stredie: «fagur»;
supra (*pre de*);
supuetoare (*muŭare*): țitôre; pentru formarea cuvîntului cf. sl. *подложница*;
șaletru;
șupire: «jefuire»;
șutilire: lingușire;
taler (o monetă);
tarŭ: sarcină;
telegariŭ: «călărașŭ, vezeteu»;
tina: «lut»;
tinâr;
titla: (un semn), cf. și următorul;
titulŭ;
trăgarŭ: zăraf, cf. însă și sl. *трѣгаръ* negustor;
tron: «raclă»;
tulba;
tutindinile: pretutindenea, din **(pre)totă-tenderea*, prin schimbarea lui *o* neaccentuat în *u*, a lui *en* în *în*, asimilarea lui *r* cu *n* și sincopa silabei *tă*; cf. «tutindirea» și «pretutiîndirea» din *Apostolul* de la

Voroneț de cîte două ori și «tutinderea» din cuvîntarea lui Vasilie Voevod de la începutul *Cazaniei* lui Varlaam, apoi din *Liturghia* și *Psaltirea* versificată ale lui Dosoteiŭ, aceste două citate de d-l Gaster în glosarul *Chrestomatiei* sale;

fehulŭ : țință saŭ semn de hotar;

țermure ;

țerțŭ, cf. *anțerțŭ* ;

figla și *figlarŭ* ;

undezare : Mk. τρῆλαις fluctus magnus ;

vadrâ : πᾶρυος, urceus ;

văruire ;

veri : «saŭ» ;

vorovă și *vorbă* ;

vraciŭ : «doftorŭ» ;

zaconŭ din sl. : lege ;

zalud(in) : «fără mente, în deșert, în harŭ» ;

zăvease : «catapeteasmă», perdeă ;

zâblău : arar de pěr ;

z(ă)brănescŭ : acopěr, cf. sl. забранити vetare ;

zbor : adunare ;

zborâre : «râcnire, mărnuire» ;

zdărnâescŭ : sbîrnîesc ;

zlătarŭ : aurariŭ ;

zlatoustŭ : Gură de aur.

Aici vom observa, că în acéastă listă se vîd între altele o sumă de boeriŭ, haîne, monete și alte măsuri, ce nu mai există ađi, și că în ea am trecut cîte-vă vorbe existente acum, despre cari însă e interesant a se sci dacă ele, ca și lucrurile respective, se aflaŭ în limbă la 1649. De acestea sînt : *hatman*, *ocaoa*, *ocna*, *orașŭ*, *orezŭ*, *plugŭ*, *postavŭ*, *rachiu*. Vom însemna apoi cîte-vă expresii fabricate după slavonesc și cari probabil n'aŭ existat nici odată în limbă : *nezgrăit*, *nemoștescŭ*, *supuetoare*.

Vom adauge un număr de forme dialectale, cari în marea lor majoritate dovedesc, că autorul eră Muntean și în special Oltén. Iată acele vorbe : *adaos*, *altoae*, *baerŭ*, *baiia*, *beat*, *boziu* (mold. «boz»), *caznă*, *călfuni*, *căfiia*, *cerșagŭ*, *coruiŭ*, *crăpe*, *dăogarŭ*, *din dărăpt*, *doica*, *dudŭ*, *dumnedzâu* (nu-

maî de cinci ori, în colo - *zeu*), *epângea*, *fâlinariu*, *fântână* (кладъзъ fons, puteus), *puțu* (рученикъ), *galben*, *gălbina*rea, *gaură*, *gătire* (în Arde! se dice «gătare»), *glod*, cu înțelesul de «noro!u» ca în Moldova, *izma*, *încaile*; *împrejură*, *jos* și alte vorbe tot cu *j*; *lut*, *măceș*, *mărăcin(e)*, *miru(-mă)*, *mumă*, *munuchie (probabil *mănuchie de pae*), *nasturi*, *norie*, *ovreescă*, *pentru* și *păntu*, *perină*; *preut*, dar *preoție*; *pri-ceștuescu-mă*, *privegătoare*, *rănichiu* și *rărunchiu*, *răspântie*; *șalele*, *șapte*, *șarpe*, *șase*, *șade* tôte cinci cu *a*, nu cu *ea*, ca în monumentele moldovenesc!; *tăbacă* (meseriaș), *tinăr* cu *i*, *tron*, (coșciug), *uleu* (mold. «olo!u»), *zăvease*, *zdrăncănescă*, *zdră-nănescă*. Vom observa în special că curioasa formă *dăogară* e foarte prețioasă, căci ea ne arată pe pisarul Mardarie nu numai trăitor preste Olt, ci și original de acolo. Nu vrem să tragem numai decât aceeași încheiere din forma *Anthina* în loc de *Athina*, 46. Vom constata în sfirșit, că în loc de *de* și *pre* nu scrie nici odată *dă*, *pă* nici *pe*; dar *păntu* se găsește alături cu *pentru*.

* * *

Ca încheiere vom dice numai că lexiconul lui Mardarie s'a scris, nu cu scopul de a fi publicat, ci pentru usul maî restrîns al călugărilor din mănăstirea Cozia și că această încercare are puțină valoare ca dicționar slavice, căci e necomplet și plin de greșeli, apoi depinde de al lui Berînda; dar, ca întâia încercare întrăgă cunoscută și pentru vorbele și formele vechi și dialectale romănesc! ce cuprinde, cartea Ol-ténului Mardarie e destul de prețioasă.

PARTEA II.

TEXTUL
SLAVON ȘI ROMÂNESC CU CHIRILICE.

Scurtările și semnele sint la începutul cărții.

p. 1

И́ ИМѢ ТЛѢКОВАНІЄ (1).

[illegible]

(1) Adecă: *Lexicon slavo-românesc și tilcuirea numelor*. În original titlul se compune tot din două rînduri, din care însă întâiul cuprinde numai vorbele *слова и имена*, scrise cu litere mult mai mari. Vezi facsimilele acestei pagine la urmă.

- 15 (**)^ад^а. (1) ^ад^ас^аль.
 **^ад^ас^ат^ар^аж (гр. ἀλάστωρ). ^ад^ак^ас^аль.
 (**)^ад^ар^а (1) с^ад^ас^аж.
^ад^ас^ад, ^ад^ас^ад^ас^а. ^ад^ас^ар^ат^ас.
^ад^ас^ад^ап^ай (ю)^ас^ат^аь. л^аю^ас^ас^ав^аь (?).
 20 *^ам^аф^ан^ал^ао^ах^ай^а. (1) † д^ан^а д^ао^ад^а н^аж^ас^ак^а. д^ан^ап^ар^ас^аж^ар^а д^ас-
 к^ай^ас^аь. к^аз^а а^аф^аи д^ан^ап^ар^ас^аж^а, й^ар^аж
 л^ао^ах^аи^ас^аь. л^ао^а д^ас^ак^ас^ас^а.
^ад^ас^ад^ас^а. ч^ас^а л^ас^ам^ан^ад^а.
^ад^ас^ад^ад^аг^аг^ас^аль. с^ав^ас^ат^ан^ат^ао^арю.
^ад^ас^ад^аф^ай^а (а^ад^ас^ад^ас^а). † ч^ад^а с^аф^ан^аж.
 р. 3 *^ад^ас^ад^ап^ай. ч^ад^а ю^ас^ай^ат^аж.
 25 *^ад^ас^ад^ас^а. ч^ас^а в^ас^ас^ас^аель.
^ад^ас^ад^ас^аль. с^ап^ас^ан^ат^ао^арю.
^ад^ас^ад^ас^ас^а. ч^ас^а с^аф^ан^ат^аь.
^ад^ас^ад^ас^ад^ап^ай^аа (: пр^ао^ас^ат^аа). ч^ад^а д^ас^ар^ас^ап^ат^аж (?).
^ад^ас^ад^ас^ад^ап^ай^аа б^ад^ас^ан^ай^ас. п^ар^ас^ас^ав^аг^ар^ас.
 30 *^ад^ас^а : а^ад, а^ас. а^аз. (?) ^ад^ас^аль.
^ад^ас^ад^ас^ам^аь : ^ад^ас^ам^аь, с^ад^ас^а п^аж^ас^ам^ает^ас^ак^аь.
 а : а^ан^ат^ао^ал^ай, в^ас^ас^ат^ао^а : р^аж^ас^ас^ар^ат^ас^а.
 д : д^ас^ас^ас, з^ап^ад^ас^ад^а : а^ап^ас^ас^ас^аль :
 а : й^ар^аи^ат^ао^ас, (л. й^ар^ак^ат^ао^ас), с^ас^ак^ас^ар^аь : м^ай^аз^ас^ан^ао^ад^ап^ат^ас :
 м : м^ас^ас^ам^ав^ар^ай^аа, п^ао^ал^ас^ад^ан^ас^а : а^ам^ай^аз^ас^аз^ан :
^ад^ас^ад^ас^ам^ад^ан^ат^аь : ^ад^ас^ад^ас^ам^ад^ан^ат^аь : в^ас^ас^ат^ао^а. п^ай^ат^ар^аж^ас^ас^ап^аж.
 р. 4 ^ад^ас^ад^ас^ан^ай^ас^ав^ас^а д^ас^а к^ад^ап^ар^аж^а †
 м^ао^ад^ас :
^ад^ас^ад^ас^ан^ад^ан, г^аь (= г^ао^ас^ап^ао^ад^аь). д^ао^ам^ан^аь.
^ад^ас^ад^ас^ад^ао^ар^аь. ф^аж^ар^аж ф^ар^ас^ас^ак^ац^ас.
 35 *^аз^ад^ар^ай^аа. а^аж^ас^ат^ао^арю д^ао^ам^ан^ас^ал^ай^а.

(1) Aceste trei vorbe se repetă mai în urmă, primele două cu explicații mai multe, ultima cu mai puține decât aici.

*āzmodēosъ (: казітвѣль).	кѣзнитѣрю (?).
*āzuma : ѡпрѣснѣ.	āzīma.
*āzokъ. нл" āza :	пѣтѣре, сѣѣ, кѣпрѣ.
*āzōрь :	āжѣтѣтѣрю :
40 *āndōнь :	привѣгѣтѣре :
*āđрь (дѣръ) :	сѣдѣѣ. вѣнтѣ : вѣздѣ.
*āndālъ :	пѣрѣрѣ крѣскѣн'дѣ.
*ādanācъ (-їй). †	фѣрѣ дѣ модрѣ : †
*ādnogēнь :	† āndīna (sic) нѣскѣ.
45 *ādōнь.	мѣнтѣ. кѣре сѣ кѣдѣмѣ āкмѣ. G T ā ā
	гѣрѣ.
*āīнь.	ѣкю.
p. 5 *ākadīmīa.	шкѣдѣѣ.
*ākadīcъ :	нѣшвѣдѣре (?).
*ākākīe (-їй) : †	†
50 *ākvā'dēma:	чѣ фѣрѣ дѣ рѣѣтѣтѣ.
*ākvā'ēй :	†
*ākvā'īmъ :	сѣ дѣ сѣнѣ.
*ākvā'dūнь : †	кѣ фѣерѣ.
*ākvā :	†
	чѣ вѣрѣѣтѣрю. сѣѣ. рѣѣтѣтѣрю.
	фѣрѣ нѣкѣѣ.
	†
	вѣ шн дѣрѣтѣ (?).
	†
55 *ākvāla : (1)	вѣтѣрѣ.
	†
*ākvālna (B.—, ѣрѣнѣѣ, зѣ	вѣтѣрѣдѣ, пѣтрѣ грѣрѣ (l. грѣрѣ)
вѣгорѣчѣѣ, пѣгѣлѣна	вѣнѣ.
гѣѣтѣ'сѣ). †	
*ākrīdъ :	†
*ākrōdāma :	мѣгѣ (!) : сѣѣ, лѣкѣѣтѣѣ.
*ākrōcъtīxъcъ.	āскѣл'тѣрѣ.
	†
60 *ālavācъtrъ, нѣн стѣклѣ-	мѣѣнѣ †чѣпѣтѣрѣѣ.
p. 6 нѣѣѣ.	†
	вѣ дѣ мѣмѣѣрѣ, сѣѣ дѣ стѣклѣ :
	†
*ālvēktōрь : пѣтѣѣ.	кѣлѣдѣрю.
	†
	кѣтѣтѣтѣрю.

(1) La Berinda acest cuvînt lat(inesc), urmat de *êrēl'* (traducerea lui în rusesc), e pus la sfîrşitul articolului precedent, din care decî face parte.

*длѣдѣндръ :

*длѣдѣндръ :

*длѣдѣндръ :

65 *длѣдѣндръ :

*длѣдѣндръ (= длѣдѣндръ).

р. 7

*длѣдѣндръ (: звитѣжонъ,
пѣмѣнъ) : †

*длѣдѣндръ. †

*длѣдѣндръ :

70 *длѣдѣндръ (-ндръ). †

*длѣдѣндръ :

*длѣдѣндръ.

*длѣдѣндръ. †

*длѣдѣндръ :

75 *длѣдѣндръ, ндръ дмѣндръ.

р. 8 *длѣдѣндръ :

*длѣдѣндръ :

*длѣдѣндръ (-ндръ) : †

*длѣдѣндръ :

80 *длѣдѣндръ :

длѣдѣндръ вѣдѣндръ.

длѣдѣндръ.

длѣдѣндръ.

длѣдѣндръ рѣдѣндръ (?). сѣдѣ, длѣдѣ
спѣдѣндръ.

длѣдѣндръ ндръ дмѣндръ. сѣдѣ вѣдѣ
дмѣндръ. лѣдѣндръ ши кѣ-
тѣндръ пре вѣдѣ дмѣндръ. кѣ
вѣдѣндръ (sic), дѣдѣ, мѣдѣндръ,
ндръ-сѣ. ндръ : дмѣндръ : сѣдѣ.
лѣдѣндръ кѣндръ : гермѣндръ
патрѣдѣ | хѣ ндръ ши . ндръ кѣ . ндръ
тѣдѣндръ сѣдѣндръ ндръ гѣндръ. дѣдѣ : пѣ-
ндръ рѣдѣндръ : ндръ. ндръ : сѣдѣ : сѣдѣ (.)
сѣдѣ : дѣдѣндръ сѣдѣндръ : дѣдѣндръ сѣдѣ.

длѣдѣндръ (?).

длѣдѣндръ
длѣдѣндръ гермѣндръ длѣдѣндръ скрѣндръ
длѣдѣндръ сѣдѣндръ дѣдѣндръ.
ндръндръндръ.

длѣдѣндръ.

длѣдѣндръ.

длѣдѣндръ.

ндръндръ.

длѣдѣндръ дѣдѣндръ.

сѣдѣ дѣдѣндръ (?).

длѣдѣндръ кѣ мѣдѣндръ . ндръндръндръ.

длѣдѣндръ дѣдѣндръ.

длѣдѣндръ рѣдѣндръ : вѣдѣндръ
кѣдѣндръ. вѣдѣндръ.

ндръндръ дѣдѣндръ.

*АНАНІЙ, ІЛІЙ, ГАНАНІА:	ДАРС ^Ѡ АЛ ДОМНУЛЫЙ.
*АНАСТАСІЙ: †	АВІАТЬ.
*АНАСТАСІА:	АВІАРЕ.
*АНДРЕЙ: †	БХБ ^Ѡ (,) КЪТЭСХТОРЮ.
85 *АНДРОНИ: †	БНРХНТОРЮ ѠАМЕНІАУ.
*АНЕМЪПОДІСТЬ:	ЧЕ АПЖРА.
*АНЕΨІЙ:	НЕПО ДЕ ФРАТЕ, САЪ ДЕ СОРА.
р. 9 *АННА.	БНЖТАТЕ (?).
*АНДІМА:	ЧЕ АФЛФРІТЬ.
90 *АНДІУНЬ (- ОСЖ):	ФЛОАРЕ.
*АНДУПАТЬ:	ЖУДЕ (,) МА МАРВЕ. ЛОКЪЛН.
*АНКУРА.	КХТЪШЕ ЛА КОРАБІЕ.
*АНТІПЪ:	ПЕТРЪ ТОЦИ.
*АНТІПАСХА:	АНОІРЪ А АВЕІЕРЕ.
95 *АНТІХРИСТЬ:	АПРОТИВНТОРЮ ЛЪ ХЪ.
*АНТІУНІЙ:	ЧЕ ДЕ СЪ ДА, САЪ РЖСКЪПЖРА:
*АХІОСЪ:	САЪ А ЛОКЪ АЛТЪА. СКЪПЖРА.
*АПЕЛЛІН:	ДВЕСТОННИКЪ.
р. 10	ПРОПОВЕДХНТОРЮ ДЕ КЪХАНТЪ ЛЪ
	ДЪМНУЕЗЪ. САЪ КАРЕВЕ НЪ Е
	НЕГРЪ.
*АПОДИП(Н)ІУНЬ:	ПАВЕРНИЦА.
100 *АПОКАЛІΨІС:	ДВЕСКОПІРЕ, САЪ ІНІРЕ.
*АПОЛОНІЙ:	ЧЕ ПІВР'ЗВТОРЮ.
*АПЛЬ = (АПОСТОЛЬ):	СОЛЬ.
*АРАВЪ:	САРА. СФРХШНТЪ.
*АРЕДА:	ФЖКХТОРЮ ДЕ БІНЕ.
105 *А(Р)АРОНЪ:	АТОКМІРЕ АПХЦАЛЖ. (?)
*АРІСТОТЕ (: ИЗРАИЛІ СЪ-	ЧЕ МА АЛЕ ДЕСХВРХШІ (?)
ВРХШІТЕ):	

(1) Mardarie, confundând, probabil la prescripție, expresia $\mu\alpha\lambda\acute{\iota}$ $\mu\acute{\alpha}\rho\epsilon$ de după $\delta\epsilon\chi\acute{\iota}$ (pus la începutul rîndului), cu aceeași expresie ce urmă și după conjuncția $\kappa\alpha\varsigma$ din articolul următor $\delta\epsilon\chi\acute{\iota}$ $\mu\alpha\lambda\acute{\iota}\kappa\alpha\varsigma$, a sărit câte-va șiruri și a scris aceste două vorbe după comparativul $\mu\alpha\lambda\acute{\iota}$ $\mu\acute{\alpha}\rho\epsilon$ din dreptul lui $\delta\epsilon\chi\acute{\iota}$. Ast-fel apoi a fost silit să scrie pe următoarele două linii ceea-ce ultase a pune imediat după $\delta\epsilon\chi\acute{\iota}$, adică: $\mu\alpha\lambda\acute{\iota}$ $\mu\acute{\alpha}\rho\epsilon$ și $\epsilon\kappa\eta\kappa\alpha$, $\chi\epsilon\tau\epsilon\chi\tau\omicron\rho\iota\omicron$, cari toate, dinpreună cu precedentul $\delta\epsilon\chi\acute{\iota}$, aveau de scop să explice părțile compusului $\delta\epsilon\chi\acute{\iota}\epsilon\kappa\eta\kappa\alpha$. Se vede că, observând greșeala, a scris cele trei articule următoare:

E

р. 14 Б^аго.

БАЛІЙ, ІЛІ БАІА.

КАФТАНЫ.

ДѢСЯТЪТОРЮ. ФАРМЕВЪТОРЮ,
СА ЛЕВЪНТОРЮ.

125 **БАЛІА :**
БАЛ'СТВО, Л'КАР'СТВО:
БАНЖ:
БАСНЬ :
БАСНОСЛОВІЕ :

Флр'мекзтоаре. врѣжнтоаре.
лекѣаре (?).

БАСИҢ.

СПЪНЕРОВ ДЪ БЪСНВ.

130 **БАСНОСЛОВЪ:**
БДѢНІЕ (БДѢ-):
БѢДРО : БОКА :
БЕЗАКОНІЕ :

спѣнторю двѣ бѣнѣ.

привага неадрмив.

ΦΑΡΜ ΔΕ ΛΕΥΕ.

р. 15 БВЗАКОННИКЪ :

че фжж дв лѣв. | недерѣпть.

135 БЕЗБОЛѢНІЕ (-БОЛЕ-):
БЕЗБѢДНО:
БЕЗЪВѢСТВ(ЕНН)Ѣ:

Φῆρξ ΗΕΒΟΒ.

лѣснѣ : фѣрѣ дѣ ѡстѣнѣ дѣлѣ (?).

бѣзвѣрѣмный (-рѣ-):
бѣзвѣрѣмнѡ (-рѣ-):

ЧЕ ФАРЖ ВРѢМЕ.

ФАРЖ ВРЪМЕ.

140 БЪЗВЪСТНЫЙ :

ЧЕ ФАРА ВЪСТЕ : ЧЕ НЕЩІЪ.

ἀρχιμάν' ἀρχιμᾶ, ἀρχιμᾶ și ἀρχιστράτιμᾶ cu litere mai mici și nu la locul lor, ci pe întâiul fără vorba ultimă în două șiruri marginale, începând de la sfîr-

șitul cuvîntului ^{τ η} χάμα în sus, pe al doilea în același rînd cu silaba fi-

nală accentuată a vorbei *четвертью*, iar pe al treilea pe marginea de jos a paginii. În urmă însă a copiat aceleași trei articule din nou și cu caractere ordinare, pe spațiul ce-l rămăsese nescris în partea din jos a paginii după articolul *зрѣмъ*, și a șters cu câte o linie roșie cele două

rinduri ce urmau după vorba ^{ТН}хамі și pe cel de pe marginea inferioară, uitând a tăia tot odată și adausul marginal din dreapta. Noi am pus cuvintele la locul cuvenit. Vom mai notă în sfîrșit că Berinda după гетманъ

pune ⁴мжебис, va să ȳică *hatman omicid*, și citeză 4 Reg. 25, 8; Ierem. 39 și 40.

БЕЗДРЪЗНОВѢНЬ :	^А че фѣрж ѿдръзнѣдѣж.
^А БЕЗНА :	^{НА} фѣрж дѣ фѣ : пропадѣе.
^З БЕЗЛОБЕНЬИ :	^А че фѣрж рѣдѣте.
БЕЗКВАСѢ :	^Т фѣрж ѿлѣд (,) ѿнѣж.
145 БЕЗКРОКНЬИ :	^А че фѣрж ѿкоперѣ.
БЕЗМАЛѢВѢ : (1)	^Р лѣннѣ (,) фѣ глѣчевѣрѣ.
^З р. 16 БЕЗМАЛѢНИКЪ. (1)	^С нѣглѣчевѣнѣторѣ (,) пѣтѣннѣ.
БЕЗМАЛѢКНЬИ : (1)	^К чѣлѣ че лѣкѣлѣчѣе (sic) фѣрж
	глѣчѣдѣж.
БЕЗМАЛѢНО. (1)	кѣ тѣчѣрѣ.
150 БЕЗМАЛѢСТЕВѢЮ (-ѣ-). (1)	^Р фѣ глѣчѣдѣж лѣкѣѣскѣ.
БЕЗМѣРЬНЬИ.	^А че фѣ лѣкѣѣрж.
^С БЕЗМѣТНЬИ.	^А че дѣ нѣтрѣдѣж.
БЕЗПЕЧАЛѢ.	фѣрж грѣжѣ.
БЕЗПОШЕСТВѢ :	^Н нѣснѣтѣрѣ.
155 БЕЗПРѣКОСЛОВЬНЬИ (-прѣ-).	^А че фѣрж кѣкѣте ѿкѣрѣмѣзнѣ
	шѣте (?).
^З БЕПРИСТРѢТѢ : (2)	^Х фѣрж (2) пѣте лѣмѣшн (?).
БЕЗСЛАСТѢ :	фѣрж дѣлѣчѣцѣ.
. . . . .	фѣрж кѣкѣнтѣ. (3)
р. 17 БЕЗСЛОВЕСНО :	^К дѣбѣнтѣ.
160 БЕЗЪСЛОВЕСНѢ :	дѣбѣнтѣчѣчѣ. нѣ ѿмѣнѣчѣ.
^З ^А БЕЗСРѢМІЕ, БЕСТОУСТВО :	^Р фѣ рѣшѣнѣ.

(1) Berinda -мѣл- în toate aceste cinci cuvinte.

(2) Scriitorul, uitaând aceste două vorbe, le-a scris în josul paginii și a închis tot odată într'un cerc ^Хпѣте лѣмѣшн. După фѣрж și anume în rîndul al doilea de deșut, urmѣзѣ cu litere cursive : ^Анѣкоѣрѣ (?) дѣ фѣржмѣѣсѣшн (sic) лѣмѣшн.

(3) Aceste două vorbe românesce scrise în stînga sub vorba slavică precedentă sînt închise într'un cerc, precum se pare, din cauză că аѣ fost considerate ca o rea traducere a vorbei slavone безсловаесное.

^ε БЕЗСТРѢ (-рѣс-):	фѣрж пѣтнмж.
БЕЗСТРАШІЕ:	фѣрж фѣркж.
^з ^а БЕЗСТѢСТО:	фѣрж рѣшннѣ.
165 БЕЗЪМА:	фѣрж мѣнтѣ. ѣ залѣ. ^а
БЕЗЪМЕНЬ:	фѣрж мѣтѣ. НЕБЪ.
БЕЗЪМІЕ.	НЕБЪНІЕ.
БЕЗЪМСТВО:	НЕБЪНІЕ.
БЕЗЪМСТВЮ (-вѣ):	^к фѣ НЕБЪНѢЩЕ.
170 БЕЗЪСПѢШНЫЙ:	чѣ фѣ спѣрю (?) дѣ нестрѣж.
БЕЗЪСПѢХА:	фѣрж спѣрю.
БЕЗЪШѢКЪТЕНЬ:	фѣ рѣспѣсь.
р. 18 БЕЗЪШЕРАЗІЕ:	фѣ токмѣдлж. фѣрж ѡвѣразъ (?)
БЕЗЪШЕРАЗІЮ (-зѣ): (1)	^м ^р ^к ѣблѣ фѣ томѣдлж (?).
175 БЕЗЪЧЪСТІЕ (-чѣ): (1)	фѣрж чѣстѣ.
^н БЕЗЪЧНСТѢЮ: (1)	фѣ фѣрж чѣстѣ.
БЕЗЪЧЛѢВІЕ (-члѣвѣ): (1)	фѣрж ѡменіе.
БЕЗЪЩКА (БЕЗЪ Щ-):	фѣрж сѣнетѣ.
БѢРѢНО ИЛИ БЕРЕНО:	БРѢНЖ. сѣѣ грѣндж.
180 БЕЗЪМРѢТЕ:	фѣрж моѣрѣ.
БЕЗЪМРѢНІЕ: (2)	фѣрж ѣдрѣзнѣдлж.
^а БЕЗНА: (2)	фѣрж дѣ фѣ. пропѣтѣ.
^і БЕЗПОРОНО:	фѣ порѣклж. фѣ прѣхѣнж. (3)
	фѣрж вѣнж.
р. 19 БЕЗЪДА (-бѣ):	вѣрѣж дѣмжѣрѣ.
185 БЕЗЪДѢВАНІЕ:	вѣрѣрѣ.
БЕЗЪДѢВАНІЕ: ѡкожѣ вѣсѣрѣ	мѣрѣгрѣнтѣрѣ. кѣмѣ ѣ мѣрѣгрѣ-
ѡ мѣжнѣд, ѡ вѣдѣ,	^а ^н рѣнтѣрѣ дѣ фѣлѣрѣ, шѣ дѣ

(1) Berinda în toate aceste patru vorbe scrie без- fără ѣ.

(2) Aceste două articule au mai fost odată scrise, la locul lor.

(3) Aceste cinci vorbe sînt scrise și de desupt cu caractere mai mici, dar tăietе cu o linie roșie.

ТАКО ꙗ Х҃С СЛОЖЕНЬ, Ѡ ѢЖТВА, ꙗ ЧЛ҃ЧЬСТВА: (1) БІШАСЯ СЯ БІЧМИ ДО ПРО- ЛІТІА КР҃ХВЕ СВОЕЖ (sic) Г҃ ЦР҃ НІ.	АПЖ, АША ШИ Х҃С .АПРЕВНА, ДН ДШЕЗЕВІРЕ, ШИ ДН ѠМЕНІЕ. БЖТВРЖ-СЕ КШ БІЧЮРИЛЕ ПЖНЖ .А ВРЖСАРЖ СІУСЕЛШ СЖ:
БЛ҃ГЪ (= БЛАГЪ) :	БШНЬ.
БЛ҃ГІЙ:	ЧЕ БШНЬ.
190 БЛ҃ГО. БЛ҃ГОЕ.	БШНЬ. БІНЕ.
р. 20 БЛ҃ГОВОЛЕНІЕ:	БШНЖ ВРЖРЕ.
БЛ҃ГОВОЛЕННІКЪ :	БІНЕ-ВРЖНДЬ.
БЛ҃ГОВОЛІТЕЛ'НЫЙ :	ЧЕ ЧЕ ВА БІНЕ.
БЛ҃ГОВОЛЮ :	БІНЕ-ВЮ.
195 БЛ҃ГОВР҃ЕМЕНО (-рѣ-) :	(ЛА) БШНЖ ВРЖМЕ. КАДѣ-СЕ (?).
БЛ҃ГОВЖСПРІЕМЛЮ (-ю) :	БІНЕ ПРІНМѢКЪ.
БЛ҃ГОВЖРІЕ :	БШНЖ КРЕДІНЦЖ.
БЛ҃ГОВЖСТІЕ :	БШНЖ ВЖСТЕ.
БЛ҃ГОГОВЖЕНІЕ :	СМЕРЕНІЕ ПЛЕКАТЖ (?) ПРІБТЕНІЕ:
200 БЛ҃ГОГОВЖЕННЫЙ :	КШРЖЦІЕ, ТЖМЕРЕ.
БЛ҃ГОГОВЖЕНСТВЮ (-ю) :	ЧЕ БШ СМЕРІТЪ КЖТРЖ ДШЕЗЕШ
р. 21 БЛ҃ГОДАРЕНІЕ :	ШИ КЖТРЖ ѠАМЕНИ. ТЕМЖТОРЮ
БЛ҃ГОДАРЕНЬ (-ДА-) :	ДЕ ДШЕЗЕШ.
БЛ҃ГОДАР'НЫЙ : БЛ҃ГОДАР'СТ- ВЕННЫЙ :	БІНЕ МЖ СМЕРѢСКЪ (?).
205 БЛ҃ГОДАРНІКЪ :	МШЦЕМІРЕ ДАРЕ ДЕ БІНЕ.
БЛ҃ГОДАР'СТВЕНКЪ (-вен-) :	МШЦЕМІТОРЮ. ДЖТЖТОРЮ ДЕ
БЛ҃ГОДАРЮ (-рѣ).	БІНЕ.
	ЧЕ ДЕ БІНЕ ДЖТЖТОРЮ. ЧЕ МШ'- ЦЕМІТОРЮ.
	МШ'ЦЕМІНДЬ.
	МАЙ МШТЬ (?) МШ'ЦЕМІНДЬ.
	МШЦЕМѢСКЪ.

(1) Berinda apoi citéză : грн : ко : с : а, то.

БЛГОДАТЕЛЬ:	ДЕ БІНЕ ФЖЖТОРЮ. СЛШ, ДЕ БІНЕ
БЛГОДАТЕЛ ^Н :	ДЖТЖТОРЮ.
210 БЛГОДАНЫЙ ^Т :	ЧЕ ДЕ БІНЕ ДЖТЖТОРЮ.
БЛГТЬ (Л. БЛАГОДАТЬ):	МШЛЦЕМИТОРЮ (?).
р. 22 Б ^М ТИ БЛГТЬ.	БШЖТАТЕ: ХАРЬ.
ІМА ^А ТИ БЛГТЬ:	ШШ-ЦИ БШЖТАТК.
БЛГОДЕИСТВЕНЬ:	ІМШ-ЦИ ХАРШ.
БЛГОДЕИСТВИЕ:	ЧЕ КШ ЗІЛЕ БШНЕ.
БЛГОДЕИСТВЮ (-ШЮ):	ЗІЛЕ БШНЕ.
215 БЛГОДШІЕ:	БІНЕ-ЗІЛЕСКЬ. КШ БШНЕ ЗІЛЕ
БЛГОДШЕСТВЮ (-ШЮ):	ТРЖБСКЬ.
БЛГОДЖАНІЕ:	БШНЬ КШУЕТЬ.
БЛГОДЖЕЛСТВО:	ЖТРШ БШ КШУЕ. ТРЖБСКЬ.
БЛГОИМСТВО:	ЛЖКРАРЕ ДЕ БІНЕ. БШЖТАТЕ.
220 БЛГОИМЖІСТВО (-ЖН-):	ДЕ БІНЕ ЛЖКРАРЕ.
БЛГОИСКШСЬ (-КШ-):	БШНЖ СЖЖТАТЕ.
р. 23 БЛГОИСКШСТВО (-КШ-):	(bună sănățate)
БЛГОИСКШСТВОБАТИ:	БІНЕ ИСКШСІ. ЖЦЕЛШПТЬ.
БЛГОИСКШСТВЕМЫЙ (-ВШ-):	БШНЖ ЛШДЖ.
225 БЛГОИСКШСТВЮ (-ШЮ):	ЖНАИИТК І ЛШ ДШМЕНЕШ ШН І
БЛГСКАЮЧИМЫЙ:	ШДМЕНИЛШ І ФН ЛЖШД: СЛШ
БЛГОЛЖПІЕ:	ЖТРШ БШНЖ ЖЦЕЛШУЕРЕ І Ж-
БЛГОЛЖПНИЙ:	БЛАРК.
БЛГОЛЮВЕ:	ЧЕ СЛЖВІ. ЧЕ ИСКШСІ.
р. 24 БЛГОМИЖНІЕ:	КШ БШНЖ ЖЦЕЛШПЦІЕ ЖЕЛШ.
БЛГОМОШНО(Е, -ШІЕ):	ЧЕ ДЕ БШНЖ ТРЖБЕЖ.
	БШНЖ ФРЖСЦЕ.
	ЧЕ КШ БШНЖ ФРЖСЦЕ.
	ДЕ БІНЕ ЮБИТОРЮ.
	БШНЖ ЖЦЕЛШУЕРЕ. БШНЖ ПЖРШРЕ.
	БШНЖ ПШТШРЕ.

бл҃гонарѣчїѣ :	бїне нѣрѣчн, сѣз дѣ бѣнѣ нѣмѣ. (?)
бл҃гонарѣвнѣ :	бїне нѣрѣвнѣ.
бл҃гоуверѣзньнѣ (-ѡв-) :	чѣ кѣ бѣнѣ кїпѣ : чѣ чнїстїѣ.
235 бл҃гоплемѣннѣнѣ :	чѣ дѣ бѣнѣ рѣдѣ :
бл҃гоползчѣю :	бїне немерѣскѣ.
бл҃гоползчѣнїѣ :	бѣнѣ ѣтѣплѣрѣ :
бл҃гопострадаѣти :	бїне ѣ пѣтннн бѣнѣтѣтѣ ѣ цннѣ.
бл҃гопотрѣбнѣ (-рѣв-) :	дѣ бѣнѣ трѣбѣ, сѣз дѣ фолѣ.
240 р. 25 бл҃гопрнѣсѣвѣю :	ѡрѣ сѣз рѣ (?)
бл҃гопрнѣсѣдїтѣннѣ.	чѣ чѣ кѣ сокотїннѣ стѣ (?)
бл҃гопрїѣтннѣ :	чѣ бїне прїннїторѣ (?)
бл҃горѣзѣмѣ :	бѣнѣ ѣцѣлѣцѣрѣ -ѣцїѣ.
бл҃горѣзѣмннѣ :	чѣ ѣцѣлѣптѣ.
245 бл҃горѣзѣмнѣ :	ѣцѣлѣптѣцѣ.
бл҃горѣзѣмнѣннѣннѣ :	чѣ ма ѣцѣлѣ.
бл҃госѣрднѣ :	чѣ кѣ ннннѣ бѣнѣ. блѣ.
бл҃гослѣвѣю (блѣвѣю) :	бїне-кѣвѣнтѣ.
бл҃гостѣ :	бѣнѣтѣтѣ.
250 бл҃гостѣннѣ :	бѣнѣ стѣрѣ.
бл҃гостѣрѣдѣ :	бїне рѣдѣ.
бл҃гостїнннѣ (-тѣї-) :	чѣ кѣ бѣнѣтѣтѣ.
бл҃гостїстѣвѣю (-ѣю) :	бїне фѣкѣ.
р. 26 бл҃гостїнѣ :	мїлѣ. блѣдѣцѣлѣ. мїлѣ дѣ лѣ ннннѣ.
255 бл҃готѣ :	дѣрѣптѣтѣ ѣ ѣнѣсѣлѣ бїне (?)
бл҃гоѡвѣтѣннѣннѣ (1)	чѣ бїне рѣспѣзѣторѣ (?). мѣтїѣ.
бл҃гоѡвѣгажѣю (-жѣю) : (1)	бїне ѣгѣдѣскѣ.

(1) Berinda scrie cu 8 aceste două cuvinte, ca și pe cele cinci următoare.

	БЛГОУГОДИТЕНЪ: (1)	БІНЕ ЇГЖДІНДЬ.
	БЛГОУМІЕ: (1)	БІНЖ МЕТЕ.
260	БЛГОУТІШІЕ: (1)	БІНЖ ЛІНІЕ (?).
	БЛГОУХАІЕ: (1)	БІНЖ МІРОСАЛЖ.
	БЛГОУХИЩЕНІЙ: (1)	ЧЕ БІНЕ МЩЕШІУІ ЦЕЛІПТЬ.
	БЛГОЧЕСТВІЮ:	ЦІЮ КРЕДІЦЖ СПРЕ ДІМНЕЗІС
р. 27	БЛГОЧЕСТІЕ:	ДЕРІПТЖ. ТЕМІ-МЖ ДЕ ДІМ-
	БЛГОЧЕСТІВІЙ:	НЕЗІС.
265	БЛГОЧЕСТІВІЙ:	ТЕМІ(РЕ) ДЕ ДІМНЕЗІС.
	БЛГОЛЫЧІЕ: БЛГОРІЧІЕ:	ЧЕ ДЕ ДЕ (sic) ДІМНЕЗІС ТЕ-
	БЛЖІННІЙ:	МЖТІРЮ.
	БЛЖЕСТВО (-ІНС-):	БІНЖ ВОРІІРЕ: ЛІБЖ ОШОІРЖ
	БЛЖІ:	СПРЕ ГРАІЮ.
270	БЛЖАЮ:	ЧЕ ФЕРНІІ.
	БЛАІЗНЕНІЙ (-ІЕ-):	ФЕРНІІРЕ.
	БЛАІЗНІ:	ФЕРНІЧІСЬ. ЛІС.
275	БЛАІЗНЕЦІ:	ЛАУ: ДРЖТ ЛІКРІ БІ.
р. 28	БЛИСТАІІЕ:	ЧЕ ІШЕЛА. ЧЕ ЗМІТІІ.
	БЛЮДІЕНІЕ:	ЗМІТІІАЛЖ ІШЕЛЖІЮНЕ.
	БЛЮДО:	ГІБІВІЕ (?).
	БЛЮДІ (-І):	ДПРОІПЕ.
280	БЛІДІ (-І):	ІАМЖНІ.
	БЛІДІЛІЩЕ:	ЛІЧІРЕ.
	БЛІДІНІКІ:	ПЖІІРЕ.
	БЛІДІНІКА (- ІЦА):	БЛІДІ.
	БЛІДІ:	ПЖІІСЬ.
285	БЛІДІЕНІЕ:	КІРІІА.
		ЛО ДЕ КІРІІЕ.
		КІРІІАІЮ.
		КІРІІА.
		БРІФІАЛЖ.
		БРІФІРЕ.

(1) Berinda scrie cu s și aceste cinci cuvinte.

БЛАДІВЫЙ :	^і чэ брѣфнтѡрю. блалмѣть.
БЛАДОСЛОВІЕ :	^і кѣѣтѣ брѣфнтѡрэ.
БЛАДЪ : БЛАДОСЛОВАЮ :	брѣфѣскъ.
р. 29 БЛАДѢЧЕШИ : БЛАДОСЛО-	брѣфѣши.
ВШИШ, БРѢДІШИ :	^і
290 БОГАТИШ :	ди двстѣль.
БГОБОЖНЕНІЕ :	дѣ дѣмнѣзѣѣ тѣмѣре :
КОГОВОЛ'ШЕБНИЦИ :	^ж врѣтѡри.
БОДЛИВЫЙ :	^і чѣ ѡпѣнѣжтѡрю.
БѢДРОСТЬ (БѢ-) :	трѣзѣіре.
295 БѢДРѢСТѢЮ (БѢДРѢВЪЮ) :	^і сѣнѣ трѣзѣ. нѣ дѡмѣ. прнѣвѣгю.
БОЖДРѢНІЕ :	прнѣвѣгѡре. трѣзѣіре.
БОЖДРѢТА :	^і чѣ трѣзѣ (?).
БОЛѢЗНЬ (-ЛѢ-) :	болѡлж.
БОЛѢЗНЮ (-ЛѢ-) :	болѣскъ.
300	^і
р. 30 БОЛІЙ : БѡШШІЙ :	чѣ (?) маи мѡре. чѣ (?) маи мѣть.
БОЛ'МА, БОЛШЕ :	маи мѡре (?), маи мѡл'ть.
БОЛ'НИЦА :	касе дѣ бѡлнѣви.
БОР'БА :	мѣйдѣнѣ (?), лѣптж.
БОРѢНІЕ :	лѣптѡре.
305 БОРИТЕЛЬ :	лѣптжтѡрю.
БОРѢ (-Ѣ) :	лѣптѣ.
БОРѢСА :	^і лѣтѣ-мж.
БОТ'БЮ : (1)	(мѣ ingraŝ).
БОХМА :	^т дѣ тѡ. дѣ прнпж.
310 БОШІЮ :	^т кѣ ѡмѣ. дѣ тѡ.
БѢБРѢГИ : (2)	рѣнѣкы.

(1) Verbul acesta a rămas netradus și se află scris la început, în același rînd cu articolul următor, pentru-că, el fiind în Berînda ultima vorbă pe pagina respectivă, iar imediat după el fiind pus din greșelă ca custode al doilea cuvînt de pe pagina următoare, adică *сѡшю*, nu în-tăiul, Mardarie a cređut că adverbіul intermediar *сѡхма*, prima vorbă tipărită pe contra-pagină, e o continuare a articolului precedent *бот'бю*.

(2) Acest cuvînt în Berînda e scris *бѣбрѣги* și e pus tocmai la urma literei *с* înainte de ultimul articol *бѣлѡшшій*.

Digitized by Google

- БЫСТРОТѢЧНЫЙ.
 БЫТІЕ.
 БѢ.
 БѢГСТВО.
 345 БѢГѢНЬ:
 БѢДѢ:
 БѢДѢ.
 БѢДѢ (ИМЪ):
 БѢДНѢ.
 350 БѢСТВО:
 р. 33 БѢДАЩЕ:
 БѢЖЕНІЕ:
 БѢЖДѢ:
 БѢЖЕЛЕЦЪ:
 355 БѢСЪ:
 БѢСНОВАНІЕ:
 БѢДѢЩІЙ:
 БѢЛО:
 БѢЛОГЛАСНОВЕЩАНІЕ:
 360 БѢЛОЖЕ.
 БѢ (= БОГЪ):
 БѢЖСТВО:
 БѢГОДАННЪ:
 БѢГОНОСННЪ:
 365 БѢГОРАЧНІЕ:
 р. 34 БѢЦА (= БОГОРОДНИЦА):
 БОГАТОДАРѢВННЪ:
 БОДѢЦЪ:
 БОДЕНЕЦЪ: РАМНЪ:
 370 БОДѢЖЪ:
 ЧЕ ЧЕ КЪРѢ РѢПЕДЕ.
 ФІНРЕ.
 ЁРА.
 ФЪГА.
 ФЪГАЧЮ.
 НЕВОБЕ.
 НЕВОМ.
 НЕВОИ, РЪГѢ, АДЕНѢМА.
 НЕКОИНА.
 НЕКОИРЕ.
 НЕВОИ. СНАИНА.
 НЕКОИИЦЕ.
 НЕКОБЕСЬ. РО, АДЕНЬ.
 ФЪГДЮ (?).
 ДРАКѢ.
 АДРЖИРЕ.
 ЧЕ ЧЕ ВА СЪ ФІЕ.
 ТОДКА. ДЪ ЧОКЕНЕЛѢ.
 РЖПѢДРЕ КЪ БѢНЪ ГЛА.
 УН БІНБ.
 ДЪМНЕЗѢ.
 ДЪМНЕЗѢРЕ.
 ЧЕ ДБ ДЪМНЕЗѢ ДА.
 ДБ ДЪМНЕЗѢ ПЪТЖТОРЮ.
 ДБ ДЪМНЕЗѢ ЮЕНТОРЮ.
 КАРѢ ДЪ НЖСКѢ ПРЕ ДЪМНЕЗѢ.
 ЧЕ ЧЕ В ДЖРЖИТОРЮ ДБ БОГѢЦІЕ:
 БОЛ'ДЪЛЪ.
 СПІ: МЖЧѢ.
 ЖІОНГЮ:

Б.

- р. 86 Блжденіе :
 блрєніе :
 блрь : зноѣ :
 блрю :
 375 блснь :
 блть (1) :
 блшестрѣнь :
 блшійнь :
 блю : двѣсвѣнаго чѣсла (2)
 380 блѣтель :
 блѣю :
 блѣвь :
 блѣвь :
 блѣро :
 385 блѣде :
 р. 37 блѣблѣдь :
 блѣблѣдь :
 блѣлѣпота (блѣлѣ -) :
 блѣніе .
 390 блѣрѣчїивый :
 блѣрѣчїе :
 блѣкодшїивый :
 блѣчїїе :
 блѣчїю :
 395 блѣчѣствїе :
 блѣчїе :
 блѣкшїй : блѣїй :
 блѣмѣжа :
 блрѣре .
 блрѣтѣрж .
 змдѣ . прѣпек'
 ѣщѣпть .
 паре-мї-св. кнѣдѣ .
 блдрж .
 ѣ блѣтѣрѣ вѣдрж .
 ѣ блѣстрѣ
 прѣ вѣ .
 смжѣтѣрю . скѣнтѣрю .
 сѣпъ , скѣбѣскъ .
 ѡмъ блѣдѣвъ .
 блѣдѣвн (?) .
 смнїнь .
 тѣтїднннлѣ .
 кмнїла .
 фѣнѣ кмѣжѣей .
 мѣре пѣтѣре . мѣре фѣрѣсѣце .
 вѣрѣре . ѣвѣцѣтѣрж .
 чѣ мѣ грѣнтѣрю .
 мѣре грѣїре .
 чѣ тѣре дѣ кмѣ (?) .
 мѣрїре .
 мѣрѣскъ .
 мѣрїе , пѣтѣре .
 мѣрїре . нѣцїмѣ .
 чѣ мѣре .
 вѣїрю (,) пѣтѣрнн .

(1) Mikl. și Ac. nu-l ău.

(2) Adeică de numărul dual. Cf. 3.

400	вѣр'ѣ :	сво́држ.
р. 38	верже́нїе :	дрѣнкарѣ.
	вѣр'ѣа :	зеводо́рж (1. зеводо́рь): цици́ни (?).
	вер'ѣга : вер'ѣгы :	о́бѣде ла́цѣри.
	врѣста :	а́ чи́чкѣ па́те де ми́лж.
	врѣтѣнь :	пѣщѣрж.
405	врѣтогра́ :	гради́нж.
	врѣтогра́дарь :	гради́ннѣрю.
	врѣхóвннѣй :	че ма́ десѣ́пра.
	вѣсь :	са́ : о́рашь (?).
	вѣсѣ́лїе :	вѣ́лїе.
410	вѣсма :	де то́.
	вѣтх'ѣн :	че́ кѣ́ю.
	вѣще́ство (1):	(materie).
	вѣщ'ѣ :	лѣ́крѣ трѣ́бж.
	в'ѣдь :	фѣ́лю.
415	в'ѣдѣ́нїе :	вѣдѣ́ре. кѣ́втарѣ.
	в'ѣдѣ́тсѣ :	се́ вѣ́де.
р. 39	в'ѣдѣ́нїе :	в'ѣ. вѣдѣ́ре.
	в'ѣдѣ́ти о́стро :	а́ вѣдѣ́ рѣ́пѣде.
	в'ѣнѣ :	пѣ́рѣре : рѣ́дѣ́ре те́мелїе а́ то́
		гра́ю.
420	в'ѣнї́тѣннѣй :	че́ в'ѣнї́тѣ́рю.
	в'ѣно́вѣнь :	в'ѣно́вѣ : рѣ́дѣ́нѣ́рю (?).
	в'ѣновѣ́ннѣй :	че́ в'ѣно́вѣ́.
	в'ѣннѣ :	в'ѣннѣ (?).

(1) Mardarie a pus acest cuvint fără traducere la începutul articolului următor, din cauza unei greșeli tipografice, care se observă în Lexiconul lui Berinda. În adevăr subst. gr. *ματ' (materie)* pus după *вещество*: *матѣ́ста*, fiind tipărit în Berinda cu litere chirilice, a fost luat de Mardarie drept conjuncția slavică *и* (și) și așa, în loc de două articule, a eșit unul singur.

- внн́арю (-рх):
 425 в́иночер'п́ате.
 в́истнѣ:
 внт́алница:
 внт́аю:
 в́и́хо:
 430 вкѣш́аю (вк-):
 вл́ага:
 в́лака (= владѣ́ка):
 владѣ́ка.
 в́лачѣствѣю:
 435 владѣ́чество:
 властвѣ́ннъ:
 властнѣ́скыи:
 вл́асть:
 вл́аюсѧ:
 440 вл́а́нїе:
 вл́екъ:
 влѣкѣ́сѧ:
 вѣнѣ́ (внѣ́):
 вѣнѣ́ гра́да (внѣ́):
 445 вѣнѣ́оудъ (внѣ́судъ):
 вѣнѣ́шнїи (вн-):
 р. 41 вѣнѣ́шнѧ (внѣ́шнѧ):
 вѣдворѣ́нїе (во-):
 в́одотѣ́:
 450 вѣ́ днѣ́ (вѣ́днѣ́):
 водонѣ́сѧ:
 водова́жа:
 вѣ́досл́ане грѣ́бѣ:
 вѣ́дотѣ́чѧ:
 455 вѣ́жѧ:
 в́і́арю.
 мескѣ́торю де в́и.
 кѣ́ дѣ́дисѣ́ль (?).
 ќасе де ѡ́аспѣ́ци.
 лѣ́кѣ́скѧ.
 ќи́хо.
 гѣ́сть.
 мѣ́згѣ́. ѡ́дѣ́тѣ́рѣ.
 ѡ́пкпѧ.
 вѣ́рѣ́ннѣ́ю.
 вѣ́рѣ́скѧ.
 вѣ́рѣ́ре. пѣ́тѣ́ре.
 дере́гѣ́торю. бѣ́м. пѣ́тѣ́рннѧ.
 до́мнѣ́ще (?).
 вѣ́рѣ́ннѣ́. пѣ́тѣ́ре.
 шѣ́рѣ́скѧ. сѧ́с ѡ́вѣ́скѣ́-мѣ́.
 ѡ́вѣ́шѣ́ре.
 тѣ́гѧ.
 тѣ́гѣ́-мѣ́.
 ѡ́фѣ́рѣ́.
 ѡ́фѣ́рѣ́ де чѣ́тѣ́те.
 днн ѡ́фѣ́рѣ́.
 чѣ́ днн ѡ́фѣ́рѣ́. ѡ́ль ѡ́че́щїн ѡ́мн.
 ѡ́ днн ѡ́фѣ́рѣ́.
 кѣ́рѣ́шѣ́ре. сѣ́лѣ́шѣ́ре.
 ѡ́дѣ́лѣ́ (?).
 ѡ́ зѣ́.
 вѣ́ пѣ́тѣ́торю де ѡ́пѣ́.
 ѡ́мнѣ́на (?) пѣ́цѣ́лѣ́.
 мо́рѣ́ мѣ́ кѣ́ ѡ́пѣ́ ѡ́ще́рѣ́нѣ́.
 вѣ́дѧ.
 пѣ́рѣ́тѣ́торю.

ВОЗАТАЙ (,) ВЪСА ^А НИКЪ:	КЪЛЖРА ^Ш СНКІРАШЬ.
ВЪЗНАКЪ (ВОЗНАКЪ):	ЇДЪРЭПНИКЪ.
ВОІНА (ВОННА):	ВОННИКЪ.
р. 42 ВОІНСТВО:	ВОННИЧИМЕ. ѠАСТЕ.
460 ВЛѢНА (ВФЛА):	ВАЛѢ ^Ѡ АПЕЙ.
ВОЛЕЮ БЖІЮ (— БЖІЕЮ):	КЪ ВОЖ (sic) ЛѢ ^Ъ ДЪМНЕЗЕШ.
ВОЛВЕ ЙГО:	ЖУГѢ ^Ѡ БОНЛАРЬ.
ВОЛЮ:	ВОЮ.
ВОЛА:	ВОЛА.
465 ВЪНЗѢНЬ (ВОНЗѢНЪ):	СЪУСТА ^Т ЇПѢНЬ.
ВОНЗѢША:	ЇФІСЕРЖ. ЇПѢСЕРЖ.
ВЪНМЪ (ВО-):	СОКОТѢЩЕ.
ВЪНМѢМЪ (ВОНМѢМЪ):	СЪ СОКОТИ (,) КЪ ДѢДИНСЬ СЪ
	ДСКЪЛТЖ ^М .
ВѢНЬ (ВОНЪ):	ДѢДРЖ.
470 ВѢНЬ (ВОНЬ):	ЇРЖНСѢ ^Т .
ВОНМ:	МѢРОСКЛАЖ.
ВРАГЪ:	ВРЖЖ'МАШЬ
ВРАЖДА:	ВРАЖЕЖ.
ВРАЖДЪЮ:	ЇВРЖЖ'ЕЖСЬ (?).
475 ВРАНЬ:	КОР'ЕЬ.
р. 43	
ВРАНЬ НОЦИНЬ:	КОР'ЕЬ ДѢ ^Ѡ НОАТЕ.
ВРАСКА:	ЗЕРЖНТѢРЖ.
ВРАСКАШЬ:	ЧѢ ^Т ЗЕРЖН.
ВРАТА:	ПОДРТА.
480 ВРАТАРЬ:	ПОРТАРЮ.
ВРАТИЛО ТЕКЪШЬ ^К (ТКЪШЬХЪ):	СѢ ^Т ДѢ ЦЕСѢ: ПАРА ^Т ДІ.
ВРАЧЬ:	ВРАЧЬ. ДОФТОРЬ.
ВРАЧЕА, ВРАЧЕВАНІЕ	ВРЖЧЮІРЕ. ЛЕКѢ ^Ъ РЕ.
ВРАЧѢВНИЦА:	КАСЕ ДѢ ^Ѡ ВИДЕКАРЕ.
485 ВРАЧЕ(В)СТВО:	ЛЕКѢІРЕ. ДОФТОРѢ.
ВРАЧЪЮ:	ЛЕКѢСЬКЪ.
ВРЕДЪ:	ВЪТЪМАРЕ.

вредѣн:	вораде:
вредѣн.	вѣтѣмѣ.
490 вредѣтель:	вѣтѣмѣторю.
	^м
р. 44 вреждаю:	вѣтѣ.
вреждаюсѣ:	вѣтѣмѣ-мѣ.
временный:	ѡ времѣнѣ (?).
времѣ (врѣ-):	врѣмѣ.
495 врѣтище (врѣ-):	вжѣлѣс (?).
връчѣніе (вр-):	дѣре ѡ мѣнѣ:
врътка (вр-):	ѡдѣмѣнѣ (?).
второцею:	ѡ додрѣ.
	^н
вѣвѣренно:	ѡкредѣнѣтѣ. дѣтѣ ѡ мѣнѣ.
500 вѣдворѣстѣ:	сѣлѣшѣсѣ-сѣ (sic).
вѣдворѣюсѣ:	сѣлѣшѣсѣсѣ-мѣ.
	^р ^н
вѣдрѣжю:	ѡфѣ. ѡплѣтѣ
^н	^т
вѣдрѣжѣ:	ѡфѣптѣ. ѡтѣрѣ.
	^р
вѣдѣашѣ:	ѡкѣкѣ (?).
505 вѣдѣю:	ѡкѣдр'кѣ (?).
р. 46	^х
вѣждѣленіе:	потѣре. дѣрь.
^а	^х
вѣжелѣнный:	чѣ потѣтѣ.
^а	^х
вѣжелѣю:	ѡм потѣ. сѣс пѣрѣрѣ потѣсѣ.
^а	^х
вѣжелѣю:	потѣсѣ дѣрѣсѣ.
	^т
510 вѣзѣмѣ дѣю:	дѣс ѡпрѣмѣ.
вѣзѣраніе:	ѡпѣрѣре. ѡпрѣре.
вѣзѣранітѣ:	ѡпѣрѣторю.
вѣзѣраню:	ѡпѣрь.
	^ѡ
вѣзѣбѣжѣ:	рѣдѣнѣ. ѡнѣцѣ.
515 вѣзѣрашѣніе:	ѡтодр'чѣре.
	^ж
вѣзѣрѣзѣ ѣдрѣнѣаа (ѡ. сѣ- пѣжнѣаа):	кѣрѣѣѣ ѡкѣл'цѣмѣнѣтѣѣ.
вѣзѣцѣю:	спѣю дѣс вѣстѣ.
р. 46 вѣзѣцѣніе. ѡповѣдѣніе.	спѣнѣре.
вѣзгѣлѣіе: вѣзгѣлѣнѣнѣа:	пѣрнѣа.

- 520 **ВЗГЛАСЬ :** стригаре (?) :
ВЗГЛАШАЮ. стригъ. спѣю.
ВЗГЛАШЕНІЕ : стригаре. спѣнѣре.
ВЗГОРѢНІЕ : ѿчидѣре. ѿфѣвѣнтаре.
ВЗДАНИЕ. ВЗДААНІЕ. даре. пажтире.
525 **ВЗДВИЖЕНІЕ :** рѣднкаре.
ВЗДВИЗАЮ : рѣдѣ ѿнаѣс.
ВЗДЕЖАЮ : рѣднка-вою : ѿнжѣа-вою.
ВЗДРѢЖАНІЕ (-ДЕРЖ-) : цинѣре. ѡжнѣре.
ВЗДРѢЖИ (-ДЕРЖ-) : цѣнтѣрю ѡжнѣтѣрю.
530 **ВЗДѢХЪ :** дѣрь : вѣнтъ (?).
р. 47 **ВЗДѢЛАНІЕ :** лѣкраре.
ВЗДѢЛАЮ : лѣкрѣзъ.
ВЗДѢНІЕ : рѣднкаре.
ВЗДѢЮ : рѣдѣкъ. ѿнаѣс.
535 **ВЗЖАДАСА (ВЗЖ-) :** ѿсетѣше.
ВЗЪЗЫКАЮ : стригъ.
ВЗЛОЖЕНІЕ : пѣнѣре.
ВЗЛІАНІА : врсаре.
ВЗЛОЖИ : пѣсе.
540 **ВЗЛЫСЬ :** плешѣвъ. леві ѿі.
ВЗЛѢГАЮ : шѣзъ.
ВЗМАКАЮ, ВЗМААЮ : ѡмелѣцъ.
ВЗМАГАЮ : ѿтѣрескъ-мж.
ВЗМѢТНСА : тѣвѣрж-се. спѣмжтѣ-се (?).
545 **ВЗМѢЩАЮ :** тѣр'ѣѣръ.
р. 48 **ВЗНАКЪ :** ѿтѣрж (л. ѿдѣрж).
ВЗНЕСЕНІЕ : ѿнжѣаѣре.
ВЗНИКАЮ : мж кѣ рѣаю. (?)
ВЗНИКНУТИ : ѡ рѣсерѣ (?) ѡ се деѣеп'тѣ.
550 **ВЗОРЪ :** прѣвѣре. фжп'тѣрж (?).
ВЗОРЪ : лѣкѣри ѡрате (?).
ВЗРАЖАЮ : ѿтѣрж (?).
ВЗРАЖЕНІЕ : ѿтѣржтаре. ѿпротивѣре (?).

ВЪЗРАЗЪ :	ѠТЪРЖТЖ. СТЕТЪ Ѡ ПРОТІВЪЖ (?).
555 ВЪЗРАСТЬ :	крескъ ^Т (?).
ВЪЗРАСТЮ :	крескъ ѠМВЦЕСКЪ-МЖ.
р. 49 ВЪЗРАСТІ :	ѠМВЦІЙ.
ВЪЗРАСТІ :	ѠМВЛ'ЦЕЦЕ (-ѠЦЕ).
ВЪЗРАЧЕННЫЙ :	чѠ ВЪРІИ (?).
560 ВЪЗЫСКАНІЕ :	КЪСТЪРѠ.
ВЪЗЫСКАННЫЙ :	чѠ КЪОТЪА.
ВЪЗЫСКЮ :	КІѠ.
ВЪЗЫЩЪ :	КЪОТЪА-НОЮ.
ВЪИСТИННЪ :	ѠДВѠЖРѠ.
565 ВЪКЪСЪ : ВЪКЪШЕНІЕ :	ГЪСТЪРѠ.
ВЪКЪШАЮ :	ГЪСТЬ.
ВЪЛАГДАНІЕ :	ПЪНГЖ.
ВЪЛХВЪ : ВЪШБЕНІ :	ВРЖЖНТОРЮ.
ВЪХОВАНІЕ (І. ВЪХУ-):	ВРЖЖІРѠ.
570 ВЪШЕА :	ВРѠЖЕ.
ВЪШЕЦЪ :	ПОЛОМІДА (?). СКАЙ.
р. 50 ВЪШЕПОТЪ : І ВЪШЕНОТЪ :	ѠДВѠЖРѠ. КАДЕ-СЕ. (1)
ВЪМЪНАЮ :	СОКОТЕСКЪ.
ВЪМЪСТО, РАДІ, ДЛА :	ПЕТРѠ.
575 ВЪМЪТАЮЩЕИ : ВЪВЕРГШЕН.	ЧЕН ЧѠ ѠРЪННЖ. ЧЕН ЧѠ ДАѠ.
ВЪНЕГДА : (ВЪЕЖЕ) (2)	КЪНДЪ. Ѡ ЧѠ (,) ѠТРАЧЕ ЧА. (?)
ВЪНЕЗАПЪ.	ДЕ ПРИПЖ. ДЕ НЖПРАСНЖ ЮТѠ.
ВЪНЕМАЕНІЕ :	СОКОТИРѠ. КИЗЪРѠ. (?)
ВЪНЕМАЕТЕ :	СОКОТИЦИ (?).

(1) Ar fi trebuit pus întâiu *cade-se* sau mai bine *cum cade-se*.

(2) Acastă vorbă slavonă fiind tipărită în Berinda în acelaşi rînd cu corelativul său anterior ВЪНЕГДА: (malorus.) ГДА, Mardarie a crezut, că ea este malorusescă, că şi ГДА, şi e pusă tot pentru explicarea adverbului ВЪНЕГДА. Ast-fel, traducînd românesc şi cuvîntul sl. вѣже şi traducerea lui în malorusescă (вѣжѣ чѣжѣ), în loc de două articule a format numai unul.

580	вѣнѣмлю :	къ дѣдѣ ^н соко ^н тѣскъ (?).
	вѣнѣмѣнѣ :	соко ^н тѣре (?).
	вѣнѣмѣтѣ : вѣнѣшѣтѣ.	соко ^н тѣтѣор (?).
	вѣнѣмѣю :	соко ^н тѣскъ. ѣцѣлѣ. (?)
р. 51	вѣнѣдѣн :	ѣтрѣ.
585	вѣнѣтрѣ :	ѣлѣнтѣрѣ.
	вѣнѣтрѣнѣн чѣкѣ (=ч(ѣ)ло- вѣкѣ).	ѣ дѣвѣнѣчѣскъ.
	вѣнѣтрѣнѣм :	чѣлѣ дѣн лѣтрѣ къ дѣн зѣчѣ, ѣнѣмѣ мѣнѣтѣнѣлѣ.
	вѣнѣтрѣнѣдѣ :	дѣн дѣдѣрѣ (?).
	вѣнѣтрѣдѣ сѣлѣнѣ (=сѣлѣ- пѣлѣ).	ѣлѣтрѣ ѣ вѣсѣрѣкѣ.
590	вѣнѣтрѣдѣ хѣмѣнѣнѣ.	ѣлѣтрѣ ѣ кѣсѣ.
	вѣнѣшѣю.	соко ^н тѣскъ (?).
	вѣнѣдѣ (-ѣ) :	кѣзѣ. дѣжѣнѣс (?).
	вѣнѣрѣю (1).	ѣдѣрѣнѣзѣ.
	вѣнѣрѣнѣю (1).	ѣпѣнѣзѣ.
595	вѣнѣнѣнѣ :	сѣрѣгѣрѣ.
р. 52	вѣнѣю :	сѣрѣнѣ. цѣпѣ.
	вѣнѣчѣюсѣ :	рѣцѣсѣскѣ-мѣ (1. хѣ-) (?).
	вѣнѣчѣнѣнѣ :	ѣтрѣнѣдѣрѣ (?).
	вѣнѣлѣ :	цѣпѣтѣ.
600	вѣрѣзѣмѣлѣю :	ѣцѣлѣвѣзѣ (?). ѣвѣцѣ.
	вѣрѣчѣю :	пѣрѣчѣскѣ (?). кѣтѣнѣсѣскѣ. дѣзѣ ѣ мѣнѣмѣ.
	вѣсѣдѣнѣкѣ :	кѣлѣрѣдѣшѣ.
	вѣсѣгѣдѣ :	дѣ пѣрѣрѣтѣ.
	вѣсѣлѣнѣнѣмѣ :	тѣдѣтѣ лѣмѣтѣ.
605	вѣсѣлѣюсѣ :	сѣлѣшѣсѣскѣ-мѣ.
	вѣсѣпѣрѣдѣтѣлѣнѣсѣ :	дѣ тѣоцѣ пѣрѣнѣмѣтѣдѣрѣ.
	вѣсѣсѣвѣрѣшѣнѣнѣтѣ.	дѣ тѣо дѣсѣвѣрѣшѣнѣ.

(1) Perînda pune aceste două vorbe slavice imediat una după alta în unul și același articol, au deci după el sens identic.

Digitized by Google

Digitized by Google

(1) Intre numerele 677 și 679 Mardarie a fost lăsat două rinduri ne-scrise, sau pentru a deosebi cuvintele slavice proprii ȋise de așa nu-mitele nume (streine) sau în speranȋă că va găsi câte-vă vorbe slavice, pe cari să le scrie mai târziu.

685 *ВЕНІАМІНЬ : †
р. 59

фѣю зѣлѣ, сѣс | а вѣнжтѣцѣй,
сѣс а деревтѣцѣй (l. *al*
dereptei, *adecă al mănii*
drepte). сѣс а ѡмжржчюнен,
сѣс а мѣгарюлѣй.

*ВНДСАІДА (ВНД-САІДА). (1)

касѣ дв масліне (?).

*ВЛАСФІМІА :

хѣлж.

*ВОАНЕР'ГІСЬ :

фѣинѣ тѣнетѣлѣй.

*ВОСО́РЬ : ПЛѢ. ТѢЛО :

трѣпѣ (?).

690 *ВУ́ССОНЬ :

кѣфтѣрѣ. пѣжж сѣцѣре.

*ВАР'ВА́РЬ (ВА́РВАРЬ) :

пжгѣ (?) нещѣтъ.

Г.

р. 61 Г'АД'А́НІЕ, ГАНА́НІЕ, ГАНАСТКО.

гжчѣре. ѡцѣлѣтѣре недрж-
тѣтж. (?)

ГАДАТЕСТЕВЮ :

гжчѣскѣ семнѣзѣ (?).

ГАЖЕ́НІЕ :

рѣ хѣлж. дожѣнѣре.

695 ГА́ЗА :

внстѣрѣ. богѣцѣ.

ГА́ЩИ :

ѡзмѣне. кжцѣни.

ГНѢСѢ :

перѣчюне.

ГЛА́ВЕННА :

кжпжтѣю. ѡчѣпжтѣрж.

ГЛА́ВОТАЖА́НІЕ :

болире дв кѣ (l. *ка*).

700 ГЛ'А́НІЕ (= ГЛАГО́ЛАНІЕ) :

гржѣре.

ГЛѢ (= ГЛАГО́ЛѢ) :

гряю.

ГЛЮ (= ГЛАГО́ЛЮ) :

гржѣскѣ.

ГЛА́ :

гла́.

ГЛАША́Ю :

стрѣгѣ.

705 ГЛЕ́ЗНО (maí bine глѣзна) :

глѣзна.

(1) Adecă în Berinda e despărțit în două vorbe cu linia.

(1) Gen. 24: 63.
(2) Cf. 783.

гонзѣ, ѿ (ѿ) гонзѣѣ:	скзпѣ.
гонзѣніе:	скзпѣре.
гонѣте:	гонитѣрю.
735 гора:	мѣтеле (l. мѣ-): кредѣнца (?).
горѣ:	ѡмарѣ. некое.
горѣѣ:	ѣ сѣсѣ.
горѣсть:	ѡмзржчюне.
горѣкѣй: горѣ. (1)	че ѡмарѣ.
740 горѣко:	ѡмарѣ.
горѣдѣсть (горѣ-):	трѣфѣ.
горѣжѣсѣ:	трѣфѣсѣ-мѣ.
горѣдѣ (горѣдѣ):	трѣфѣшѣ.
горѣдѣнѣ (горѣ-):	трѣфѣ.
745	
р. 66 горѣтѣнѣ (горѣ-): (2)	горѣмѣзѣ (?).
горѣница:	фоншѣ.
горѣтѣновѣсѣ (горѣ-):	ѡдржчѣрѣ горѣмѣзѣшѣ (?).
горѣшѣнѣ:	мѣщѣрю, пѣю (?).
горѣшно:	(дѣ) мѣщѣ(р)ю.
750 господѣе:	дѣмѣнѣ.
господѣнѣ. пѣнѣ.	дѣмѣнѣ жѣпѣ стѣпѣ.
госпѣство:	донѣ. пѣтѣре.
госпѣствѣю (госпѣствѣю, ас.	домнѣсѣ.
-пѣдѣ):	
гдѣ (ас. господѣ):	домнѣ: хѣрѣос (l. хѣрѣос), до-
	минѣс (l. Dominus). ѣндѣ
	сѣ скрѣвѣ кѣ-тѣлѣ, ѣстѣ дѣ
	чѣстѣ, нѣ-и дѣнпрѣдѣнѣ кѣ
	дѣцѣнѣ. (3)

(1) Acest cuvânt e pus în Berînda la început, iar гѣрѣкѣй îi urmѣză și-i servesce ca traducere. Forma гѣрѣкѣшѣ nu e nici în Lexiconul lui Miklosich nici în al Academiei rusești.

(2) În Berînda acest cuvânt e după гѣрѣница.

(3) Vorbele tipărite cu litere rărîte sînt adăuse de Mardarie.

755	гощѣніе :	ѡспѣ ^ѹ : сѣѡ коровѣре (?)
р. 66		
	гостѣнница :	касѣ ^ѹ де ѡспѣ ^ѹ (?)
	гостѣтѣвѣ. (1)	коровѣлж (?)
	градѣрь (градѣарж) :	градѣннѣарю.
	градѣжъ : плѣтъ.	гарѣдѣ.
760	градѣ.	четѣдѣ.
	граждани ^и :	четѣжцѣ лжкѣнтѣ.
	гражданство :	
		вѣдѣж. сѣѡ. двприндѣре (de ce- tātan).
	гранѣсь, гранѣсослѣвіе. (2)	стѣ ^ѣ вѣѣр'шѣ.
	гранѣ :	ѡнѣгю. пѣртѣ. кѣдрѣ.
765	крангранѣсіе (1. краѣ -) :	мѣрѣннѣж ѣчѣпжтѣѣріеѣ (?)
	грѣвѣло :	вѣксѣлж : ѡпѣчннж.
р. 67	грѣвѣцѣж (грѣвѣцѣж) :	ѡпжчннѣшн.
	грѣзнѣвѣнѣ (3) (1. грѣзнж) :	стрѣѣжѣ де ѣѡѡ.
	грѣнѣкѣнѣ зѣлѣтѣ :	гѣѣр'дѣ де ѣѡ сѣѡ лѣцѣѡ.
770	грѣѣѣ :	гродѣпж мор'мѣжѣ.
	грѣѣздѣ :	стрѣѣжѣѡѡ.
	грѣѣѡ :	грѣѣѡ (?). кнѣѣѣ.
	грѣѣдѣ ѡ ѣѣкѣнѣ :	пѣѣптѣѡ дѣ ѡлѣѡ. ѣсѣѡѣ, кѣѣѣ.
	грѣѣзѣ :	мѣѣѣрѣлж. тѣнж (,) гѣѣнѣѡн (?)
775	грѣѣдѣ :	мѣѣр'гѣѣ. кѣѣѡ.
	грѣѣдѣжѣѣѣѣ (-ѣѣѣ-) :	чѣѣ чѣѣ кѣѣ сѣѣ вѣѣѣ.

(1) Miklosich гостѣа, гоститѣа convivium.

(2) Acest al doilea cuvînt înseamnă, după Miklosich, *recitare de versuri*.

(3) Acastă formă ar pute fi adjectiv cu sensul *de struguri*, său, cum s'ar dice în Moldova, *de pómă*; cf. *грозноульнѣ* din *Lexiconul paleoslavico-greco-latin* al lui Miklosich și *грозноульнѣ* din Al Academiei rusești. Mai probabil însă e o greșelă a lui Mardarie, care n'a înțeles formele și semnele cam incurcat date de Berinda: *грозноульнѣ*, *грозноульнѣ*, *грозноульнѣ*; *грозноульнѣ* *грозноульнѣ* *грозноульнѣ*. Substantivul întâi trebuia cetit cu *en* și fără *en* și înseamnă *struguri*, al doilea se află și astăzi la Maloruși, iar *z* e finala slavică a aceluiași cuvint.

Gr. Crețu, Lexiconul lui Mardarie Cozianul.

ГЪЕЛ:	ЕЪРЪТЕ ДЕ МАРЕ.
ГЪЕИТЕЛЪ:	ПІЕРЗВЕТОРЮ. МО ^Р (1) (1).
ГЪЕИТЕСТВО:	ПІЕРЗВЧЮНЕ ЧЪМА (?).
780 ГЪДЕЦЪ:	ЛЕЪТАРЮ.
р. 68 ГЪСАН:	АЛЕЪТЕ (1. - Ж):
ГЪСАЪ:	АЛЕЪТЕ (1. - Ж). КОЕЪЗЪ.
ГОВЪНИНЪ (2):	ТЕМЖТОРЮ ДЕ ДЪНЕЗЪ.
ГОДИЩЕ: ГОДИНА:	АНЪ.
785 ГАВЕКАДЪ:	ЛО ПАРДОСИТЬ.
*ГАВРИИЛЪ: †	ЎМЪ А ЛЪ ДЪМНЕЗЪ. САЪ, ПЪТЪРЪ
	А ЛЪ ДЪМНЕЗЪ. САЪ, ПЪТЪРЪ (?)
	МЪ ДЪМНЕЗЪ.
*ГАЗОФІЛАКІА:	ЕНІТЕРІЕ ДЕ КАСЕ (?).
*ГЕРАСИ (-РАСИМЪ): †	ЧЕ ЧНІ(С)ТИТЬ.
*ГЕРМАНЪ: †	ТАРЕ ДЕ МІНТЕ (?).
790 ГЕУГРАФІА:	СКРИСОАРЕ ДЕ ПЖМЖНТЬ.
*ГЕУМЕТРІА:	МХСЪРА ДЕ ПЖМЖТЬ.
*ГЕУРГІЕ (-ІЙ): †	ЛЖРЖТОРЮ ДЕ ПЖМЖ. ПАЪГАРЮ.
р. 69 ГОЛГОДА:	ЛОКЪ ЦЕСТЪЛЪ. ОҢ ДЕ ЗЖЧЪ
	ЦЕСТЪ КАПЪЛЪ ЛЪИ АДА (3).

(1) Acest cuvînt ^Рмо, ce însemnăză *ciumă* și care e în mai toate limbele slave, se află în Berinda imediat după *гъейтество*. Deci și Mardarie trebuie să-l fi scris întâi în rîndul următor, pôte ceva mai sus, de-l va fi adaus mai în urmă; la prescriș însă, din repezicune, i-a greșit locul. Aceeași expresie explică și sensul nu tocmăi esact de *ciumă*, ce Mardarie mai atribue substantivului *гъейтество*.

(2) A mai fost odată, la 720, însă determinat.

(3) Proposiția acēsta tipărită cu litere rārite nu e în Berinda; decī e un adaus al lui Mardarie, probabil după tradiție. P. Alexiev, în al său *Церковный Гласарь*, Moscva 1773, p. 67, încă dīce: «După părerea învățaților bisericesci (locul) se numesce *al capului*, pentru că Adam a fost îngropat acolo și capul lui s'a sfințit cu sângele Domnului.»

*^мГРАМАТИКА (ГРАМАТИКА): ѠѢЦѢТѢРѢ ДѢ СРѢВ БѢНѢ ШИ

ДѢ ГРЪИ: ѿВЪЦА ТЪРА ДИТЯЮ
ДИ ЧѢЛБ ШАТЕ МЕЩЕШЪ ГЪРИ
СЛОВОДЪ.

^н ^р
 КОДѢЮ І Є ЗІ.

ѦскѸцѧ ^тла ^нмѧте (?) трѧзѧ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΟΚΜΑ.

(A).

сх ф'в.

св кѣтъ.

πάηκ.

М
ДЖ НОН.

(pentru) ca nóu. (1)

ж
БІРЬ. + ДДВ.

Δάρδ.

пѣ́тѣ кѣ́ дѣ́в. ꙗ́ко ѡнъ ѡбѣ́рѣ. (?)

ДВ ДОДЊ УРН.

рѣмѣгъ.

οὐ μάρτυ.

ଓଁସା.

РЯДЪ (?): КЛѢТѢСЬ.

ДОЙТЬ (?)

Додѣ сородчѣ (?).

гросѣмв. прѣстѣ (?).

грудѣвъ. мѣще прѣсть.

прѣстѣ (?). грѣ.

продължител (?).

БОРКАНЬ. ДЛБІВ (?).

(1) Acest articol e scris de Mardarie la margine, în două rînduri și cu litere mai mici.

дѣнь (= дѣнь сай дѣнь):	зіѡд.
дрѣжаѡ.	ѡннѣре пѣтѣре ѡдріѣ.
820 дрѣзѡю:	ѣдрѣзнѣскѣ.
дрѣзновѣніѡ:	ѣдрѣзнѣре.
дрѣзѡ, дрѣзѡсте	ѣдрѣзнѣскѣ (1. -ѣць).
дрѣзѡсть:	ѣдрѣзнѣре.
дрѣзѡсть:	ѣдрѣзнѣлѣ (.) фѣрѣ рѣшіне.
825 дрѣзновѣннѣ.	ѣдрѣзнѣндѣ.
р. 73 дрѣзѡстнѣй: (1) дрѣзкѣй.	ѡѣ дрѣзнѣторю (.) фѣрѣ рѣшіне.
дрѣзѣй:	ѡѣ дрѣзнѣторю.
дѣснаѡ, дѣснѣѡ:	ѡѣ кѣтезѣторю.
дѣснѣй:	дѣрѣпта.
830 дѣнѣ, дѣнѣство:	ѡѣ дѣрѣптѣ
дѣдагма:	мннѣне.
дмѣ:	ѣвѣѡѡѣрѣ.
днѣ:	ѡѣфлѣ. ѣфлѣ. флѣрѣ (?).
дѡблѣсть:	ѡѣстѣн:
835 дѡблѣствѣю:	внѣтежѣ. брѣвѣѡѣ.
дѡблѣн: дѡблѣствѣнѣй.	мѣ внѣтежѣскѣ.
дѡблѣ:	ѡѣ внѣтѣзѣ ѡѣ пѣтѣрннѣ.
р. 74 дѡблѣ, дѡблѣствѣнѣ (-вѣннѣ):	внѣтѣѡ.
дѡбрѡдѣнѣ.	лѣкрѣре дѣ бѣне.
840 дѡбрѡдѣтѣ.	бѣнѣтѣтѣ (?).
дѡбрѡдѣтѣнѣй:	дѣ бѣне фѣкѣторю. ѡѣ чѣнѣ-
	стѣ. (?).

(1) Berinda pune aici virgula, nu două puncte; consideră deci vorba a doua tot ca slavică. În Dicționarul Academiei rusești se află, ca și în rusésca de astăzi, forma дрѣзкѣй, iar în *Lexiconul paleosl.-gr.-lat.* al lui Miklosich дрѣзѣкѣ.

дѡбровѣ пристѣнище :	бѣнѣ адѣпостѣре.
дѡброта :	бѣнѣтѣтѣ фрѣсѣцѣ.
дѡбры, бѣгѣи :	чѣ бѣ.
845 дѡбѣтѣ :	дѡбѣдѣ.
дѡбѣло :	дѡбѣлъ.
дѡбѣлѣнѣ :	чѣ дѣ дѡбѣлъ.
дѡбѣлѣнѣ ѣсѣмѣ :	дѣ дѡбѣлъ. ѣ.
дѡбѣлѣство :	дѡбѣлъ. дѣ сѣцѣ. (?)
850 дѡбѣлѣтъ :	дѣжѣнѣ.
р. 75 дѡбѣлѣтъ тѣ :	дѣжѣнѣ-цѣ.
дѡбѣлю :	дѣ дѡбѣлъ дѣлъ.
дѣжѣтъ (дѡждѣтъ) :	плѡдѣ.
дѣжѣ :	плѡдѣ.
855 дѡнѣлица :	дѡнѣка.
дѡбѣлѣ :	плѣнѣ кѣнѣдѣ.
дѡбѣсна :	трѣзѣ. плѣнѣ сѣра. (?)
дѣлѣгѣи (дѡлѣгѣи) (1) :	чѣ лѣнѣ.
дѣлѣгѣ (дѡлѣгѣ) :	дѣтѣрѣ.
860 дѣлѣгодѣствѣе (-дѣн-) :	лѣнѣмѣ зѣлѣвѣ.
дѣлѣготрѣпѣнѣе (-трѣпѣ-) (2) :	лѣнѣ рѣдѣдѣре.
дѣлѣготрѣпѣнѣнѣнѣ.	чѣ лѣнѣ рѣдѣдѣтѣрѣ.
дѣлѣготрѣпѣи ѡ мѣнѣ (мѣнѣ) :	лѣнѣтѣлѣ-мѣ (?).
дѣлѣготрѣпѣлю :	лѣнѣ рѣдѣдѣ.
865 дѣлѣжѣ ѣсѣмѣ :	дѣтѣрѣ сѣнѣ.
р. 76 дѡмѣстрѣнѣство :	тѣмѣнѣ дѣ кѣсѣ.
дѡмѣстрѣнѣтъ : оѣкоуѣомѣо	тѣмѣнѣтѣрѣ дѣ кѣсѣ. кѣтѣ.
(L διόνομος са in B.) :	

(1) Berinda are -ѣ- in loc de -ѣ- și in următoarele șapte articule.

(2) Berinda scrie cu -ѣнѣ- și cele trei articule ce urmează.

ДОМЫШЛѢНІЕ :	ДѢМЕРІРѢ.
ДОИБЛѢЖЕ :	ПЕНЪ КЪНДЬ.
870 ДОИДѢЖЕ (ДѢИДѢЖЕ) :	ПЕНЪ КЪНДЬ.
ДОСАДА :	ДОСАДА : СТРЕЖАТѢ.
ДОСАЖЕНІЕ :	ДОСАДИТЕ (1. -іре).
ДОСАДИТЕ :	ДОСАДИТОРЮ. ѠКЗРИТОРЮ.
ДОСАЖАЮ :	ДОСАДѢСКЪ.
875 ДОСТИГАЮ :	ДЖЪНГЪ.
ДОСТОЯНІЕ :	МОШІЕ.
ДОСТОВѢРНАЕ (-а ВѢЩЕ) :	ДЕСТЪ (?) ДѢ КРЕДИЦЪ ЛЪКРЪ.
р. 77 ДОСТОВѢРНЫЙ :	ДЕСТЪ (?) ДѢ КРЕДИЦЪ ДѢНИ (1).
ДОСТОЙ : аѳіос [В.-ѡннѣ : ГО- ДЕНЪ. (ПРЪВЪДЕНЪ) αἰος (sic)] :	ДЕСТѢНИ : ДЕРЕТЪ (?).
880 ДО(ТО)ИНЫЙ :	ЧѢ ДЕСТѢНИ.
ДОСТѢНТЬ :	КАДЕ-СВ.
ДѢГДЪ :	КЪРКЪБЕЪ.
ДѢСІРІА :	ЗЕПРІТЪ.
ДѢХЪ СТЫЙ (=ДѢХЪ СВѢТЫЙ) :	ДѢХЪ СФІТЪ.
885 ДѢХЪ :	ДѢГЪ (=ДѢГЪ).
ДѢХЪ :	ВЕНТЪ.
ДѢХЪ :	СФЛЕТЪ.
ДѢХЪ :	СФЛАРЕ : ПАРЪ (?).
ДѢХЪ БЪРНЫЙ :	ВЕНТЪ ВЪХОРЪ.
890 ДѢХЪ БЛЖНЫЙ : (-БЛЖД-) :	ДРА ДѢ КЪРІЕ.
ДѢХЪ АЖКАВЫЙ :	ДѢХЪ ЧѢ ХНКА. ДРАКЪ.

(1) Acest adjectiv (*destoinic*), scris cu inițială neagră aproape de marginea laterală a paginii și prescurtat în mod neobișnuit, pare a fi fost adaus de Mardarie puțin mai în urmă, după ce el, traducând următoarele două articule, va fi observat că *destul* nu reproduce sensul exact al lui *досто*. A uitat însă să ștergă pe înlocuitorul *destul*.

дрѣво :	де мѣль.
р. 78 дрѣвній :	че де де мѣль.
дрѣводѣлство, дрѣводѣла- ніе.	лѣкрѣе де лѣмне.
895 дрѣво дѣла (древодѣла) :	лѣкрѣторю де лѣне.
дрѣвнѣ :	де лѣмнѣ.
древлобѣ (1. -ко-) :	+ копѣ. (1) дѣрѣа (?).
древѣли :	пѣри.
дрѣгѣ :	пріѣти. соціѣ. пѣрѣа.
900 дрѣгѣ дрѣгѣ :	ѣне ѣлѣа.
дрѣгѣ ѿ дрѣгѣ.	ѣне де ѣлѣа.
дрѣгѣи :	ѣлѣ ѣл дѣнѣ.
дрѣгойци :	ѣюрѣ ѣтрѣлѣ лѣ.
дрѣголюдѣ (1. -любіѣ).	ѣѣре де пріѣтнини. пріѣтеніѣ
905 дрѣза :	соціѣре ѣтрѣ кѣѣ.
р. 79 дрѣкѣю :	типѣрѣскѣ :
дрѣсѣлѣ :	посомерѣтѣ :
дрѣс(ѣ)ѣтѣ :	ѣтрнѣѣѣѣ-мѣ (1. -ѣѣѣ-сѣ).
дрѣхѣлѣ :	трѣстѣ. тѣрѣѣрѣ.
910 дрѣхѣлѣстѣ :	ѣтрнѣѣѣѣ.
дрѣсѣлѣю (-ѣ-ѣ-) :	сѣнтѣ трѣстѣ.
дрѣхѣлѣи :	че трѣстѣ. посомерѣ.
дѣска, дѣшница : (2)	(scândură) скѣдѣрѣ пѣнѣкѣѣѣ.
дѣѣрѣ. дѣшнѣ :	ѣѣтѣ.
915 дѣѣнѣѣ :	лѣкрѣри.
дѣѣнѣѣ :	лѣкрѣ.
дѣѣа(=дѣѣѣ) : дѣѣѣ(=дѣѣѣѣ) :	ѣѣтѣ кѣѣѣѣѣ.
дѣѣѣѣ.	мѣшѣ.

(1) Nu e scris cu cernelă, ci sgîriat în hîrtie cu un vîrf ascuţit ca de andrea. Miklosich scrie cuvîntul slavon дрѣвоѣ, дрѣвоѣ.

(2) Berinda face cîte un articol deosebit despre fie-care din aceste două substantive, din carî al doilea e diminutivul celui dintâi; e drept însă că şi în Berinda li se cam confundă sensurile.

ДѢЙСТВЕБЫЙ.	л̑ т л̑ т че л̑кря́ че ѿсправѣи.
920 ДѢЙСТВЕБЛИ :	л̑ че че л̑крѣзе. че́ла че ꙗ́де-
р. 80	репѣѣж (?). ꙗ́токмѣторю (?).
ДѢЙСТВО :	л̑крѣль (?).
ДѢЛАНИЕ :	л̑крѣ. ѡ́стенѣ́лж.
ДѢЛАТЕЛЬ :	л̑крѣ́торю.
ДѢЛАТЕЛИЩЕ :	(după Mikl. atelier, după Acad. pricină).
925 ДѢЛАТЕЛИЩА :	л̑ днѣ́а де л̑крѣ (?).
ДѢЛАМА : ДѢЛА.	п̑ѣ́нтрѣ.
ДѢЛО (В. ДѢЛО) :	л̑крѣ мѣщѣшѣгъ (?).
ДѢЛАВА (Acad. дѣлава сеа găurită).	сп̑́артж.
ДѢТЕ :	гѣ́ноае.
930 ДѢТЕ	л̑крѣль.
ДѢТИЩЕ :	л̑ копи м̑́къ.
ДѢТИЩА :	л̑ копи ка де ꙗ́ѣ.
ДѢТЕРОБНИЙ (л. -то-) ѣ́дъ : сѣ-	л̑ мж̑дѣ́лрю акѣ́.
крѣ́еный ѣ́дъ. р̑ц̑́а	
{ т̑́ѣ́ный ѣ́дъ : (1).	
ДѢВНЖЕНІЕ срочное :	сѣ́ржм̑́рѣ (?) ѿнѣ́мѣи.
935 ДѢВРЬ :	к̑́рѣ.
р. 81	л̑ ѣ́ жѣ́еѣ л̑́ дѣ́мнѣ́еѣ.
*ДАНІИ : ꙗ́	ѿсправѣ́ннъ.
*ДВКѢИ :	м̑́ѣ́гжъ (?).
*ДИНАРЬ :	п̑́жкостнѣ́торю ꙗ́шѣ́лж́торю.
*ДИДВОЛЬ :	к̑́ѣ́нж.
940 *ДИДНМА :	слоу́гж.
*ДИДКОНЬ :	

(1) Cuvintele tipărite cu litere rărite sînt adause de Mardarie. Literele ꙗ́ц̑́а, din carî a treia pare a fi un l polones tăiat orisontal, trebuie să fie criptograma numirii populare romănesci a mădularului. Mardarie a scris această criptogramă în margine, la începutul rîndului al doilea al articolului, de care a deosebit-o printr'un fel de arc.

6.

(1) Acești doi primi diftongi nu-s în Berînda, sînt așa dar nisce exemple date de Mardarie.

(1) Miklosich, *Lexicon paleosl.-gr.-lat.*: «1-единорожь m. *unicornis*: male рождѣ бер.»

(2) Adecă de genul neutru.

(3) Aceste două vorbe fac parte din propoziția: *Самъ же Бѣ на земли явилася* = *pentru că deci Dumnezeu-și veni pe pământ*, propoziție dată de Berinda, spre a ilustra, ca și articolul următor, sensul conjuncției *самъ* de mai sus, ceea-ce Mardarie n'a înțeles.

(3) Aceste două vorbe fac parte din propoziția: *ΕΑΝΑ ΞΕΟ ΕΞ ΗΑ ΣΕΜΑΙΟ*
αἰτίας = pentru că deci Dumnezeu vine pe pământ, propoziție dată de
 Berinda, spre a ilustra, ca și articolul următor, sensul conjuncției *ΕΑΝΑ*
 de mai sus, ceea-ce Mardarie n'a înțeles.

ѣмлю.	прѣнзѣ.
ѣмлюсѣ	прѣнзѣ-мж.
990 ѣмство :	повѣщѣ (?).
ѣмчюу :	пѣвѣщѣскѣ (л. -повѣ-) (?).
ѣмоуѣжѣ :	кжрѣл.
ѣпѣтѣѣѣ :	скрѣнтѣрж лѣ момѣжнѣтѣ.
ѣсмѣ : (1)	сжнѣтѣ.
995 ѣсн.	ѣщн :
ѣѣдѣщѣго. (2) ѣѣдѣ.	ѣн-кою.
мѣмошѣ (л. -дѣго). (3) ѣѣ.	ѣрѣ.
р. 86 ѣсѣтѣсѣтѣо (-тѣс-) :	ѣнрѣ.
ѣщѣ :	ѣкж.
1000 ѣдѣ :	лѣкж рѣѣюлѣ.
*ѣзѣкѣѣлѣ (-кѣнлѣ) :	ѣжѣтѣорю лѣ дѣмнѣзѣѣѣ.
*ѣрѣѣпѣлѣнн : мѣрѣн (мѣрн) :	ѣрѣпѣ.
*ѣкѣтѣнѣлѣ (-нѣлѣ) :	рѣгжѣчюнѣ кѣ дѣдѣѣсѣѣ.
*ѣмѣмѣнѣѣ :	кѣ нѣн дѣмнѣзѣѣѣ.
1005 *ѣнѣорѣлѣ : парѣѣѣлѣ :	нѣорѣѣ.
*ѣпѣнѣдѣѣ :	ѣѣѣѣ.
*ѣпѣсѣтѣѣмѣлѣ :	мѣщѣѣшѣѣѣ (?).
*ѣрѣѣдѣѣн :	шѣнѣмѣ (?).
*ѣтѣрѣѣ (ѣтѣрѣѣ) :	ѣѣрѣѣ кѣрѣлѣ (?).
1010 *ѣнѣ :	ѣѣѣѣѣѣ.
*ѣнѣлѣ (= ѣѣанѣѣѣлѣ) :	ѣѣнѣѣ ѣѣсѣтѣѣрѣѣ :
*ѣнѣлѣѣѣѣ :	ѣѣ ѣѣсѣтѣѣтѣорю.
*ѣнѣгжѣѣѣѣ :	ѣѣ скрѣнтѣорю.
р. 87 *ѣѣѣдѣнѣ (гж. ѣѣѣдѣнѣ) :	нѣпжѣѣѣѣ.

(1) Berinda spune cǎ acéastă formǎ e *de timpul present* : *настоящаго вре* (л. -мѣнн).

(2) Adecǎ *de* (timpul) *viitor* ѣѣѣѣ.

(3) Adecǎ *de* (timpul) *preterit* ѣѣѣѣ. Berinda pune aceste douě timpuri în articolul despre ѣсмѣ, la care Mardarie adauge pers. a doua ѣсн : ѣщн, No. 995.

(Ж).

- 1015 Жадѣю : ^зѣхтошѣ мѣ в сѣтѣ. дорѣн.
 р. 88 ^ажажа : сѣте.
 жаждѣ : мѣ в сѣтѣ.
 жажелѣ : похтѣ.
 жѣтѣ : ^асхчерѣтѣ.
 1020 жѣтѣлѣ : ^цжнѣ : схчерхтѣрю.
 жѣ : чѣ. ѣрѣ (,) ѣдѣкѣрѣ.
 жегѣвница : лжнѣгѣрѣ.
 жѣзѣлѣ, посѣхѣ : тоѣгѣ.
 жѣлѣомыѣ : ^ачѣ потн. дорѣи
 1025 жѣлѣнѣ. ^хпотѣре дѣрѣ.
 жѣлѣю : ^хпотѣскѣ. дорѣскѣ.
 жѣлѣжѣ (л. -вѣ), черепѣхѣ. брѣдскѣ цѣстоѣсѣ.
 жѣлѣдѣ : гнѣдѣ : жнѣрѣ (?).
 р. 89 жѣлѣдѣлѣ : жѣлѣ.
 1030 жѣнѣтѣлѣ : ѣсѣрѣрѣ.
 жѣнѣхѣ : ѣнѣнѣрѣ :
 жѣрѣчѣно : жѣрѣтѣкѣ (?).
 жѣнѣбѣлѣ : моѣрѣ. рѣнница : пѣдѣтра мѣрѣнѣ.
 жѣнѣбѣлѣ ѣслѣнѣ : пѣдѣтра мѣрѣнѣ. кѣрѣ ѣ мѣнѣжѣ кѣ
 мѣгѣрѣнѣ.
 1035 жѣтѣлѣ : жѣнѣгѣрѣ. рѣннѣ.
 жѣтѣлѣннѣкѣ (-тѣбѣ) : ѣлѣдѣрѣ.
 жѣстѣбѣкѣ : ѣтѣ, грѣсѣ (de făcut).
 жѣстѣбѣкѣсѣрѣдѣнѣ : ^ачѣ кѣ ѣннѣма ѣпѣтѣрѣтѣ.
 жѣстѣбѣкѣ (л. -ѣ) : ѣцѣнѣмѣ. тѣрѣ.
 1040 жѣстѣтѣлѣ : ѣцѣнѣмѣ.
 р. 90 жѣстѣнѣю : ѣцѣскѣ (л. -кѣ-мѣ).

	^а живопѣсѣ: живописецъ (1).	зоуграва.
	живописѣю:	зэгржвѣскъ.
	^а живописѣтвеное хѣдожество:	зоугражѣе.
1045	животѣна:	доентѣкъ.
	живѣтнов:	^ш фѣече фѣарж сѣс дѣмѣстекж сѣс сѣлѣатекж.
	живѣтъ:	вѣдѣж. лжкѣицѣ (?). (1a pl.)
	жѣзнь:	дѣсѣѣ. ^и вѣдѣж. лжкѣицѣ (?).
	жѣлищѣ.	^ш лжкѣ. кѣсѣ.
1050	жѣлищѣ: плѣмѣ:	рѣдѣ (?).
	жѣлищѣ:	вѣнишодрѣ:
р. 91	жѣли (1. жѣлы):	вѣнѣлѣ.
	жѣтѣйсков:	^а дѣсѣи лѣми.
	жѣтѣлство (жѣтел):	лжкѣицѣ. вѣдѣж.
1055	жѣтѣлствѣю:	лжкѣсѣкж. вѣсѣсѣсѣкж.
	жѣтница:	жѣтница.
	жѣтъ, жѣзнь:	вѣдѣж.
	жѣто:	^т грѣж дѣмѣстекѣ. хрѣнж. (?)
	жрѣвѣй:	сѣдрѣ:
1060	жрѣцѣ:	^м жѣнгѣторю, попа кѣ ѣрдѣ ѣ лѣцѣ вѣкѣ.
	(жрѣчѣство)	^т (жѣнгѣрѣ) дѣша сѣ кѣма ѣ лѣцѣ вѣкѣ лѣргѣл (=лѣтѣргѣл) (2).
	жрѣ:	жѣнгю. тѣю.
	жрѣнѣ:	жѣнгѣрѣ:
	жрѣпель:	сѣсѣ (?). пѣатрж пѣчѣдѣсѣ.
1065	жрѣнищѣ. грѣбѣ	^{нт} мор'мж. грѣдѣпа. лѣж (1. лѣжс =
р. 92		^д лѣстѣница Scara) с ѣ.

(1) Acéști expresie, una din cele două cu cari Berinda traduce pe miorusesce slavicele живописѣ, -сѣтѣлѣ, e din greșelă scrisă de Mardarie în rîndul următor, cam între vorba slavonă și cea românească.

(2) Cele două vorbe din parentese trebuie să fi fost, probabil la pre-scriș, uitate de Mardarie; căci în Berinda cetim: «жрѣчѣство, капѣлѣство, сѣдѣство (=сѣлѣицѣ), старозаконное. Нс хѣо, мѣ», adică жрѣчѣство (junghiere): *preu-ția* (nu *liturghia*) în *legea veche*, *Exod*, 40.

(S).

p. 93	СѢЗДОСЛОВІЕ:	четѣре дѣ стѣлѣ
	СѢЗДОСЛОВЪ:	четитѣрю дѣ стѣлѣ.
	“СѢЗДА:	стѣлѣ.
	СѢРОМДІНА: БН: ^Т ЛѦ (anume	при (?) чѣ ^А мѣнкѦ дѣ фѣри-
	v. 39). (1)	
1070	СѢЛѢМ (-ЛѢ):	мѣлчи.
	СѢЛІЕ:	вѣрзе: вѣрзѣни
	СѢЛО (СѢ-):	фѣартѣ.
	СЛОБѦ (-ОБѦ):	рѣстѣтѣ.
	СЛО. (:): СЛОБ:	рѣѣ.
1075	СЛОДѢВНІЙ:	^А чѣ рѣѣ.
	СЛОДѢЙ (Ѧ):	фѣкѣтѣрю дѣ рѣѣ.
	СЛОДѢЙСТВО:	фѣчѣре дѣ рѣѣ.
	СЛОМРѢВНІЙ:	^А чѣ кѣ нѣра рѣѣ.
p. 94	СЛОПОЛѢЧЕНІЕ: (2)	^М рѣ ѣтѣплѣре.
1080	СЛОПОМИЕНІЕ (ЕНІЕ):	кѣметѣре рѣ (?)
	СЛОРАЗМІЕ: (2)	рѣ ѣцѣлѣчѣре.
	СЛОРЫСТАЕНІЕ:	рѣ ѣлерѣдѣре.
	СЛОРѢЧІЕ:	рѣ (mai bine de реѣ) грѣѣре.
	СЛОСЛАВЕНІЕ: (2)	рѣ слѣѣѣре.
1085	СЛОСЛОУТІЕ: (2)	рѣ ѣѣѣѣре (?).
	СЛОСТРАДЕНІЕ:	рѣ пѣтѣмѣ.
	СЛОХІТРЕЦЪ:	рѣѣ мѣщѣрѣ (?)
	СЛѢ (СѦ-): СЛѢІЙ:	^А чѣ рѣѣ.
	СЛѠ (СѠЛѢ): МНО ЧѢ: ^Ж ^Е (3)	рѣѣ (,) мѣлѣтѣ. (?)
1090	СМІЙ: СМІЛ:	шѣр'пѣ.
	СМІНІЦА:	ѡмшѣрѣлѣ (?):

(1) In *Biblia* sinodului 1879 - нм.

(2) Mardarie scrie pe слѣ din aceste patru vorbe compuse deosebit de partea a doua a fie-căreia, ceea-ce explică și felul accentului, pe când Berinda scrie asemenea compuse într'un cuvînt și слѣ fără accent.

(3) Cuvîntul чѣ nu e în Berinda. El pôte să fie o prescurtare a genitivului (множественнаго) числѣ, care însemnă de numărul (îmulțit) și al

(3).

р. 96 Зѧ	пѣтрѡ.
ЗѦВѢНІЕ (,) ЗѦБѢІТІЕ:	ѡнтѡре.
ЗѦВѢНЬ. ЗѦБѢІТЬ:	ѡнтѡть.
1095 ЗѦБѢІНЬ:	^т стрѡжѡи дѣ ѡлціи.
ЗѦБѢЛО:	зѡерѣлѡ. пѡрѣте.
ЗѦБѢРТЬ (Зѧ):	внѡрь.
З(ѧ)ВНРАЮ:	^ѣ ѡкѡю. зѡворѡкъ. (?)
ЗѦВІСТВО:	пѡзмѡтѡре.
1100 ЗѦВІСТНЬ:	^ѧ чѣ пѡзмѡшь.
ЗѦВѢСА:	зѡвѢсе. кѡтѡпетѡзмѡ.
ЗѦВѢТЬ:	токмѡре.
ЗѦВѢЩАВѢЮ:	^ѡ порѡчѣскѡ. спѡю.
ЗѦВѢЩАНІЕ:	^ѡ порѡчѡре ѡтокмѡре.
1105 ЗАГРѦЖЕНІЕ:	ѡстѡпѡре.
р. 97 ЗАГРѦЖАЮ:	ѡстѡпъ.
ЗѧДН:	^ѡ дѡ дѡрѡпъ. спѡтѡсѡ (l. <i>de la saũ la spate</i>).
ЗѧДѢВѢЮ:	ѡкѡркѡ.
ЗѧДѢША:	ѡкѡрѡркѡ.
1110 ЗѧБѢЖЕ:	^ѡ пѡтрѡ чѣ (?).
ЗѧМѢНІЕ:	ѡпрѡмѡтѡре ѡ чѡнѡвѡ.
^т ЗѧНСТВОУЕ. ^т ЗѧМѢ: (1)	ѡпрѡмѡтѡзе:
ЗѧМѢЮ:	ѡмпрѡмѡтѡзе.
ЗѧМѢНИКЪ:	ѡпрѡмѡтѡжѡбѡрю.
1115 ЗѧВНРАЮ:	^м дѡфѡю ^т прѡпѡю (?) ѡпѡ ѡсѡдѡкъ.

căruî « se va fi schimbat în e sub influența bulgarului, чет (număr). Par-
tea corespunzătoare din Berinda: «ѡѡлѡ: мѡнѡж: ѡтѡ» (nevoî), e pusă la sfir-
șitul articolului precedent зѡлѡ, din care deci face parte. Traducerea
reale, de numărul înmulțit ar fi fost mai exactă. Cf. 883.

(1) Berinda pune la început expresia a doua: зѡмѡмѡтѡ.

завѣрный:	^л че ^т ѡпѣтѣ́ (,) ^н флрж кредѣ́цк. (?)
завѣрно:	^т ѡпѣтѣ́ небжгѣ́ре .ѣ́ сѣ́мж. (?)
завѣрьъ: (зѣ́):	^т небжгѣ́ ^л ѣ́ сѣ́мж. (?)
завѣрьѣ:	небжгѣ́ре .ѣ́ сѣ́мж. (?) .ѡпѣ́таре.
	^н пжрѣ́ре: ѡсидѣ́ре.
1120 займодѣвца:	ѡпрѣ́мѣтжторю.
р. 98 заклѣю:	жѣ́нѣю.
заклѣ́: пожре́.	жѣ́нѣ́. тжѣ́.
^л заклѣ́тѣ́:	жѣ́нѣ́торю. тжѣ́торю.
заклѣ́нѣ́:	жѣ́нѣ́ре.
1125 заклѣпѣ́ (:) затвѣ́рѣ́:	ѡкѣ́е зеворѣ́ще.
заклѣ́нѣ́ю:	^р (ж)ѡ́:
заклѣ́нѣ́нѣ́. (:) закнѣ́нѣ́:	(ѡ́)кѣ́ѣ́ре.
заклѣ́чѣ́ю. (1) (:) замы́кѣ́ю.	ѡ́кѣ́ю.
^н заклѣ́чѣ́. ^м закнѣ́нѣ́:	^т ѡ́кѡ́ѣ́
1130 заклѣ́чѣ́ (:) закнѣ́нѣ́:	ѡ́кѣ́е.
^н зѣ́ко:	лѣ́ѣ́е. дѣ́рептѣ́ре.
зѣ́конополагѣ́ю:	пѣ́ю лѣ́ѣ́е: токмѣ́скъ.
р. 99 зѣ́кононикѣ́ (1. зѣ́ко́никѣ́):	^р лѣ́ѡнтѣ́рю. кѣ́лѣ́жж. (?)
зѣ́конне (Ас. -ѣ́никѣ́):	кѣ́ лѣ́ѣ́е.
1135 закѣ́снѣ́вѣ́ю: (2)	зѣ́жѣ́скъ.
закѣ́снѣ́нѣ́ж:	зѣ́жѣ́ирн.
закѣ́снѣ́нѣ́:	зѣ́жѣ́ире.
зѣ́лагѣ́ю:	зѣ́ложѣ́скъ.
зѣ́лѣ́гѣ́:	зѣ́лѣ́гѣ́. пѣ́нѣ́ре.
1140 закрѣ́вѣ́: (3)	(vél; ascundĕtore)
^ж зѣ́лѣ́ница: ^ж налѣ́ница: ^{л ж} полѣ́-	мѣ́ѣ́ре сѣ́нѣ́етѣ́ре (: ѣ́итѣ́ре).
^н ница:	
зѣ́лѣ́шнѣ́нѣ́:	^л че ^т мѣ́ (?) дѣ́ прѣ́сѡсѣ́.

(1) In Berinda acest articol e înainteа celui precedent.

(2) Acéstă vorbă, ca și următórele două, e scrisă de Berinda -ко.

(3) La acest articol Berinda citéză: Exod 26 (v. 36) și Psalm. 17: 12.

ЗАМАТЕРЬЕШЫ:	прѣ чѣм чдѣ ѿбѣжтрѣннѣ.
ЗАМѢАНХЪ (-н-):	ЗЕМЪЖІЮ.
1148 ЗАМѢДЛѢЛЪ:	ЗЕМЪЖІИ.
р. 100 ЗАМѢТИ:	ГРЪМѢЗН.
ЗАНѢ, НЕБѢ:	н ПЪТРѢ КЪ НЪ (1. ПЪТРѢ КЪ).
ЗАНЗІЮ:	н ѿПЪНГЪ (?).
ЗАНЪ:	н ПЪТРѢ ДЪЖНСЪ:
1150 ЗАТ'УСѢ (1) (cf. 642):	н ѿ ДѢШѢРТЬ. ДѢ НЕТР'БѢЖ.
ЗАТ'УРА:	ДѢМЕН'ЦА. (2)
ЗАУР'НИКЪ:	мѢЖЕКЪТѢРЮ (?).
ЗАУР'НИИ:	н ЧѢ ДѢ ДѢЖНИ'ЦА.
ЗАУЩІЮ:	дѢТ'ПЪ (ГЪРА):
1155 ЗАЩІТНИКЪ:	дѢЖРѢТѢРЮ ФѢЛОС'ІТѢРЮ (?).
ЗВЕНЮ:	ЗДЪРНѢСЬКЪ (?).
ЗВЕНІЩИ:	дѢ ЗДРѢЖНѢЖНИ. дѢ СЪНД. (?)
ЗВОНѢЦЪ:	н КЛОПОЦѢ.
р. 101 ЗВѢЩИКЪ: (3)	ВЕЗЕТѢСЪ.
1160 ЗВѢЖЪ:	СЪНЕТЪ.
ЗВѢЦІЮ, ЗВѢЦІЮ:	н ЗДРѢЖНѢСЬКЪ: СЪ.
ЗДАНІЕ, ЗДАНЪ (?).	н ЗНДІРѢ:
ЗДАТЕЛЪ:	н ЗНДИТѢРЮ:
ЗДѢ:	н ДНЧН.
1165 ЗДѢШНИИ:	н ЧѢ ДѢ ДНЧН:
ЗДѢ:	ш ДКОПЕРН.

(1) Articulele 1150—1169, adecă de la ЗАТ'УСѢ — ЗѢМАВДѢЛЪ, sînt scrise greşit înaintea altor două-deci şi anume înaintea articolului ЗАНЪ—ЗАТѢРЮ. Greşela se pöte explica prin schimbarea uneia în locul alteia a două foi consecutive din manuscriptul, ce a servit lui Mardarie, spre a-şi scrie întâia óră traducerea.

(2) Înaintea acestui cuvînt Mardarie scrisese ДН, dar l'a şters cu roşu.

(3) Berînda în Supplement scrie ЗВѢЗЧЫЖЪ. Cf. СВѢЗНИ.

зблєнічїє :	бр ^а (?) :
зблѣъ :	бродскъ цвстоѣскъ.
збмлєдѣлє :	лѣкржторю дє пѣмж. пѣгдрю.
1170 зѣпа, зѣх ^а о ^а : (1)	лпѣсѣ.
зѣпннѣтє :	лпѣдєкжторю :
зѣпннѣю :	лпѣдєкъ.
р. 102 зѣповѣдѣ :	порѣнжъ.
зѣповѣдѣю :	порѣчєскъ :
1175 зѣпрѣшѣю :	лгрозѣскъ (?) : ѡпрѣскъ.
зѣпрѣшѣнїє :	лгрознїрє (?) ѡпрнрє (2).
зѣпѣстїѣ :	брѣцѣрн.
зѣрєчєрїє (л. -нїє) :	фжгѣдшїрє : повжцїрє (?).
зѣрѣкъ :	токмїрє.
1180 зѣрѣнов дѣло :	лѣкрѣ дєпрнѣсѣ (?) .
зѣрѣ :	рѣзє.
зѣсѣѣтєствѣю (-дн-) :	мжтѣрнсѣскъ-мж.
зѣстжпѣю (-тѣ-) :	лпжрѣ. джѣтъ.
зѣстжплєнїє (-тѣ-) :	лпжрѣрє.
1185 зѣсѣпѣтнї :	л дѣстѣпѣ (?) .
зѣ сѣ, (:) зѣ сѣсє :	пѣтрѣ снїнє :
зѣтѣмѣю : (3)	дѣстѣпѣ.
зѣтѣрѣдѣнїє (-вєрд-) :	лѣтѣрїє :
р. 103 зѣтѣорѣ, (:) зѣклѣпѣ :	зѣкѣорѣ лѣклѣтє.
1190 зѣмлѣмѣрїє : нлн зѣмлє-	мжсѣра пѣмжтѣлѣнї :
мѣрѣствє : (4)	
зѣмлѣ сѣлѣтнїѣ :	пѣмжѣтъ сѣрѣ :
зѣмѣюсѣ : (5)	клѣтѣскъ-мж.
зѣмѣнїє :	зѣднїрє.

(1) Berinda: зѣхѣлѣ сѣнѣцѣ.—Veđi și nota de la 1150.

(2) Mardarie a scris acest articol ulțat de-asupra rîndului întăi al paginei.

(3) La Berinda se află зѣтѣмѣю, care însemnă *surgunesc*.

(4) Berinda scrie amîndouă cuvintele -сѣмѣ-.

(5) Cf. 1216.

^А ниж ^А и ^А те :	зидитѡрю.
1195 ^А з ^А ниж ^А и ^А тество :	зиди ^А ре. ф ^А д ^А черѣ.
	д ^А чещи ^А н л ^А ѡмн (1).
зиждѣ :	зидѣскѣ :
зи ^А м ^А д.	ѡрна : ф ^А ри ^А гѣ.
зи ^А аю	ка ^А скѣ :
зла ^А кѣ :	вер ^А дѣ ^А цѣ ^А ж : п ^А ж ^А и ^А ѡне.
1200 з ^А ла ^А тарю (1. -рѣ) :	зл ^А ж ^А т ^А арю.
з ^А ла ^А тница :	гл ^А л ^А беснѣ :
р. 104 з ^А ла ^А то :	д ^А ѡрь :
зна ^А мен ^А д ^А и :	се ^А мн ^А ѣ ^А зв.
зна ^А мен ^А аю :	се ^А мн ^А ѣ ^А зѣ.
1205 зна ^А мен ^А д ^А твен ^А и :	^А че ^А ма ^А се ^А на ^А с ^А а ^А ѣ ^А (п ^А е) ^А чел ^А ѡи. (?)
зна ^А мен ^А и ^А ѣ (з ^А на ^А -) :	се ^А мн ^А . се ^А на ^А ре (?)
зна ^А мен ^А д ^А тѣ :	се ^А на ^А ре (?)
зна ^А мен ^А ѡю :	се ^А не ^А зѣ.
з ^А о ^А д ^А ч ^А и :	зид ^А арю
1210 з ^А ра ^А кѣ :	к ^А и ^А ф ^А а ^А цѣ.
з ^А ри :	ка ^А ѡтѣ ^А ж. в ^А ѡзи. со ^А ко ^А тѣ ^А ще (?)
	прив ^А ѣще.
з ^А р ^А и :	че ^А че ^А в ^А ѣ ^А дѣ. че ^А че ^А п ^А ж ^А ѣще (?)
	прив ^А ѣще.
з ^А р ^А и ^А хѣ :	к ^А ж ^А ѡта. пр ^А ив ^А ѣ. сѣ ^А м ^А ир ^А а (?)
р. 105 з ^А р ^А ѣ ^А лѣ :	к ^А ѡпѣ :
1215 з ^А р ^А ѣ ^А ни ^А ѣ :	пр ^А ив ^А ѣре. в ^А ед ^А ѣрс.
з ^А и ^А б ^А аю ^А сѣ :	кл ^А ж ^А тѣ ^А скѣ ^А -м ^А ж.
з ^А е ^А ѡ :	и ^А зв ^А ѡ :
*з ^А а ^А р ^А ѣ ^А л :	та ^А бл ^А и ^А це.
*з ^А а ^А х ^А а ^А р ^А ѣ ^А л :	д ^А д ^А ѡ ^А чере ^А д ^А м ^А и ^А те ^А дѣ (sa ^А и ^А a ^А lu ^А i)
	д ^А ѡне ^А зв ^А ѣ.
1220 *з ^А е ^А ф ^А ѣ ^А рь :	в ^А ж ^А и ^А тѣ ^А дѣ ^А сп ^А ре ^А д ^А п ^А ѣ ^А (,) д ^А ѡт ^А рѣ ^А (?)

(1) Cetesce ф^Ад^Ачерѣ д^Ачещи^Ан л^Аѡмн.

ဒဏ်ပိတ်ပင် :

тѢНѢРѢ. ꙗ̑ кѢРѢ СѢНТЬ ТѢНѢРН. (1)

р. 106 Н: сжю: (2)

WH.

при джнсв.

кѣ шн̄ (mai bine cǎci).

ЖЭГ.

НГО (л. НГОТЪ):

ПІСЛІЦЕЛБ. (3)

Ангралнцв:

ЛОКЪ ДЕ ЖОКЪ: (?)

Идеже.

ЗНАЕ.

1230 ИЖДЕНЪ:

ΒΟΥ ΓΟΝΗ.

(1) Aceste cinci cuvinte românești nu se țin, cum s'ar păre, de articolul 1221; căci în Berinda cetim numai atât: «Звѣдає, зрѣ Жинопѣсецъ»; iar vorba din urmă, la care ne îndreptăm, nu se află trecută în lexiconul lui ca vorbă slavonă, ci este numai traducerea pe rusește a slaviceilor жинопѣсецъ, жинопѣсатеа. Să nu fie ôre acele cinci cuvinte traducerea cu totul greșită a

articolului următor din Berinda: «Зѡдѡмъ ѣи знаишъ немнѡхъ, нѡ ѣи крѣгахъ немнѡхъ ѣдѡчмѡхъ», adică *зѡдѡмъ, cele două-spre-dece semne ceresci, ce sînt pe cele două-spre-dece cicluri ceresci?* Întîia cauză a relei traduceri a putut fi idea extraordinară a lui Berinda, că cele două-spre-dece semne ale zodiacului s'ar fi aflînd pe două-spre-dece cicluri ceresci, nu pe unul, cum se credea în de obşte. Altă pricină a încurcăturii cu *turnurile* va mai fi fost înţelesul, ca să dîc aşă figurat, ce Mardarie da vorbeii slavice *крѣга*, adică de *rădîndime* în genere, însuşire ce nu lipseşte turnurilor.

Veđi în Berinda articolul: «Тѣрѣ: ѿтверже, алы крѣзъ есѣрѣ нѣа», în locul
căruia la Mardarie cetim: «тѣрѣ: *tărie, sau rătunzirea cerului.*» La
aceiași rezultat va mai fi contribuit și sensul de *tărie, întăritură*, ce
avea expresia *turn* în capul Olténului Mardarie și dovadă despre aceșta
e articolul: «тѣрѣжъ: *culă sau turn.*», ce corespunde articolului: «Тѣрѣжъ.

ТЪРЪАЛНА: Търма. БѢ: АѢ (v. 22). вєжѡ. Гєѣ. ѡ: din Berinda. Iar tranziția de la *tăria, bolta, rătundimea* cerului la a turnurilor și deci la înseși *turnurile*, nu e prea grea de făcut. — Cuvântul *сѡа* sa u altul, care va fi fost obiectul articolului, a trebuit să fie uitat la prescris.

(2) Adecă *conjunctie*.

(3) Acest articol uitate e scris de-asupra rindului întâi al paginii.

Digitized by Google

р. 108 ^ѣ ИЗВѢТІЕ СЛОВО ^ѣ (словеса)	мжѣстриѣ сѣѣ дезво ^ѣ лбере де
^а ИЗВѢСТЕО :	^н кѣвѣте :
1255 ^а ИЗВОЛѢНІЕ :	ИЗВОДѢРЕ (?).
^а ИЗВОЛАЮ :	вртѣре. воѣ. (л. воѣ).
^а ИЗВѢСТЕОВАНІЕ :	вою.
^ѣ ИЗВѢСТВО : ПѢВНО ^{ст} (л. пѣвно	ѣдеврѣре.
са in B.) :	^т ѣдеврѣд (л. -ѣре).
^а ИЗВѢСТВЮ :	ѣдеврѣзѣ :
1260 ^а ИЗВѢСТІЮСА,	ѣдеврѣзѣ-мж ѣшѣ цѣѣ. (?)
^м ИЗВѢСТІХОСА :	^м ѣдеврѣрта (?). ^ж мно (1)
^а ИЗВѢСТНОЕ :	^т че ѣ ѣдеврѣд.
^а ИЗВѢСТНО :	^т ѣдеврѣд.
^а ИЗВѢСТНЫИ :	^а че ѣдеврѣд.
1265 ^а ИЗВѢТЪ :	вѣнж прѣче.
р. 109 ^т ИЗВѢТОВАНІЕ :	бжѣре де вѣнж.
^т ИЗВѢ ТВОРИ :	фѣче-ши вѣнж (2).
^а ИЗВѢЩЕНІЕ :	^ѣ ма ѣдеврѣратж (?) ѣдеврѣре.
^а ИЗВѢЩЕВАЮСА (Mikl. Ac.-ца-) :	^н ѣкрѣднѣзѣ-мж. ѣдеврѣзѣ-мж.
1270 ^а ИЗГНАНІЕ :	гонѣре.
^а ИЗГРѢКИ :	поздѣрѣн.
^а ИЗЛІШЕ (-шше) : воше :	^ѣ ма прѣ де ^ѣ ѣпра. ^ѣ ма ^{ѣт} мѣ.
^а ИЗЛІВАНІЦА :	нѣрѣкѣ.
^а ИЗЛІШНЕ ПОПЕЧІТЕННЫИ :	^а чѣла че-н май ^ѣ мѣтъ (de cât
	trebue) грѣжѣлѣ.

(1) Acest множ(ественнаго числа), *de numărul imnulit*, e adaus de Mardarie.

(2) Acest articol e scris și de-asupra rîndului întăi al paginei, cu deosebire numai că ^ттвори e despărțit de ^ѣизѣт și are accentul pe ѣ, ca și în Berinda. Mardarie, neobservând, se pare, că intervertise ordinea celor două articule următoare, creșu că a uitat No. 1269 și vră să-l scrie de-asupra paginei, dar în locu-î, din greșelă, a repețit No. 1267.

1275	нзлішнїй:	ч ^а д ^е прїс ^т осї ма пр ^ѣ д ^ѣ сѣпра.
	нзлішестѣо :	прїс ^ѣ осїрѣ ржмжшїцѣ (1) (?).
р. 110	нзлішїѣ:	ма пр ^ѣ д ^ѣ сѣпра, д ^ѣ не-ѣтрѣбѣж (1. д ^ѣ не-ѣтрѣбѣж).
	нзмнї:	м ^а . ско ^а ѣтѣ. (?)
	нзмѣна рызь (1. рї-):	ѣ скїѣ д ^ѣ х ^ѣ днѣ.
1280	нзмѣнѣюсѣ:	скїѣѣ-мж. слобозѣскѣ-мж.
	нзмѣна:	скїѣѣ.
	нзнѣмагѣю:	слжѣскѣ. ѣѣ.
	нзнѣмого:	слжѣскѣ-мѣ (1. мж): мжнїю-мж.
	нзнїцѣю:	прївѣскѣ (?).
1285	нзнѣрѣнїѣ:	кетѣмѣлж.
	нзнѣрѣю:	кетѣскѣ. стѣкѣ (пѣтрѣѣ)
	нзобнїлїѣ:	дн дѣстѣ: богѣцїѣ:
	нзобнїнїѣ:	чѣла (чѣ) ѣрѣ дн дѣстѣ, дѣнн (?).
	нзоблнчѣю:	вѣдѣскѣ. дѣѣ дѣ фѣцѣ.
1290	нзоблнчїѣ (-чѣнїѣ):	ѣфжцншѣрѣ (?). рѣшннѣрѣ.
р. 111	нзѣбѣрѣжѣнїѣ:	ѣкнпѣїрѣ.
	нзрѣдѣнїѣ:	ѣлѣсѣ:
	нзрн(но)ѣѣнїѣ:	сѣрѣпѣѣѣ (?):
	нзрѣднѣ:	ѣлѣѣѣѣѣѣ:
1295	нзрѣннїѣ:	чѣ ѣлѣсѣ.
	нзрѣнѣ:	мѣѣ ѣлѣсѣ:
	нзсѣкѣю:	(мж) ѣсѣѣ сѣѣ.
	нзѣмлѣнїѣ:	ѣшїрѣ дн мїтѣ.
	нзѣмѣлѣ:	ѣшї дн мїтѣ:

(1) Acest articol e scris și de-asupra rindului întâi al paginei următoare, cu deosebire că ultimul cuvint are -мж- și e despărțit de cel precedent prin un punct.

1300 ^и измѣнѣ :	непричѣперѣ (?).
^и измлаю :	^ц сплю. ^и ско ^и ди ^и мѣтѣ.
^и измѣнителѣ (1) ^и ѡпотреблаю.	дѣве фѣкъ :
^и измѣлаю : (1)	^т иже ^т де ^т то (?)
р. 112 ^и измѣщни :	май (?) дѣлѣсь.
1305 ^и измѣщество :	^и ма ^и дѣлѣтѣрѣ. ^и маи ^и прѣ ^и сѣсь (?).
^и икуна. ^и ѡбрѣзъ :	^и икуна. ^и кѣ.
^и икуни :	икунарю.
^и икунописанѣ :	скрѣтѣрѣ (?) ^и де ^и икуна. ^и згравѣ.
^и икунѣ кѣна :	кѣлѣтѣрѣ ^и де ^и вѣ.
1310 ^и имамѣ (1. ^и имамѣ) :	дѣмъ :
^и иматѣ (1. ^и иматѣ) :	дѣрѣ :
^и имелѣннѣ :	^и призѣтѣрѣ ^и де ^и пасѣри
^и именитѣй :	^и че ^и нѣмѣи ^и че ^и цѣѣ.
^и именованѣ :	^и нѣмѣирѣ. ^и кѣмѣдѣ.
1315 ^и имѣнство (1. ^и имѣнс -),	^и крѣскѣ (,) ^и ѡбѣчѣ. (?)
^и иство : (2).	
^и имовѣтѣ :	дѣвѣтѣ.
+ ^и иѣ,	лѣѣ,
р. 113 ^и имѣнѣ.	дѣвѣтѣ.
^и имѣнѣилѣѣѣ :	ѡбѣтѣрѣ ^и де ^и дѣвѣцѣѣ :
1320 ^и имѣю :	дѣмъ.
^и имѣй (Имѣй).	^и че ^и че ^и дѣрѣ.
^и имѣ	нѣмѣ.
^и имѣю ^и мѣ ^и тѣка :	дѣ-мѣ ^и грѣѣ (,) ^и мѣнѣ-сѣ ^и прѣ ^и мѣнѣ :
^и инакѣ :	дѣтрѣдѣтѣ ^и ки :
1325 ^и иногдѣ :	сѣбѣ ^и спѣтѣ. ^и и ^и сѣдѣ, ^и дѣ. (?)
^и инокъ (1. ^и инокъ) :	кѣлѣгѣрѣ : ^и сѣнѣѣ.

(1) Berinda Измѣнитѣ, Измѣлаю.

(2) Berinda pune întâiu pe Имство.

и́но́къ дѣѣи:	кѣлѣ́гъ (?) сѣлѣ́тъ:
и́ноки́нѣ:	кѣлѣ́гърица.
и́но́чьство (-че-):	кѣлѣ́гъри́е:
1330 и́йно дѣ́но (л. и́но-):	ѣ́тръ сѣ́лѣ́: дѣ́прѣ́нж.
и́нодѣ́ннѣй:	че́ че́ ѣ́тръ кѣ́ѣ.
и́ноколѣ́ннѣй:	че́ дѣ́тра́тъ нѣ́
р. 114 и́ноуѣ́рѣ́но (-оу-):	ѣ́тра́тъ кѣ́.
и́ноплѣ́мѣ́нни (-мѣ-):	дѣ́.ѣ́тра́тъжъ ца́ржъ
	дѣ́тра́тъ нѣ́мѣ́.
1335 и́скидѣ́тсѣ́: (1)	сѣ́ вѣ́рсѣ́ (?):
и́ночѣ́дѣ́й (1): и́ѣ́(дѣ́)но́уѣ́-	ѣ́нѣ́ нѣ́жсѣ́.
нѣ́й (-рѣ́-):	
и́норо́бъ: (1)	ѣ́нѣ́ ко́рнѣ́ (?).
и́скрѣ́. (2) (: вѣ́нѣ́):	ѣ́проѣ́пѣ́:
и́сконѣ́ (-ко́ни).	дѣ́нѣ́пѣ́тъ.
1340 и́скѣ́пъ (subst.):	рѣ́жсѣ́пѣ́рѣ́:
и́скѣ́плѣ́нѣ́:	рѣ́жсѣ́пѣ́рѣ́рѣ́.
и́скѣ́сѣ́:	и́спѣ́тъ.
и́скѣ́са вѣ́дѣ́та (-тѣ́дѣ́): (3)	ѣ́ѣ́ лѣ́мѣ́рѣ́.
и́скѣ́сѣ́:	и́спѣ́тъѣ́ѣ́. ѣ́дѣ́вѣ́рѣ́ѣ́жъ.
1345 и́скѣ́сѣ́тъ:	и́спѣ́тъѣ́ѣ́рѣ́.
р. 115 и́скѣ́сно:	и́скѣ́сѣ́. кѣ́ ѣ́ѣ́ѣ́ѣ́.
и́скрѣ́нѣ́й: вѣ́нѣ́нѣ́:	ѣ́проѣ́пѣ́ѣ́ вѣ́ѣ́нѣ́.
и́скѣ́снѣ́й:	че́ и́скѣ́сѣ́. че́ ѣ́ѣ́ѣ́ѣ́.
и́скѣ́ство:	ѣ́ѣ́ѣ́ѣ́ѣ́. ѣ́ѣ́ѣ́ѣ́ѣ́ѣ́.
1350 и́скѣ́шѣ́ю:	и́спѣ́тъѣ́сѣ́.
и́скѣ́шѣ́нѣ́:	и́спѣ́тъѣ́рѣ́.

(1) Aceste trei articule aici invers înşirate sînt în Berinda puse după ordinea alfabetică.

(2) Mikl. şi Ac. искрѣ́.

(3) Mikl. «искѣ́са f. aurum purum -вѣ́дѣ́дѣ́ ber. error fortasse. cf. искѣ́сѣ́».

Исповѣданіе:	Исповѣдирѣ. спѣнѣрѣ.
Испасаю: ѿтрагы (1)	
Испрѣва (-перѣва):	И ДНТѣю.
1355 Испираю:	спѣль бѣі (1. бѣі), мѣ.
Исповѣдаю:	мѣцѣмѣскъ (?). Исповѣдѣскъ. спѣю.
Исповѣдаютисѣ ѿчѣ (=ѿтѣ)чѣ):	мѣцѣмѣскъ (?) цѣѣ пѣринтѣ.
р. 116 Исповѣдѣмѣ:	Дѣпѣ дѣвѣжрѣ.
Исплѣнѣніе (-полн-):	ѣплѣрѣ.
1360 Исполінь: гѣганѣть:	ѡмѣ мѣрѣ.
Испорѣбникъ (1. -рѣ-):	кнѣзѣшѣ.
Испорѣчаюсѣ:	кнѣзѣшѣскѣ-мѣ.
Исправленіе:	ѣдѣрѣптѣрѣ. Испрѣжѣрѣ.
Исповѣдантѣсѣ:	ѣкнѣнѣци-вѣ (?)
1365 Исправляю:	Испрѣжѣскъ (?). ѣдѣрѣстѣзѣ.
Испрѣжѣнѣю:	дѣшѣрѣтѣзѣ.
Испрѣтѣаюсѣ:	мѣ сѣѣскъ.
Испытѣніе: Истѣзѣніе (-зѣ-):	Испнтѣрѣ. ѣтрѣдѣрѣ.
Испытѣю:	Испытѣскъ. ѣтрѣ.
1370 Иссѣникъ:	мѣтѣ. рѣбѣ: (?)
р. 117 Иставаю:	топѣскъ:
Истаѣваю:	немѣощѣскъ. топѣскъ.
Истѣсѣ:	шѣлѣлѣ:
Истинна:	дѣвѣбѣрѣнѣчѣнѣ.

(1) Vorba ѿтрагы e scrisă la mijlocul rîndului, cu inițială négră, ca mai tóte cuvintele slavice cari nu-s la începutul vr'unui articol, și fără pun-tuație la sfîrșit. Cetitorul ar puté fi ispitit să vadă într'insa pe româ-nescul *i-o trag*. Pare însă mai curînd a fi un rest confus al primelor două silabe din expresia figurat-explicativă maloruséscă *вытра(ва)лю*, típă-rite în același rînd, pe când cea-laltă parte, adecă *ва(ва)лю*, e abîă la sfîrșitul celui următor, cu parentesă înainte. *Испасаю* însemnéză, după Miklosich, «*depassco*» = *pasc* (*fac să pască*) și nu se află în *Lexiconul* Academiei rusesci nici în cel *trilinguic* din 1704. În Berînda cetim: *Испасаю*: *выпѣсѣю*, *Исхѣ* кѣ. *вытра(ва)лю*. Se vede dar că Mardarie n'a înțeles sensul cuvîn-tului și ast-fel a lăsat articolul neterminat.

(1) Propoziția acesta nu e în Berinda, e deci citată și tradusă de Mar-darie după *Biblie*, Exod 21:26, prin urmare din cap. indicat de Berinda. Ac. scrie verbul -таѣ-.

(1) Mardarie a scris acest articol în același rînd cu cel precedent.
(2) În Berinda acest cuvînt e pus la locul cuvenit.

(I).

р. 122 Іже :	ка́реле. ѿ ^и днствѣнаго чѣсла ^ж мѣ.
1430 *іѡрен (Іерей): сѣвѣнникъ (= свѣщ-):	пѣпа.
*іѡродѣй.	сѣ ^и нци дѣ ^т ла дѣ ^м нвезѣѣ.
*іс. сотірь, сѣсъ (Мк. спасах):	мѣ ^и тѣнторю.
*іѡстъ (Іѣстъ):	дѣрѣпть :
*іпподрѣмѣ (В. dă întâiū forma -мѣ):	ло о ^к нде кѣрж кѣнѣ ши дѣ ^к ѣргж кѣрѣцѣлѣ.
1435 *іѡвъ: †	крѣ ^ѣ тѣ. ѡ ^ѣ нторю дѣ дѣ ^ѣ мнвезѣѣ.(?)
*іѡсѣף: †	ѣ ^ѣ мѣцѣрѣ дѣ ^ѣ дѣѣѣрѣ.
*іктѣрь:	гѣ ^ѣ ннѣрѣ ^ѣ бѣ ^ѣ дѣлѣ.
*іѡ(д)нікѣй:	пѣ ^и ли дѣ бѣ ^и нжѣтѣ ^ѣ (?).
*іѡдннѣ: †	бѣ ^и нжѣтѣ ^ѣ дѣ ^ѣ нѣлѣ ^ѣ . мѣ ^ѣ тѣнѣ ^ѣ . (?)
1440 *історіа:	пѣ ^ѣ вѣствѣ. дѣ ^ѣ бѣжѣрѣ ^ѣ (?).
р. 123	

(K).

Кажѣнникъ:	ѣ ^ѣ скопѣтъ. фѣ ^ѣ дѣмѣ.
казѣтѣлъ:	дѣ ^ѣ ска. спѣ ^ѣ нторю.
казнѣтѣ:	кѣ ^ѣ зннѣторю.
кѣ ^ѣ ковѣй (-ѣ):	ѣ ^ѣ чѣ кѣ ^ѣ пѣ.
1445 кѣ ^ѣ кѣ:	кѣ ^ѣ ѣмѣ.
калѣнѣ:	ѣ ^ѣ тѣннѣрѣ.
р. 124 кѣ ^ѣ лъ:	лѣ ^ѣ . тѣ ^ѣ нна.
камѣра:	кѣ ^ѣ мѣрѣ (?).
калѣмѣнѣ:	пѣ ^ѣ дѣтра.

- (1) ^{РТС} ГДѢ, ДААЕКО ^и ДЕНА с'ау адаус, дупă Berînda, маі în urmă ^и cu li-
tere plecate ; ДААЕКО e scris pe margine, înainte de КАМІУ.
- (2) Miklosich км-.
- (3) Din greșelă pus aici, în loc de a fi în rîndul precedent, ca în Be-
rînda.
- (4) Berînda -іа.

- р. 126 клопотѣѡникъ : (1):
 клоѣсненъ : ^мхрѣ.
 клоѣснома :
 клѣтъ :
 1480 кляѡса :
 ключаѣмѡ.
 ключаѣтса :
 ключаѣмый :
 ключаѡса :
 1485 клѣпина (-и):
 клѣпѣшь :
 книгѡчѣй :
^жкниѣникъ :
 кнѣза :
 1490 кѣбѣз (кѡ-).
 р. 127 кѡбѣ :
 коварство :
 коварень :
^ѣковармѣди :
 1495 кова желѣза :
 коѡникъ :
 коѡчѣвъ (1. -гѣ):
 кѡбѣ :
 кѡбѣ страѣнь (-ѡс-):
 1500 кѡжа (:) скѡра :
 кѣждѡ (кѡ-): (?)
 кѡжѣ (?) :
 кѣзнь (кѡ-):
- фѣкѣторю дѣ трѣѡраѡ.
 шкѡпѣ.
^ѣкѣ чѣ слѣѣ.
 кѣмѣра. чѣлѣрю.
^ѣкѣ. ѣпѣ.
 дѣ трѣѣѣ.
^мѣтѣплѣ-сѣ
^ѣчѣ дѣ трѣѣѣ
^мѣтѣплѣѡѡ-мѣ
^млѣнь стрѣѣ.
^{м ѣ ѣ}лѣнѣ (?) мѣдѣлѣѣѣ.
^ѣкѣтѣлѣрю. скрѣнтѡ
^ѣкѣтѣлѣрю.
 дѡмнѣ.
 гѣлѣтѣ. мѣсѣра.
^ѣпѣзмѣ (?). хѣкѣѣѣѣ.
^{ѣ ѣ ѣ}мѣѣѣѣ мѣѣѣтрѣѣ. (?)
 мѣѣѣтрѣ. (?)
^ѣфѣѣ дѣ ѣрѣмѣ.
^ѣфѣѣ дѣ фѣѣрѣ.
 сѣѣѣдѣторю.
^ѣкѣрѣѣѣ. трѡ рѣкѣѣ.
 кѣрѣ.
^ѣдѣ чѣ лѣтѣрѣ.
 коѣѣѣ (?) пѣлѣѣ.
 фѣѣѣѣ кѣрѣлѣ.
 пѣлѣѣѣѣѣѣ.
^{ѣ ѣ ѣ}мѣѣѣѣѣ. ѣн хѣкѣѣѣѣѣ

(1) Miklosich клопототворникъ homo molestus ber.

- (1) Berînda numai cu accentul al doilea.
- (2) Berînda $\kappa\sigma$ - amîndouë cuvintele.
- (3) Berînda $\kappa\acute{o}\rho\mu$ amîndouë vorbele.

р. 130 кóрнь :	крѣнь.
крѣчѣй, желѣза: (1)	ѡдѣръ прѣ фѣрѣ.
1535 корыість :	дѡбѣждѣ. дѣвѣцѣи (?) (лѣст-
	вица Scara): с ѡ.
кóскѣный :	чѣ чѣвѣрь.
кѣснѣнїе : (2)	зѣбѣвѣрь.
кѣснѣ : (3)	коу зѣбѣвѣ.
кѣснодѣльчннѣй : (3)	чѣ дѣмѣстї (л. дп-) лѣ лѣбѣ
1540 гѣгнѣннѣй : (4)	чѣ гѣнѣдѣвѣ.
кѣснѣ (ко-) :	зѣбѣвѣсѣ-мѣ.
кóтѣ :	+ мѣцѣ (5) дѣ корѣбѣ
кóторѣ :	сѡдѣрѣ.
кóторѣсѣ :	чѣрѣтѣ-мѣ :
1545 кóхѣ :	ѡдѣрѣнѣкѣрю ѡ кѣрѣлѣ лѣкѣсѣсѣ
	ѡдѣрѣнѣчнѣлѣ :
р. 131 кóшннѣ :	кóшннѣ.
кóщѣннѣ :	мѣсѣкѣрѣчѣ. глѣмѣ.
кóщѣнѣствѣ :	глѣмѣирѣ, мѣсѣкѣрѣчѣнѣ.
кóщѣнѣствѣю :	глѣмѣсѣсѣ.
1550 кѣдѣсѣ :	ѡдѣрѣмѣкѣтѣрю :
кѣмѣирѣ :	дѣдѣлѣ.
кѣплѣ :	нѣгѣцѣтѣрѣ. сѣнѣбѣ :
кѣпно :	ѡпрѣдѣнѣ.
кѣрѣ :	пѣю. пѣсѣрѣ.
1555 кѣца :	кóлнѣнѣцѣ (maї bine кóлнѣсѣ) :
кѣпѣсѣлѣ : (6)	хѣлѣсѣсѣ.
кѣпѣлнѣцѣ :	трѣгѣ.

(1) Berinda кóрчѣй ж.

(2) Berinda кѣ.

(3) Berinda кѣ.

(4) Mardarie a scris acest articol la un loc cu cel precedent.

(5) Acest cuvânt fusese întâi scris cu andreaua, ceva mai la stânga și mai jos.

(6) Mardarie îl scrie, ca cum ar fi două vorbe.

- (1) Cele patru vorbe din urmă-s adause de Mardarie.
- (2) Berinda -la.
- (3) " e făcut din e.

кроторымъ : (1)	сѣбѣ ^л . лѣв ^т і. ѡі: крѣтіца.
крѣтокъ :	блѣндѣ:
р. 124 крѣтость :	блѣндѣце.
1590 крѣцѣ (кро-):	вою .блѣнзи. бѣі ^т ѡѣ.
крѣждѣю :	болѣскъ:
крѣчинѣ :	гѣѣѣрѣ. трѣѣѣ.
крѣчіна :	.блѣндѣрѣ кѣ трѣѣѣ:
крѣчинѣюсѣ :	.блѣѣѣѣ-мѣ.
1595 крѣпкій :	чѣ тѣрѣ.
крѣпость :	тѣрѣ:
крѣомъ (-омъ):	мѣі мѣіть (,) дѣчіа.
крѣо :	чіне.
*карѣлікъ :	карѣлѣ крѣдѣ, .блѣ ѣ сѣѣѣрѣ.
1600 *капикларъ : (2)	вѣта дѣ тѣнице.
*каркинъ :	рѣкъ.
*кассітеръ :	кѣснѣрѣю :
р. 135 *катакасіа :	ѣкѣперѣшъ (?).
*катапетѣсма (-тѣс-): (3)	зѣѣѣсѣ :
1605 *кінесъ :	дѣѣѣ.
*кі(н)ѣѣѣ : (4)	вѣіѣѣ дѣѣѣѣѣ.
*кімѣѣѣ : (5)	клѣпѣ (?):
*киѣѣ :	пѣіѣтрѣ (maî bine stâncă).
*клѣѣѣѣѣ :	кѣмѣѣѣѣѣ :
1610 *кѣѣѣѣ :	сѣѣѣѣ дѣѣѣѣѣ. (?)
*кѣѣѣѣѣ : (6)	скрѣіѣѣѣѣѣ : лѣѣѣѣ (?)
*кѣѣѣѣѣ	дѣі гѣѣѣѣѣ.

(1) Berinda -ѣѣ, Miklosich крѣторѣѣѣ talpa. Lev. 11: 30.

(2) Se maî găsește în Miklosich -ѣѣѣ. E corupt din «clavicularius».

(3) ѣ se explică prin influența limbii române.

(4) Berinda кнѣѣѣѣѣѣѣ.

(5) Berinda кѣѣѣѣѣѣѣ.

(6) Berinda кѣѣѣѣѣѣѣ. Silaba ró de la sfârșitul rîndului s'a adaus maî în urmă.

*корѣдѣрь: (1)	ѡрѣзь (?). (2)
*корѣдѣдра:	дѣ ѡрѣзь (?). ѡсх ^А ѡ ѡі.
1615 *коѣдакоѣнь: (3)	скѣртѣрь.
*кѣстоѣда:	печѣте (?). стрѣже.
*космѣнь: (4)	мѣръ ^ѡ цѣра ^ѡ (?).
р. 136 *крѣви, капѣста:	вѣръзе (ѡ).
*кѣвникѣлѣрѣй:	постѣлѣникѣ.
1620 *кѣшѣнь:	корѣнѣ (?).
*кѣпѣль:	стоѣъ (?).
*кѣпѣль:	лѣкъ. скѣдѣтърѣ (6).
**кодимѣта (cf. lat. <i>condimenta</i>):	пѣтрѣнѣжею (?).
*кѣстѣтѣнь:	тѣрь:
1625 **кѣпрѣ:	мѣрѣрю (?).
**космѣтъ:	флѣкѣ (?).

Л.

р. 137 Лѣнѣ:	лѣтрѣрь:
лѣдѣнь (-лѣ):	кѣдѣрь (?).
лѣдѣ:	лѣнѣрь.
1630 лѣнѣта:	фѣца (?). ѡ пѣрѣ дѣ ѡбѣра фѣче.
лѣнѣ:	кѣпрѣѡра (?).
лѣнѣ:	+ кѣпрѣѡр' (?). (7)
лѣскѣнѣ:	шѣтѣлѣрь.

(1) Cetesce -арѣ.

(2) Berinda citéză ѡсх^А ѡ ѡ. лѣ. ч. ѡ. ѡ.

(3) Berinda scrie конѣкоѣнѣ и-l pune între cele două articule precedente. Miklosich traduce «brevis hymnus.»

(4) Cetesce кѣсѣмѣнѣ сѣ Berinda etc.

(5) Mardarie greşesce, când pune крѣви^М după капѣста. El ar fi tradus mai bine prin singularul мѣръж. Se pôte ca finala н а lui крѣви^М сѣ-l fi făcut a crede că are de a face cu un plural.

(6) Mai bine scăldătóre, adecă *vas de scăldut*.

(7) Cuvintul a fost scris mai întâi cu andreaua.

- (1) Berinda -*cpɬɬ*- și numai cu un accent, cum scrie el și următoarele două vorbe.
- (2) Mikl. *ΛΛεχ*.
- (3) Berinda scrie prima silabă cu *ε* sau *έ*, Mikl. cu *Λ*, ba în prima vorbă și -*ɾɬ*-.
- (4) Berinda *Λμένεε*.

ликѹю :	джнцѣскъ.
лихѹа :	камажтж ѡснпрѣлж.
1660 лихѹймѣнѣв :	^н стрисоарѣ дѣ ѡвѣцѣе. къ лжкомѣе.
лихѹймѣць :	кжмжтѣрю :
^м лихѹиство :	кжмжтѣрѣе.
лихѹслобѣе :	брѣфѣлѣ (1) :
лицѣ (лицѣ) :	фѣцѣ.
1665 лицѣмѣрѣе ; лицѣпрѣлѣтѣе :	фѣцѣрѣе.
лицѣмѣрнѣй :	^а чѣ фжцѣрннѣкъ.
лицѣмѣрствѣю :	фжцѣрѣскъ.
р. 140 лицѣ ѡбнновѣнѣв :	сфѣлѣлж фѣцѣ.
лишѣсмѣѣ (-ѣ) :	липѣсѣрѣе :
1670 лишѣюсмѣ :	липѣсѣскѣ-мж. (2)
лишѣнѣв :	липѣсѣрѣе :
лишѣнѣ :	липѣсѣйтѣ :
лишѣшѣ :	^з мѣ къ ѡснпрж.
^ш ^т лишѣ ѣма : (3)	^з мѣ къ ѡснпрж ѣрѣ.
1675 лишѣшѣй :	^а ^ѣ ^а ^з чѣ ѡлѣ чѣ мѣ дѣ присѣсѣй.
лишѣшѣй :	^н ^т печѣнѣрѣе : лѣвѣгѣ. ѡѣ.
лѣвѣшѣнѣе : цѣловѣнѣе :	сжрѣстѣрѣе.
лѣвѣшѣю, лѣвѣжѣ.	сжрѣтѣ. ѡтрѣбѣ (?) дѣ сжнжтѣтѣе.
лѣжѣ (лжѣ) :	мннчѣюна.
1680 лѣжѣснѣ :	згѣжѣ.
лѣжѣ (лѣжѣ) :	вѣнѣцѣ.
р. 141 лѣжѣ (лѣ-),	кѣтѣ.
лѣннѣ :	ѡнѣцѣрѣцѣ (?).
лѣнѣнѣ :	^а ^н пѣѡлѣ, брѣцѣе. сѣнѣжѣ ѣнѣжѣкѣе.

(1) Acest articol mai fusese odată scris după лихѹа, dar cuvintul slavon cu două accente.

(2) Acest articol e scris și de-asupra paginei cu litere mai mici și fără semnul ', dar e tăiat.

(3) Berînda лишшѣй.

- 1685 лѣтъѣи: рѣспитѣри.
лѣдѣ: невѣ.
лѣдѣчїй: чѣ чѣ сѣ невѣнѣще (?).
лѣжѣнїе: невѣнїре (?).
лѣждѣ (лѣждѣ): невѣнѣскѣ (?).
1690 лѣкѣ: чѣснѣкѣ: (1) ѣстѣрѣю.
лѣ червѣнѣнїй: (1) цѣвѣлѣ чѣпл.
лѣкѣ: (2) ѣрѣкѣлѣ.
лѣкѣвно (2) ѣвѣхѣжѣ: ѣбѣлѣ кѣ хѣлѣшѣгѣ.
лѣкѣнѣство: (2) хѣклѣшѣгѣ.
1695 лѣкѣвѣнїй: (2) чѣ хѣклѣнѣнї:
лѣнѣ: мѣцѣ (=мѣсѣцѣ): лѣнѣ.
р. 142 лѣнѣнѣнїсѣ: лѣнѣтѣкѣ.
лѣчѣше, (:) лѣпѣше. нѣлѣпѣше мѣ бїнѣ.
лѣшїй (-нїй), (:) лѣпшїй: чѣ (?) мѣн бѣнѣ.
1700 лѣшѣю: прѣ чѣ (?) мѣн бѣнѣж. сѣлѣ мѣн
дѣ чї(н)стѣ (,) фѣрѣмѣ (?).
лѣша (Mikl. лѣ-): фѣше: ѣзѣкѣ. лѣдѣ.
лѣшѣнїе: ѣшѣлѣре.
лѣстѣ: нѣлѣпѣ (?).
лѣстѣ: фѣлѣ фѣрѣзѣ.
1705 лѣкѣвѣнїи: ѣлѣкѣн.
лѣнїнѣво: прѣ ѣ (л. прѣ) лѣнїнѣ.
лѣнѣнѣ: лѣнѣнѣ.
лѣпо: фѣрѣмѣ. кѣдѣ-сѣ.
лѣпо бѣ: сѣ кѣдѣ:
1710 лѣпо ѣстѣ: кѣдѣ-сѣ.
р. 143 лѣпѣнѣ: фѣрѣсѣцѣ.

(1) In Berinda aceste două articule sînt cuprinse într'unul. El scrie чѣсно.
(2) Mikl. лѣ-.

лѣпѣтныѣ (=лѣпѣтныѣ):	чѣ ^а ѿфрѣсвѣцѣ ^{м т} .
лѣпый:	чѣ ^а фрѣмѣ ^е .
лѣствница:	скѣра.
1715 лѣсы:	пѣдѣри.
лѣто:	дѣнѣ.
лѣтъ ѣсть:	лѣсне (?) ѣсте:
лѣ ^х .	пѣжѣше. рѣзвѣоре.
лѣча, лѣковѣнїе:	лѣкѣше.
1720 лѣбовѣ (-ѣ):	дрѣгѣсте. мѣлѣ.
лѣбѣте:	ѿтрѣбѣре. ѣбѣнїи;
лѣбѣте:	порѣчѣше ѣбѣнїи.
лѣбѣмый:	чѣ ѣбѣтъ:
лѣбѣ: (1)	вѣри. сѣс.
1725 лѣбѣдѣнїе: (2)	кѣрѣе.
р. 144 лѣбѣдѣйствовѣша:	кѣрѣири.
лѣбѣдѣйчїиѣ: (3)	копѣ. фѣчѣ дѣ ѿ кѣрѣе фѣкѣтъ.
лѣбѣмѣнїе:	ѣбѣре дѣ дѣвѣце.
лѣбѣмѣръ: (4)	ѣбѣторѣ дѣ ѿцѣ(вѣ)ѣце.
	фѣлѣсѣфѣ.
1730 лѣбѣмѣрѣе: (4)	ѣбѣре дѣцѣлѣце. (5)
лѣбѣмѣрѣствѣю: (4)	грѣсѣскѣ ѿцѣлѣвѣще: (?)
лѣбѣпочитѣтисѣ:	кѣ дрѣгѣсте ѿ се чїнѣти: сѣс,
	дѣ двѣстѣ ѿ дѣ.
лѣбѣпрѣнїе:	ѣбѣре дѣ пѣрѣ (?).
лѣбѣпочитѣюсѣ:	сѣлѣкѣ ѿ мѣ чїнѣти. (?)
1735 лѣбѣзно прилѣжѣ:	кѣ дрѣгѣсте нѣвѣсѣскѣ.
р. 145 лѣбѣотрѣдѣ:	ѣбѣре дѣ ѿстѣнѣлѣ.

(1) Nu e în Mikl.

(2) Berinda numai cu accentul ultim.

(3) Berinda fără accent.

(4) Berinda scrie fără ж sau ѣ. Cf. însă мѣдѣрыи și мѣдѣрѣствѣите la amîn-doî, ba și мѣдѣрѣкѣнїе din acest manuscript, deși în Berinda e cu ж.

(5) Acest articol uitat a fost scris de-asupra paginei cu litere mai mici.

- (1) Mikl. -чъ-.
- (2) Berinda -жека.
- (3) Berinda ^β λένιца. El citeză la λέν. Cuvîntul e și în Mikl., Ac.
- (4) Mikl. λασωρα m. ascia (*secure*).
- (5) Berinda λέν-, Mikl. λεντή λέντιον linteum.
- (6) Berinda -τιτι-; nu l'am găsit în alte dicționare.

1760 *лѣзл.

*лѣѡнникъ: (1)

*лѣонидъ: (2)

*лѣл:

лѣмнѣ мнѣдѣлѣнѣ.

бнрѣнтѣрю дѣ лѣн. (?)

лѣвѣ мнѣкѣ. (?)

ѡстенѣдѣлѣ (?):

Л.

р. 148 Мѣлѣнѣ, мѣнѣвѣнѣ. помѣлѣнѣ.

мѣнѣ.

1765 мѣлѣнтѣлѣ:

мѣлѣвѣрѣе:

мѣлѣвѣрѣнѣй: (3)

мѣлѣдѣшѣствѣе: (4) мѣло-
дѣшѣе.

мѣлѣдѣшѣствѣвѣшѣе. (5)

1770 мѣлодѣшнѣй:

мѣломѣцѣнѣй:

мѣслѣнна:

мѣслѣнѣе:

р. 149 мѣслѣнѣе хлѣбѣ:

1775 мѣю вѣтѣвѣю:

мѣдлѣнѣе: (6)

мѣдлѣнѣоѣзѣнѣнѣй: (6)

мѣдлѣю: (6)

мѣдлѣнѣлѣ: (6)

1780 мѣждѣ (мѣждѣ):

мѣждѣ мѣчѣашн: (7)

мѣмерѣцѣрѣе. вѣрѣрѣе. вѣе. пѣтѣрѣе.
клѣтѣрѣе.

мѣ се мнѣкѣшѣрѣе.

пѣцѣнѣкѣ крѣдѣнѣцѣкѣ.

чѣ кѣ крѣдѣнѣцѣ пѣцѣнѣкѣ.

слѣжѣнѣрѣе кѣцѣтѣшѣнѣ, слѣ тѣмѣрѣе.

слѣ спѣжѣмѣнѣтѣрѣж. (?)

чѣ слѣ дѣ фѣнѣрѣе.

чѣ кѣ пѣцѣнѣкѣ пѣтѣрѣе.

лѣмнѣ мѣслѣнѣнѣшѣнѣ.

мѣслѣнѣе.

плѣжѣнѣтѣжѣ кѣ оѣ дѣ лѣмнѣ:

мѣпѣжѣрѣжѣ (?) кѣ стѣжѣпѣрѣе.

зѣжѣжѣнѣрѣе.

чѣ зѣжѣжѣнѣ лѣ лѣжѣ.

зѣжѣжѣжѣкѣ-мѣжѣ.

се зѣжѣжѣнѣ:

мѣжѣдѣнна.

мѣтрѣе слѣжѣнѣй.

(1) Berinda -нѣ.

(2) Berinda -нѣ.

(3) Miklosich мѣлѣнтѣрѣжѣ.

(4) Berinda -шѣ.

(5) Miklosich -шѣсѣ. Lesquien, *Gramatica*, -шѣлѣ.

(6) Miklosich n'are substantivul și scrie adjectivele мѣдлѣлѣ, -лѣнѣкѣ și -лѣнѣкѣ.

(7) Berinda мѣ-мѣ ѡбѣрѣмѣлѣнѣнѣшѣнѣ.

мвѣзѣ (1) млѣко:	мѣше лѣпѣ. при ѣ (v. 33).
меншинѣ: (2)	мѣ тѣнѣ де ѣи:
мѣнѣшѣй: (3)	че (?) мѣн мѣикѣ.
1785 мрѣзѣнѣ: (4)	мѣ кѣ ѣрѣжѣюне.
мрѣзѣбѣсть: (5)	ѣрѣжѣюне.
мрѣтѣжѣнѣй:	че мѣрѣтѣбѣрю.
р. 150 мрѣтѣжѣй:	че мѣбѣртѣ:
мѣсѣкѣ: (6)	мѣжѣшѣкѣю:
1790 мѣстѣникѣ: (6) мѣмѣстѣнѣтѣ: (7)	ѣзѣжѣдитѣбѣрю.
мѣстѣ: (6)	ѣзѣжѣндѣж.
мѣстѣ (-тѣ): (8)	мѣстѣ:
мѣчка: мѣдѣжѣдѣнѣцѣ.	ѣрѣсѣ (1. -сѣдѣ) ѣмо ѣ. (v. 19).
мѣчѣтѣнѣе:	нѣжѣлѣжѣнѣрѣ.
1795 мѣчѣтѣюсѣ:	нѣжѣлѣжѣсѣкѣсѣ-мѣж. (?)
мѣчѣ: (9)	сѣбѣе.
мѣжѣ:	мѣжѣнѣ (?)
мѣжѣнѣе:	мѣжѣнѣрѣ.
1800 мѣжѣнѣтѣ вѣжѣ ѣчѣ:	мѣжѣжѣе кѣ ѣкѣнѣ
р. 151 мѣжѣдѣ: (10)	плѣтѣж.
мѣжѣдѣвѣжѣдѣтѣ: (10)	дѣтѣжѣтѣбѣрю де плѣтѣж.
мѣжѣдѣ: (10)	плѣтѣ:
мѣнѣ, мѣнѣкѣ: (11)	мѣе.

- (1) Berinda мѣвѣзѣнѣ, Miklosich мѣжѣ-.
- (2) Miklosich мѣнѣнѣ-.
- (3) Miklosich мѣнѣнѣнѣй.
- (4) Berinda -зѣ-.
- (5) Berinda мрѣ-.
- (6) Mikl. мѣнѣ- In Mardarie мѣстѣникѣ е repejit după articolul următor
мѣстѣ: ѣзѣжѣндѣж, însă fără traducere.
- (7) Berinda мѣмѣсѣ-.
- (8) Mikl. мѣстѣжѣ.
- (9) Mikl. мѣчѣжѣ.
- (10) Berinda мѣжѣ-, Miklosich мѣжѣ-. Berinda apoi scrie мѣжѣдѣвѣжѣ-.
- (11) Berinda мѣнѣнѣкѣ.

- (1) Nu e în Mikl. și Ac.
- (2) Nu e în Mikl. și Ac.
- (3) Un cuvânt anume corespunzător vorbeii *ἀράκς* nu este în Berinda.
- (4) Berinda *μαστορέυα*.

1830	мнѡгойспытѣніе: (1)	мѡлтѣ испытѣре.
	мнѡгое (1) мнѡбѣсто: ^ж	мѡлтѣ мѡцѣмѣ.
	мнѡгойце: (2)	ла мѡте лѡкѣри.
	мнѡгопечѣліе: (1)	мѡтѣ грѣже.
	мнѡгоцѣнный: (1)	че де мѡтъ прѣ.
1835	мнѡгобѣдливый: (1)	че че ѣ мѡте кѣпѣри.
	мнѡгочѣдіе: (3)	мѡцѣмѣ де кѡпѣи.
	множае:	май мѡлтѣ:
	множайше(е):	май мѡ кѡ нѣмѣрѣ.
	множайшій:	че (?) май мѡлтѣ. дѣ дѡтѣ.
1840	множае пѣ: (4)	депѣрте (?) маи мѡ.
	множицею:	де мѡлте ѡри.
	мнѡ: (5)	ми се пѣре.
	мнѡши: (5)	цѣ се пѣре.
p. 154	мнѡтѣ: (5)	ѣ се пѣре.
1845	мнѣніе: (5)	пѣрѣре.
	мнѣніа: (5)	привѣри (?).
	мнѣ (Mikl. мѣнѣ):	мѣе.
	могѣтѣство: (6)	мѣрѣ (?).
	мождаінь:	грѣ (?).
1850	мѡже бѣти: ^т	поѣте фѣ.
	мѡзгѣ:	крѣерѣ.
	мѡзѣа: (7)	глѣчѣвѣж.
	мѡзѣлю: (8)	глѣчѣвѣскѣ.
	мѡніе: (8)	чѣрѣре солѣре ѣпѣкарѣ (?).

(1) Berinda мнѡ-. Miklosich n'are мнѡгойспытѣніе.

(2) Cetesce мнѡгѡици са ѣн Berinda ѣи Miklosich.

(3) Berinda мнѡгочѣдіе. Mardarie a фѣcut pe е de la sfirѣit din и.

(4) Adeцѣ пѣче.

(5) Miklosich мѣнѣ.

(6) Miklosich -гѣжѣ.

(7) Berinda мѡзѣа ѣаи мѡзѣа.

(8) Berinda мѡл- саѣи мѡлѣ.

1855 молѣ:	роагж. чѣре.
мѣмѣ: (1)	рѣгж.
мѣмѣтѣ: (1)	роагж.-сѣ.
р. 155 мѣмѣ (мѣмѣ-):	фѣмѣверѣ.
мѣмѣ: (1)	чѣю. рѣ. солѣ испрѣвѣсѣ.
1860 монѣсто.	гѣрѣдѣмѣ:
мѣре:	небѣне. (2).
мѣмѣла: лѣмѣ:	кѣмѣла: ѣсхѣ кѣ.
мѣхѣ: (3)	мѣхѣла. (?)
мѣшно рѣмѣ: (4)	тѣжѣтѣрю дѣ мѣмѣ (?)
1865 мѣмѣ:	мѣтѣре:
мѣмѣ:	мѣмѣ (?)
мѣмѣ:	мѣмѣ сѣмѣ мѣмѣ.
мѣмѣно:	(кѣ) мѣмѣмѣ.
мѣмѣмѣ:	фѣмѣмѣ.
1870 мѣмѣ:	мѣмѣмѣ.
мѣмѣ:	мѣмѣмѣмѣ. мѣмѣмѣ.
мѣмѣмѣ:	чѣ мѣмѣмѣ.
р. 156 мѣмѣмѣ:	мѣмѣмѣ.
мѣмѣмѣ: (5)	мѣмѣмѣ.
1875 мѣмѣмѣ:	мѣмѣмѣ.
мѣмѣмѣмѣмѣмѣ:	чѣ мѣмѣмѣ лѣ мѣмѣ.
мѣмѣмѣмѣмѣ:	мѣмѣмѣмѣмѣмѣмѣмѣ.
мѣмѣмѣмѣ:	чѣ мѣмѣмѣмѣ.

(1) Berinda мол- саѣ мѣмѣ.

(2) Мѣре cu acest înțeles nu e nici într'o limbă slavică; din contra, în toate însemnăză *mare*. Berinda a confundat substantivul slavice cu un închipuit vocativ al adjectivului grecesc *μῆρος* саѣ *μῆρος*, *nebun* etc.; căci dice мѣре: сѣрѣмѣ, мѣреде, дѣмѣно, нѣмѣо..., с: дѣ. Mardarie s'a luat deci după Berinda.

(3) Nu e în Miklosich.

(4) Berinda unesce cuvintele.

(5) Miklosich мѣмѣмѣ.

- (1) Cetesce -кн ca în Berinda; Miklosich мкжсхм.
- (2) Miklosich мкж-.
- (3) Nu e astă formă în Miklosich.
- (4) Berinda are trei articule asupra acestui cuvînt.
- (5) Berinda мш-.
- (6) Berinda -н-.
- (7) Nu e în Mikl. și Ac.
- (8) Miklosich мк-.
- (9) Parentesele și virgula nu-s în Mardarie; eu le-am pus, ca și Berinda, pentru claritatea sensului.
- (10) Berinda мард.

- (1) Cetesce -кн ca în Berinda; Miklosich мкжсхм.
- (2) Miklosich мкж-.
- (3) Nu e astă formă în Miklosich.
- (4) Berinda are trei articule asupra acestui cuvînt.
- (5) Berinda мш-.
- (6) Berinda -н-.
- (7) Nu e în Mikl. și Ac.
- (8) Miklosich мк-.
- (9) Parentesele și virgula nu-s în Mardarie; eu le-am pus, ca și Berinda, pentru claritatea sensului.
- (10) Berinda мард.

	мѣрѣ:	къ мѣсѣрѣ. ꙗꙋ вѣрѣмѣ сѣѣи.
1900	мѣры землѣ:	фѣлѣчи дѣ пѣмѣ.
	мѣра:	мѣсѣра.
	мѣ. мѣне:	прѣ мѣне.
	мѣгкѣи (-ѣи):	чѣ моѣле.
	мѣккѣи:	чѣ слѣбѣ.
1905	мѣтѣжѣ:	вѣ глѣчѣвѣ.
	мѣтѣвѣ:	нѣмѣ.
	мѣтѣнѣ:	ѣвѣлѣнѣрѣ. вѣ.
	мѣтѣннѣ:	ѣвѣлѣнѣтѣрѣ.
	мѣтѣсѣ:	ѣвѣлѣсѣсѣ-мѣ. тѣмѣ-мѣ.
1910	*мамѣна:	ѣвѣцѣв. (1)
р. 159	*мѣнѣрагѣра: (2)	гѣгѣтѣжѣ (?).
	*мѣранѣдѣ:	пѣнѣ вѣнѣ дѣмѣнѣ нѣтѣрѣ. (?)
	*мѣтропѣлѣ:	мѣмѣ чѣтѣцѣлѣ.
	*мѣтропѣлѣ:	мѣ мѣрѣ прѣспрѣ ѣпкѣпѣ (л. -ѣпѣ)
1915	*мѣнѣсѣ:	ѣкѣлѣ (?).
	*мѣсѣнскѣи: (3)	кѣтѣжѣрѣцѣ.
	*мѣрѣ:	мѣрѣ.
	*мѣрѣтѣ: мѣрѣсѣна: (4)	ѣсѣ ѣ тѣмѣжѣнѣ ѣсѣ (?). (5)
	*мѣхрѣма. мѣхрѣвѣ:	мѣхрѣма.

(H).

1920	Набѣлѣдѣ. (: сѣбѣлѣдѣ, назрѣ.	пѣзѣѣцѣ.
р. 161	набѣлѣдѣннѣ:	ѣврѣжѣнѣтѣрѣ (?). клѣвѣтѣнѣтѣрѣ.
	набѣлѣнѣца:	клѣвѣтѣтѣрѣ мѣзѣвѣнѣка.

- (1) Berinda scrie мамѣна și citează лѣ ѣи д (l. vers. 13).
 (2) Cetesce мѣнѣ- și la românesce гѣтѣжѣ.
 (3) Cetesce мѣсѣнскѣи ca în Berinda ваѣ моѣсѣнскѣи ca în Miklosich.
 (4) Berinda Мѣрѣтѣ, и мѣрѣсѣна.
 (5) Cetesce ѣсѣ ѣ тѣмѣжѣнѣѣсѣ.

	НАВАЖДАЮ:		Ж ѠВРѢЖСЬ (?). ВЪДѢСЬ.
	НАВАЖЕНІЕ:		ѠВРѢЖЕНІЕ (?). ВЪДІЕ.
1925	НАВЫКО:		ДВПРНІСВРЖ.
	НАВЫКО: ѠВЫКО:		ДВПРНІШЬ.
	НАВЫКШЕ:		ДВПРНІШЬ. КВНОСКЖ (?).
	НАВЫКНѢТИ:		Ѡ ДВПРНІДѢ: Ѡ КВНОЩЕ (?).
	НАВЫКНѢШЬ:		(Ч)Е ЧАШ ДВПРНІШЬ.
1930	НАВЫЦАЮ:		ДВПРНІШЬ. ѠВѢЦШ-МЖ.
	НАВЫКІЙ:		ЧЕ ДВПРНІШЬ: ѠПРЕШНА (?).
	НАВѢ:		ПІЗМА (?): ХИКАЛЕНІЕ. ПЖРЖЕ.
			МЪЗАВІРІЕ ѠВНТАРЕ (?).
p.162	НАВѢТЛІКШЬ:		ЧЕ ХИКАЛЕНЬ.
	НАВѢТНИ:		ХИКАЛѢ. ПІЗМАШЬ (?).
			ѠШВАЖТѢРЮ.
1935	НАВѢТОВА:		Ж ѠВРѢЖІТАШ (?). ПЖРЖТАШ.
	НАВѢТОВАНІЕ:		ХИКАЛЕНІЕ. ПІМА (?).
	НАГН:		ГѢЛНАШ.
	НАГЛОСТИ: (1)		ЮЦІМЕ. НЕ ѠФРЖНІЕ (?).
	НАГЛЫЙ:		ЧЕ ЮТЕ. ЧЕ ГРАБЕННИК.
1940	НАДѢВРИМА: (2)		ПРАГЪ ДЕСѢПРА ШІЕ.
	НАДЪ:		СПРЕ:
	НАДѢТСА:		НАДѢЖУЩЕ-СЕ (І. -ѠЩЕ-).
	НАДѢЛАТѢЛНІ:		ФЖРЖ СОКОТИЦЖ. ФЖРЖ ГРІЖЕ.
	НАПИСАНІЕ:		ТИЛА КАРѢ ДЕСѢПРА. ТІТШЬ.
1945	НАСТЮ:		ПЪЗЕСЬ: СОКОТЕСЬ. (?)
p.163	НАДѢНО:		ДѢ ДЕРѢПТА: СПРЕ (І. СПРЕ Д-).
	НАДЫМАНІЕ:		ѠГЖФІЕ.

(1) Mikl. și Ac. -та.

(2) Berinda -м.

- (1) Miklosich -гъ.
- (2) Miklosich separă.
- (3) Berinda HAZHAMEHÉES.
- (4) Berinda -кѣ.
- (5) Miklosich -ча.
- (6) Miklosich scrie vorbele despărțit, Ac. însă unit.

1975	нѣнь, (:) нѣного:	^н спре дѣсѣль.
	нѣпастѣ:	нѣпастѣ.
	нѣпастѣю:	нѣпастѣскъ:
	нѣпослѣдокъ:	^т ла сѣршн.
	нѣпрѣнь:	ѣпѣнь. ѣпѣрѣть.
1980	нѣпраснѣ:	грѣбникъ. ѣте.
	нѣпрасно:	дѣ припж. дѣ нѣпраснж.
	нѣпрасный:	чѣ ѣте. нѣпрасн.
	нѣпѣтѣ:	пропѣтѣж (?).
	нѣчѣло: (1)	ѣчѣпжѣра.
1985	нѣпыщѣнѣ:	^м ѣгѣѣрѣ.
	нѣпыщѣюсѣ:	^м ѣгѣѣс-мж.
	нѣрѣчѣнь: (2)	^ѣ кѣмѣть. зѣ
	нѣрѣчѣнѣ:	кѣмѣрѣ зѣчѣрѣ.
p. 166	нѣрицѣнѣ:	кѣмѣрѣ.
1990	нѣрицѣю:	кѣмѣ.
	нѣрѣдѣ:	^л нжрѣ.
	нѣрѣдѣводѣтѣ:	^ѣ пѣтѣжѣрѣю дѣ нжрѣдѣ. дѣмнѣ:
	нѣрѣчѣтѣнѣ:	^л чѣ ѣлѣс' (,) нжрѣчн (?).
	нѣсѣлѣ: (3)	^н снѣлѣрѣ мѣчѣрѣ (?).
1995	нѣснѣловѣнѣ:	^ж тѣ (=тѣжѣ, адеѣ асѣѣѣѣ).
	нѣсѣлѣ сѣтѣѣрѣшн: (4)	^ѣ сж (?) ѣѣ (5) сѣлж.

(1) Punerea acestui cuvânt aici se poate explica prin întorcerea a două foi de odată la prescris. Greșéla trebuie să fi fost observată după scrierea articolului, care se află și la locul cuvenit.

(2) Berinda -чѣ.

(3) În Mardarie acest articol e scris de-asupra paginei cu litere mai mici. El uitase la prescris traducerea lui нѣрѣчѣтѣнѣ și pe нѣсѣлѣ, pând în dreptul celui întâiу тѣлмѣцѣрѣ celui de-al doilea, адеѣ снѣлѣрѣ. мѣчѣрѣ, cari acum se vѣд șterse cu o linie și de-asupra cărora s'a scris traducerea lui нѣрѣчѣтѣнѣ.

(4) Berinda -рѣ.

(5) -ѣ îndreptat în loc de -ж șters.

насла́днѣа: (1)	мж ѿдѣлѣчю.
насла́женіе:	ѿдѣлѣчѣре.
насла́дїе:	мошѣ:
2000 наслѣ́дникъ:	мошѣнь.
наслѣ́жю:	мошинѣскъ.
настѣга́въ:	чѣзмв. кжцѣни.
наста́вни: насто́дѣ	ѿдѣнѣжторю (?).
p.167 наста́влѣю:	ѿдѣмнь (?).
2005 насто́дѣство:	мжрѣ. стѣре ѿнаи́нте.
насто́жще: (2)	ча́стж дѣ ѿж. (3)
насто́ю:	(<i>sînt aprópe saũ de fařă</i>).
насыща́ю:	сѣтѣрь.
насыще́ніе:	сжтѣра́ре.
2010 на́трѣні́ѣа: (4)	кжнѣж дѣ кжрѣнѣе.
на́щюа́:	ѿкѣтѣзъ. ѿдѣмнь.
нахо́дѣи́:	че ва сѣ фѣе: че дѣ мѣнѣ.
нача́лѣхъ. на́дѣжѣа. (5)	че че ва сѣ фѣе.
нача́ло:	ѿ трѣ на́дѣжѣе.
2015 нача́ловодѣ́те:	ѿчѣпжтѣра.
нача́лникъ:	ма ѿнаи́те (?) пѣтжторю.
p.168 нача́ствѣ́и́:	ма ма́ре ѿчѣпжторю. дѣмнь.
нача́ствѣ́ати:	че че кжрѣжще (l. -ѣще).
нача́ство:	ѿ кжрѣи́.
	кжрѣре. дѣмнѣе.

(1) Berinda -лѣ-.

(2) Berinda -ѣще.

(3) Saũ *de fařă*.

(4) Ar pute cine-vă crede că e plural, dar nu e decât o greșelă inconștientă de articulare românească a unui substantiv slavon de genul neutru. Berinda -ѣ.

(5) Berinda на́дѣжѣа.

Digitized by Google

2040	невѣ ^ѣ стни: (,) чрѣ ^ѣ то (1)	челарю. кзмарл.
	лѣ ^ж ница.	
	невѣ ^ѣ гла:	прѣ ^ѣ сть.
p. 170	невѣ ^ѣ дѣ ^ѣ нїе: (2) ѣ	нѣ ^ѣ щїице. нѣ ^ѣ целѣ ^ѣ цѣ ^ѣ рѣ.
	невѣ ^ѣ зд ^ѣ рж ^ѣ нїе:	нѣ ^ѣ цинѣ ^ѣ рѣ. нѣ ^ѣ аж ^ѣ нѣ ^ѣ рѣ (?).
	невѣ ^ѣ змѣ ^ѣ жно:	нѣ ^ѣ е пѣ ^ѣ тїице.
2045	нѣ ^ѣ ган:	кзн ^ѣ дѣ ^ѣ . дѣ ^ѣ ѡ ^ѣ дрѣ чѣ (?).
	нѣ ^ѣ годѣ ^ѣ нїе:	нѣ ^ѣ гж ^ѣ дѣ ^ѣ нѣ ^ѣ рѣ (?).
	нѣ ^ѣ годѣ ^ѣ те:	нѣ ^ѣ гж ^ѣ дѣ ^ѣ нѣ ^ѣ тѣ ^ѣ рѣ (?).
	нѣ ^ѣ годѣ ^ѣ ша:	нѣ ^ѣ (3) гж ^ѣ дѣ ^ѣ нѣ ^ѣ рѣ (1. -рж) (?).
	нѣ ^ѣ годѣ ^ѣ ю:	нѣ ^ѣ лѣ ^ѣ пж ^ѣ кѣ.
2050	нѣ ^ѣ (дѣ ^ѣ)вѣ ^ѣ дѣ ^ѣ мал:	нѣ ^ѣ гж ^ѣ дѣ ^ѣ бѣ ^ѣ скѣ (?):
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ стѣ ^ѣ то: (4)	чѣ ^ѣ лѣ нѣ ^ѣ щї ^ѣ те (?).
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ стѣ ^ѣ тѣ ^ѣ нѣ ^ѣ : (5) лншѣ ^ѣ -	чѣ ^ѣ лѣ дѣ ^ѣ скѣ ^ѣ нѣ ^ѣ .
	нѣ ^ѣ нѣ ^ѣ):	лншѣ ^ѣ нѣ ^ѣ аж ^ѣ нѣ ^ѣ цѣ ^ѣ рѣ.
p. 171	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ змѣ ^ѣ нѣ ^ѣ тисл:	ѣ ^ѣ нѣ ^ѣ сѣ ^ѣ прнчѣ ^ѣ нѣ ^ѣ .
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ змѣ ^ѣ нѣ ^ѣ юс:	нѣ ^ѣ мж ^ѣ прнчѣ ^ѣ .
2055	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ змѣ ^ѣ нѣ ^ѣ : (6)	нѣ ^ѣ прнчѣ ^ѣ нѣ ^ѣ рѣ.
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ змѣ ^ѣ нѣ ^ѣ мѣ ^ѣ (= -мѣ ^ѣ):	чѣ ^ѣ нѣ ^ѣ кѣ ^ѣ цѣ ^ѣ тѣ ^ѣ . карелѣ ^ѣ нѣ ^ѣ е
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ гѣ ^ѣ : (7)	аж ^ѣ нѣ ^ѣ сѣ ^ѣ кѣ ^ѣ кѣ ^ѣ цѣ ^ѣ тѣ ^ѣ .
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ гѣ ^ѣ нѣ ^ѣ : (7)	нѣ ^ѣ пѣ ^ѣ тїи ^ѣ цѣ ^ѣ , бѣ ^ѣ дѣ ^ѣ лѣ.
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ жѣ ^ѣ нѣ ^ѣ (= -ѣ ^ѣ жѣ ^ѣ): (7)	бѣ ^ѣ лѣ ^ѣ рѣ.
2060	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ жѣ ^ѣ ю: (7)	чѣ ^ѣ бѣ ^ѣ нѣ ^ѣ жѣ ^ѣ . чѣ ^ѣ слѣ ^ѣ .
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ жѣ ^ѣ нѣ ^ѣ : (7)	бѣ ^ѣ лѣ ^ѣ скѣ.
		чѣ ^ѣ бѣ ^ѣ нѣ ^ѣ жѣ ^ѣ .

(1) Cetesce -ѣ^ѣ: ca în Berinda.(2) Berinda -дѣ^ѣ.(3) ѣ^ѣ e făcut din ѣ^ѣ.(4) Miklosich -тѣ^ѣжѣ^ѣ.(5) Miklosich -тѣ^ѣжѣ^ѣ.

(6) Miklosich și cele-lalte dicționare nu-l au.

(7) Miklosich -дѣ^ѣжѣ^ѣ.

независтное:	непимлѣтѣ. бѣдѣнѣ. (?)
неже (,) нежелн:	дебж.
не замѣдѣ:	нѣ пестѣ.
2065 не залѣе:	нерлѣтѣ.
+ неэлебѣлѣ: (1)	неклѣтѣ
p.172 неэлебѣлѣ:	фѣрлѣ рѣтѣ.
нейскѣснѣ:	нейскѣснѣ. нещѣ.
нейзѣтѣко: (2)	недѣлѣрѣтѣ (?).
2070 нейзѣтѣко: нейжнѣ-	пре чѣ некѣтѣтѣ.
мѣю.	
нейскѣсобрѣнаѣ, ѣ нейскѣ-	чѣ нейспнтѣтѣ дѣ бѣлѣ.
сомѣнаѣ: (3)	
нейскѣснѣ:	фѣрлѣ щѣнѣ.
нейзрѣннѣ: (4)	чѣ нежѣ. чѣ негрѣ.
нейзслѣдовѣннѣ:	чѣ нежѣтѣ (maī bine нежѣ-
	рѣтѣ).
2075 нейсправлѣ: (5)	недѣрѣтѣтѣ.
нейтѣбѣ: (6)	тѣрѣлѣ неѣтокмѣ.
нейтѣбѣтѣко: (6)	неѣцѣлѣгѣтѣрѣ.
p.173 нейтѣбѣлѣсѣ: (7)	неѣцѣлѣнѣцѣ. тѣрѣлѣ.
нейтѣбѣтѣ: (7)	тѣрѣлѣ. нежѣнѣскѣ.
2080 нейсчѣтнѣ: (8)	нежѣнѣщѣ.
некнѣнѣно: (8)	чѣ нежѣмѣрѣ.
некнѣнѣ:	нетрѣфѣщѣ.
	дѣ нетрѣлѣжѣ. дѣ неѣолѣ.

(1) Mikl. și Aș. -зм-.

(2) Nu e în cele-lalte dicționare consultate.

(3) Berinda -мѣ-.

(4) Berinda scrie -рѣчѣ-.

(5) Berinda -ѣ-.

(6) Berinda -ѣ-.

(7) Berinda -ѣ-.

(8) Cetesce -ѣ- ca în Berinda. Mikl. некнѣнѣно.

неключи́маго: непотрѣ́наго.	пре чѣ дѣ нестрѣ́аѣж.
некрѣ́токъ:	неблѣ́ждѣ.
2085 нево́крошѣ: (1)	не-ѣблѣ́жнѣи́тъ.
нектѣ́мъ: (2)	дѣчѣ́а(нѣ), ма́ мѣ́а́тъ нѣ
(небѣ́стный):	чѣ не-ѣшвѣ́а́тъ (л. -лѣтѣ́рю).
немо́вѣ(ю)щѣ́й: (3)	гжнѣ́аѣѣ.
немо́щѣ (нѣ-):	непѣ́тнѣи́це.
2090 немо́щѣ: (4)	непѣ́тнѣи́чѣ.
немо́щѣствѣ́ю:	слѣ́бѣ́скѣ. нѣ пѣ́. (?)
p.174 ненадѣ́бный:	чѣ фжрж трѣ́аѣж.
нена́сѣ́тъ: (5)	несѣ́а́ѣѣ.
нена́ча́емаа:	ча неа́щептѣ́а́тж, ча́ прѣ́ слѣ́-
	кѣ́тж (?).
2095 нена́ча́емый:	чѣ неа́щептѣ́а́. чѣ́ чюдѣ́а́тъ (?).
нена́ча́а́но:	прѣ́ствѣ́ нѣ́дѣ́ждѣ.
нена́ча́емоѣ:	невѣ́дѣ́жѣ́тж. неа́щептѣ́а́тж.
нево́вѣннѣ́юсѣ́:	нѣ́ мѣ́ сѣ́ѣ́скѣ.
неповѣ́ннѣ́:	невѣ́новѣ́а́рѣ. фжрж кѣ́знѣ́. (?)
2100 неповѣ́ноѣ: нево́рѣ́ноѣ: (6)	невѣ́новѣ́а́тж.
неповѣ́ннѣ́юсѣ́: (7)	нѣ́ мѣ́ плѣ́кѣ.
p.175 непокѣ́рѣ́мый:	чѣ несѣ́пѣ́. неплѣ́кѣ́а́.
непокѣ́рѣ́нѣ́:	неплѣ́кѣ́а́рѣ. ѣ́прѣ́тнѣ́и́рѣ.
неплѣ́ды:	неплѣ́днѣ́тоа́рѣ.
2105 непо́рѣ́чный: (8)	чѣ́ невѣ́новѣ́а́тъ.

(1) In Berinda acest cuvînt face parte din articolul precedent.

(2) Berinda -мѣ.

(3) Cele-lalte dicționare slavice consultate n'au acest cuvînt, dar tul-pina lui se află în leşesce şi malorusesce.

(4) Berinda немо́щѣи́а, însă ѣ trebuie să fie pus din greşelă.

(5) Berinda не-.

(6) Berinda -рѣчѣ́ннѣоѣ.

(7) Nu e în cele-lalte dicționare.

(8) Berinda -чѣзнѣ.

непошѣствѣ:	незмитѣрѣ. нестрикарѣ. (?)
непрáвда.	недѣрѣгáтѣ.
неправдѣю:	ѣ́дѣ ꙗ́рѣ дѣрѣтáтѣ.
	стрѣзѣзѣ (?)
непрáзднѣ нѣ́кда:	ѡ́ зѣзѣзѣ (?) ѡ́дрѣ чѣ.
2110 не́пости́жѣмѣй: не́достѣг- нѣ́нѣй.	чѣ неáжѣнѣсь.
непостоáннѣй: (1)	чѣ нестѣжѣ.
непоборѣмѣй: (2)	чѣ не́вѣрѣй.
непрѣ́лѣстнѣй: (3)	чѣ неáшѣлá.
непрѣ́лѣжнѣй: (4)	чѣ нескнеá.
2115 + не́прѣнема́гáй:	нѣ ꙗ́н не́зѣзѣтѣорѣ ꙗ́ сáмѣ (?)
р. 176 не́прѣнѣнѣй: (5)	чѣ неáмнезѣзѣсь. не́кѣѣѡ.
не́прѣкоснѣнѣннѣй:	чѣ неáтѣсь.
не́прѣмирѣнѣнѣй:	чѣ чѣ нѣ цѣне ꙗ́че. (6)
не́прѣстѣ́нѣ:	неáпрѣпáтѣ.
2120 не́пѣшѣвá:	нѣ сѣ ꙗ́рѣ. сокотѣн.
не́пѣшѣвáнѣ:	ꙗ́рѣѣ.
не́пѣшѣю:	мн сѣ ꙗ́рѣ. сокотѣсь'.
не́пѣшѣвáнѣѣ:	кѣ ꙗ́рѣѣ. кѣ ѣ́жáрѣ дѣ ѣ́нѣж.
не́рáдѣнѣѣ:	не́грѣжѣрѣ.
2125 не́рáдѣнѣѣ:	не́грѣжѣлѣнѣѣ.
не́рáжѣ: (7)	нѣ (8) грѣжѣсь.

- (1) Berinda -оѡн-.
(2) Berinda -нпрвк-.
(3) Berinda -рвалѣс-.
(4) Berinda -рвал-.
(5) Berinda -рвподок-.

(6) Înaintea acestei vorbe Mardarie scrisese *наше исповѣданіе*, dar în urmă le-a ras, scriind din nou *наше*. Cuvîntul al doilea eră partea românească din articolul următor.

- (7) Mikl. -ждх.
(8) s e făcut din e.

нераз ^ъ мѣ:	не- ^ѣ целѣцере.
p.177 нераз(н)ственнаа: (1)	чл млочѣе (?).
нераз(н)ствѣ:	негрнжѣе (?).
2130 неразнственно:	несокотѣтъ (?).
нераз ^ъ мнѣ:	чѣ не- ^ѣ целѣпци.
нерасмотрѣнно: (2)	(кѣ) несокотѣце.
не ревнѣй: не задри (3)	нѣ ревнѣ:
(1. -задри)	
нес ^ѣ тъ: (4)	трѣпѣще. по ^ѣ ртѣ.
2135 несладость:	фжрж дѣлѣцѣ. (5)
несхвръшѣство:	дѣ несхвръшѣ. (6)
несх ^ъ мѣсѣ:	некнѣѣ. не ^ѣ ѣ.
нестрѣбѣе;	не ^ѣ токмѣлѣ.
несѣщѣй:	чѣ чѣ нѣ в.
2140 несѣкомый: (7)	чѣ не ^ѣ жѣтъ.
нестѣнѣе: (8)	непѣтрѣѣре не ^ѣ трѣкѣре.
нестѣнный: (8)	чѣ не ^ѣ пѣтрѣ не ^ѣ стрѣкѣ.
p.178 не ^ѣ тѣчѣю: (9) не ^ѣ тѣкѣю.	нѣ нѣман.
не ^ѣ тѣгѣ:	чѣ ле ^ѣ никѣ: при: ^ѣ ѣ
2145 не ^ѣ тѣжестнѣ:	фжрж грѣѣтѣѣ.
не ^ѣ ѣ:	ѣкѣ нѣ.

(1) Cetesce -^ѣзн-. Se vede că accentul, pus întâi de Mardarie pe ^ѣ, din replegune la pre^ѣscris s'a înlocuit cu ^ѣ suprapus sub influența românescului *rar*. Ao. pune accentul pe ^ѣ atât în acest cuvint cât și în cele două următoare. Berinda неразнственнаа.

(2) Berinda -нѣ.

(3) Mardarie a scris незадри în urma traducerii; se vede însă că mai târziu, căci literele sînt mai mici și mai subțiri. Nici Berinda nu separă pe не la amîndouă cuvintele.

(4) Berinda scrie mai bine не^ѣтъ: чернѣтъ, cum cere și alfabetul.

(5) Mai bine *lipsă de dulcēță*.

(6) Cetesce *nesăvrășit* sau mai bine *nesăvrășire* fără de. Berinda -верш-.

(7) Berinda -ѣ.

(8) Berinda -лѣн-.

(9) Berinda -тѣч-, Mikl. тѣчѣ.

не ѿ бысть:	ѡкъ нѡ фѡ.
не ѿ бо:	къ ѡкъ шѡ къ нѡ. (?)
неѡѣрѣтенов:	нѡ е де крѡдѣцѡ. (?)
2150 неѡѣтѣли: (1)	несѡжѣтѣнѡрю.
неѡѣбѣство:	нелѡсѣе.
неѡмытѣный:	че немѡтѣрѣникѡ
неѡстѣвѣ:	неѡтокмѣ неѡхѡтѣрѣтъ.
неѡхѣрѣнно: (2)	немѡшѡшѡи.
2155 неѡхѣтѣмѡ:	че (1. че) неѡи.
р.179 неѡрѣчѣнный:	че неѡвзгрѣи. сѡс че немѡ-
	гѡѡ (?). врѣтѡ (?).
неѡвинѡвѣнѣ:	несѡїѡѡ. ѡдрѣнѡѡ.
неѡвинѡѡсѡ:	нѡ мѡ сѡїѣскѡ.
неѡвинѡѡсѡ:	несѡїїнѡсѡ.
2160 неѡвѣзѣнѣ:	неѡѡрѣнѡрѡ.
неѡпредѣленѣ: неѡпредѣленѣ:	неѡхѡтѣрѣтъ
неѡсѡжѣмый:	че неѡнѡжѣи.
неѡчѡнѣ:	неѡшѡпѣтѡрѡ.
неѡчѣстѣ: (3)	неѡчѣстѡ. неѡнѡвѡѡшѡ (?).
2165 неѡчѣстѣѡ: (4)	неѡверѡ. пѡгѡ. (?)
неѡчѣстѡтѡ:	неѡѡрѣѡѡ.
неѡчѡѣстѣѡ:	неѡнѡѡрѡ. неѡѡчѡлѣѡверѡ (?).
р.180 неѡчѡно: (5)	неѡрѡѡѡ. (7)
неѡѡрѡ: (6)	сѡтѣнѡ:

(1) Berinda -ѡ.

(2) Berinda -нѡ.

(3) Berinda -чѡ. Mikl. -чѡ.

(4) Mikl. -чѡ.

(5) Mikl. -ѡѡ.

(6) Mardarie scrie acest cuvânt cu inițială négră și nu chiar supt cuvântul slavon precedent, ci mai spre dreapta, ca cum ar fi românesc.

(7) Mai bine fără crușare, fără milă.

- (1) Cetesce -*ра* ca în Berinda și Ac. în Mikl. nu e.
- (2) Berinda -*ётесца*, care e pers. a doua plural a aoristului al doilea compus reflexiv, Mardarie însă o schimbă în întâia sing. și omise pronumele.
- (3) Berinda -*вержённ*.
- (4) Cetesce *ни-* ca în Berinda etc.
- (5) Berinda -*ш*.
- (6) Berinda -*аа*.
- (7) Berinda *сост*.
- (8) Berinda *нинт*, Mikl. *нинт*.

- (1) Berinda -раз-.
- (2) Berindaonomăcasile.
- (3) Berinda -и-.
- (4) Berinda нѣ-
ѣ
- (5) Berinda изпр, adică изпрѣса întrebare.
- (6) Adecă повелѣніе poruncă.
- (7) Berinda поп-.
- (8) „ final e făcut din і, sau pôte a vrut să serie -и cu un singur semn, uind două puncte pe primul picior al lui „.

(1) Nu e în cele-lalte dicționare.
(2) Nu e în Miklosich.
(3) Berinda *нѣ*.
(4) Berinda *нѣтъ*.
(5) Berinda *непреткновенно*.
(6) *Ас е тѣлѣт су роѣу*.
(7) Berinda *нѣтъ*.

Digitized by Google

p.188 *δανγίτρε: (1)

ча въкъреде ши тарѣ ажѣтж-
тодрѣ. сѣѣ, ѣдемнжтодрѣ.
сѣѣ, повѣцж. (?)

*δμοῦςα, ἑδιноσύшество: (2)

ѣтро фѣре. ѣтрѣна. (?)

*δνάгрж:

мжгдрю сжѣдѣтж.

2255 *δнокѣтѣрь:

ѣсте ѡ фѣдрж дѣспре кѣпѣ ка
ѡмѣ. ѣрж дѣспре пѣчѣдрѣ ка
мжгдрю.

*δнокротѣ:

стжркѣ (?): ѡсѣѣ (1. лѣвѣ). ѣѣ.
(netradus).

*δнухъ: (3)

δргѣна. днкѣс:

*δргѣна:

плжкѣ лѣ дѣнезѣѣ (?).

*δрѣсть:

(II).

2260

p.190

Пѣгѣа:

пѣгѣж. перѣре.

падѣмѣ:

кѣдѣмѣ.

пѣдѣжѣ:

кѣдѣре.

пѣжнѣтѣ:

пѣжнѣѣ.

пѣкѣ:

ѣрж.

2265 пѣкѣ назндѣюсѣ:

ѣрж мж нѣѣсѣ.

пѣкѣстѣ (4) дѣѣѣтѣ:

ѣѣѣѣ пѣкѣстѣ.

пѣкѣстѣнѣкѣ:

пѣкѣстѣнѣѣѣ.

пѣкѣстѣ:

пѣкѣстѣ.

пѣкѣстѣѣ:

пѣкѣстѣѣѣ.

2270 пѣмѣстѣѣю: (5)

ѣдѣ ѣмѣтѣ.

пѣнѣнѣѣѣ:

тѣнѣѣѣ (?). сѣѣ кѣдѣрѣѣѣѣ.

пѣнѣнѣѣѣ:

ѣнѣ.

(1) Berinda -rî-, grecesce ὀδηγήτρια.

(2) Berinda scrie cuvintele despărțit și numai ultima parte cu accent.

(3) După cei mai mulți lexicografi *onyx* e un fel de *agat*. Meylan crede că e un fel de *scoică*, care, ardând, răspândia un miros foarte plăcut. Asemenea scoică se mai află în Marea Roșie.(4) Dacă substantivul slav e plural, trebuia să traducă prin *pacosti*.

(5) Berinda numai cu accentul ultim.

p. 191 пѧпа :

пѧп(п)ѧ :

2275 парѣнїе :

парѣ^т (пѧ-) :

перѣ (1. парю) :

пѧредокъ : (1)

пѧрѣскъ :

2280 пѧства :

пѧствѣнна :

пѧстѣрь : пѧстѣхъ :

пѧче :

пѧче сѧлы :

2285 пѧлѣсый : (2)

p. 192

пѧкъ :

пѧкло :

пѧкъсѧ :

пѧпѣль :

2290 пѧрїе :

пѧрѧнѧтъ :

пѧрѧ^т бѣти вѣжѣсѧ^ѧпѧвѣорѣнна^ѧ :пѧвѣ^ѧ : (4)

2295 пѧвѣство : (5)

пѧвѣтъ :

пѧвѣтъ :

пѧрїнѣте. пѧрїѣте ѧ мѣци пѧ-
рїици. патрїѧрхъ ѧлѣѧдрїѣѣ
сѧ кїѧмѧ пѧпа.

бѣкѧцѣлѣ копилѧрѣци. (?)

зѣѣрѧре.

зѣѣрѧж. ѧтѣ^{ѧ ѧ}

зѣѣръ.

стѧлѧпѧре дѣ ѣѣ ѧнѣ.

сѧѣ ѧгѣрїдѣ. ѣзѣ. глѧ. нї.

вѣнѣсла (1. вѣтрїлла).

тѣѣрма.

тѣѣрмаж. пѧшѣнѣ.

пѧстѣбрю.

ман вѣжѣѣ. прѣстѣ.

прѣстѣ пѣтѣре.

чѣ пѧвѣицѣ.

догѣрѣѧлѧ.

сѧѣѧла : сѧѣ фѣѣѣ нестѣѣ.

грїжѣскѣ-мѧ.

чѣнѣша. (3)

пѧнѣ.

ѧрѣнѧтъ. чѣ кѣ пѣнѣ мѣѧтѣ.

ѧ^м пѧре кѣ сн ѧрѣнѧтъ^{нт}

ча нѧскѣтъѧ ѧтѣю.

мѧй ѧтѣю.

нѧѣѣѣѣ ѧтѣю.

дѣѣѣѣѣ.

цѣрѣнѧж.

(1) Miklosich -ѧѣ.

(2) Nu e în Miklosich.

(3) 4 din e.

(4) Berinda прѧѣ.

(5) Miklosich -ѣнѣ.

р.193 перѣнь: (1) грѣнь:	тѣнь (maĩ bine trǎsnetũ, fulgerũ).
пестринѣ:	ѣпнстритѣра де кѣсетѣрѣ.
2300 пѣтель (пѣ-), ѣль, пѣтла:	чепрѣла.
печаловѣнѣ:	грнжѣре кѣ скрѣжѣ.
печѣленѣ:	ѣгрнжѣ.
печѣль:	грнжѣ.
печѣлю (-лѣ-):	пѣрѣ грнжѣ. а скрѣжѣ.
2305 пещренѣ:	ѣпнстрѣре.
пнлюкъ:	кѣл: ѣрѣ, ѣ (с: з).
пѣра:	тѣйстра. (2)
пѣргѣ:	тѣрѣ.
пѣрь:	ѣспѣцѣ.
2310 пирѣтель:	ѣспѣтѣтѣрѣ.
р.194 пирѣвѣнѣ:	ѣспѣтѣре. дѣцѣре (=дѣцѣре)(?)
пирѣвѣтѣ:	ѣспѣцѣ:
пирѣвѣ: (3)	дѣспѣцѣ.
писѣло:	токмѣла де скрнсоѣре.
2315 писѣрь: (4)	кондѣю. ѣрѣ, ѣ.
пѣсмо:	слѣжѣ: кѣмѣ в. а в ѣ прѣ. (?)
пнтѣнѣ:	хрѣнѣре.
пнтѣница: (5)	хрѣнѣтѣрѣ (6).
пнтѣмѣцѣ:	домѣстѣкѣ (?).
2320 пѣща:	хрѣна.
пнщѣль:	фѣѣрь.
пѣннѣ (-нѣ-): пѣнница(пѣн-):	вѣцѣкѣ.
плѣднѣ: полѣдѣ:	ѣмѣѣвѣн.

(1) Berinda пѣ-. De-asupra acestui cuvînt cine-vă a scris mai târziu
ѣпена, crezînd cǎ перѣнь e derivat din перѣ panǎ.

(2) Tot așă, adecǎ тѣйстра, în malorusésca de ađi și în a lui Berinda, în care a trecut din limba nǎstrǎ. Miklosich n'are пѣра.

(3) Ac. și Mikl. la sing. пирѣннѣ.

(4) Berinda пѣ-. In cele-lalte dicționale nu e.

(5) Berinda -тѣ-.

(6) † din в.

- (1) Aceste două vorbe-s adause de Mardarie.
- (2) Berinda -цeнi-. Cele-lalte dicționare -цa-.
- (3) Nu e în Miklosich.
- (4) Berinda -фa, Miklosich -тa.
- (5) Scris cu inițială neagră. Berinda încă are уeрaa, pe care pôte și Mardarie a vrut să-l reproducă, însă i-a schimbat prima vocală sub influența limbii natale.
- (6) Berinda -нфn-. Nu e în cele-lalte dicționare.
- (7) Berinda -дтn.
- (8) z e făcut din o.
- (9) Miklosich наt-.

плѣвы :	плѣве. ѡ сѣд (-на). їі.
плѣжетъ :	тѣрѣше-се.
плѣжъ :	ѡмѣрѣскѣ-мѣ (1. тѣрѣскѣ-мѣ).
2350 плѣнѣнїе :	рѣвїре прѣдѣре.
плѣнѣнь :	рѣвїтъ :
р.197 плѣнь :	рѣвїе :
плѣнїтель :	рѣвїторю.
плѣнникъ :	рѣвїтъ.
2355 плѣнїю :	рѣвїскѣ прѣдѣ.
плѣшь :	плѣша. ѡ сѣд. їі.
плюновѣнїе :	скѣпїѣре :
плѣска : (1)	гѣѡѡѡѡ. де нѣкѣ.
	сѣс де гїнѣде :
плѣсѣлице, ѡгрѣлице :	ло де жѡ (1. жѡ).
2360 по :	доѣпѣ.
по глаѣтъ :	пре кѣпѣ.
поборѣникъ :	ѡпѣрѣторю. пѣтрїто. (2)
поборѣю :	ѡпѣръ.
побѣда :	вїрѣнїцѣ.
2365 побѣдѣми :	кѣ вїрѣнїцы. кѣ вїтежїн.
р.198 побѣдїтєнаѡ :	ча вїрѣнтоѣре.
побѣдїникъ :	вїрѣнїторю. вїтѣ.
побѣжѣю :	вїрѣскѣ :
поваплѣнїе :	вѣрѣїре (?).
2370 повелѣнїе (3)	порѣка .ѣвѣцѣтѣра.
повѣлїте : (4)	ѣвѣцѣторю. порѣнїторю.
повелѣ :	порѣнїчи.
поврѣха : (5)	пре дѣсѣпра. ѣшѣръ.

(1) Mikl. și Ac. плюс-.

(2) Cetesce пѣнтѡ : cf. *прѣтѣкторѣ, pe care Berinda îl traduce, ca și pe aceasta, tot prin ѡкорѡца.

(3) Berinda -лѣн-.

(4) Berinda -вел-.

(5) Mikl. și Ac. -хѣ.

	пoвинoвѣти :	â cъпѣне : â плекѣ.
2375	пoвинoвѣнїе : (1)	плекѣрв. cъпѣнере.
	пoвинѣюсѣ :	плѣкѣ-мж.
	â	â т
	пoвинный. винoвѣный :	чв винoвѣ.
	пoвлачѣю :	ѣтжрѣскъ. змжчѣскъ. (?)
	пoвѣн :	фѣша. бѣте.
2380	пoвpaжї :	кpaжї.
p.199		â â
	пoврѣзѣ ѣтpѣнїи : (2)	пpaпopъ чѣ чв cтж прѣстѣ бѣн-
		дopъ (3) ѣсх ѣ кѣ (v.13 și 22).
	пoврѣдѣ : (4)	пѣкoстѣ.
	â	
	пoврѣжѣю : (5)	кѣтѣмъ.
	â	
	пoврѣжѣнїе :	кѣтѣмѣре.
2385	пoвѣстѣ : ѣсторїѣ	пoвѣстѣ. cпѣнере.
	пoвѣстѣ : (6)	cпѣне-вѣ.
	пoгнѣѣю : (7)	пѣю.
	пoглѣвїе :	ѣвѣлнтѣра ѣ кѣпъ. (?)
	пoглѣщѣнїе : (8)	ѣгнїцїре.
		â
2390	пoгѣнѣѣ :	гoнїндѣ. кѣстѣнъ.
	пoгѣнѣтн.	â гoнї. â кѣстѣ.
	пoгѣжѣе.	дѣ тpѣѣж.
		â
p.200	пoгрѣжѣнїе : (9)	ѣфѣдѣре.
	пoгрѣшѣю :	â
		грѣшѣскъ змнтѣскъ.
2395	пoгрѣшѣнїе :	грѣшїре.
	пoгѣнїти : нѣймѣти (10)	пїѣрдѣ.

(1) Berinda -вѣнїе.

(2) Berinda нѣ- ѣ-. Nu e in Ac. și Tril. Cf. тpнѣдъ.

(3) Mai bine *praporul ficatului*.

(4) Nu e in cele-lalte dicționare.

(5) â e făcut din ѣ. Berinda -ѣю. Miklosich -рѣ.

(6) Berinda нѣ-.

(7) Miklosich -гн-.

(8) Berinda -лoщ-.

(9) Miklosich -рѣж-.

(10) Acest cuvint e scris tot de Mardarie, se vede, mai în urmă după пїѣрдѣ, cu litere mai mici și cu cernelă mai deschisă.

погубѣлѣю :	пѣрзѣ пѣгубѣскѣ.
подавѣемый :	^а че дѣтѣторю (?).
подаѣемъ (-ѣ-) :	^м дѣ (^м) дѣрѣи (?).
2400 подаѣлѣ :	май депѣрѣчѣрѣ.
подаѣсть :	дѣ (^м) вѣнѣде (?).
^а по	сѣпѣ.
^а покизѣю :	скорѣнѣскѣ (?).
покинѣ :	невоинѣ. лѣпта.
2405 подвигополѣникъ :	^н пѣнѣторю. дѣ невоинѣ. сѣс со-
	котитѣрю дѣ лѣптѣ.
р.201 подвиженіе :	^м невоинѣ, ѣденѣрѣ.
подвиже : поколѣѣа : (1)	клѣтѣ.
^к подвижни :	^н лѣтѣторю невоинѣторю.
подвижѣтисѣ : (2)	(а) сѣ невоинѣ.
2410 подвижаніе :	^н невоинѣ лѣптѣрѣ.
подвижѣтисѣ :	невоинѣскѣ-мѣ.
подложеніе :	винѣ (?).
подвижѣ : (3)	скорѣнѣскѣ сѣпѣрѣ. (?)
подиожѣ :	^{пт} пѣрнѣ сѣ пичѣрѣ.
2415 подѣѣа :	^а ѣпокирѣ. ѣкѣпѣрѣ. (4)
^а подѣѣть : (5)	кѣдѣ-сѣ.
подѣѣшѣ :	кѣдѣ-сѣ.
^а подѣѣющій : (5)	^а че че сѣ кѣдѣ.
^а подѣѣство, побѣнѣство :	сѣмѣрѣ.
2420 подѣѣникъ :	ѣкипѣнѣторю.
	^н ѣтрѣнѣ кѣ. рѣвинѣторю.

(1) а е făcut din о. Berinda -а.

(2) In Berinda după подвижаніе.

(3) Berinda îl pune între precedentele două.

(4) Cetesce клѣтѣ сау ѣкѣпѣрѣ.

(5) Berinda scrie подѣѣ.

- (1) Berinda scrie -ре-.
- (2) Nu e în cele-lalte dicționare.
- (3) р e făcut din л.
- (4) Cetesco -др- ca în Berinda.
- (5) Berinda -ре-.
- (6) Cetesco прѣсть.
- (7) Berinda поѣманнѣ, Miklosich -мѣннѣ.
- (8) Cf. articolul сѣглагоуѣннѣ.
- (9) Berinda позадѣ.

- Digitized by Google

позо:	превѣре. мираре (?). лѡкъ де жѡкарѣ.
позорѣте: (1)	нѣскодаж (?).
2445 по (2) нзволѣнїи:	де бѣнж рѡе.
поило. корито:	згѡбѣ.
показѣю (-ѣ-):	ѡрѣтъ.
покарѣюся:	плѣкѣ-мж.
р. 204 покрѡвъ:	ѡкоперѣишь.
2450 полагаю:	пѣю. сѡс. сокотѣскъ.
пѡла (плѡла):	фолѡ.
ползевѣти бѣде: (3)	ва фолосѣ.
ползевѣ (плѡз-):	фолосѣ.
ползѣетсѣ: (4)	фолосѣще-сѣ.
2455 ползѣю: (4)	фолосѣскъ.
ползѣюсѣ: (4)	фолосѣскѣ-мж.
полкрѣнникъ:	скѡс ржтѣнъ.
плѡкъ:	плѡкъ: чѡтж. стѡ.
плѡчище:	чѡтж.
2460 пѡѡла:	ѡ дола.
положѣ:	поне-вою (л. пѣне-вою). (5)
ползчѣнїе:	нимерѣе. (6)
ползчи:	нимерѣю.
р. 205 ползчаю:	нимерѣскъ.
2465 полютѣваю:	ѡмжрѣскѣ-мж.
помаваю:	ѡмерѣцѣ. клжтѣскъ.
помащаю, помазѣю:	ѡнтѣ (л. ѡнгѣ) (?).
подѡщаю: (7)	ѡвнтѣзѣ. ѡвѣцѣ.

(1) Nu e în Ac. și Tril.

(2) Berinda нѡ.

(3) Berinda плззов- сѣ-.

(4) Berinda плзз-.

(5) Greșitul ne se explică prin scrierea de a doua oră a slăvonului поло(жѣ) în locul românescului пѣне-вою: se și vede că sub ne fusese scris întâiу лѡ.

(6) Cf. ѡлѡчаю.

(7) Nu e în Miklosich.

поми́зайю : мрѣгаю : (1)	клнпѣскъ.
2470 помилѡваніѣ :	милѡ ^ѣ рѣ. вѣжчюне. ѿ (2)
помина́нїѣ :	а ^ѣ дѣче(рѣ) а ^ѣ мїте. (3)
помѡ́рїѣ :	цѣр ^ѣ мѣрѣле (?) мѣрїей.
помѡ́щѣ (пѡ-) :	а ^ѣ жстѡрю.
пѡ́мпа : (4)	трѣѣѣ.
2475 помышленіѣ :	кѣѣетѣрѣ.
помышлѡю :	кѣѣеть.
помышлѡю :	кѣѣетѣ-вою.
понѣ :	макарь. ѣкайле.
р. 206 понѣже :	пенѣтрѣ (кѣ).
2480 понѡ́съ :	ѣпѣтѣрѣ.
поношѡю :	ѣпѣть.
поношеніѣ :	ѣпѣтѣрѣ.
припо́нѣжѡю :	некоѣскъ ѣтѣцѣк.
по́нѣжѡюсѡ :	невоѣскъ-мѣ.
2485 по́нѣженіѣ :	невоѣре.
поныра́ющей :	чѣ чѣ сѣ кѣѣѣдѣ.
поныра́ю :	кѣѣѣдѣ-мѣ.
по́нѣка :	чѣрѣшѣгѣ.
по́нѣвїца (-ѣ-) : рѣнникъ :	пѣкїрь дѣ мѣѣни (= мѣѣни).
2490 попеченіѣ :	грїжїре невоѣре.
попѣстї :	лѣсѣ. слѣбѣнї.
попѣска́ю.	лѣ. слѣбѣскъ.
р. 207 попрѣ пѣтою : (5)	кѣкѣ кѣ клѣкѣю.
попїра́нїѣ : (6)	кѣлѣкаре.

(1) Berinda мрѣ-

(2) Acest ѿ nu e în Berinda. Să fie el ôre o parte din гѣ.=гѣгѣгѣ 'verb', ce va fi fost pus întâi în dreptul verbului precedent?

(3) и e făcut din ѣ.

(4) Nu e în Mikl., Ac. și Tril.

(5) Berinda -тѣю.

(6) Berinda -пр-

- (1) Berinda -реши́о-.
- (2) къ e de prisos.
- (3) Berinda -реш-.
- (4) Berinda пѣ-.
- (5) Acest га, adică гага́огах 'verb', на e în Berinda.
- (6) Berinda pune euvinul după cel următor.
- (7) Berinda -й.
- (8) Berinda -рѣч-, ѣчный.
- (9) Berinda пѣ-, Mikl. прѣт-.
- (10) Cetesce -къю ca în Berinda.
- (11) Berinda -къ-. Mikl. -сѣх-, Ac. -сѣл-. Cf. următoarele trei articule.

посѣствѣ ^ѧ щѣмъ: (1)	прѣ чѣ чѣ ро ^ѧ гѣ.
посѣствѣ ^ѧ и: (1) м ^ѧ л ^ѧ и (= мол ^ѧ и).	чѣ чѣ сѣ ро ^ѧ гѣ
2520 посѣствѣ ^ѧ ю (1) вѣ ѣ ^ѧ з ^ѧ а:	мѣ ро ^ѧ дн ѡбѣ ^ѧ дѣ.
посѣл ^ѧ ни:	сѣтѣ ^ѧ ни.
посл ^ѧ ниѣ:	трѣмѣ ^ѧ терѣ.
р.209 посл ^ѧ хъ. (2) свѣ ^ѧ д ^ѧ окъ:	мѣ ^ѧ тѣ ^ѧ рѣ:
посл ^ѧ ш ^ѧ аніѣ:	ѧскѣ ^ѧ л ^ѧ тѣ ^ѧ рѣ.
2525 по сѣл ^ѧ ч ^ѧ аю: (3)	дѣ ^ѧ пѣ ^ѧ тѣ ^ѧ п ^ѧ л ^ѧ рѣ.
послѣ ^ѧ дов ^ѧ ѧ ^ѧ тѣ ^ѧ но: (4)	мѣ ^ѧ рѣ ^ѧ прѣ ѣ ^ѧ мѣ ^ѧ . к ^ѧ дѣ ^ѧ -сѣ. (?)
послѣ ^ѧ д ^ѧ ниѣ:	чѣ дѣ ѧп ^ѧ н.
послѣ ^ѧ (д ^ѧ о)в ^ѧ аніѣ:	мѣ ^ѧ рѣ ^ѧ прѣ ѣ ^ѧ мѣ ^ѧ .
послѣ ^ѧ дѣ ^ѧ . ѧл ^ѧ и послѣ ^ѧ стѣ ^ѧ - вѣ ^ѧ тѣ ^ѧ . (5)	мѣ ^ѧ рѣ ^ѧ прѣ (л. -ѣ ^ѧ) прѣ ѣ ^ѧ мѣ ^ѧ .
3530 посм ^ѧ р ^ѧ ѧ ^ѧ аю: (6)	зѣ ^ѧ ж ^ѧ рѣ ^ѧ сѣ ^ѧ скъ. посом ^ѧ орѣ ^ѧ скъ. (?)
посмѣ ^ѧ л ^ѧ ниѣ:	рѣ ^ѧ дѣ ^ѧ рѣ. бѣ ^ѧ ж ^ѧ о ^ѧ кѣ ^ѧ рѣ ^ѧ рѣ.
посп ^ѧ ѧ.	ко ѧдѣ ^ѧ р ^ѧ м ^ѧ и (л. ко дѣ ^ѧ р ^ѧ м ^ѧ и).
поср ^ѧ ѧ ^ѧ м ^ѧ и (-ѧ):	рѣ ^ѧ ш ^ѧ н ^ѧ н ^ѧ ѣ ^ѧ дѣ ^ѧ : (ѧ)тѣ ^ѧ (?)
пос ^ѧ тѣ ^ѧ вл ^ѧ ѧ ^ѧ аю: ѣ ^ѧ ю (7)	ѣ ^ѧ тѣ ^ѧ рѣ ^ѧ сѣ ^ѧ скъ (?). (8)
2535 пос ^ѧ тѣ ^ѧ вѣ ^ѧ :	пос ^ѧ тѣ ^ѧ вѣ ^ѧ (?).
р.210 по (пѣ) с ^ѧ тѣ ^ѧ вѣ ^ѧ :	дѣ ^ѧ пѣ ^ѧ то ^ѧ к ^ѧ м ^ѧ ѧ ^ѧ лѣ.
пос ^ѧ тѣ ^ѧ лѣ ^ѧ :	ѧѣ ^ѧ рѣ ^ѧ нѣ ^ѧ тѣ ^ѧ .
пос ^ѧ т ^ѧ н ^ѧ з ^ѧ ѧ ^ѧ аю:	ѧжѣ ^ѧ нѣ ^ѧ гѣ ^ѧ .
пос ^ѧ тѣ ^ѧ ѧ ^ѧ но: (9)	стѣ ^ѧ тѣ ^ѧ тѣ ^ѧ ѧ ^ѧ ѧ ^ѧ рѣ.

(1) Berinda tóte -ѣ^ѧ-. Mikl. -сѣ^ѧ-, Ac. -сѣ^ѧ-. Cf. articolul precedent.

(2) Berinda пѣ^ѧ-.

(3) Berinda -сѣ^ѧ-.

(4) Berinda -нѣ^ѧ-.

(5) Berinda -ѣ^ѧ-.

(6) Berinda -жѣ^ѧю.

(7) Póte ѧю; ѧю nu e în Berinda.

(8) ѧ e adaus mai târziu de altă mână.

(9) E neutru. Miklosich -ѣ^ѧ-.

2540	посто́инный:	^а чв ст ^а ж ^т ж ^т б ^о рю.
	посты́дн ^ы й:	^а ч ^т е р ^ш ин ^а (?).
	постра́д ^а в ^ы й:	^а ч ^т е ч ^а в п ^ж тим ^и .
	постра́жи (-и):	кин ^ж ще (1. ^а ще) тр ^з п ^а ще.
	постра́ж ^а (-ѣ):	п ^ж тим ^и -в ^о ю. к ^и н ^ѣ . (1)
2545	пострѣ́к ^а те:	^а п ^ж сг ^ж б ^о рю. б ^о д ^ѣ .
	пострѣ́каю: (2)	^а п ^ж сг ^ж . с ^е н ^ѣ з ^ѣ (?).
	пос ^ѣ пл ^ѣ :	^а п ^л ек ^а . ч ^ѣ ч ^ѣ к ^а в ^т ж. ^а ж ^о сь
		^т б ^о сн ^а .
	посо́ветк ^ѣ ю:	^а ж ^ѣ т ^ѣ .
	по (пѣ) с ^а г ^л ас ^і ю:	^а в ^ш ж г ^л жс ^ѣ и ^р е. (3)
2550	посѣ́тите:	ч ^ѣ р ^ѣ ч ^ѣ т ^ѣ ж ^ѣ б ^о рю.
p.211	посѣ́щаю:	ч ^ѣ р ^ѣ ч ^ѣ т ^ѣ з ^ѣ .
	посѣ́щеніе:	ч ^ѣ р ^ѣ ч ^ѣ т ^ѣ а ^р е.
	посѣ́ пом ^ѣ ѡці ^и ниц ^ѣ : (4)	л ^ѣ в ^ѣ т- ^а в м ^ѣ в ^ѣ р ^ѣ . ^а ж ^ѣ б ^ѣ б ^ѣ рю.
	потекѣ́: (5)	^а л ^ѣ ер ^ѣ г ^ѣ -в ^ѣ ю.
2555	потѣ́ръ. ч ^а ша:	п ^ж х ^ѣ а ^р .
	поткнѣ́юсѣ:	п ^ѣ т ^ѣ икн ^ѣ еск ^ѣ -м ^ѣ .
	потрѣ́б ^ѣ н ^ѣ ый: (6)	^а ч ^ѣ д ^ѣ трѣ́б ^ѣ .
	потопл ^ѣ аю:	^а ф ^ѣ ѡд ^ѣ . н ^ѣ к ^ѣ .
	погрѣ́жаю: (7)	^а ф ^ѣ ѡд ^ѣ .
2560	потрѣ́б ^ѣ ен ^ѣ : (6)	н ^ѣ ск ^ѣ с ^ѣ и ^ѣ т ^ѣ (?). д ^ѣ трѣ́б ^ѣ .
	потрѣ́б ^ѣ ен ^ѣ (6) (-w):	трѣ́б ^ѣ е.
	потрѣ́б ^ѣ ьст ^ѣ е ^ѣ ю: (8)	д ^ѣ трѣ́б ^ѣ ѣ (?). с ^ѣ н ^ѣ т ^ѣ .

(1) Cetesce кинѣ-вою.

(2) Berinda pune numai accentul al doilea.

(3) Mai bine după conglăsuire, după înțelegere, după armonie.

(4) Berinda -цѣ.

(5) Întâiu a fost scris потѣкѣ.

(6) Berinda -рѣкѣ.

(7) Acest verb în Berinda face parte din articolul precedent, unde e pus imediat după потоплѣаю.

(8) 1 e făcut din ѣ, după care pare că fusese scris ѣ, literă ce se vede ștearsă.

p. 212	п ^и отрѣкствѣю: (1)	трѣкѣе(-ми).
	п ^и отрѣте, ѡлѣи п ^и отрѣиенѣ пѣтъ.	бжтѣтѣ кѣлѣ.
2565	п ^и отыкаю:	ѡпѣиѣ.
	п ^и отыкаю: кѣщѣ: (2)	ѡпѣлѣ колѣбѣ (бѣи: лѣ).
	п ^и отѣнѣ сѣни: (3)	п ^и рѣзни чѣ кѣлѣмѣ. ѣ колѣбѣиѣ.
	п ^и отрѣкѣю: (5)	ѡврѣкѣ. (4)
	п ^и отѣзѣю:	скѣтѣрѣ.
2570	п ^и одѣрѣзѣнѣ:	ѡфрѣзѣтѣ.
	п ^и одѣзѣю:	мѣклѣиѣ.
	п ^и одѣзѣю:	ѡвѣцѣ-мѣ.
	п ^и одѣзѣнѣ:	ѡвѣтѣзѣ. ѡдѣмѣ.
	п ^и одѣзѣнѣ:	ѡвѣтѣрѣ ѡдѣмѣиѣ.
	п ^и одѣзѣнѣ:	лѣдѣ.
2575	п ^и одѣзѣнѣ:	пѣзѣиѣ. стрѣжѣиѣ (?).
p. 213	п ^и охѣтъ (пѣ):	пѣтѣ.
	п ^и охѣствѣю: (6)	пѣтѣсѣ.
	п ^и охѣлѣнѣ:	хѣлѣиѣ.
	п ^и охѣлѣ (7) когдѣ:	хѣлѣи-вѣ (8) (л. -вѣ) кѣлѣдѣ.
2580	п ^и очѣрѣмѣнѣтѣ: (9)	рѣшинѣиѣ. ко прѣ ѣиѣ. (10)
	п ^и очѣрѣлѣо: (11)	(м)вѣскѣтѣрѣ.

(1) La margine, înaintea acestui verb, e scris cu roșu ^жмнѣ, prescurtat din ^жмножественнаго числа = *de numărul plural*; se vede însă bine, că în primul manuscript fusese scris la sfârșitul articolului precedent. Acest ^жмнѣ nu e în Berinda. El scrie ^жпотрѣкствѣю.

(2) Berinda nu pune cele două puncte între aceste două vorbe și nici nu trebuie.

(3) Adecă *împlântarea corturilor*.

(4) чѣ кѣлѣмѣ e adaus de Mardarie. Asemenea ѡврѣкѣ, care e scris cu roșu.

(5) Berinda -ѣ-, Miklosich -рас-.

(6) Berinda -ѣю.

(7) Berinda -ѣ-.

(8) Se pare că Mardarie a scris întâiу хѣлѣ, mai pe urmă a șters ж și a pus în locu-і ѣлѣ, iar pe и l-a scris de-asupra.

(9) Berinda -чѣрѣмѣ-.

(10) Cetesce рѣшинѣиѣ-ѣлѣ. Cele trei cuvinte din urmă sint scrise cu roșu.

(11) Berinda почѣрѣн-. Cf. articolul чѣрѣлѣо și următoarele.

почерствова́нїе: (1)	чисті́ре. ^н
почёсти: (2) мѣ́зды: (3)	плѣ́те
почёстїи: (2)	да́рѣри (4) де бирѣи́це. ^н
2585 почёсть: (2)	да́рѣри (1. дарь) де бирѣи́це. ^н
	плѣ́тж.
почи́каю:	рѣ́пав. ѡ́дїне́скъ. ^{с х}
по́мдаю: (5) ^т	мѣ́нѣ́жж.
по́мсь: (6)	брѣ́ж.
по́мстники: (7)	брѣ́нѣри
2590 по́мхъ:	лѣ́аю.
р. 214 пра́вда: (8)	де́рептѣ́тж.
пра́ведень: (8)	де́рептъ.
пра́ведный: (8)	че́ де́рептъ. ^а
пра́вопра́вѣи́й:	че́ че кѣ́ де́ре́тъ ѡ́де́рептѣ́зе. ^{а н а}
2595 пра́вило: (9)	лѣ́а кѣ́пенѣ́й (?). ^{м м}
пра́вило:	ѡ́де́рептѣ́ре. (10) канѣ́. ^н
пра́во (-w):	де́рептъ.
пра́во лѣ́но:	(кѣ́) де́ре́птж не́мерѣ́ре. (11)
пра́вота (-та):	де́рептѣ́тж.
2600 пра́венѣ́: (12) ^а	кѣ́ де́ре́птѣ́ль.
пра́вленїе:	ѡ́де́рептѣ́ре.

(1) Cetesce почес- ca în Berinda saŭ почас- ca în Miklosich. Mardarie trebuie să fi introdus pe р sub influența vorbei slavone precedente.

(2) Berinda nó-, Miklosich почас-.

(3) Berinda мѣды.

(4) Cetesce a darurilor de biruințe.

(5) Berinda помдасть.

(6) Berinda nó-.

(7) Berinda -сникъ. În Miklosich nu e.

(8) Miklosich mai mult -съ-, în ultimele două cuvinte și -а-.

(9) Nu e în Miklosich.

(10) Mai bine îndreptar, adecă regulă, principiu.

(11) Berinda праволенъ, ce înseamnă drept, cum traduce el: прѣстѡ.^с

(12) Berinda scrie правѣт.^а

- (1) Acest cuvînt slavice **сѣлѣти** e scris de Mardarie după **2** **сѣла**.
- (2) Prefixul **нѣ** al tuturor vorbelor de pe pag. 215—224 ale manuscrisului este scris cu **е** în Berinda. El apoi scrie **нѣсѣнѣю**.
- (3) Berinda -**ас**.
- (4) Berinda -**шѣ**.
- (5) Acest cuvînt pare a fi întâiul din traducerea malorusescă, pus însă de Mardarie din greșelă la urmă.
- (6) Berinda -**аю**, Miklosich **аранѣ**.
- (7) Berinda -**сѣа**-, Miklosich -**сѣаа**-.

НАЙТЕ-АЛЕРГІЧТОРЮ.

(7) Berînda scrie ^А прѣча.

	^А прѣѡмолѣнїе:	^н найтѣ-рѣгáре.
2645	^А прѣѡѡстáвн:	^н найтѣ áѣ токмѣ.
	^А прѣдѣль:	хотáрь.
	прїёмникъ : (1) кѡмъ.	нашъ (?).
	прѣѣствѣнъ.	прѣствѣ фѣре.
	^А прѣже нарѣкъ:	^н найтѣ áѣ зн(съ). сáѣ áѣ сем- нáтъ (?).
2650	^А р.219 прѣжни:	пре чѣ ^н маѣ дннайтѣ.
	^А прѣже:	маѣ (?) ^н фнайтѣ.
	^А прѣже дáже:	мá ^н фнайтѣ пáж (2)
	прѣсѣáное:	áѣ присосѣ.
	прѣсѣáный:	^А чѣ дн ^н дѣстѣ. (3)
2655	^з прѣ: (4) чрѣзъ: (5)	прѣствѣ.
	^н прѣзѡрѣтво:	неблжáре ꙗ сáмж трѣфá.
	прѣзѡрї:	неблжáтѡрю ꙗ сáмж. трѣфá.
	прѣзѣмъ:	порѣкле.
	прѣзрѣ:	нѣ блж ꙗ сáмж. трекѣ. (5)
2660	прѣзрѣнїе:	трѣчерѣ. (6) неблжáре ꙗ сáмж.
	прѣйáе:	трекѣ.
	^ч прѣйзлїшше пá: (7)	мá мѣ кѣ áсѣпрж.
	прѣйзлїшѣство:	прѣ дн ^н дѣстѣ (?).
р.220	прѣйзлїшѣство:	прѣ мá ^н áлѣчѣре мáн мѣ фáжж
		нѣмж. (?)
2665	^А прѣйспѡнїй:	^А чѣ мá ^н áѣ дѣстѣ.
	^А прѣйспѡнъ:	чѣлѣ мá ^н áѣ фѣ пропáстїѣ (?).

(1) Berinda прѣѣ.

(2) Mái bine înainte ca saú înainte de a.

(3) Mái bine preste mēsură de mare, de mult. Cf. articolul precedent.

(4) Miklosich прѣзж.

(5) Berinda чрѣ.

(6) Adecă cu vederea.

(7) Berinda пáче.

- (1) Berinda -сю, Miklosich cu сә.
- (2) Berinda -ră-.
- (3) Berinda -лэс-, Miklosich -алс-.
- (4) Berinda прѣас-, Miklosich прѣаь-
- (5) Berinda -лшдъй, Miklosich -алш-.
- (6) Berinda -аш-, Miklosich -алш-.
- (7) Berinda -дт-.
- (8) Berinda -дтѣншс.
и
- (9) Berinda -уѣ. Imediat după acest cuvânt Mardarie scrisese несперію,
însă-l tăia cu o linie roșie.

прѣнебрегѣю: (1)	прѣ нѣ гжѣбѣскѣ (1. грижѣбѣскѣ).
р. 222 прѣ(не)брѣгѣ:	прѣ нѣ грижѣ.
2690 прѣнѣсе. (2)	мѣтж.
прѣносѣтвлѣнѣ.	мѣтжѣ.
прѣбѣе (=прѣподѣбѣе):	кѣвѣйнѣце. бѣнж ѣцвѣпѣце (?).
прѣбѣнѣй (=прѣподѣбѣнѣй):	чѣ бѣнѣ ѣцвѣлѣтъ (?). кѣвѣнѣ.
	ѣтрѣгѣ (?). сѣнѣтъ. карѣ (1. кѣ-).
	дѣмнѣзвѣбѣскѣ: дѣрѣпѣтъ.
прѣпожѣсѣютсѣ: (3)	мж ѣчѣнѣгѣ.
2695 прѣпѣна:	пѣпѣдѣкж. пакѣстѣ (?).
прѣпрѣнѣе:	ѣвнѣцѣре (?). ѣдѣрѣптѣре.
прѣпрѣю:	ѣвнѣцѣ-вѣю. (?).
прѣпрѣстѣ:	прѣ прѣстѣ.
р. 223 прѣрѣкѣнѣе:	вѣрѣнѣре кѣ чѣтж.
2700 прѣсѣлѣнѣе:	мѣтѣре.
прѣсѣлѣнѣ:	мѣтѣ нѣмѣрѣнѣнѣ.
прѣслѣвѣ:	прѣ слѣвѣ.
прѣслѣвнѣе:	мѣ прѣ слѣвнѣре (4).
прѣслѣшѣнѣе:	нѣдѣкѣлѣтѣре.
2705 прѣсмѣшнѣ:	ржѣзѣтѣрѣю.
прѣспѣнѣе:	спѣрѣнѣре ѣмѣцѣнѣре (?).
прѣспѣвѣю:	спѣрѣбѣскѣ. дѣбжѣдѣбѣскѣ.
прѣспѣвѣтнѣ:	ѣ спѣрѣнѣ.
прѣспѣтѣ:	спѣрѣнѣ. ѣтрѣкѣ.
2710 прѣспѣтѣшнѣй: (5)	прѣ (?). чѣ чѣ сѣ ѣнжѣцѣ (?).

(1) Sub acest cuvînt Mardarie a scris din greşelă *небрегѣю*, dar fără traducere românească.

(2) Berînda -сѣ.

(3) Cetesce -юсѣ са Berînda. Acest articol în Berînda e înaintea celui precedent.

(4) Cetesce *mai cu prea slăvire* saŭ *mai prea slăvită*.

(5) Berînda -шѣсѣ.

- (1) Miklosich - тжп.
- (2) Berinda - терп.
- (3) Berinda - тук.
- (4) Berinda - д.
- (5) Berinda - елтонный.
- (6) Berinda - реам.
- (7) Berinda - деице.
- (8) Berinda - эн.

прикѣтствію: (1)	ѡрѣзъ чєю кѡ блждѣще.
прикѣтствоваше:	се рѡгд.
пригвозди:	ѡпиро(н)ѡзе.
пригласи:	стригж.
2740 р.226 при ^к дато: (2)	ѡдѡ.
придворіе:	кѡте де кѡсе.
пріемлю:	рѡбдѣ. ѡѡ
пріемничество: (3)	кѡмжтріе.
пріемлю:	ѡѡ. ѡдѡчѣскѡ-мж.
2745 при ^д житіе:	пло. до ^н бѡдѡ (?).
призапрѣщѡю:	порѡчѣскѡ (?).
призѡрь:	нжлѡкж.
призѡрный:	чѡ. ѡшвлжтрѡрю.
призрѡкъ: при ^д видѣніе. (4)	нжлѡчирѡ.
2750 при ^ж зрѣніе: (5)	тѡ (=тѡже <i>асеесѣ</i>).
при ^ж зрѣ:	кѡѡтж. сокотѣще.
прі ^л иживѡю:	кетѡѣскѡ (ѡкж).
прі ^л и ^м мѡ:	лѡѡ. (6)
р.227 прі ^т искрѣное (7) дрѡжеско:	дерѣптж (?). пріѡтѡніе.
2755 прі ^т искрѣно: (8)	мѡ (?). ѡпрѡпѡ. ѡдѡвжрѡ (?).
прі ^л искрѣнїй: (9)	чѡ дерѣптѡ (?).
прі ^л искрѣнїѡ: (9)	пѡрѡрк. дѡла ѡнїмж. (10)

(1) Berinda -ѡю.

(2) Miklosich -тжж.

(3) Berinda пріѡ.

(4) Berinda -дѡн.

(5) Cetesce -чѡс.

(6) прі^ли^ммѡ e substantiv și înseamnă *laț* sau *primire*. Berinda traduce *хзѡмж*.

(7) Berinda -рѡсѡ.

(8) Berinda -жнѡ.

(9) Berinda -рн.

(10) Mai bine cu *totă inima, cu zel*.

	прика. (:) ^{вѣно} :	зѣстре.
	прикасаюсѧ:	ѡтѣѡгѧ-мж. (1)
2760	прикасаѣнїе:	ѡтѣнцере.
	приклѡда:	ѡтокмїре (?).
	приклонѣнїе:	плевѡре.
	приклонї:	плѣкж.
	приклячюсѧ:	^м ѡтѣплѡ-мж.
2765	прикрѣченїе: (2)	гжчїре (?). ѡкоперїре.
	^т прикрѣство: (3) ^н пристрѣство (2) (4)	
p. 228	прилагѡсѧ:	ѡдѡгѧ-мж.
	прилагѡтѡн: (5) ѣ:	нскодѡж
	прилежанїе: (6)	пжнїре. сокотїре (?).
2770	прилежѡ:	невоѡскѧ. сокотѡскѧ (?).
	^ж прилено:	кѡ дѣдїсѡлѧ.
	прилѡчнѣ:	^м кѡ тжплѡре.
	^ѣ прилїннѡ:	ѡсѣме(нѣ). св кѡде.
	прилѡбѡ:	^ѣ ѡдѡ потыкѡлѡж (?). стрѣтѣлѡ (?).
2775	приложѣнїе:	ѡдѡнцере.
	приложї:	ѡдѡсѡ. кѡцѣтѡ (?).
	прилѡпеннѡ: (7)	ча лнпїтѡ.
	^т примѡлѡе: (8)	ѡрѣѡсѡ. сѡ роѡгж.
	примрѡкѡ:	^ѣ внхѡ (?). чѡце бѡрж.
2780	примѣтъ:	грѡю де пѡгѡжѡ.
p. 229	принїчю: (9)	прѡвѡскѧ. мж ѡютѡ.
	принїцѡю:	^ж тѡ (=тѡже <i>asceasi</i>).

(1) Mai bine ѡтѡгѡ.

(2) Berinda -рок-.

(3) Miklosich прикрѣтъство severitas (*asprime*).(4) Miklosich traduce acest cuvint prin *foeditas; terror*.

(5) Berinda -гѡтан.

(6) н in loc de т, care a fost стѡс.

(7) Berinda -лѡннѡ.

(8) Berinda -лѡ-.

(9) Berinda il pune după articolul următor.

при нѣ:	лѣнѣжъ в.
принѣ, приношеніе:	дѣдѣчере дѣ бѣнѣжъ вѣсѣ лѣ бѣ- сѣрекѣжъ принѣ.
2785 приѡбѣрѣтѣніе: (1)	добѣждѣнѣ. дѣфлѣдѣ (?).
приѡбѣрѣтѣю: (2)	добѣждѣнѣскѣ.
приѡбѣрѣтѣ: (2)	добѣждѣнѣдѣю. мѣжъ фолосѣю.
приповѣданіе:	дѣдѣчере дѣ мѣте (?). спѣнѣре. веровѣнѣре.
припоблѣніе:	ѣкнѣнѣнѣре (?).
2790 припорѣчѣю:	порѣчѣскѣ къ грѣдѣ. (?)
приподаѣтъ:	хѣжъхѣжѣще (?).
р. 230 приражѣюсѣ:	клокѣбѣскѣ-мѣжъ (1. клоки-). вѣ- тѣжъмѣжъ-мѣжъ. скрѣбѣскѣ прѣ- чнѣнѣвѣ (?).
прирѣсѣ:	стѣлѣпѣдѣ дѣтѣдѣ
прирѣбѣ:	грѣдѣ дѣслѣнѣнѣ. (?)
2795 приражѣніе:	клокѣнѣнѣре.
прискобѣніе:	ѣпрѣвѣнѣдѣре.
присвоѣю:	ѣпрѣвѣнѣбѣнѣ.
присвѣдѣю: жѣ:	вѣщѣвѣбѣскѣ.
присвѣдѣнѣ: (3) присвѣдѣ:	вѣщѣвѣнѣ.
2800 присрѣдѣно:	къ блѣдѣтѣцѣ дѣвѣлѣ ѣнѣнѣмѣжъ: бѣлѣ (= бѣлѣтѣ <i>Genesā</i>): ѣнѣ. (?)
прискрѣбѣ: (4)	скрѣбѣнѣ ѣгрѣнѣжѣдѣ.
присно:	пѣрѣрѣрѣтѣ.
р. 231 приснѣнѣнѣ:	чѣ мѣ (?). дѣтѣ дѣрѣпѣдѣтѣ. мѣнѣнѣ (?) дѣ пѣрѣрѣрѣтѣ. мѣнѣнѣнѣ (?). дѣрѣгѣнѣ.
пристѣдѣнѣнѣнѣ:	вѣжѣтѣдѣ.

(1) Berinda -w- și pune acest articol după cel următor.

(2) Berinda -w-.

(3) Mikl. și Ac. n'au d.

(4) Berinda -кѣрѣ-.

2805 пристанище:	а́джпості́ре.
пристро́єніє:	а́токмі́ре.
приспѣ́:	сосн.
приста́вниѣ:	стржжы́ре.
присѣ́жѣ: (1)	пжзѣ́скъ. сокотѣ́скъ (1). (?)
2810 приста́дн̑ (:)	сжкѣ́щѣ (1. лжкѣ́щѣ) (2).
приса́гн̑:	че че с(?) аѣ́ а́тн̑сѣ. ч̑́н̑ (=чн̑сла Numere). а́д. (3)
приста́дн̑ (В. -а́дн̑):	че че сс (?) а́тн̑сѣ. са́д че че сс а́прон̑іє.
посѣ́щеніє:	че́рчета́ре.
притво́реніє:	префа́черв. ски́ба́ре.
2815 притво́ритель: (4)	фжца́рникъ.
притнѣ́:	а́лѣргъ.
р. 232 прито́къ:	бечѣ́гъ. н̑́с а́ а́ѣ.
прито́чн̑:	а́ѣпж п̑́дѣж а́кин̑сн̑дѣ.
притрапѣ́зн̑:	месца́рю: ка́рвеле ѣ́сѣ́ де пж- зѣ́ще ма́са. (?)
2820 притѣ́жн̑н̑: (6)	че́ грѣѣ.
прѣ́тча:	п̑́н̑а́дѣ. к̑́н̑пѣ.
прита́жати се́бе: (7)	а́ сс н̑́о пре с̑́н̑е. (?)
прита́жѣ:	кжщн̑́гъ.
прита́жыва́ю: (8)	ма́ (?) до́бжа́дѣскъ.
2825 прѣ́тн̑н̑:	ѣ́брі́. а́ко́нѣрн̑. (?)
прих̑́о́:	(venit).
прих̑́о́жда въ се́бѣ: (7)	в̑́ю-мн̑ а́ ф̑́н̑ре.

(1) Berinda -ѣжѣ.

(2) Greșela se explică prin с, cu care începe cuvîntul românesc precedent.

(3) Berinda pune acest număr la articolul următor, iar aici scrie числа, 71.

(4) Nu e în cele-lalte dicționare forma acésta.

(5) Berinda -н̑н̑сѣ.

(6) Miklosich -тжж-.

(7) Berinda ссѣѣ.

(8) Cetesce -жав- ca în Berinda etc.

прицѣписѧ ѿси: (1)	липѣтъ-тѣ ^ѣ легѣтъ-тѣн.
р.233 прицѣплѧюсѧ:	липѣскѧ-мѧ. ѧтѣплѧ-мѧ. (1. ѧплѧнтѧ-мѧ).
2830 причѣстни: (2)	пѣтѣшь мѡщѣнь.
причѣстѣ:	ѧпрѣзнѣре.
причѣ: (3)	катѣстѣхъ. нѣмѧ. (4)
причѣ (3) рѡда:	нѣмѧ дѣ нѣ. (5)
причитѧюсѧ:	ѧпрѣзнѣзѧ-мѧ.
2835 пришлѣць: (6)	нимѣринкѧ.
прѣзнь: (7)	дрѣгѡстѣ.
приѣтѣ:	прѣимѣре.
прѣѧ (прн-):	лѣѧю.
прѣидѣ (прѣидѣ):	вѣни.
2840 прѣимѣ (прѣидѣ) ѡспытѧнѧ:	лѣѧ-вѧ ѡспѣтѧ. ѧвѣ-вѧ чѣртѧ.
прѣимѣ:	ѧ: кѧпѧ (1. -пѧтѧ)- кѧпѧрѧ (?).
р.234 проѣзѧкѣнѣ:	лѣнѣцѣре. (8)
проѣзѧкѧю:	лѣнѣцѣскѧ. (9)
проѣзѧнѣ:	трѣѧ (?): лѣѧ (= лѣѧствѣнѧ Scara). с. ѧѧ.
2845 проѣзѧглѧшѧю:	лѣѧдѧ (?). стрѣѧѧ.
проѣѧѧѧѧю:	рѧспѣнѧ (?).
прѡдрѣзѧнѣ:	ѧдрѣзнѣцѧ. нѡрѣзнѣнѡ.
прѡдрѣзѧтѣ:	чѣ ѧдрѣзнѣцѧ.

(1) Berinda ѿси.

(2) Berinda -чѣс-.

(3) Berinda прѣ-.

(4) Mai bine *numĕrare, socotĕlă*.(5) Adecă *genealogie*.

(6) Berinda прѣ-.

(7) Berinda прѣѧ-, Miklosich прнѧ-.

(8) De-asupra acestui cuvĕnt e scris de altă mână cu andreaua ѧнѣцѣре.

(9) De-asupra acestei vorbe se vede că aceeași persѡnă a vrut să scrie cu andreaua cuvĕntul *ĕnmulĕescĕ*, din care ĩnsă nu se deosebesce decăt ѧ.

- (1) Berînda -**из-**.
- (2) Berînda -**долж-**.
- (3) Miklosich -**знь-**.
- (4) In cele-lalte dicționare cu **з**.
- (5) Cetesce -**долѣ-** ca in Berînda.
- (6) Mai bine *lepros*.
- (7) Berînda **прѣмьсаж**.
- (8) In locul lui **ѣ** fusese altă literă, d. e. **ѣ** sau **ѡ**, care s'a șters.
- (9) Berînda **прѣна-**.

пррчѣство :	гжчѣре.
просажіаю :	спѣргъ
прѣстѣн :	(чен) прѣщн.
прѣстѣн людіи :	ѡмъ прѣ (л. прѣ).
2875 прѣстѣтѣ :	прѣстѣе.
прѣстрѣнно (-w) :	дѣсѣжѣтѣ (?).
прѣстѣтѣлнѣй :	чѣ слѣбѣн (?).
прѣстѣмѣй :	чѣ прѣстѣ.
прѣтѣвѣоре : (1)	лѣтѣтѣорю ꙗ прѣтѣвѣ (2)
2880 прѣтѣвѣорѣдѣнѣ :	ꙗдѣжѣпѣтѣ (?). (3)
прѣтѣвѣорѣдѣнѣ :	пѣнѣре ꙗ прѣтѣвѣ недѣмѣрѣ (?).
p.237 прѣтѣвѣлѣнѣ :	ꙗ прѣтѣвѣре.
прѣтѣрѣ : (4)	стрѣнѣгъ фѣрѣ чѣнѣствѣ.
прѣтѣрѣ :	стрѣнѣсѣдрѣ : вѣнѣтѣ. (?) сѣсѣ
	рѣсѣнѣре.
2885 прѣтѣжѣнѣ :	ꙗтѣндѣре ꙗлѣнѣре.
прѣтѣжѣнѣ : (5) вѣзрѣнѣнѣ :	крѣщѣре. сѣсѣ ꙗтѣндѣре.
прѣтѣжѣнѣнѣ :	лѣнѣнѣмѣ (л. чѣ лѣнѣнѣтѣ).
прѣтѣжѣнѣтѣ :	ꙗтѣндѣ.
прѣхѣжѣдѣ (-ѣ) :	ꙗцѣлѣгѣ. мѣ сѣю фѣ. (?)
2890 прѣхѣдѣнѣ :	сѣ фѣчн (?): сѣ пѣтрѣчн.
прѣчѣвѣ мнѣгѣ (6)	дѣчѣлѣ мѣлѣ вѣрѣтѣ шн мѣ
мѣлѣпѣчѣ : (7)	мѣлѣтѣ. (8)

(1) Berinda -сѣ.

(2) După acest cuvint Mardarie scrisese din greșelă vorba недѣмѣрѣ, care se vede și mai jos după un alt ꙗ прѣтѣвѣ; în urmă însă a tăiat-o cu o linie roșie.

(3) Cuvintele ѡрѣдѣнѣ: ꙗдѣжѣпѣтѣ sînt scrise între rînduri; căci Mardarie după прѣтѣвѣ, cu care se începea și articolul următor, pusese din greșelă положѣнѣ пѣнѣре, șterse apoi tot cu linie roșie.

(4) Mikl. -торѣж, Ac. -тѣрѣю.

(5) Berinda -нѣнѣ.

(6) Berinda мнѣ.

(7) Berinda мѣ.

(8) Cetesce deaciia multă mai multă.

прóчеє же:	ѡрж дѣчѣл ма ^з мѡ ^{лт} . (1)
прóчеє:	дѣчѣл наинте.
p.238 прóчѣй:	дѣлѣл.
2895 прощѣю:	ѡртѡ.
прошеніє:	ѡртѡчюне.
прѡгло, (:): сѣло:	лѣцѡ Іw: нѣ.
прѡ: (2)	малѣмж. ѡзѡ ѡ ^к (.) ѡ.
прѡднов (2) мѣсто:	ло ѡте гропѡнѡ (?).
2900 прѡднѣй: (2)	че ѡте. ѡскѡцѣ (?).
прѡжѣюсѣ: (2)	трѡмѡ. сѣс тѡжѡлѡсѡ-мж. (?)
прѡжѣє: (2)	нѡлѡ (?): мѡгѡрѡ. (3)
прѡси: (.) прѡжѣє: (2)	лѡжѡсте
прѡнѣ: прѡ ^к (.) рѡжѣнѣ.	пѡра.
2905 прѡсѣ:	пѡрѡсѡ-мж.
прѡжѣмо: (4)	пѡжѡнтѡрж. рѡ ^к . ѡ.
прѡмо: (5)	ѡ ^н прѡтѣвѡ. ѡнантѡ.
p.239 прѡсло:	мѡтѡра (?).
птѣца:	пѡсѡре.
2910 птѣчищѣ: (6)	пѡсѡрѡе.
птѣцѣтѡ:	пѡсѡрѣмѡ.
птѣнецѣ:	пѡю де пѡсѡре фѡрж пѣне. (7)
птѣче вѡлѡх(ѡ)вѡнѣ:	вѡжѡрѡе кѡ пѡсѡри.
пѡгѡ: (8)	нѡстѡри (l. -рѡ).
2915 пѡдѣло: (8)	мжѡмѡе. вѡ рѡ ^х . ѡ.
пѡдѡрѡ: (8)	дѡѡгѡрѡ (?).
пѡпѡ, пѡпѡкѡ: (8)	ѡѡриѡ. сѣс гѡѡѡче (?).

(1) *Maî mult* e de prisos: Mardarie îl va fi pus sub influența celui precedent.

(2) Miklosich прж.

(3) *Maî bine* мѡгѡри.

(4) Miklosich пржѡмо.

(5) Miklosich прѡ- și прѡ.

(6) Berinda -чыцѡ.

(7) *fără peane* e de prisos.

(8) Miklosich пж.

	пѣть (пѣ-): (1)	кале.
	пѣтннкъ: (1)	кжалжтѣрю.
2920	пѣста:	пѣстѣ. дешѣртж.
р. 240	пѣчѣна: (1)	ѣджѣжтѣра.
	пѣхнѣ:	ѣгж(н)фж-се.
	пѣщенѣца:	мѣшрѣ ча лжсѣтж де бжрѣѣтъ:
		гонитж
	пѣро:	грѣс (1. грѣс).
2925	пытѣивѣй:	че вржжнтѣрю (?).
	пѣгъ:	гжнѣшѣ (?).
	пѣнѣсъ: (2)	бѣнѣ.
	пѣнѣсъмн: (2)	кѣ бѣнн.
	пѣнѣ. гѣмнѣ.	кжнтѣре. (3)
2930	пѣснѣ:	кжнтѣкѣ.
	пѣснѣ степѣнаа: (4)	кжнтѣре. ман мѣре (?).
	пѣсѣкъ: (5)	нжсѣпѣ.
р. 241	пѣстѣ. (:) пѣдагѣ:	дѣскалѣ. сѣс ѣвжтѣрю де кѣпѣй.
	пѣтелѣ:	кѣкѣшѣ. кжтжтѣ.
2935	пѣтлоглашѣнѣе.	кжтѣрѣ кѣкошѣлѣ.
	пѣтдѣсѣтнѣца: (6)	чнчн зѣчн де зѣлѣ (?).
	пѣтѣшѣнѣе:	нѣвоѣцѣ.
	пѣчѣвѣ: (7)	снцѣ(ре).
	пѣрѣдложѣнѣе ѣмѣ. (8)	ѣмѣ кѣѣвѣ.
	ѣлѣ залѣгѣ.	
2940	пѣроѣзнѣшѣ: (9)	скѣцѣ. ѣдѣ ѣ мѣтѣ (?).

(1) Miklosich пж.

(2) Berinda пѣ.

(3) Acest articol în Berinda e înainte de пѣнѣсъ.

(4) Berinda -ла.

(5) Berinda -сѣкѣ.

(6) Mikl. și Ac. пѣтн-.

(7) Berinda пѣ-.

(8) Berinda пѣдѣ, ѣ-.

(9) Berinda -шѣ.

*протекторъ : (1)	пжзнтóрю.
*пáраклисиъ : (2)	рѣгжчюне де мжгжѣре. грѡ ла спѣте. (3)
p.242 *пахѡмѣ (-їй) : †	піннѣ. фáгъ (?).
*пити́сь, (4) со́сна :	хáннж áрхїѣрѣскж. сáко.
2945 *пидѣ. вѣкъ :	че мѣ млтївъ (=милостївъ). мѣлтъ плоднѣтѡрю. фрѣнїгїе.
*подѣрь :	кѣфтѣрїе, áглáзъ. кѣфтá.
*полнѣлеѡсъ :	семнáре (?).
*полнкарпъ :	слжвї (?).
*порѣвѣра :	грáбннж (?).
2950 *препрѣда :	прескѣре.
*прокімѣ : (5)	че динáнїтѣ. томї :
*прокъ : †	патїтъ (1. патерїкъ). (7)
*прокѡпѣ (-ї, adecă -їй) : †	сѣ ва скѣтѣрд.
*просѣвѣра : (6)	сѣ ва клжтї.
2955 *протáсїе (-їй) : †	гжѡáче.
p.243 **прелѡгъ :	
**потрѣсѣтсѣ :	
**поколѣелáтсѣ : (8)	
**плѡска :	

(1) Berinda -тѣ-.

(2) Grecesce παράκλησις 'apel': in *Biblie* 'mângăiere'.

(3) De-asupra cuvintelor românesce e însemnat cu andreaua ^нѣтъ ^нѣче-
^ѣнѣтъ și ceva mai sus se vede scris de altă mână cu cernelă ^нѣтъ ^ннѣтъ (?).
Cele patru semne ale scurtării de pre acestea sînt și de-asupra vorbe-
lor ^ѣгрѡ ^ѣспѣте, pe cari ultimul scriitor a vrut să le îndrepte.

(4) Berinda пн-; grecesce πίνος 'pin', *Zacharia* 19: 2.

(5) Berinda -мѣ-.

(6) Berinda -рѣ.

(7) La margine e scris cu andreaua ^нкѣтá (^нáдеcă *cuvântare*).

(8) Cetesce -стсѣ.

p.

- (1) Mikl. -μx, masculin singular; Ac. -μω, adică numai masc. pl.
(2) Acastă notiță slavică nu e în Berinda.

2985	раздражѣ:	ꙗтѣрхтѣ-вою.
	раздрѣшенїе:	спѣрѣере. сѣрѣржмїре. (? l. сѣр-)
p. 247	раздрѣшаю:	дзлѣгѣ.
	разрѣшенїе:	дзлѣгѣре.
	раздѣлаю:	дзспѣрѣ (maī bine <i>imparf</i>).
2990	разливѣю:	кѣрѣ.
	разливѣюсѣ:	кѣрѣсѣ-мѣ.
	разлїанїе:	кѣрѣсѣре.
	разликѣю:	ꙗпзрѣкїанци сѣ.
	разлїчно (-w):	ꙗ мѣте кїпѣри.
2995	разлїчны:	че че ѣсте ꙗ мѣте кїпѣри
	разлїчїе:	ꙗ мѣте кїпѣри: ꙗпѣрѣцѣлѣ. (?)
	разлѣй, (:) долина. ѡдѣла.	вѣлѣ бѣї (= бѣїтѣ <i>Genesā</i>):
		лѣ. (1)
	размышленїе:	кѣмѣтѣре ꙗпестїтѣ.
p. 248	разногладїе:	глѣ ꙗпѣрѣкѣ.
3000	разнолїчны (-ный):	че пїстрѣю ла фѣцѣ (?) че ꙗ
		мѣте кїпѣри.
	разный:	че ꙗпѣрѣкѣтѣ. + неꙗтоми ла
		фїре (?)
	разньство:	ꙗпѣрѣкѣре.
	разорѣнїе:	спѣрѣере.
	разорїте:	спѣрѣгжтѣрю.
3005	разорѣю:	спѣрѣгѣ. стрїкѣ.
	разрѣшїте:	дзлѣгѣжтѣрю.
	разсверѣпѣвѣю: (2)	схлѣжтѣчѣскї. зѣжпѣзѣ. (3)
		дзлѣмїѣрдѣ:
	разсверѣпѣвѣюсѣ:	зѣжпѣзѣсѣ-мѣ дзлѣмїѣрдѣсѣ-мѣ.
	раскѣла:	свѣда (?).

(1) In Berinda кѣ: лѣ e după долина.

(2) Miklosich рас-, Berinda amindouē vorbele разс-.

(3) z al doilea din c.

- 3010 раскóлннкъ : свѣднѣбрю (?).
 р.249 разматрѣю : сокотѣскъ.
 ра(з)смотрѣнїе : сокотїре.
 ра(з)смоуцрѣннѣ : (кѣ) сокотїре (,) кѣ гриже.
 разсѣждѣю : сокотѣскъ.
 3015 разсѣдѣнїемъ : ѿ
 разсыпѣнїе : че че се спѣрѣе.
 распрѣвѣюемъ : рженипїре.
 рѣспрѣ : пѣрѣскѣ-мѣ (?).
 растворѣю : пѣрѣ.
 3020 растлѣннѣй : ѿмѣстекъ.
 ѿ стрїка. спѣрѣка (?). сѣѣ че
 пѣтрѣ.
 расхѣщѣнїе (-хн-) : жефѣїре. рженипїре.
 расчннѣю : десѣфѣкъ (?).
 р.250 рѣтѣю : лѣптѣѣ. бѣтѣ-мѣ.
 рѣтѣ : ѿѣсте. лѣптѣ.
 3025 рѣтнѣй : ѿпѣашъ.
 рѣѣѣ любомѣрнѣй : ѿцелѣувер. философѣскѣ.
 рѣѣѣ : ѿцелѣ.
 рѣѣѣмннѣй : ѿ
 рѣѣѣмѣю : че ѿцелѣгѣбрю :
 рѣѣѣмѣю : ѿцелѣгѣ.
 3030 рѣѣѣмѣхъ : ѿцелѣшъ.
 рѣѣѣ : грѣдїнѣ де флѣорн.
 рѣѣѣ : рѣѣѣѣ. трѣнѣ.
 рѣѣѣѣ (1) : тѣ (,) мѣѣ. (?)
 рѣѣѣ, (:) ѣрѣѣѣ : пѣѣѣѣ.
 3035 рѣѣѣѣ : рѣѣѣѣ. бѣѣѣѣ.
 раздѣѣѣѣѣ : сѣ ѿпѣѣѣѣѣ.
 р.251 размѣслѣю : (2) кѣѣѣ. сокотѣскъ.
 ра(з)сматрѣю (-мо-) : сокотѣскъ.
 размѣѣѣѣѣѣ : ѿцелѣѣѣѣѣѣ.

(1) Nu e în Miklosich.

(2) Miklosich etc. -шл-.

3040 разширѣю :	десѣ́ ^ѣ (?) : лѣѣ́скъ.
раскабѣваю :	кѣ́скъ-мж.
раскрилѣюсѣ :	ѣ́дрипѣ́скъ-мж (?)
распалѣнїе :	ѣ́чїдере ѣ́фїе́рѣжтѣ́ре.
расповѣ́дѣю (1. -ѣю) :	дѣѣ́ шї́ре.
3045 распрѣ́вѣнїе :	сѣ́дрѣ́ чѣ́ртѣ́.
распѣ́тїе : (1)	рѣ́спѣ́нїе :
растачѣю :	ѣ́пѣ́рцъ (?) . рѣ́спѣ́скъ.
растѣ́нїе : (2)	крѣ́цере. ѣ́мѣ́цїе.
ра́сть :	мѣ́ пре десѣ́пра. крѣ́цере. (?)
3050 растрѣ́зѣю (-тер-) :	спѣ́ргѣ́.
расто́ю ѿ те́бе :	дѣ́патѣ́ сѣ́ дѣ́ тї́не.
р.252 растлѣ́вѣю :	стрѣ́жъ :
растлѣ́нїе :	стри́кѣ́ре.
рассы́пѣнїе :	рѣ́спї́ре спѣ́цере.
3055 ра́тай : дрѣ́чъ :	плѣ́гѣ́рю.
ра́тище :	фѣ́ще.
ра́чь :	потѣ́ще.
рѣ́чѣ́нїе :	дрѣ́гостѣ́ : ю́е́ре.
рачї́тель :	ю́е́нтѣ́рю.
3060 рѣ́вѣ́нїе :	рѣ́вѣ́нїе. дрѣ́гостѣ́ фїе́рѣ́нїе.
	сѣ́ѣ́ пї́ма.
рѣ́вѣ́нїе :	рѣ́вѣ́нїѣ́рю. (3)
рѣ́вно́вѣ́нїе :	рѣ́вѣ́нїе.
рѣ́вѣ́нїѣ́нїй : рѣ́вѣ́нїѣ́нїе. (4)	рѣ́вѣ́нїѣ́рю.
рѣ́вноѡ́вѣ́рѣ́нїе :	пї́мѣ́. сѣ́ѣ́ дрѣ́гостѣ́ кѣ́лѣ́ѣ́роѣ́сѣ́.
3065 рѣ́вѣ́нїю :	рѣ́вѣ́нїе́скъ. потѣ́скъ.
р.253 рѣ́кло :	кѣ́вѣ́нїѣ́. кї́е́рѣ́шъ (?)
рѣ́комъ :	чѣ́ кї́е́мѣ́.

(1) Miklosich -нж.

(2) Miklosich -те-, Berinda și -тѣ-.

(3) р din л.

(4) Berinda vice-versa.

- (1) Miklosich ꝑt-.
- (2) Mai bine numai *jurămînt*.
- (3) Cf. *πρωτόπλα* la sfîrşitul acestei litere.
- (4) Forma cu *o* e adausă de Mardarie: întîia trebuie să fie o greşelă a lui Berinda, ceea ce a observat şi Mardarie.
- (5) Miklosich *ржа*-.

р. 255 рѡпѡ, (1) рѡпѡ ^т нѣ (рѡ-):	рѡпѡ ^т нѣ.
3095 рѡпѡ ^т нѣ, (1) рѡпѡ ^т нѣ (рѡ-):	рѡпѡ ^т нѣ.
рѡпѡ ^т нѣ (1) (рѡ-):	рѡпѡ ^т нѣ: мѡпѡ ^т нѣ.
рѡпѡ ^т нѣ рѡпѡ ^т нѣ: (2)	мѡпѡ ^т нѣ спрѡ мѡпѡ ^т нѣ.
рѡпѡ ^т нѣ:	мѡпѡ ^т нѣ: мѡпѡ ^т нѣ (?).
рѡпѡ ^т нѣ: (3)	мѡпѡ ^т нѣ-мѡ. мѡпѡ ^т нѣ-мѡ.
3100 рѡпѡ ^т нѣ:	мѡпѡ ^т нѣ.
рѡпѡ ^т нѣ, (4) рѡпѡ ^т нѣ:	мѡпѡ ^т нѣ спрѡ ^т нѣ. (5)
рѡпѡ ^т нѣ-мѡпѡ ^т нѣ: (4)	мѡпѡ ^т нѣ.
рѡпѡ ^т нѣ: (4)	мѡпѡ ^т нѣ.
рѡпѡ ^т нѣ: (4)	мѡпѡ ^т нѣ.
3105 рѡпѡ ^т нѣ: (4)	мѡпѡ ^т нѣ.
рѡпѡ ^т нѣ:	мѡпѡ ^т нѣ (?).
рѡпѡ ^т нѣ: (6)	мѡпѡ ^т нѣ.
рѡпѡ ^т нѣ: (7) рѡпѡ ^т нѣ:	мѡпѡ ^т нѣ дѡ мѡ. (8)
р. 256 рѡпѡ ^т нѣ:	рѡпѡ ^т нѣ.
3110 рѡпѡ ^т нѣ:	мѡпѡ ^т нѣ дѡ рѡпѡ ^т нѣ мѡ мѡпѡ ^т нѣ.
рѡпѡ ^т нѣ (-ѣ):	мѡпѡ ^т нѣ.
рѡпѡ ^т нѣ:	мѡпѡ ^т нѣ-мѡ.
рѡпѡ ^т нѣ:	мѡпѡ ^т нѣ.
рѡпѡ ^т нѣ:	мѡпѡ ^т нѣ.
3115 рѡпѡ ^т нѣ:	мѡпѡ ^т нѣ.

(1) Miklosich рѡпѡ-.

(2) Miklosich рѡпѡ-.

(3) Miklosich рѡпѡ^тнѣ-мѡ.

(4) Miklosich рѡпѡ-.

(5) Trebuia sing.

(6) Miklosich рѡпѡ-.

(7) Miklosich рѡпѡ^тнѣ-мѡ.(8) *Lişnic* vine din vsl. *лишникъ* sudarium 'basmă de şters faţa', derivat şi el din *лице* 'faţă'. Cf. pentru sens *prosop*, iar pentru formă *paş-nic*, *veşnic*, *rişniţă*, *obişnuit*, *Rişca*.

рѣснотнѣе :	адеврѣть. (1)
рѣснотнѣий :	че адеврѣ.
рѣчь :	квѣхнѣ.
рѣчійстѣй :	че грѣхнѣрю.
3120 рѣшѣнѣ :	дезвѣгѣре.
рѣшнѣтвѣ :	дезвѣгѣтѣрю.
рѣшѣ :	дезвѣгѣ.
р.257 рѣю :	трѣ. сѣс. ѡпѣнгѣ.
рѣлнѣ, рѣнѣ :	ѡпѣнѣере. трѣмѣре тѣрѣре.
3125 рѣководнѣ :	пѣтѣтѣрю де мѣнѣ. повѣцѣ.
рѣка (ѡжѣ рѣшѣтѣсѣ нѣз- вана) : (2)	мѣна.
рѣчка : (3)	вѣдра.
рѣчка :	потѣрнѣкѣ.
рѣчнѣ :	рѣдѣшѣ.
3130 рѣсны :	рѣнѣцѣри.
*рѣстѣлнѣ : (4)	крѣпѣтѣрѣ грѣпѣ (?).
*рѣстоѣнѣ : (4)	лѣнѣнѣмѣ. сѣс. лѣрѣнѣмѣ. (?)
*рѣстоѣю : (4)	деѣсѣбен стѣс. сѣс. деѣпѣрѣцѣ-мѣ.
р.258 *рѣвѣннѣ :	дѣсѣдѣлѣ. (5)
3135 *рѣмна :	спн де мѣрѣчнѣ. (6)
*рѣфѣнѣ : †	дѣхѣлѣ лѣ дѣмнѣзѣсѣ. сѣс. лѣ(?) кѣнѣрѣ лѣ дѣмнѣзѣсѣ.
*рѣторѣка :	грѣхнѣтѣрѣ фѣрѣмѣ.

(1) De ce nu *adevericiunea* = истина ?

(2) Berinda pune vorbele din parentese lângă рѣка, fără să-l mai explice prin alt cuvânt.

(3) Miklosich рѣчка.

(4) Miklosich рѣс-.

(5) Mai bine *dascale al mîeş*. Cf. Pasov, Weitenauer şi Meylan.

(6) Eră de ajuns numai unul din aste două substantive. *Biblia* de Bucureşti, Judic. 9: 14, 15, *mărăcine*; aceeaşi *Biblie*, psalm 57:10, *păducel*; *Biblia* de la Iaşi 1871, *spinul*.

Г.

р. 261 **Гакрѣмѣтъ** : (1)**сѣжа** : (2)3140 **сѣмь** :**сѣмоуластѣ** :**сѣмоуластнѣ** :**сѣмоуластнѣ** :**сѣмоуластѣ** :3145 **сѣмомнѣ** :**сѣмочѣннѣ** :**сѣмоуластнѣ** :**сѣнѣ** :**сѣндадѣ** :3150 **сѣпѣ** :р. 262 **сѣпѣ** :**сѣпѣ** :**сѣрацѣннѣ** : (6)**сѣтаѣ** :3155 **сѣкра** : (7)**сѣрѣ** : (8)**сѣрѣ** :**сѣрѣ** : **сѣрѣ** :**сѣрѣ** :**прѣсѣ** (?) .**сѣмѣ** (?) : **сѣмѣ** .**сѣмѣ** .

(putere nemărginită).

сѣрѣ **сѣмѣ** (1. **сѣмѣ**) **сѣмѣ****сѣмѣ** **сѣмѣ** **сѣмѣ** .**сѣмѣ** (?) .**сѣмѣ** **сѣмѣ** .**сѣмѣ** (3) **сѣмѣ** .**сѣмѣ** **сѣмѣ** .**сѣмѣ** **сѣмѣ** **сѣмѣ** **сѣмѣ** .**сѣмѣ** **сѣмѣ** .**сѣмѣ** .**сѣмѣ** **сѣмѣ** . (4)**сѣмѣ** . (5)**сѣмѣ** . (5)**сѣмѣ** .**сѣмѣ** **сѣмѣ** .**сѣмѣ** .**сѣмѣ** .**сѣмѣ** . **сѣмѣ** .**сѣмѣ** . **сѣмѣ** .**сѣмѣ** **сѣмѣ** . **сѣмѣ** **сѣмѣ** .

(1) Cuvîntul acesta fusese scris întâiú pe pagina precedentă albă, însă în urmă s'a ras. Nu e în cele-lalte dicționare.

(2) Miklosich -жа.

(3) *Părere sumeșă*.

(4) Trebuie sing.

(5) Miklosich s u t o r.

(6) Cf. срацѣннѣ, în Miklosich срацѣннѣ etc.

(7) Ac. și Mikl. -ры.

(8) Ac. și Mikl. сѣрѣ.

3160 сѣтѣхъ : (1)	^м трѣхъ рѣхъшъ стрѣхъ.
р. 263 сѣбѣда :	^д слѣбѣдѣ. бѣннчѣ.
сѣбѣдѣти :	д слѣбѣдѣ.
сѣбѣждѣю :	слѣбѣдѣскѣ.
сѣбѣпламѣнѣтъ :	дв рѣдѣ лѣхъ.
3165 сѣбѣчѣннѣхъ :	^д чѣ чѣ ѣбѣлѣ прѣв бѣлѣ лѣ.
^д сѣбѣзѣнѣ, ѣлѣ, сѣбѣзѣнѣ : (2)	телѣвгѣрю (?).
сѣбѣзѣсѣтъ :	дл лѣхъшѣ.
сѣбѣзѣсѣннѣ :	д лѣхъ.
сѣбѣзѣсѣ(ѣ)ннѣхъ :	^д чѣ чѣ в д лѣхъ. двѣсѣбѣн. сѣхъ
3170 сѣбѣзѣсѣ :	^д чѣ в д лѣхъ. двѣсѣбѣн ѣ карѣ нѣ
сѣбѣзѣннѣхъ : (4)	^д мѣлѣ дрѣ атѣлѣ сѣхъ прѣхънѣрѣ. (3)
сѣбѣдѣнѣхъ : (5)	портѣрю.
р. 264 сѣбѣдѣтѣ : (6)	^д цѣнѣ. портѣка.
сѣбѣдѣтѣстѣко : (6)	мѣртѣхърѣнтѣбѣрю.
3175 сѣбѣдѣтѣстѣхъю : (6)	мѣртѣхърѣ.
сѣбѣдѣтѣ : (6)	^д мѣртѣхърѣсѣскѣ.
сѣбѣмѣ, (:) вѣдѣю : (7)	цѣхътѣбѣрю.
сѣбѣнѣ, крѣмѣтѣ :	цѣхъ.
сѣбѣннѣхъ :	фѣхърѣ.
3180 сѣбѣрѣлѣ : (,) (8) сѣбѣплѣ :	^д чѣ дѣнѣ дѣфѣрѣхъ.
сѣбѣрѣю : (9)	фѣхъсѣрѣ.
	фѣхъсѣрѣзѣ :

(1) Nu e în Miklosich.

(2) Miklosich сѣхъ-, сѣхъ-.

(3) Póte ѣлѣ-, pentru care cf. сѣлѣлѣлѣ.

(4) Miklosich сѣхъхъ-.

(5) Miklosich сѣхъ-.

(6) Miklosich сѣхъдѣнѣ-.

(7) Miklosich сѣхъ-.

(8) Berinda -трѣхъ-, Miklosich сѣхъ-.

(9) Berinda сѣхътѣ-, Miklosich сѣхъ-.

сѣща: (1)	лѣмжнѣре.
сѣтъ:	лѣмѣна.
сѣтълиникъ:	фжклѣ. сѣс сѣтълиникъ ѿнѣлъ.
	сѣс фжклѣ дѣ вѣтъ.
3185 сѣтълиникъ:	сѣтълиникъ.
р. 265 сѣтълиный:	фѣрфѣчѣлѣ дѣ мѣ. (?)
сѣлъшѣ: (2)	дн (3) сѣсъ.
сѣлъзѣнъ: (4)	лѣгѣтъ.
сѣлъзѣю: (4)	лѣгѣ.
3190 сѣтълиницѣ (сѣл-):	бѣсѣрѣка.
сѣго:	прѣчѣста.
сѣмъ дѣсѣл сѣмѣждѣ: (5)	дѣ шѣптѣ ѣри кѣтѣ, дѣ ѣ. дѣ
	ѣри фѣкъ ѣчѣ.
сѣдѣница:	сѣптѣжѣнѣ.
сѣлѣнѣ:	сѣлѣшѣнѣ.
3195 сѣло:	сѣтъ. + хѣдѣ (?):
сѣлѣникъ:	сѣлѣникъ (?) лѣу. ѣв.
сѣлѣнѣнѣ:	сѣтѣнѣ.
сѣмѣдѣлѣ:	фжѣнѣ дѣ грѣс ѣлѣ.
р. 266 сѣмъ (-ѣ):	кѣ (?) ѣчѣста.
3200 сѣстричѣнѣ:	нѣпѣ до (1. дѣ) сѣрѣ.
сѣла:	пѣтѣрѣ.
сѣлѣнѣнѣ:	чѣ пѣтѣрѣнѣнѣ.
сѣлѣнѣ:	кѣ ѣчѣшѣ.
+ сн:	кѣ ѣчѣла (?)
3205 снѣтѣ:	мѣтѣсѣ (?) ѣбѣстрѣ.
снѣпѣтѣ:	снѣнѣнѣ. (6)
сѣрѣнѣ:	мѣтѣсѣ.

(1) Acest articol în Berinda e după următoarele două.

(2) Miklosich сѣл-.

(3) Nu e mai bine de?

(4) Miklosich сѣл-.

(5) Berinda completézá: чѣтырѣстѣ ѣ дѣвѣтъ дѣсѣтъ ѣтъ.

(6) Cf. хѣдогѣлѣнѣнѣ.

- (1) Miklosich cu-.
- (2) Berinda face un articol din aceste două.
- (3) Aceste două vorbe, adică $\sigma\acute{\alpha}\lambda\alpha$ (mare) $\rho\acute{o}\lambda\alpha$ (de genul neutru), nu-s în Berinda.
- (4) Miklosich cu-.
- (5) ϵ final e făcut probabil din ς .
- (6) Acest cuvint întreg este scris cu roșu, pôte pentru că Mardarie va fi vrut să arâte că forma precedentă $\mu\epsilon\tau\epsilon\varsigma$ nu e destul de corectă.
- (7) Miklosich etc. nu duplică pe μ .

скитѣнѣ: (1)	ѣелѣре дн лѣ ѣ лѣ.
3230 скѣтнн:	лѣтѣтѣрю. неѣотѣрю. (?)
скланѣемый: (2)	че павѣтъ.
скѣѣннѣ, (:) (2) распрѣтѣб-	фѣкѣтѣрю де сѣдѣ (?).
реца :	
сковрѣда:	грѣтѣрю.
сковрѣдннѣ :	сковрѣре.
3235 скомлю:	скѣлѣлѣсѣ: Асхѣ (=Exod). ѣі.
скоѣчѣю: (3)	сфрѣшн-ѣбѣ.
скоѣчѣнѣ: (3)	сфрѣшѣнѣ.
скоѣчѣшасѣ: (3)	сфрѣшнѣрѣ-сѣ мѣрнѣрѣ.
р.269 скопѣца:	скопнѣтъ.
3240 скѣрь:	грѣннѣ.
скрѣелю (-орѣ-):	скрѣѣсѣсѣ-мѣ
скрѣѣ:	скрѣѣ.
скѣро (-ѣ):	кѣрѣнѣдѣ.
скѣро прѣѣарн:	кѣрѣнѣдѣ ѣпѣкѣ ѣнѣнѣтѣ.
3245 скорпѣ(н)ннѣ: (4)	че крѣпнѣтъ.
скѣктѣнѣ (скѣ-):	гѣднѣре.
скѣтъ, (:) кѣдѣло:	дѣнтѣѣ.
скѣтскый нрѣѣѣ:	дѣнтѣѣсѣсѣ нѣрѣѣѣ.
скрѣннѣ:	ѣ пѣртѣ де фѣѣѣ. (5)
3250 скрѣннѣ:	(tâmples).
скрѣнѣтѣ (:) (6) хѣхнѣнѣ:	рѣпѣнѣре де хѣѣѣ.
р.270 скрѣѣѣ: (7)	внѣтернѣ. ѣскѣнѣсолѣре.
скрѣѣѣѣ:	лѣѣспѣдѣ. пѣнѣкѣдѣ
скѣдѣѣѣ: (8)	ѣѣ де ѣѣѣѣ.

(1) Miklosich скѣ-.

(2) Miklosich сѣк-.

(3) Miklosich сѣк-.

(4) In cele-lalte dicționare nu e.

(5) Anume tâmpla; cele-lalte dicționare nu-l au. Berinda pune întâiu articolul următor.

(6) Ac. și Tril. nu-l au.

(7) Miklosich сѣк-.

(8) Miklosich -ѣѣѣѣ-.

- (1) Miklosich -ЖЛТ-
- (2) Miklosich -СЖЖ-
- (3) Miklosich -СЖК-
- (4) Miklosich -СЖЖ-
- (5) Miklosich -СЖА-
- (6) Miklosich -ЖКЖ-
- (7) Miklosich -ЖКЖ-
- (8) a din e.

- (1) Acest citat greșit e luat de la articolul de mai jos **САЛТШНОКЪ**: (dospire), din Berinda.
- (2) Miklosich **сала**.
- (3) Miklosich **сала**.
- (4) Mikl. **смерча**, - **шштъ**, Ас. **смерча**; amîndoué articulele fac în fond unul și același; în Berinda **смерча** e întâiū.

смѣрѣюса: (1)

р. 276 смѣ:

3320 смѣхотворство:

смѣхословлю:

смѣтѣнѣ: (2)

снабдѣн: (3)

снабдѣса сѧ: (3)

3325 сновѣдецъ: (3)

сноха: (4)

собѣж: (5)

сѣство:

сѣвѣсть (со):

3330 сѣвѣсть: (6)

сѣкъ:

р. 277 сѣмнѣнн: (7)

сѣмнѣнѣ: (7)

сѣмнѣтсѧ: (7)

3335 сѣнмѣ вѣнмѣ: (7)

сѣпѣ:

сѣпѣцъ:

сѣсѣцъ: (7)

сѣсѣ дѣвѣ: (8)

3340 сѣсѣ скѣдѣлнн: (9)

сѣтъ: (7)

сѣтннѣ: (7)

плѣкъ-мѣ смѣрѣскѣ-мѣ.

рѣсѣ.

фѣчерѣ дѣ рѣ. шѣнѣ.

грѣвѣскѣ кѣвѣте дѣ рѣ. сѣсѣ грѣ-
фѣскѣ.

сменѣтѣрѣ спѣнѣмѣрѣ.

ѣпѣрѣ. пѣзѣцѣ.

пѣзѣцѣ(-те) сѣгѣрѣ.

вѣзѣтѣрѣ дѣ вѣсѣ.

нѣра.

кѣ сѣнѣ.

дѣ вѣшнн: фѣцѣ. (?)

прѣчѣперѣ. ѣцѣлѣверѣ. (?)

цѣѣ.

зѣмѣ.

нѣдѣвѣкрѣ (?).

пѣрѣрѣ:

ѣ сѣ пѣрѣ.

стрѣнѣсѣрѣ дѣ ѣпѣ.

фѣлѣрѣ.

фѣлѣрѣтѣрѣ.

цѣнѣ.

вѣ дѣ лѣмнѣ.

вѣ дѣ лѣсѣ (l. vasul olarŭlui).

стрѣдѣ. сѣсѣ фѣгѣ.

ѣзѣдѣше, карѣлѣ ѣсте мѣнѣ мѣрѣ
прѣсте ѣ сѣтѣ.

(1) Miklosich сѣм-.

(2) Berinda сѣм-, Miklosich сѣм-.

(3) Miklosich сѣн-.

(4) Miklosich сѣн-.

(5) Berinda -ю, vorba slavica -мѣ.

(6) Berinda сѣвѣстѣ.

(7) Berinda со-.

(8) Berinda со-, Miklosich сѣсѣдѣ дѣтѣнѣ.

(9) Berinda со- -дѣ-; Miklosich сѣдѣлннѣ.

сбѣхъ :	ѡскжчюне. ѡскѣ. (?)
сбѣчно :	лиѣте.
3345 сѣѣхъ : (1)	лвгжтѣрж.
р.278 сѣстѣхъ (сѣ-) :	гржмѣдѣ (maī bine com- nere) бѣѣ. (= бѣѣте Ge- nesă) ѣ, ѣ.
сѣхъ (= спѣхъ) : (2)	мжѣтѣнѣрж.
сѣхѣю (= спѣхѣю) : (2)	мжѣтѣхъ.
сѣхѣнѣ (= спѣхѣнѣ) : (2)	мжѣтѣнѣрж. ѣзжѣнѣрж.
3350 спѣрѣда :	тѣнѣстра (?), сѣхъ кѣнѣнѣ.
спѣдѣ (спѣ-) :	ржѣдѣ кѣ ѣрж фѣ лѣ вѣж. (?)
спѣлѣю : (2)	ѣвѣрѣнѣнѣхъ.
спѣна : (2)	пѣлѣдка.
спѣспѣшѣнѣнѣ : (3)	ѣжѣтѣтѣрж.
3355 спѣспѣшѣвѣтѣхъ : (2)	ѣжѣтѣржѣхъ.
спѣрѣста : (4)	прѣ прѣ (л. прѣ). (5)
спѣдѣ : (6)	мжѣхъ.
спѣхъ :	спѣрж. фѣлѣ.
спѣхъ :	спѣрѣхъ.
3360 спѣхѣнѣ (-ѣ-) :	спѣрѣрж.
р.279 сѣржѣю : (7)	лѣпѣтѣ (?).
сѣржѣмѣхѣю : (7)	ѣцѣлѣхъ-вѣю.
(сѣржѣмѣхъ) : (7)	сѣкѣтѣ-вѣю (?).
сѣржѣ :	рѣшѣнѣ.
3365 сѣржѣслѣвѣ :	кѣхѣте дѣ рѣшѣнѣ.
сѣржѣнѣнѣ :	тѣржѣнѣ скѣдѣ (?) тѣтѣржѣнѣ.
сѣржѣнѣца :	кѣмѣшѣ.
сѣржѣнѣнѣнѣ :	тѣлѣржѣ.

(1) Berinda со-, Miklosich сѣжж саѣ сѣж.

(2) Miklosich сѣ-.

(3) Berinda сѣ-.

(4) Miklosich n'are acest cuvint.

(5) Adecă simplu.

(6) Miklosich -жѣхъ.

(7) Berinda сѣ-.

срѣбролюбіѣ:	юбѣре де арцѣ ^{нт} .
3370 срѣда: (1)	ча ^н дн (?) мнѣлобѣ (l. numaї мнѣлобѣ).
срѣднеѣ: (1)	чѣ ^а мнѣлобѣ.
срѣченіѣ: (2)	зѣчерѣ. грѣхѣ. (?)
срѣшѣсѣ: (2)	длѣрѣ (кѣ гладѣ). + мѣ ѣ ^а м н
срѣка:	тыпи (?)
3375 срѣтѣніѣ: (3)	сороакѣ. сѣмнѣ. (?)
р.280 срѣтѣтѣ: (3)	ѣтѣпниѣре.
срѣца: (4)	ѣтѣпниѣтѣрю.
срѣцаю: (4)	ѣтѣпниѣ.
срѣцаѣ: (3)	ѣтѣпниѣ.
3380 стѣдѣиѣ: (5)	вою ѣтѣпниѣ.
стѣдѣиѣ:	мнѣ де лѣбѣ. (?)
стѣдѣиѣ:	тѣдѣрѣ.
стѣдѣиѣ: (6)	стѣдѣ. (?)
стѣдѣиѣ не тѣдѣиѣ пѣкѣсти:	мѣ мѣре бѣтрѣ ^н .
3385 стѣдѣиѣ:	бѣтрѣнѣлѣ нѣ-н фѣче пѣкѣстѣ (l. -тѣ).
стѣдѣиѣ:	грѣжѣ. бѣ і ^т (= бѣтѣ <i>Genesā</i>).
стѣдѣиѣ:	ѣдѣ.
стѣдѣиѣ: (8)	бѣзѣ. нѣ а нѣ. (7) нѣ. (v. 13).
р.281 стѣдѣиѣ: (9)	стѣдѣрѣ.
	пѣ + мѣнѣкѣ (?)
	кѣрѣ

(1) Miklosich срѣ.

(2) Miklosich срѣ.

(3) Miklosich срѣ.

(4) Miklosich срѣ.

(5) Miklosich -днѣ.

(6) Miklosich -рѣ.

(7) Berinda нѣ; Miklosich стѣдѣиѣ și traduce κόρυθα urtica.

(8) Miklosich стѣ; *munuchie* e probabil în loc de *mānuchie*.

(9) Berinda стѣдѣиѣ, Miklosich стѣдѣиѣ.

- 3390 ^сстѣнѣнїѣ: ^сстѣпѣннаѣ ^спѣнь: ^сстѣпень: ^сстѣчѣнїѣ: (2) ^сстнцѣюсѣ: (2)
- 3395 ^сстнкланїѣ: (4) ^сстлѣчѣ(н)нѣ: (2) ^сстѣгна: (5) ^сстѣпѣ (стѣлпѣ): ^сстѣнчѣнѣ: (6)
- 3400 ^сстѣпа: ^сстѣлѣвѣцѣ: ^сстрѣнїѣ: (7)
- ^сстрѣсть: ^сстрадѣвнѣнѣ ^смѣ: 3405 ^сстрѣжѣлѣ: ^сстрѣждѣ: ^сстрѣна: ^сстрѣнѣнѣ: ^сстрѣннѣпрїѣмѣ: 3410 ^сстрѣннѣолѣвѣѣ: ^сстрѣннѣолѣвѣцѣ: ^сстрѣннѣострѣжѣсть: (8)
- ^ссѣспннѣрѣ. ^сцѣмѣрѣ. ^скѣнѣтѣкѣ ^счѣ ^снѣлѣлѣтѣ. (1) ^сспїѣ ^спрѣ (1. ^спрѣ) ^сдѣ ^сскѣрѣж. ^слѣвѣргѣрѣ. (3) ^слѣвѣргѣ-мѣж. (3) ^свѣ ^сдѣ ^сстѣклѣж. ^счѣ ^слѣжлѣтїтѣ. ^ссѣлѣ ^спнсѣтѣ. ^сфѣлнцѣ. ^сстѣлѣпѣ: ^счѣ ^ссѣпцїлѣтѣ. ^сѣрма ^слѣптѣжѣтѣрѣ. ^скннѣтѣрѣ (2). ^смннѣкѣ (=мѣ-сѣлѣмѣжѣннѣкѣ). ^спѣтнмѣрѣ. ^слѣтнмѣ (1. -мѣж). ^скннѣнѣрѣ. ^снѣвѣнѣрѣ. ^скннѣнѣрѣ. ^смѣчѣнѣрѣ. ^сфѣлѣгѣ ^сдѣ ^смїлѣрѣ. ^сстрѣжѣжѣнѣрѣ. ^спѣтнмѣсѣкѣ. ^срѣбѣдѣ. ^слѣтѣрѣжѣ. ^сстрѣннѣ. ^сстрѣннѣ. ^спрїѣмнѣтѣрѣ ^сдѣ ^сстрѣннѣчн. ^снѣнѣрѣ ^сдѣ ^сстрѣннѣннѣ. ^снѣнѣтѣрѣ ^сдѣ ^сстрѣннѣннѣ. ^счѣдѣ (сѣ) ^скннѣлѣцѣ.

(1) Cf. ^спѣнѣ ^сстѣпѣннаѣ.

(2) Miklosich сѣ.

(3) Mai bine *alergare* și *alergu* (fără *mē*) cu *glōta*.

(4) Miklosich стѣ, Berinda стѣ.

(5) Berinda стѣ, Mikl. стѣ.

(6) Miklosich сѣтѣмѣчѣ.

(7) Berinda pune acest cuvint după cel următor.

(8) In cele-lalte dicționare nu e ca cuvint compus.

р.283 страстиный :	^л че пжтмнтбрю. с ^л ъ к ^л реле х ^л ре б ^л ыч ^л аю р ^л ж.
^ε стрть (=страсть), при- страстїе.	^н ки (л. кн). с ^л ъ в ^н хжм ^н ар ^н ѣ йнн- м ^н іей.
3415 ^х страливыи :	^л че ф ^ε рнко.
страшныи :	^л че ^т африкош ^л а.
страццло : (1)	б ^н о ^ε л ^л д ^л ъ. ж ^н югю. л ^л ѣ (= л ^л ѣстница Scara) (с) к ^ε ѣ.
^м стреглавы : (2)	к ^л ъ к ^л ап ^л ъ ^л а ж ^ε б.
стржмленіе : (3)	пор ^н н ^л ре.
3420 стржм(н)ина : (3)	стржм ^н ина. р ^л ѣпа.
строеніе :	токм ^н іре.
^л строите :	токм ^н тбрю. йсп ^л рав ^л ни.
^л стржмнителныи : (4)	^л че пор ^н ни. ч ^л е гр ^л а ^л ѣн ^л ник ^л ъ :
стрбю :	токм ^л ѣск ^л ъ.
3425 р.284 стрѣптівы, (5) илѣ стрѣ- пѣтень (5)	а ^л т ^л борт ^л ъ. (6)
стрѣптівыи : (5)	^л че стр ^л ѣ ^л ъ. а ^л т ^л б ^л ъ.
^н стрѣпѣнѣсть : (7)	а ^л т ^л орт ^л ж ^л чю ^л не.
стрѣчно (-w) :	д ^л всп ^л ж ^л р ^л ц ^л іре (5) (л. -н ^л тъ).
стрѣгъ :	стр ^л ѣ. с ^л ъ к ^л в ^л ц ^л нт ^л б ^л ае.
3430 стрѣчець :	к ^л он ^л д ^л бю д ^л в з ^л ѣгр ^л ав ^л ни.
стѣчеми :	а ^л п ^л ѣн ^л ш ^л и.
стѣ :	гр ^л б ^л з ^л ев ^л іе (?). р ^л ѣш ^л н ^л не.
стѣдодѣи :	л ^л о ^л у ^л кр ^л ж ^л т ^л брю д ^л в р ^л ѣш ^л н ^л не.
стѣдодѣиство:стѣдодѣаніе.	л ^л ѣкр ^л ѣ д ^л в р ^л ѣш ^л н ^л не.

(1) Berinda -ек- зі -ец-, Mikl. -ка-, Tril. -ек-; Ac. n'are cuvintul.

(2) Miklosich стрж- зі стржмог-.

(3) Berinda стрѣ-.

(4) Berinda стремнителенъ.

(5) Berinda стро-.

(6) Repețit, dar ștears.

(7) Cetesce стрѣно-; Berinda стрѣ-, Miklosich -н-.

3435 стѣжаниѣ: (1)
стѣжаю: (1)
р. 285 стѣжателе:
стѣжаю сн:
стѣжаютъ сн:
3440 стѣженіе чръва: (2)
стѣженіе:
стѣракина: (3) тополъ зельнаа (-ла).
стажаниѣ:
стажате:
3445 стажаю: или, стажавая.
стазаниѣ:
стазю: (4)
р. 286 стазиуемъ ѿ словесн:
стазахуся:
3450 стыдѣніе:
стыжотся:
стыждаемъ: (6)
стенѣ:
сүлалава: (7)
3455 свгбѣо:
свдарь:
свдѣд: (8)
свдѣль: (8)
р. 287 свда: (8)
3460 свдише, свидиши: (8)
свѣта:

свпжарѣ бжтѣирѣ.
свпж.
свпжартору.
мж мжхнебскъ.
сж скржебскъ.
ждиннарѣ пѣнтчелѣй.
ѡстенѣалъ (?), свпжарѣ.
плѣ вѣрдѣ: въ і (= въ іѣ Genesā). ѿ.
стрѣисарѣ двѣщѣ.
стрѣнгжтору.
стрѣнгъ (avutię).
ѣтрѣварѣ. причѣрѣ.
ѣтрѣвъ. причѣска.
ѣтрѣвъ-мж двѣкѣитъ:
ѣтрѣварѣ-св.
грѣацъ. ршнинарѣ (5)
ѣтрѣвъ-св. причѣще-св.
грѣацъ мѣ-в. ршнинѣ мѣ-в.
пжртѣ.
ѣпрѣзнарѣ.
ѣдоитъ.
мжхрѣма помнсѣлиникъ.
жѣдекѣта.
токмири. сокотири. ѣдверѣптжри.
жѣдекѣци.
жѣдѣць.
локъ двѣдекѣтж.
дѣшѣртжчѣне.

- (1) Miklosich *сх-а*.
- (2) Berinda îl pune după articolul următor și scrie *чрѣ*.
- (3) Miklosich traduce 'stryax'.
- (4) *с* din *а*; Mikl. și Ac. -*сѣ*.
- (5) *а* din *а*.
- (6) + *мѣ* *рѣне* (= *рѣшнѣ*) la margine spre stânga cu andreauna.
- (7) Nu e în celelalte dicționare.
- (8) Miklosich *сх-*.

сѣбно (-w):	ѣдешбрътъ.
сѣлища:	сѣлице.
сѣмма: ѡглавлѣніе.	сокотирв. сѣс ѣчепжтѣрж. (?)
3465 сѣмнѣсѣ: (1)	мѣ се пѣрв. нѣ крѣзѣ. (2)
сѣмрѣкъ: (1)	ѣтѣнскѣрв (1. брѣкъ).
сѣпъ (1) (,) сѣпъ:	вѣлтѣръ.
сѣпѣрникъ: (3)	пжрѣшъ (?).
сѣпостѣтъ: (4)	вжжмѣшъ.
3470 сѣпрѣгъ: (5)	пжрѣкѣ.
р. 288 сѣрѣкъ: (4)	рѣкж дѣ дпж (?). грѣдпж ѣ
	кѣре сѣ стрѣнѣсѣ дпж. ѣ сѣ (6)
сѣхѣа:	сн (= снрѣ): мѣн.
сѣхѣлѣпѣа:	нѣм (1. дѣш) ѣскѣтѣж.
сѣхъ:	слжжнѣ. (?) л(в) v i. дѣ. ѣсте
3475 сѣхѣцѣ: (8)	ѡ пѣсѣре чѣ сѣ кѣдмж дѣш. (7)
сѣхѣло: (9)	ѣскѣтъ.
	стлжпѣрв.
сѣшлѣница:	кѣпѣбрю: (10) лѣ. (= лѣстѣница
	Scara) с л. дѣ.
сѣшлѣница:	бѣжѣнѣце канѣ ѣскѣтѣж. сѣс
сѣшѣв: (9)	бжтѣ дѣ пѣшѣ.
	чѣм чѣ ѣсте дѣмѣ. дѣдѣжрѣ.

(1) Miklosich сж-.

(2) Miklosich сжмж- 'mă indoesc, mă tem'; tot așa Tril. și Ac.

(3) Miklosich -прѣ- 'adversarius', asemenea Berinda; Ac. și Tril. nu-l au.

(4) Miklosich сѣ- și cel din urmă сжѣтѣж.

(5) Miklosich сѣпрѣгж.

(6) Acest cuvint nu e în Berinda.

(7) Berinda nu traduce cuvintul, ci pune numai indicația bibliografică. Miklosich сѣхѣлѣпѣа, 'λάρος, larus', ceea ce franțuzesc se dice 'monette'. În locul corespunzător (Lev. 11: 15) al *Bibliei* de la Iași găsim *cucul* (!), iar în cea de București 1688 *babîța* (!), care, după Olténul Sava Ștefănescu (v. *Zoologia* și *Atlasul*), nu e decât *pelicanul*. Vorbele «laste... așa» sînt adause de Mardarie.

(8) Miklosich сжхѣцѣ.

(9) Miklosich сж-.

(10) *De topit metale*.

сѣщю. (1)	при (2) чл че ѿсте пре чл дде-
3480 сѣщество:	взра́тж. (3)
сх ^а одитенѣше: (4)	фѣре. ддверичіоне (?).
р.289 несх ^а одѣ: (5)	погорѣре фдчере пре вбве. (?)
сх ^а одникъ:	наз фжкѣ пре вбве.
сцѣгло:	иско́ддж.
3485 сж: прѣло (-в). (7)	нишкнцѣль. (6)
сжнр ^а дѣннѣй: сжжкѣпѣтѣ-	кѣ, сдѣ дѣ.
ннѣй: (8)	чв стрѣнжтѣрю. чв ѿпревѣж-
сжел ^а знь:	тѣрю.
сжелазнѣю:	змнтѣлж.
сжелюд ^а ю:	ѿшѣль.
3490 + соеѣдемнѣт	пжзѣскъ.
сжелюдѣнѣ:	ѿ ва фѣ мѣе (9)
сжѣорникъ:	пжзѣре.
сжѣорннѣй:	пожестнтѣрю.
сжѣорѣ:	чв дспревѣж. (10)
3495 сжврѣстникъ:	стрѣнсодрѣ.
р.290 сжврѣшенно (-в) растѣ:	дв ѿ врѣстж.
сжврѣшеннѣ: (11)	дсжврѣшнѣй.

(1) In Berinda acest articol este după cel următor.

(2) Cetesce пре.

(3) x din 4, pôte fiind-că întâiū va fi vrut să scrie *adevară*, formă ađi dispărută.

(4) Miklosich сж-.

(5) Litera inițială cu cernélă négră.

(6) După Miklosich сцѣгло înseamnă *deosebít*; Ac. și Tril. nu-l aű.

(7) прѣлодж înseamnă *preposiție*.

(8) In Berinda acest cuvînt, scris -ж-, explică pe cel precedent și este pus în același articol, pe când Mardarie a făcut un articol deosebit.

(9) Scris pe margine la drépta; Miklosich сжж-.

(10) Cf. ѿщлѣ.

(11) Miklosich cu un н.

схвръшajú :	схвръшѣскъ. ꙗпѣѣ.
схвръшѣнїѣ :	сфръшѣре. ꙗпѣѣре.
3500 схвръшѣнїѣ с пѣтѣ (?):	дѣдѣтерѣ дн кѣлѣ.
схвръшѣнїѣ : (1)	ꙗпрѣднѣре.
сх(вх)схвръшѣнїѣ : (2)	рхпѣре. понѣре (?).
схвръшѣше :	дн (3) сѣсѣ :
схвръшѣть (со-):	сфѣдѣлѣ.
3505 схвръшѣвajúсѣ :	сфѣдѣлѣскѣ-мѣ.
схвръшѣвajú :	сфѣдѣлѣскѣ. томѣскѣ. порѣнѣ-чѣскѣ (?).
схвръшѣнїѣ :	сфѣдѣлѣре.
схвръшѣнїѣ (со-):	сфѣдѣлѣторю.
р. 291 схвръшѣнїѣ :	сфѣдѣлѣре.
3510 схвръшѣнїѣ :	згрѣчѣ (?). стрѣнѣсѣ.
схвръшѣнїѣ :	ꙗпрѣднѣре. лѣбѣсѣ. токмѣлѣ.
схвръшѣнїѣ :	кѣдѣре. схвръшѣре. нѣскѣдѣре.
схвръшѣнїѣ :	нѣскѣдѣ.
схвръшѣнїѣ :	кѣдѣ. сокѣтѣскѣ. схвръшѣскѣ. нѣскѣдѣскѣ.
3515 схвръшѣнїѣ (= схвръшѣнїѣ) :	грѣре дѣспрѣднѣ.
схвръшѣнїѣ :	ѣрка. (4) сѣс пѣрѣ. (?)
схвръшѣнїѣ :	пѣтрѣжѣнѣ (5)
схвръшѣнїѣ :	скрѣнѣре.
схвръшѣнїѣ : (6)	сх ꙗкѣгѣж ꙗгѣсѣ. ꙗкѣгѣж-дѣсѣ (? (7)
3520 схвръшѣнїѣ :	вѣчѣнѣ.
р. 292 схвръшѣнїѣ :	цѣю.
схвръшѣнїѣ :	лѣкрѣдѣторю.

(1) Berinda -но-.

(2) Berinda -хн-.

(3) Nu e mai bine de ?

(4) Cf. ходѣтѣлѣ.

(5) Mai bine putregăi, fiind real.

(6) Miklosich -гѣ-.

(7) Acest verb e scris la margine de jos în sus.

- (1) Berinda -ска/каю-.
- (2) Cf. cele două articule următoare.
- (3) Mardarie a scris acest articol jos, fiind-că uitase a-l scrie după articolul *ска/каю*.
- (4) Berinda îl pune mai jos.
- (5) Ac. și Tril. nu-l au.
- (6) Berinda fără *ca* și nici nu trebuie.

сѣкрѣшajúсѧ:	сѣкрѣмѣ-мѧ.
р. 294 сѣкрѣшеніе:	сѣкрѣмѣре.
сѣматрѣю:	сокетѣскѧ.
3550 сѣменшajú: (1)	дефѣнмѧ (?). еѣ і ^т (= еѣіѣ <i>Genesā</i>). ѧѧ.
сѣмотрѣніе:	сокотѣре.
сѣмѣшajú:	тѣреѣреѣ.
сѣнабѣвѣajú:	добѣнѣскѧ.
сѣнабѣніе:	добѣнѣре. пѣнѣре.
ж	
3555 сѣнасладajúсѧ:	ѧдѣлѣскѣ-мѧ. (2) ѣспетѣѣ-мѧ (?).
сѣнѣмѣю:	ѧпрѣнѣѣ.
сѣннѣхѣженіе:	погорѣре жѣ.
сѣннѣскѣѣ:	добѣнѣнѣ.
сѣннѣскѣніе: приѣверѣтѣніе.	добѣнѣнѣ.
3560 сѣнѣзніка дѣл: (3)	дѣн кѣлѣрѣ. ѧс ѧ. (4) ѧѧ.
р. 295 сѣнѣзнікѣ:	кѣлѣрѣшн (1. -шѣ). (5)
сѣнѣзніцѣ: (6)	телѣгѣрн (?).
сѣнѣзніцѣ:	ѣѣѣтѣн.
сѣнѣмѣнѣ: сѣнѣмѣ: (7)	ѣѣѣрѣ.
3565 сѣнѣдѣ:	мѣнѣкѣре.
сѣѣѣѣнѣнѣ: сѣпрѣѣѣнѣнѣ.	лѣкѣнѣре дѣпрѣнѣ. (?)
сѣѣѣѣрнѣнѣ:	пѣнѣтѣѣѣѣ ѧпѣрѣтѣѣѣѣ ѧѣѣтѣѣѣѣ.
сѣѣѣѣшajú:	дѣпрѣнѣѣ ѧѣѣ.

(1) Miklosich nu-l are.

(2) *Mă bucur împreună cu cine-vă.*

(3) Berinda дѣл.

(4) Berinda -ѧѧ.

(5) Berinda citéză lw, ѧ. ѧ.

(6) Aici genit. pl., precum în articolul următor e ac. sg., al substantivului feminin сѣнѣзніца 'car', pe cari Berinda și Mardarie le-a confundat

cu masc. сѣнѣзніца sau -ѣѣ. Berinda arată izvorul: ѣ, ѣѣ (= ѣѣѣѣѣѣ 'im-perium', cu înțelesul special de кнѣгн ѣѣѣѣѣѣ *cărțile împărățiilor*): т. (v. 26).

(7) Berinda сѣнѣ: сѣнѣмѣ, Miklosich сѣнѣмѣнѣ și сѣннѣмѣ.

сѣпоспѣшникъ : (1)	дѣтѣторю.
3570 сѣпоу ^т никъ : (2)	сѣцѣ прѣ кѣлѣ.
сѣплѣтѣнїѣ : (3)	ѣплѣтѣрѣ.
сѣплѣтѣю :	ѣплѣтѣскѣ.
р.296 сѣ прѣдн : (4)	дннѣнѣтѣ.
сѣпрѣтѣкѣю : (5)	ѣпрѣвѣнѣзѣ. ѣѣ ѣ сѣмѣ.
3575 сѣпротѣвлѣнїѣ :	ѣпротѣвѣрѣ.
сѣпрѣ(тн)коположѣнїѣ. (6)	пѣнѣрѣ ѣ протѣвѣж. кѣвѣтѣ дѣ прѣчѣ.
сѣпротѣвосннѣнѣ :	чѣ чѣ в ѣтро пѣтѣрѣ. (7)
сѣпротѣвостѣлнѣ : (6)	стѣрѣ ѣ протѣвѣж.
сѣпрѣжннѣ : (8)	сѣцѣ. мѣѣрѣ кѣ вѣрѣ.
3580 сѣпрѣтѣнѣ :	сѣѣрѣ (?). сѣѣ стрѣнѣсѣдрѣ.
сѣпрѣтѣю :	стрѣнѣгѣ. згрѣчѣскѣ.
р.297 сѣпрѣтѣюсѣ :	пѣзѣскѣ-мѣ.
сѣпрѣтѣкѣю :	стрѣнѣгѣ. ѣпрѣскѣ.
сѣпрѣтѣю :	стрѣ(н)гѣ. дѣскѣзѣ.
3580 сѣпрѣвѣю :	ѣтокмѣскѣ.
сѣпрѣзѣжѣнїѣ : (9)	сѣкотѣрѣ. сѣѣ ѣтокмѣнѣрѣ (?).
сѣскѣннѣнѣ : (10)	чѣ сѣчѣ. сѣѣ, чѣ ѣтѣрѣ :
сѣскѣдѣюсѣ : (11)	мѣгѣжѣю-мѣ днпрѣвѣжѣ кѣ дѣтѣ. (?)
сѣстѣвѣ :	токмѣѣѣѣ. ѣкнпѣѣѣѣ (?)
	ѣфрѣсѣѣѣѣ (?).
3590 сѣстѣѣѣ, ѣпѣстѣѣѣ. сѣѣѣѣѣѣ.	фѣѣѣ кн. (?)

- (1) Cetesco -ш-.
- (2) Miklosich -пѣ-.
- (3) Miklosich n'are.
- (4) Miklosich прѣ-.
- (5) Berinda -чѣ-.
- (6) Miklosich n'are.
- (7) Cetesce *cel ce e in protivă*.
- (8) Miklosich -жѣ-.
- (9) Miklosich -ѣѣ-.
- (10) Miklosich сѣѣѣ-.
- (11) Cele-lalte dicționare nu-l аѣ.

схста́въ ^А во: (1)	стрисо́аре ^И де ѿпв. (?)
p.298 схста́влєніѣ:	ѿтокмі́ре.
схста́влѧю:	ѿтокмѣ́скъ.
схсто́ѧніѣ:	ста́ре токма́лѧ. (2) стѣтѣто́аре.
3595 схстра́дѧніѣ, схболѣ́зновѧніѣ:	ми́лѧ, боли́ре. кинѣ́ире ^И де ми́лѧ
о́ушєдрѣ́ніѣ:	пѣтрѣ́ ^А лѣѧ.
схстра́ждѧ:	пѣтѣмѣ́скъ. ми́-ѣ ми́лѧ.
схстро́иѧый: (3)	че́ ^А лѣ токми́тъ (?).
схстро́єніѣ:	токми́ре. гѣтѣ́ре. (?)
схстро́ѧю:	токмѣ́скъ. гѣтѣ́скъ. (?)
3600 схста́зѧніѣ:	ѿтре́ѣаре ^И кѣ ^А прѣче.
схстѣ́гнѧ, (:) (4) ѡ́бѣлѣ́жѧ:	лєгѣ́-ѡю ^И ла ^А рѣлѧ. (?)
схтворѣ́ніѣ: тѣ́лѧ:	ѡѣптѣ́рѧ.
p.299 схтвори́:	сѧ́ ^И ѡѣчѧ.
схтѣ́чєніѣ:	стрѣ́нсоаре ^И врѣ́ре (?) кѣ́рѣре.
3605 схсѣ́жєніѣ. (5) схсѣ́вєніѣ:	ѿтокма́ (?).
схсѣ́ждѧ:	ѿпрѣ́внѧ ^И шѣ́зѧ.
схсѣ́цѧю. (,) схсѣ́рѣ́шѧю:	сѡѣ́рѣ́(?) ^И тѧю.
схѣ́мѣ́рєннѧ (= -нѧй): (6)	че́ ^И мѧлѡчѣ́ю. бѣ́лѧ ^А (?).
схѣ́строєніѣ: (6)	дѣпрѣ́ндєре. дѣ́мѣчѧн. (?)
3610 схѣ́строѧю: (6)	токмѣ́скъ. дѣпрѣ́внѧ.
схѣ́рожєніѣ:	погѡ́рѣре.
схѣ́рѧнѧю.	пѣ́зѣ́скъ.
схѣ́стаѣѧюсѧ:	ѿпрѣ́внѣ́зѧ-мѧ.
схѣ́ста́нѣ:	ѿпрѣ́внѣ́ре. ѿто́мире (?).
3615 схѣ́чинѧю:	ѿтокмѣ́скъ:
схѣ́нєлєніѣ: (,) схѣ́лѡѣ́ѣ:	нѣ́мѧрѣ́ре. ѿтокми́ре (?).
p.300 схѣ́нєслѧю. (,) ѧ́сѣ́нтѧю:	нѣ́мѧрѣ́.

(1) In Berinda acest articol face parte din cel precedent.

(2) Nu trebuie punct.

(3) Miklosich nu-l are, Berinda îl pune după articolul următor.

(4) Miklosich схста́.

(5) Miklosich схсѣ́ж.

(6) Cu сѧ nu se găsește cuvîntul în cele-lalte dicționare.

- (1) Berinda сѣт-, Miklosich -чат-, -чет-.
- (2) Miklosich -сѣтъннѣ.
- (3) Miklosich -зѣмъ 'colligo', cele-lalte dicționare nu-l au.
- (4) Mai bine *leg impreună*.
- (5) În Berinda aceste două articule sînt scrise într'unul.
- (6) = сѣмо-, ѡсѣмн-.
- (7) Adecă *infieri*.
- (8) * din e.

р. 302	сѣинопійшъ:	ѡмерѡ скріѡ. семіѡзъ. (1)
	сѣтъ:	клѣпсе.
	сѣтныѣ рѣбъ:	^м кѡпжрѡ (?) рѡбъ
3640	сѣтованіе:	ѡтрнстѡре.
	сѣтѡю:	ѡтрнстѡзъ-мж.
	сѣчь:	тжѡре.
	сѣченіе:	тжѡре. двспжцнре.
	сѣтноемлжчѡніе: (2)	тжчѡре ма прѡ двсѡпра (?).
3645	сѣчѡ:	сжкѡре.
	сѡ (:) сѡсѡ:	прѡ снѡ.
	сѡсѡдѡніе: (3)	цѡійнѡсѡ ѡцѡлѡвѡре
	сѡдѡніе: (4)	стржлѡчнре.
	сѡдѡю: (4)	стржлѡчѡсѡ.
3650	сѡдѡстрѡдѡтѡ:	^ѡ дѡчѡцж дѡ пѡтѡ: (5)
р. 303	сѡсѡжѡплѡніе: (6)	ѡпрѡднѡре (prin nuntă).
	сѡстрахѡвѡніе:	ѡфрнкошѡре. (7)
	сѡсѡрѡкѡ (6) (Mikl. сж.):	^ѡ нѡѡ (?) чѡцѡ. (7)
	сѡсѡжѡшѡніе:	ѡмѡсѡтѡкѡре.
3655	сѡсѡтѡѡніе: (6)	сжѡѡрѡ (?).
	сѡсѡѡсѡрѡцѡніе:	ѡѡсѡтѡнѡре ѡпрѡжѡ.
	сѡсѡпрѡѡсѡрѡцѡніе:	ѡсѡтѡжѡ ѡ ѡпж. сѡѡ ѡѡсѡѡрж
		кѡре ѡ фѡчѡ ѡѡнтѡ.
	сѡсѡчѡннѡнѡнѡ:	^ѡ чѡ ѡнѡгѡшѡ (?).
	сѡсѡѡѡѡѡѡ: (8)	ѡѡсѡтѡ. сѡѡ тжѡрѡсѡ. сѡѡ ѡннн- чѡмѡ.

(1) Adecă schițez.

(2) Berinda înainte de сѡтѡю, ѡ дн ѡ, -мѡлч-.

(3) Berinda -ѡсѡ-, Miklosich сжѡ-; маѡ е одатѡ, pag. 263.

(4) Miklosich снѡ-.

(5) Cetesce *pohită de dulceți* adecă *de desfătări*.

(6) Маѡ снт одатѡ, інсѡ кам ку алт сѡсѡ; Berinda пе цел днтѡлѡ ѡл сѡсѡ.

(7) Berinda pune aceste două articule după сѡдѡстрѡдѡтѡ.

(8) Cuvint evreesc, genit. plur., cum și trebuia tradus.

3660	“҃ъ (= госпѣда) сѣвъ. (1)	дѣмнѣ конничнѣ.
	*сѣвънѣ : (2) †	че тѣрѣ.
	*сѣракѣннѣ : (3)	тѣрѣчѣн.
p. 304	*сѣта : (4)	мѣсѣра.
	*сѣвромѣтѣ : (5)	(fără tifcuire).
3665	*сѣдѣкѣ : (6)	дѣрѣтѣцѣн.
	*сѣкѣндѣ : (7)	дѣ дѣнѣ :
	*сѣрафѣмнѣ : (8)	дѣрѣтѣрн. сѣв ѣкѣлѣнтѣрн.
	*сѣкѣнѣ : (9)	сѣрѣкѣ. ѣ сѣ р. ѣ.
	*сѣкѣра :	рѣкѣ. (10)
3670	*сѣлѣвѣстрѣ : (11)	сѣжѣн (?).
	*сѣкѣтѣрѣ : (12)	сѣтѣрѣ (?).
	*сѣкѣдѣ : (13)	цѣра тѣтѣрѣсѣкѣ.
	*сѣкѣмѣ : (14)	лѣв тѣнѣрѣ.
	*сѣкѣмнѣ : (14)	пѣю (l. пѣн) дѣ лѣв.
3675	*сѣкѣнопѣтѣ : (15)	ѣплѣтѣрѣ колѣнѣнѣ : + Кѣтѣ-
		рѣо (16)

(1) Adaus de Mardarie din liturghie.

(2) Originea acestui nume nu e dată în *Calendarul chreştinesc*, Kiev 1876, dar pare a fi latinescul *Sabinus*.

(3) Arabic, propriu *Orientali*.

(4) Siriac; Miklosich 'mensura aridorum', după P. Alexandre 'modius roman', care valorează 8530 litri. *Biblia* Iaşi 1871, Mat. 13:33 : *măsură*.

(5) Berinda c- : *мѣрѣчѣнѣ*, adică propriu *de ochi de şopîrlă*, ceea ce Mardarie n'a putut traduce. Berinda a înţeles cuvîntul ca un adjectiv sing. fem., format din *оѣрос* + *ѣмѣта* = *şopîrlă* + *ochi*. Forma latină e *sarmatia*.

(6) Evreesc. Cf. *Melchisedec* 'regele dreptăţii'.

(7) Latinesc.

(8) Evreesc.

(9) Latinesc, Berinda c-, l. кик-.

(10) Şi ori-ce altă *băutură îmbătătoare* afară de vin. Evreesc.

(11) Berinda сѣлѣвѣстрѣ; e latinesc.

(12) Berinda сѣкѣтѣрѣ; e grecesc.

(13) E grecesc.

(14) Grecesc, după P. Alexandre evreesc (?).

(15) Mai bine сѣкѣ, grecesc.

(16) Scris cu andreaua.

р.305	*скѣнѣа: (1)	ѡмерѣрю. кѡрѣтъ. вѡсѣрѣка.
	^а *скнѣпы: и кнѣпы:	мѡшнѣ. цинцѣри; сѡв пѣдѣки
		^м де лѣнѣ. (?)
	*скѡтѣнѣ, (2) сѡпрѡтѣнѣ, сѡхранѣнѣ.	пѣжѣре.
	*сѡфѣа:	прѣ мѣ(н)дрѣ. ѡцѣлѣчѣюнѣ.
3680	*сѡфѣста:	мѣбѣстрѣ де кѡвѣнѣ.
	*сѡзѡнѣ:	чѣла чѣ ѡзѣжѣѣше.
	*сѡзѡнтѣ:	мѣнтѣйтѡрю.
	*сѡсѣдѣнѣ:	ѡзѣжѣнтѡрю. пѣтѣрѣниѣ. (3)
	^а *сѡсѣ:	чѣ сѡнѣжѣтѣсѣ.
3685	*сѡсѣпатрѣ:	^н ^н ^ѣ пѣрѣтѣ мѣнтѣнтѣ. (4)
	*сѡфрѡнѣ: †	^а ^ѣ ^н чѣ ѡтрѣ де ѡцѣлѣчѣюнѣ. (5)
р.308	*спѡина:	спѡина.
	*спѡира:	глодѣтѣ.
	*спѡрѣдѡнѣ: †	^ѣ ^а ^ѣ пѣтѣжѣтѡрю де фѣѣсѣ. (?)
2690	^м *стѡна:	вѣдрѣ.
	*стѡтѣрѣ:	^н ^н ѣ гѣлѣсѣ рѡшѣ.
	*стѡвѡрѡпѣгѣа: ѡ: (стѡв-)	^н ѡвѣсѣрѣ (1. ѡфѣнѣсѣрѣ) крѣчѣнѣ.
	*стѡмѡхѣ:	рѣнѣсѣ.
	*сѡнѡпѣ:	мѣщѣрю.
3695	*сѡрѣтъ:	^ж вѣрѣтѣ де ѡпѣ. (?)
	*сѡсѣбѣтѣ:	рѣпѣжѣсѣрѣ:
	^а *сѡхѣ(с)мѣ: рѡзѣрѣ:	сѣрѣѣсѣ(рѣ): (6)

(1) Berinda скѣ-, îl pune mai sus.

(2) Slavic, mai e odată tradus alt-fel.

(3) Mai bine *puteare izbăvită*, adecă *neatină, întreagă*, din σως + στένος. Cf. articolul următor.(4) Pasov 'conservatio patris'; *Calendarul chrestinesc*, Kiev 1876, 'cel ce a scăpat pe tată'.(5) *Calendarul chrestinesc*, Kiev 1876, 'cast'.

(6) In înțeles munteneasc 'ce e despăcat, deosebit; vlăstar'; figurat. 'desbinare, despărțire'.

+ садина^ѣ: (1) (sardea).
+ Сто (2) (sută).

Т.

р.309 Таже: дѣпж ачѣста. дѣчѣл.
3700 тайна: тайнж. причещѣнѣ.
тайнствѣ(виъ)никъ: спѣнни^ѣ прѣв^ѣ.
(= свѣщѣнникъ).
тайникъ: цѣнтѣрю дѣ тайнж.
тако (-w), сице: (3) ашл.
такожъ: (4) ка ачѣла, сѣс аѣѣта.
3705 тѣтъ: фѣрь.
тѣтъа, ѡ тѣтънѣ. фѣртѣшѣлѣ.
тѣче: петръ ачѣл (?). дѣчѣл.
тѣю: топѣскъ (1. -кѣ-мж).
тѣю: аскѣнжъ.
3710 тѣаже: ѣржшъ ачѣл.
теарѣнѣ: деприндере. ѡбычѣю.
теаръ: фѣптѣржъ.
теаръ: (5) тѣрѣе, сѣс рѣтѣнѣрѣ чѣрюлѣн.
р.310 теарѣжъ: кѣлж. сѣс тѣрнѣ.
3715 теарѣжѣнѣшѣ: (6) чѣ (?). ма^ѣ вѣрѣтѣ. ма^ѣ адевж-
рѣтъ (?).
теарѣдо (-w): вѣрѣтѣ. адевѣрѣтъ (?).
теарѣмѣшѣ: чѣ вѣрѣтѣ. сѣс чѣ адевѣрѣтъ.
теарѣнѣ: фѣчѣре.

(1) Finala ж (?), se vede, ca în românește.

(2) Cu andreaaua. Acest articol va fi considerat ca având numărul 8698 bis.

(3) Acest cuvînt nu e în Berînda.

(4) Berînda -кѣ-.

(5) Berînda теарѣлѣ.

(6) Berînda -аѣ-.

тебѣрецъ :	ѣжжѣторю.
3720 теорю :	ѣаѣ.
текъ :	длѣргъ :
теветѣ : (1)	клѣпсѣ.
тѣнкѣй : (2)	чѣ сѣпѣирѣ.
трѣпѣнѣ : (3)	рѣдѣдрѣ.
3725 трѣзѣю : (4)	рѣмпѣ. змѣгѣ.
трѣнѣ : (4)	мѣрѣжѣнѣ.
р.311 трѣплѣ (терп-) :	рѣдѣ : дѣсѣтѣ.
трѣпѣлѣвѣ. (:) (5) пѣдѣ-	рѣдѣжѣторю. (л. -ѣрн). ѣгѣдѣн-
тѣлѣнѣ.	торю (л. -рн).
тѣмнѣ ѡблѣкѣ. (:) (6) прѣ-	нѣѡ ѣтѣнѣкѣтѣ :
мрѣкѣ :	
3730 тимѣнѣ : грѣзѣ :	тѣна. мѣчѣлѣ.
тѣна :	тѣна. ѣпѣчнѣюнѣ (л. -цн- (?)).
тинѣкѣй : (7)	чѣ ѣтѣнѣ. тѣнѣ :
тѣсѣцѣнѣкѣ : (8)	кѣжпѣтѣ кѣрѣлѣ ѣсѣтѣ прѣсѣтѣ ѡ
	мѣсѣ дѣ ѡлѣмѣнѣ. мѣлѣ.
тишѣйшѣй :	чѣ (?) мѣй лѣнѣ :
3735 тишѣна : (9) затѣшѣ :	лѣнѣцѣ. ѣдѣжѣпѣ (л. -ѣ). ^{ст}
тѣнѣ :	ѣчѣнѣ.
тѣхѣсѣтѣ :	лѣнѣсѣ. (10) блѣжѣтѣцѣ.

- (1) Plur. neutru.
 (2) Miklosich тѣмѣкѣ, Ac. și Tril. тѣнкѣн.
 (3) Berinda -нѣ- ; Tril. și Ac. тер-.
 (4) Tril. și Ac. тер-.
 (5) Plural rusesec; decî și cele-lalte vorbe, cu cari se traduce acest cuvînt, ar fi trebuit sã se puie în plural. Berinda трѣпѣ.
 (6) Miklosich тѣмѣнѣ- ; e dat. sing.; tot așã ar trebui romãnesce.
 (7) Miklosich -нѣ-.
 (8) Miklosich тѣсѣкѣ-.
 (9) Berinda -лѣ.
 (10) Accentul ar trebui sã fie pe penultima.

[illegible]

- (1) Adv. cu •; a' avut intenția să-l serie unit cu verbal. Berinda *несъ-*
- (2) Nu e în Tril., Ac. și Mikl.
- (3) Berinda *-ка*.
- (4) Berinda *таб-*, Miklosich *таж-*.
- (5) Miklosich *та-*.
- (6) Berinda pune acest articol după cel următor și serie cu *тэ* amindouă cuvintele.
- (7) Berinda *-л*.
- (8) Berinda *тоак-*.
- (9) Berinda *-цн*, ca și Miklosich.
- (10) Miklosich *таж-*.
- (11) Berinda *таб-*, Miklosich *таж-*.
- (12) Cuvîntul e pus după alte trei vorbe malorusescl.
- (13) Sunetul făcut prin *călcare* apăsată.

торгáю. (1) тефзáю:	спáргъ. змѣгъ.
3760 трѣжъство: (2)	схѣбъ дѣ прáзни.
трѣжнѣ: (3)	трѣгъ.
трѣжнѣ: (4)	трѣгáрю.
тóче: (5)	дѣтѣментѣ. (6) дѣтѣмá.
точнѣло:	тѣскъ дѣ вѣнъ.
3765 тѣщъ (тѣ-):	дѣшѣрѣтъ.
р.314 тѣщю (тѣ-):	къ невѣойцѣ. къ сокотѣцѣ.
тогъ, (:) пѣсо. жѣзълъ:	тогъ.
трѣвѣннѣ:	лнѣдѣ.
трѣвѣннѣ: (7)	скопѣ: лѣ (= лѣвѣтнѣ). кѣ.
3770 трѣвѣннѣ (8): (:) трѣвѣннѣ:	дѣлáрю. прѣскомѣдѣ.
трѣвѣннѣ: (8)	катѣ чѣ ѡ кѣдѣмъ мѣнтѣвѣннѣ.
трѣвѣ: (8)	прнѣ.
трѣвѣкѣннѣ: (8)	трѣвѣннѣ.
трѣвѣ: (8)	трѣвѣскъ (?).
3775 (Berinda трѣвѣ ѣтъ):	трѣвѣннѣ. кѣдѣ-сѣ. (9)
трѣвѣкѣннѣ: (10)	дѣвѣрѣ.
трѣвѣннѣ: (11)	дѣтрѣннѣ.
р.315 трѣвѣкѣннѣ: (12)	трѣвѣскъ-мѣ.
трѣвѣннѣ:	кътрѣмѣрѣ.
3780 трѣвѣннѣ:	кътрѣмѣрѣ.
трѣвѣннѣ:	кътрѣмѣрѣ-мѣ.

- (1) Miklosich трѣ-.
 (2) Berinda трѣжѣ-.
 (3) Berinda трѣ-, и din ѣ.
 (4) Berinda трѣ-.
 (5) Miklosich трѣжѣннѣ.
 (6) † din ѣ.
 (7) Miklosich трѣжѣннѣ purgare, трѣжѣннѣ.
 (8) Miklosich трѣжѣ-.
 (9) La marginea acestuî rînd spre stînga este un arc.
 (10) Berinda трѣжѣннѣ, Miklosich трѣжѣннѣ.
 (11) Miklosich трѣжѣ-.
 (12) Miklosich трѣжѣ- sobrium esse.

тревѣ́льный (1) (-ѣй):	^л че ѣ́дильнъ. (?)
тресна, ѣ тресновѣ́ща: (2)	зѣ́ле (?) сѣ́с лѣнцѣри ѣ с ^л х ѣ́ (= <i>Exod</i>). ꙗ́ѣ. (v. 14).
тресновѣ́тый: (2)	^л че рѣ́нцѣрѣ́.
3785 трѣ́тійнадеся́тъ: (3)	^л а трѣ́иле спрѣ́жѣче.
триѣ́ъ:	ба́ндѣръ: (4) мѣ́лѣ́. ѣ́ (v. 3).
триѣ́рѣ́стныѣ (5) ѣсно́вы	трѣи днѣ́нцѣри лѣ лѣ́тѣ. (?)
ѣх три́знице: (6)	
три́зникъ:	^ш мѣ́дѣнѣ́ (?) ^ѣ лѣ́тѣ́торю.
три́знополѣ́ни:	^ѣ стѣ́лѣ́ прѣ́сте лѣ́птѣ. (7)
3790 р.316 три кра́ты:	дѣ́ трѣ́н ѣ́ри.
трик(р)ѣ́вникъ: (8)	^л а трѣ́иле по чѣ́ десѣ́пра.
трѣ́сть:	трѣ́стѣ́е. ко́ндѣю.
^т трѣ́би: (9)	ѣ́бчинѣ́.
трѣ́дѣ́:	ѣ́стенѣ́лѣ́.
3795 трѣ́долѣ́бвзныѣ:	ѣ́енѣ́́торю дѣ́ ѣ́стенѣ́лѣ́.
трѣ́долѣ́бѣ́е:	ѣ́енѣ́ре дѣ́ ѣ́стенѣ́лѣ́.
трѣ́дныѣ:	^л че ѣ́стенѣ́нѣ́.
^л трѣ́жѣ́юсѣ́:	ѣ́стенѣ́скѣ́-мѣ́. трѣ́дѣ́скѣ́-мѣ́.
трѣ́ждѣ́:	ѣ́дѣ́кѣ́ ѣ́стенѣ́лѣ́. (10)
3800 р.317 трѣ́сь:	^т трѣ́сне (?) сѣ́с кѣ́трѣ́мѣ́рь. дѣ́
	^л пѣ́мѣ́нѣ́.
трѣ́тѣ́й:	^л че стрѣ́нѣ́чинѣ́. (?)

- (1) Cele-lalte dicționare n'au acest cuvînt.
- (2) Miklosich трѣс-.
- (3) Miklosich -лѣе.
- (4) Cf. поєрѣзѣ, etc.
- (5) Miklosich -врас-.
- (6) Berinda ѣ́.
- (7) Arbitru al luptei.
- (8) Nu e în Tril. și Ac.
- (9) Miklosich трѣж-.
- (10) Сидѣ-вѣ, ма́й бине *facă supărare*.

тѣснобѣніе :	т ^т ѣнѣ. (1) + скѣтѣра. (2)
тѣга :	грѣтѣте (?). скрѣжѣ мѣре.
тѣждѣ. (3) (: тѣжѣ :	танжѣскѣ.
3805 тѣжда :	стрѣиѣнѣ.
тѣзѣмѣца :	днѣтрачѣ цѣрѣж. сѣсѣ дѣ ѣколѣ
	лѣжѣнтѣбѣрю.
тѣкѣ :	грѣжѣмѣ. стѣбѣрѣж.
тѣла :	тѣѣла сѣхѣндѣчѣлѣ. (4)
тѣнѣ :	ѣ хѣрѣ. сѣсѣ ѣ залѣ.

(1) Mai bine *trăsnet*

(2) Cetesce *scuturare*. Acest cuvînt e scris cu andreaua înainte de *tunet*.

(3) A nu e în cele-lalte dicționare; Miklosich тѣжити, -жѣ.

(4) În privirea acestui termen militar, socotim că e bine a da nisce lămuriri mai amănunțite.

Berinda scrie: тѣла: сѣхѣндѣкѣ, копѣнѣкѣ (l. копѣнѣкѣ) дѣлѣ стрѣлѣкѣ. см: ѣз (v. 3), adică тѣла înseamnă *sahaïdac*, *tolbă pentru săgeți*, Genesă 27:3. În *Lexiconul trilinguic* de la Moscva 1704, de asemenea cetim: сѣндѣкѣ, тѣла, φάρετρα, βελοθήκη, τοξοθήκη, φαρετρών, pharetra. Cf. Macarie din 1778, care traduce același cuvînt сѣндѣкѣ prin *saïdacul*, *tulba* or *tolba săgeților*. În *Biblia* din Bucuresci 1688, în cea din Blaj 1795 și în cea de la Iași 1871 găsim, la locul citat, tot *tulba*. Cap. 27, vers 11, din Ezechiel al aceleiași *Biblii* de Bucuresci cuprinde un loc foarte instructiv și anume: '*sahaïdacele* lor au spînzurat de zăbrealele tale', pe când cea de la Blaj se exprimă: '*tulbele* sale le-au acățat de zăbrealele tale', cu care cf. propoziția corespunzătoare din *Vetus Testamentum graecum* cum latina translatione, edidit I. N. Jager, Parisiis, 1839: «τὰς φάρετρας αὐτῶν ἐκρέμασαν ἐπὶ τῶν ὀρμῶν σου: *pharetras* suas suspenderunt super propugnacula tua.» După indicațiile d-lui Șeineanu din *Elementele turcesci*, vom reproduce și completă câte-vă locuri din cronicări privitoare la fapte de pe la începutul vécului al opt-spre-zecelea. *Cronicele României*, II, 148: «Aū eșit hanul Devlet Gherei cu Tătarii și încins cu *sahaïdacele*», expresie pe care d-l Gaster în *Chrestomatie* o traduce prin 'carquois'; *Ibidem*, III, 45: «Arcarii sfîrșise arcele, săgețile și *săhaïdacele* ce aū avut în dughenele lor»; *Magasin Istoric*, IV, 52: «Tătarii singuri numai cu *săhaïdacile* nu vrea puté trece (locurile strămte) fără Turci cu (arme de) foc.» Faptul acesta se petrece la 1716. După *Dicționarul rusesco-frances-german*, Petersburg 1813, сѣндѣкѣ este «une arbalète avec les flèches; l'étoi d'une arbalète.» După a doua ediție însă a *Dicționarului slavo-rusesco* al Academiei rusesce de la 1847, сѣндѣкѣ, сѣгѣндѣкѣ e vorbă învechită și vrea să dică «aparat rășboinic al călăreților, consistând din arc, tocul lui și săgeți cu tolba». În leșesca încă

3810 тѣтно: (1)	тѣтне. бѣтѣнѣ. (2)
тѣжнница:	(fără traducere) (3) і ё р ѣ: ѡ.
тѣпони́сый:	чѣ кѣ нѣсѣ тѣпѣ.
тѣчѣніе, (4) тѣкніе.	цѣсѣтѣра.
p. 318 тѣло:	тѣрѣ.
3815 тѣмѣ:	пѣнтѣрѣ (дѣтѣ).
тѣмѣ:	кѣ дѣла. (5)

sahajdak, sajdak înseamnă 'tolba cu arcul și săgețile', rusește са́йдак 'arcul cu tolba sa', numai malorusescе сагайда́к, са́йдак 'tolbă; arc'. Din acestea se vede că în vécurile precedente *sahaidac* a însemnat mai întâi numai 'tolbă', ca și *saydak, sajdak, sadak* din turcesca orientală sau giagataica și că abia mai târziu a căpătat un sens mai larg de 'armatura întregă a arcașului' și apoi și de 'arc', nici odată numai 'săgetă'.

Cu toate acestea în *Cuvente den bătrâni*, I, 299, d-l Hasdeu, după care s'au luat d-nii Șeineanu în *Elementele turcesci* și Damé în *Dicționarul român-frances*, afirmă că *sahaidac* e 'săgetă tătarască', căci alt-fel nu s'ar pute înțelege expresia 'tulbă de sahidace' din Codicele Sturdzan. Dar cercetând lucrul mai serios, credem că se poate explica mult mai natural în alt chip. Atât Mardarie cât și autorul lexiconului din Codicele Sturdzan au crezut, că în тѣтн: сагайда́кх ау де а face cu un substantiv în genitiv plural, ce atiră de un alt substantiv, în loc de a ține samă de cele două puncte, cari arată că сагайда́кх e tot în nominativ singular și nu e decât tălmăcirea lui тѣтн. Amîndoi prelucrătorii români ar avé un fel de scusă în faptul, că un simplu călugăr și un dascăl de slavo-nie de la biserica St. Gheorghe vechiū puteau să nu scie tocmai bine ce-s *sahaidacele* tătarești. Cuvîntul neînsemnând mai din vechiū alt ceva decât 'tolbă', mă grăbesc a declară că e greșit sensul de 'arc', ce i-am atribuit eu însumi în partea întâia a acestei lucrări, p. 93.

O rămășiță interesantă a vorbeii *sahaidac*—*saidac* e fără îndoială numele *săidăcar*, care la început a trebuit să însemne 'fabricant de tolbe pentru săgeți și de tocure de arce'. Acest meșteșug însă a decăzut, îndată ce arcele s'au înlocuit prin puscă, așa că ađi aceeași numire se dă celor ce fac șele etc. și îmbracă trăsuri, lucruri cu cari trebuia să se ocupe nisce fabricanți de tolbe ale călăreșilor arcași. Vorba *săidăcar* nu se derivă așa dar, cum crede Cihac și apoi și d-l Șeineanu în *Dicționarul român-german*, din sl. седа́лка 'sedelcă', literal 'șea mică', de unde ar fi eșit numai *sedelcar*.

(1) Berînda -w, însă pare că din greșelă, căci traduce cu substantiv.

(2) Mai bine *sunet, zgomot*.

(3) Miklosich тѣжн- *quae luget* și citéză pe Berînda.

(4) Berînda тѣ-; Miklosich ambele cuvinte тѣ-.

(5) E cazul instrumental.

тѣмже :	пѣнтрѣ чѣ. дерепт ѡчѣл.
тѣснога :	стрѣтѣлж.
тѣ. (:) тѣбѣ :	прѣ тѣнѣ.
3820 тѣбѣ :	цѣ.
тажѣніѣ :	лѣкрѣ.
тажѣтелѣннѣ :	лѣкрѣжторѣ.
тажѣтелѣ :	пѣлгѣрѣ.
тажѣствѣ :	грѣстѣлѣ. лѣкрѣ дѣ чѣствѣ.
	трѣфа (.) кѣсѣ. кѣртѣ. тѣрнѣ.
	корѣбѣ.
3825 тажѣствнѣ :	чѣ грѣс пѣмѣлѣ (?).
р.319 тажѣкогѣлѣѣ :	болѣрѣ дѣ кѣ.
тажѣкокрѣдѣ :	грѣстѣлѣ лѣ нѣнѣмж. (?)
тажѣкѣ, тажѣкѣнѣ :	грѣсѣ.
тажѣкокрѣствѣнѣ : (1)	ѣгрѣсѣсѣсѣ-мж лѣ нѣнѣмж : ѣтрѣн- стѣсѣсѣ-мж. (?)
3830 тажѣсѣлѣ :	пѣлрѣскѣсѣ-мж (?).
тѣщѣлѣнѣ : (2)	нѣвѣнтѣторѣ.
тѣщѣлѣнѣ : (2)	нѣвѣнѣнѣсѣ.
тѣщѣлѣтелѣ : (2) спѣдѣнѣ :	грѣмжѣтѣ.
тѣщѣсѣ, (3) тѣщѣствѣнѣ : (4)	(.ѣ) дѣшѣтѣ.
3835 тѣщѣслѣлѣнѣ : (2)	мжрѣсѣ дѣшѣртѣлѣ :
тѣщѣслѣлѣнѣнѣнѣ : (2)	мжрѣсѣцѣ ѣ дѣшѣтѣ.
тѣщѣствѣ (2) прѣемлѣнѣ :	пѣлгѣсѣсѣсѣ.
тѣщѣсѣлѣ : (2)	нѣвѣсѣсѣсѣсѣ-мж.
тѣщѣнѣнѣнѣнѣнѣ : (2)	лѣкрѣрѣ стѣтѣжѣторѣсѣ. (?)
3840 *таѣлѣдѣ :	кжпрѣлѣрѣж.
р.320 *таѣлѣлѣ, ѣ зѣрѣлѣ :	таѣлѣнѣсѣ. дѣ жѣ. сѣлѣсѣ хрѣжѣтѣсѣ.
	нѣнѣ (= нѣко). сѣлѣлѣ.

(1) Berinda -ѣю.

(2) Berinda fără з.

(3) Mardarie repeșește de gēba acest cuvīnt, pe care Berinda îl scrie fără з.

(4) Berinda тѣщѣствѣнѣ.

*ТАЛА́НТЬ:	КЖНТ́Арю.
*ТАЛІ́ДА КВМН:	Ф́АТЖ ско́ААж.
*ТАРА́: † смѣщеніе:	ТѢСР́Аре.
3845 *ТА́РТАРЪ:	ЛО МАИ ѠФѢ́НДЪ † І́АДЪ, скрѣши́-
	нѣ (1) ДІ́ЦІАВ, че се КІ́АМЖ
	ТА́РТА, де ЌАре ши †сѣши са-
	ТА́НА сѣ КѢ́ТРЕМѢРЖ. ДИ́КАРА.
	Л. Т. (2).
*ТЕ́РЕНТІЕ: (3)	А́ДЖНѢ́ де МѢ́ТЕ. (?)
*ТІ́МОДЕ́Й:	ЧІ́СТЕ А́ ЛѢ́ ДѢМНЕЗЕ́С. де ДѢМ-
	НЕЗЕ́С ЧИ́СТІ. С́АВ СКѢ́МПЪ ЛѢ́
	• ДѢМНЕЗЕ́С. (4)
*ТІ́МОЛА́Й:	ЧИ́СТѢ Ѡ́АМЕНИА́. (5)
р. 321 *ТІ́МОНЪ:	ЧИ́СТІ. С́АВ СКѢ́МПЪ. (?)
3850 *ТІ́ТЬ:	ВРѢ́ДНИКЪ де ЧІ́СТЕ. С́АВ ЧИ́НСТІ.
*Т́УМПА́НЪ, (:): БѢ́БЕНЪ:	ТО́БОШЕ.
*Т́УПО́СЪ:	ТИ́П́Арю. СЖМ́Аре (mai bine
	semnă).
*Т́УРѢ́НЪ:	(recrut).
*Т́УРА́НЪ:	ДѢ́МНЪ: С́АВ МѢ́ЧИТО́РЮ.
3855 *Т́РІ́ВЪ, ТІ́САЦІ́НИ:	КЖПИ́ТА.

(1) Póte - шнірк.

(2) Berinda ДИ́КАРА, м. поно: ето: зл неперо: л: Т, Б. = ОИ́КАРА, мо́А́ТЕА полѢ-
но́АМА: еТО́РИНКА: зл 'непорѣчнѣ': А́ИСТА 10 Б. аде́сѣ 'Thicara, molitva de la
mieşul nopţii, Marţi după 'Cei fără prihană', fícea 10, Б; iar la numele înce-
pute cu а зрупе: ДИ́КАРА: но́ЖНА, ПО́ЕМЪ, ПѢ́АДРО [про: сѢ́ГО́РЦА: н сѢ́СТІЕН М: = про́ИМА
сѢ́АТОГО́РЦА Я́ЖЕ сѢ́СТІЕН мо́А́ТЕМЪ], care va să ăică: 'Thicara: tēcă [numele
sfetagoreşului, care a compus molitvele]'. Trebuie să arăt că мѣ́-а сѣ́Апат
din vedere acest autor la p. 20, unde am însemnat isvórele lui Berinda.

(3) Berinda - И́.

(4) Cetesce 'cinstitorîu de dumnezeu', ca în Pasor şi *Calendarul chreştinesc*.

(5) Cinstitor de popor.

3860
p. 322

Φ.

р. 324	Ѣ ѡ҃же:	ꙗ҃ннкжъ: ꙗ҃мѣ, ꙗ҃дѣкж (?).
	Ѥбо:	пѣтрѣ ꙗ҃чѣла: пѣтрѣ (l. <i>pentru</i> <i>aereaia</i>).
	ѡ҃гв:	ꙗ҃двѣжрь: (5) ꙗ҃тж ѡ҃гре (?).
	ѡ҃го лѣ:	ꙗ҃држ ѡ҃гре (?). (6)
386б	ѡ҃гв:	ꙗ҃с. (;) пѣтрѣ ꙗ҃чѣл.
	ѡ҃гѣѡ҃жїе, ѡ҃гѣѡ҃жество: (7)	схрѣчїе мншѣліе.
	ѡ҃гѣїенѣ кѣ (l. кѣстѣ):	ꙗ҃чіи фѣ. (8)

(2) Câte odată *hrănit*, cum e tilcuit în *Calendarul chreștinesc*, Kiev 1875.

(4) Berinda însă $\tau\acute{\alpha}\lambda\epsilon\upsilon\alpha$: $\pi\lambda\alpha\eta\acute{\epsilon}\tau\alpha$, κ (= $\epsilon\kappa\epsilon\tau\acute{\alpha}\delta\alpha$) ρ : χ , $\acute{\alpha}$ κ α μ , adică 'Vițelul: planeta, cuvântarea asupra epistolei întâia către Romani, în cartea focea 44', sens care explică pentru ce dînsul a pus acest cuvînt între numele proprii streine.

(6) Mardarie a uitat acest articol și l'a scris sus, arătându-i locul prin două cruci, întâia la sfârșitul rîndului al treilea, a doua la începutul acestui articol.

(8) Acest articol la Berinda e după următorul.

Digitized by

3890	о҃годѣти, хвалѣтисѧ	а се лѣѡдѣ. (?)
	о҃гожѣнїе:	ѡгж(дѡ)ѡлѡ ѡмелѣре пре вѡе.
	о҃гостиѡ:	ѡспжтѡ.
	о҃гощиѡ:	ѡспетѣѡ.
	о҃дѣ:	мѡдѡлѣрю.
3895	о҃дрѣжѣтисѧ: (1)	а се цннѣ. а се дѣлѡнѣдѣ.
р.327	о҃дрѣжѣю:	цїю.
	о҃днѣлѡвмѡѡ:	чѣ мннѡнѣ.
	о҃днѣлѡю:	мнѡѡ-мѡ (?).
	о҃днїца (Mikl. жд-):	ѡнѣнїца.
3900	о҃добѣѣ:	мѡн лѣснѣ.
	о҃добѣѣ (.) о҃добѣѣство: (2)	лѣснѣ.
	о҃добѣѣздѣ: (3)	лѣснѣ токмнѣ.
	о҃добѣѣство:	лѣсннѣре.
	о҃добѣѣ ѣмѣѣ: (4)	лѣснѣ прннѣѣ.
3905	о҃дѡвлѣнїе: (5)	дн дѣстѣѣ.
	о҃дѡвлѣю:	дѣѡ дн дѣстѣѣ ѡжѣѣ (?).
	о҃дѡлѣѣ, о҃дѡлѣѣ: (6)	вѣлѣѣ.
	о҃дѡлѣѣю:	ѡвѣннѣѣ.
	о҃дѡлѣѣѣю:	пѡѡѡѡѣ (?) ѡвѣннѣѣ. (7)
3910	о҃дѡ, (8) (:) гдѣѣ:	ѡнѣдѣ.
р.328	о҃ѡѣѣѣ:	ѡннѣю.
	о҃ѡѣѣѣѣ:	спѣннѣѣѣ.
	о҃ѡѣѣѣѣю:	ѡспжнмѣѣѣѣ.
	о҃ѡѣѣѣѣѣѣѣ:	спѣѣю-мѣѣѣѣ.
3915	о҃ѡѣѣѣѣѣѣѣ:	ѡспжнмѣѣѣѣ.

(1) Berinda -рѣ-.

(2) Cetesce -ѣнѡ ѣѣ вѣ Berinda.

(3) Miklosich о҃дѡѡѡѡѡѡѡѣ facilis; cele-lalte dicționare nu-l аѡ.

(4) Cetesce ѣмѣѣѣѣѣ ѣѣ вѣ Berinda.

(5) E substantiv, deci mai bine *indestulare*.

(6) Berinda о҃ѣ-, Miklosich жд-.

(7) Alăturaea pare a fi scris cu andreaua ѡѣнѣѣ, ceea ce аѡѣѣ аѡѣѣ вѣ timpul tipăririi am observat.

(8) Ac. ѡѡѣ, *unde* (românesc); Mikl. ждѣѣ, ждѣѣ *qua*. ѡѡѣѣ *unde*.

оѣжасѡша :	ѡспжнмѡрж.
оѣже: (1)	лѡнцѡ. фѡне.
оѣжице: (1)	фѡне.
оѣже:	пжнж ѡкмѡ. дѡрж. ѡдѡкж. (?)
3920 оѣжиць: (2)	рѡдж. прѡлѡтннѡ. (?)
оѣзѡ: (3)	лѡгжтѡрж. лѡнцѡ.
оѣзникъ: (3)	лѡгѡ. рѡвѡтъ.
оѣзаконѡю: (4)	ѡтокмѡскѡ.
оѣзѡлнцѡ: (5)	лѡгжтѡрж (?). (6)
3925 оѣзы: (3)	лѡгжтѡрн. лѡнцѡрн.
р. 329 оѣзда: (7)	фрѡж.
оѣзлѡношѡнѡе, (8) ѡлн оѣзо-	бѡерѡ дѡ гѡ нѡ пѡ пѡтрѡ лѡ-
ношѡнѡе:	кѡ, сѡ пѡтрѡ фѡрѡмѡкѡ. (?)
оѣзрѡкъ: (9)	вѡна (adecă <i>pricina</i>).
оѣказѡнѡе:	ѡржтѡре кн (?).
3930 оѣкѡрь:	ѡкѡрж.
оѣклонѡшѡ: (10)	сфѡнрж (?). ѡбжтѡрж-сѡ.
оѣкорѡзна, ѡкорѡнѡе.	ѡкжрѡре.
оѣклонѡнѡе:	ѡтѡрчѡре (?).
ѡкарѡю:	ѡкжрѡскѡ.
3935 ѡкснѡвѡю: (11)	зжѡкѡскѡ-мж.
ѡкрашѡнѡе:	ѡфрѡсѡцѡре.
ѡкрѡтн:	мжнѡжѡ (?).
+ ѡкроцѡснн (?):	ѡ пѡтолѡснн (?)
р. 330 ѡлѡчѡю:	нѡмерѡскѡ.

- (1) Miklosich жж.
- (2) Miklosich жжнка.
- (3) Miklosich жз.
- (4) Miklosich -нж, -нжѡж.
- (5) Miklosich жз.
- (6) Miklosich etc. *carcer*.
- (7) Berinda pune acest articol după cel următor.
- (8) Miklosich жз.
- (9) Mikl. și Ac. -рѡж.
- (10) Berinda -шѡж.
- (11) Berinda ѡкѡснѡж.

- (1) Berinda $\epsilon\mu\epsilon\rho\omega$.
- (2) Mikl. $\alpha\mu\mu\epsilon\tau\eta$, Tril. -u.
- (3) Uitat și scris de-asupra.
- (4) Uitat și scris la margine în stânga.
- (5) Miklosich $\alpha\mu\mu\alpha$.
- (6) Miklosich $\alpha\mu\mu\epsilon$.
- (7) Miklosich etc. fără α .
- (8) Miklosich n'are masc. cu ω .
- (9) Miklosich $\alpha\mu\mu\alpha$.

Digitized by Google

3990	ѡспѣхъ :	спѣрю ѡжѡторю фолѡсъ.
	ѡспѣю :	ѡжѡнѣъ (?).
р.334	оустѣ, ѡстнѣ :	гѡра.
	ѡставленнѣй :	ѡче токмѣтъ.
	оуставляю :	ѡтокмѣсъ.
3995	оустрабленѣе :	ѡтрѡмѣре. слобозѣре (?).
	оустраняюсъ :	ѡстренибѡз-мѡ.
	оустрѡмленѣе : (1)	порнѣре рѡпѡре.
	оустрѡмляюсъ : (1)	порнѣсъ-мѡ.
	оустроенѣе :	ѡтокмѣре.
4000	оустроѡю :	ѡтокмѣсъ. гѡтѣсъ.
	оусырѣннѣй :	ѡче ѡкѣга.
	оусырѡю :	ѡкѣга.
	оутѡръ, оукрашенѣе :	ѡфрѡсѡцѡре.
	ѡтвержѡю : (2)	ѡтѡрѣсъ.
4005	ѡтверженѣе : (2)	ѡтѡрѣре.
р.335	ѡтрѡпѡю :	мѡ кѡтрѡмѡръ (?).
	ѡтолѡю :	потолѣсъ.
	ѡтрѡнѡю : (3)	мѡнѣсъ.
	ѡтрѡнѣн, (4) заѡтрѡнѣн :	ѡче дѡ деминѣцѡ.
4010	ѡтрѡе, ѡтро :	деминѣцѡ.
	ѡтро (-w), ѡтрѣ :	деминѣца.
	ѡфѣ, (:) ѡ :	ѡхѣ : ѡмѡръ.
	ѡхѡплѡю :	мѡшкъ.
	ѡхѡплѡюсъ :	мѡшкъ-мѡ.
4015	ѡхищренѣе : (5)	мѡѡстрѣе.
	ѡхищряю : (5)	мѡрѡѡшѡѡѡсъ.
	ѡхѡбѡляю :	дѡдѡ де хрѡнѣре.
	ѡцѡломѡдренѣе : (6)	ѡцѡлѡпѡнѡе ѡтрѡгѡ.

- (1) Berinda -ре-.
 (2) Berinda -верж-.
 (3) x din e; Berinda -ре-.
 (4) Miklosich оутранѣ, Berinda -рн-.
 (5) Miklosich охх-.
 (6) Berinda -мѡ-.

р.336 ѿчѣстїе: (1)	пѣрте.
4020 ѿченїе:	ѿвѣцѣтѣрѣ.
ѿчинѣю:	ѿтокмѣскѣ..
ѿчитѣль:	ѿвѣцѣтѣрю. дѣска.
ѿчитѣл(с)тво:	ѿвѣцѣтѣрѣ. дѣскѣлїе.
ѿчреженїе: (2)	ѿспѣцѣ. чїнїе.
4025 ѿщедрѣю:	мнѣсѣскѣ. (3)
ѿѣзвѣлю: (-ѣз-)	рѣнѣскѣ.

ИМЕНІ:

*оѿдрѣ:	рѣпѣѡса: латинѣше зїче мѣргѣ.
*оѿрїй: (4)	сѣѣ пѣстрїцѣ. ѡ ѣї. (?)
р.337 *оѿрїнѣ:	лѣѣдрѣ. сѣѣ кѣноѣшѣре:
	ѣѡкѣ лѣ дѣмнѣзѣѣ. сѣѣ лѣмїна
	лѣ дѣмнѣзѣѣ.
4030 *оѿрыстанїе (5) конѣсков:	лѣгѣдрѣ дѣ кѣ.

Θ.

р.338 *ѡлѣѡрь:	кѣрѣцїе. ѣдѣнѣре (?).
*ѡлѣѣсїй:	ѣл мѣрїеї.
*ѡлѣѣїй (-ѣї):	маслїнѣ ѿфлѣрїтѣ.
*ѡлѣїе:	нѣл дѣ фнїнїѣ. (6)
4035 *ѡѣкла:	чѣл прѣ сѣжѣнтѣ. сѣѣ дѣ дѣмнѣзѣѣ кїѣмѣтѣ.
*ѡѣмѣлїѡнѣ (-мѣ):	тѣмѣлїе.

(1) Miklosich -чѣ-.

(2) Miklosich -рѣж-.

(3) Adecă mī-e mīlă, cf. *Lexicon Budanum* s. v., 1.

(4) E scris la mijlocul rîndului penultim început cu ѡ ѣї, dar cu litera inițială ѣ roșie.

(5) Miklosich ѡрн-. Imediat după acest articol Mardarie a scris pe cel de la începutul paginei și literei următoare ѡ, dar l-a șters cu linie roșie.

(6) Miklosich ѡлѣмѣ ѡλλοї 'rami'; *Calendarul chreștinesc*, Kiev 1875, ѡлѣмѣ 'ramură de maslin', roman (?).

*дѡгнѡсть:	дѡ дѡмнѡзѡсъ кѡноскѡтъ. дѡ ^м дѡмнѡзѡсъ ^н ѿцѡвѡцѡй.
*дѡдѡ:	рѡбѡ лѡ дѡмнѡзѡсъ.
*дѡдѡра: (1)	дѡ дѡмнѡзѡсъ дѡрѡйтѡж. (1)
4040 *дѡдѡрѡтъ:	дѡ дѡмнѡзѡсъ дѡрѡй.
*дѡдѡръ (дѡо-):	дѡрѡ лѡ дѡмнѡзѡсъ.
*дѡдѡсѡ:	дѡ дѡмнѡзѡсъ дѡтъ
*дѡдѡсѡ (-ѡ=ѡй):	дѡрѡ лѡ дѡмнѡзѡсъ.
р. 339 *дѡдѡтъй:	дѡ дѡмнѡзѡсъ дѡ.
4045 *дѡдѡтъ:	бѡ мнрѡсъ. (?)
*дѡдѡтъй:	дѡ дѡмнѡзѡсъ знѡй.
*дѡдѡкъ:	дѡ дѡмнѡзѡсъ кѡмѡ.
*дѡдѡлѡ:	дѡ дѡмнѡзѡсъ цнѡсъ. (2)
*дѡдѡлѡ:	кѡзѡнтѡ лѡ дѡмнѡзѡсъ. (?)
4050 *дѡдѡлѡ: (-ѡмѡтъ)	чѡ дѡ дѡмнѡзѡсъ знѡ (?). сѡсъ, дѡ дѡмнѡзѡсъ трѡмѡ. гѡ. ѡ.
*дѡдѡсъ: (3)	дѡмнѡзѡсъ.
*дѡдѡстѡрѡкъ:	дѡ дѡмнѡзѡсъ ѡтѡрѡй. (4) нѡбѡ. ѡ.
*дѡдѡфѡнѡ:	дѡ дѡмнѡзѡсъ ѡнѡтъ. сѡ ѡ. ѡ ѡ.
*дѡдѡфѡлѡкъ: (5)	дѡ дѡмнѡзѡсъ пѡзнѡ мѡ. ѡ.
4055 *дѡдѡфѡнѡ: (5)	дѡ дѡмнѡзѡсъ прѡнѡй (?). сѡсъ ѡ
р. 340	лѡ дѡмнѡзѡсъ прѡлѡтѡ. сѡсъ, дѡ дѡмнѡзѡсъ ѡбѡнѡтѡрѡю. дѡ. ѡ.
*дѡдѡфѡнѡтъ:	рѡ ѡгѡдѡнѡтѡрѡю. мѡ ѡ ѡ.

(1) Același *Calendar creștinesc*, 'dăruire dumnezească'.(2) C. Alexandre de d. *inspirat*.

(3) Inițiala cu cernelă neagră.

(4) Mai des *sprizinit*.

(5) Berinda -la-.

*δωύνα (-δ): ΔΩΜΗΕΣΕΣ (?).
 *δωύμα (-δ): ΨΑΜΜΗ.
 *δυνμίάνη: (1) ΤΑΜΑΞ.
 4060 *δύρση: ΤΟΥΓΗ, ΣΤΑΞΠΑΡΕ (?). Δ Ε. Δ Ι.

X.

р. 341 Халѣга: (2)
хартіа, (:) папѣр.
хвалю:
хваленіе:

4065 хитреца: (3)
хитро́сть (3) (хі-):
хищеніе: (4)
хищники: (4)
хищники (4) (-ки):

4070 хлѣбъ: мѣжъ:
хлѣбоуш (-оу):
хлѣбъ:
..хлѣбъ:

р. 342 хлѣбница:
4075 хлѣботворецъ:
хлѣбина:

ѡлнца.
хрітіе.
лѣзда.
лжэдаре.

мжестръ. мѣше.
мещершдгс мжнлѡ.
шпире. жешѡре.
шспитрю. жешпитрю. тлэхарю.

мно. (5)
w бждш (l. -вѣ). (6)
+ во кобі (7)

продхѡриле апелѡ. вистериѣ
де апе: (?)
пжине.
магѡпіа. (8)
магопець. питарю.
кжшчорж.

- (1) Berinda -*im*, cum trebuie.
- (2) Mikl. -*ak*- saepes, Ac. același sens.
- (3) Miklosich *χwt*-.
- (4) Miklosich *χwt*-.
- (5) Acest *μνῆξ* (εστεινῆξος χησῆξ), adică *de numărul înmulțit*, e un adaus al lui Mardarie.
- (6) Mai bine *neînsurat*; nu e în Ac.
- (7) E scris cu andreaaua; cf. *χχοτῆνῆς*, No. 4098 de mai jos, care de asemenea nu-i tradus de Berinda.
- (8) Berinda πεκῆριον. ^κ *ni* (= *νίκων*) : c. 31. adică *brutărie, pitărie*. Miklosich 'pistrix. panarium, locus ubi panis servatur' și citează pe Berinda.

- (1) Berinda χαλμ-, cele-lalte dicționare χαλμινάι.
- (2) Miklosich -αα-.
- (3) Cf. сѣлглогόληνικъ.
- (4) Berinda χόλμъ.
- (5) Berinda -тѣ-.
- (6) Berinda -а-.
- (7) Berinda -ѣ-.
- (8) În Berinda acest articol e după χωρὶς καί τι; ἄρθρον e scris mai târziu de altă mână și cu cernelă spălăcită.

хѣ (= христѣх) съ нѣмн:	хѣ къ нѣм. ѡшѡ скрѣс двѣспра шѣн. петрѣ чѣмѡ. ѡцѣлѣнть.
хѣдѡгъ: (1)	мѣщерь.
4105 хѣдоникъ: ремѣсни.	чѣ ситнѣи (3) (?) ла глѡ.
хѣдогласный: (2)	мѣщешѣгъ мицѣи ѡвѣцѣтѣра кѣрѣнѡ.
хѣдожвство (4) ѡмнов:	чѣ прѡ (1. прѡ). чѣ чѣ нѣ-и двѣ жѣсѣ.
хѣды (-ѣ):	хѣлѡ.
хѣла (-ѡ):	хѣлѣв.
4110 хѣлѣнѣ:	чѣ хѣлѣнѣрѡ.
хѣлѣный:	хѣлѣнѣрѡ вѣтѣмѣтѣрѡ. кѣрѣлѣ
хѣлѣникъ:	спѣкѣ слѡ (= слѡва) двѣмѡ.
р.345 хѣлѣ:	хѣлѣскѡ.
хѣхнѣнѣ: (5) рѣптѣнѣ	рѣптѣнѣ двѣ хѣлѡ.
хѣлѣнѣ.	
4115 *хѣлѣкопратѣ:	ѡлицѡ двѣ дрѡмѣ. (6)
хѣлѣкосѣ, ѣ (= ѣлѣнѣщѣ).	дрѡмѣ.
прѣтѣто:	лѣкрѣзѣ.
пнпрѣско (пн-).	вѣнѣ.
*хѣмѣ:	кѣлѣдѣ. дрѣсѣрѣ, сѣс нѣгрѣ.
*хѣралѣнѣ: †	къ вѣкрѣ стѣлѣнѣ.

(1) Miklosich хѣ-.

(2) Berinda хѣ-.

(3) Cf. снпотѡ.

(4) Berinda хѣдѡ-.

(5) Miklosich хѣ-.

(6) Mai bine 'ulița cǎldǎrarilor'. Cam în dreptul acestui articol, ceva mai sus, se vede scris cu andreaua un cuvânt, ce pare a fi *пома*, cu sílaba finală aruncată de-așupra. *прѣтѣ* trebuie să fie o formă greșită în loc de *плѣтѣ*, cf. gr. πλατεῖα. E greu de crezut că proigumenul Ilarion, care a adaus vorba *poiana*, să fi cunoscut lat. *pratun* și it. *prateria*.

Q. (7)

- SHAMA signum.**

- (1) Miklosich -кх-; să se cetască separat.
- (2) Berinda -ро-.
- (3) Miklosich -лх-.
- (4) Berinda -мф-, Miklosich -мхф- ulcisci, retribuire.
- (5) Să se cetască separat.
- (6) Miklosich -отхлх-.
- (7) Berinda -сá-.
- (8) Nu e în Miklosich.

4165	Ўрєкѧю, (1) ѡлѧ, ѡрицѧю:	лѧпѧ. ^А
	Ўрыгѧнїе:	рѧгѧнїре.
	Ўрыгѧю:	рѧгѧсѧскѧ. скѧцѧ. ^ѡ
	Ўрыновѧнїе: (2)	лѧпѧдѧре. ѧпнїере. ^ѡ
	Ўрынѧ: (2)	лєпѧдѧ. ѧпнїе. ^ѡ
4170	Ўрыновѧнѧ (2): (3) прѧклоннѧсѧ	ѧпнїсѧ фѧю (?) пѧцѧ нѧ кѧзѧю. ^ѡ
	пѧстнѧ:	
	Ўрыцѧюсѧ: (4)	лѧпѧдѧ-мѧ.
	Ўрѧкѧю, ѡмѧтѧю: (5)	лѧпѧ. ^А гѧнѧскѧ.
	Ўрѧю:	гѧнѧскѧ. ^ѡ
	Ўсѧщѧ: (6)	дн чѧн чѧ сѧнтѧ. ^ѡ
4175	Ўсѧтѧнѧюсѧ:	сѧтѧскѧ-мѧ.
р.361	Ўсѧцѧю:	тѧю. пѧрѧсѧскѧ (?)
	Ўстѧпѧнѧ: (7)	дѧлѧнѧгѧ-тѧ. фѧрѧщѧ-тѧ.
	Ўчѧвѧюсѧ:	мѧнѧскѧ-мѧ. (8)
	Ўчѧдѧннѧнѧ: (9)	чѧ мѧннѧтѧ. (10)
4180	Ўчѧдѧнїе: (9)	мѧннѧре. (11)
	Ўчѧдѧнѧ моѧгѧ:	дн ѧщѧптѧрѧ мѧ. ^ѡ
	Ўчѧстѧо (:) (12) ючнѧзнѧ:	мѧшнѧ.
	Ўтѧждѧю: (13)	ѧстрѧннѧсѧ.
	Ўтѧжѧнїе: (13)	ѧстрѧннѧре. ^А

(1) Miklosich отрекѧ.

(2) Miklosich etc. отрин-; cuvntul se găsește în psalmul 117: 13. Inițială negră.

(3) Acest semn de punctuație nu e în Berinda, dar nici nu trebuie.

(4) Nu e cu ѡ în nici un dicționar.

(5) Berinda -ѧтѧю, Miklosich -та-.

(6) Să se cetească separat; Berinda pune acest articol după cel următor.

(7) Miklosich отѧстѧ.

(8) Mai bine *deznădăjduescu-mă*.

(9) Berinda -ѧн-.

(10) Mai bine *cel deznădăjduit*.

(11) Mai bine *deznădăjduire*.

(12) Miklosich отѧчѧс-.

(13) Cetește ѡчѧ- ca în Berinda, Miklosich etc.: greșelă de prescriere din pricina asemănării lui ч cu т.

4185 ѡшествѣе: (1)	мѣрѣе. (2)
ѡ ^а хоженіе: (3)	дѣчѣе (4) ѡмелѣе (?).
ѡшествѣаюса:	пхрѣсѣскъ.
ѡшечаю: (5)	ѡа ^а къ пѣгѣж.
ѡ ѡбоудъ: (6)	де дѣ ^а ждѣ ^б аѡ пѣцѣе.

[illegible]

- (1) Miklosich -шк-.
- (2) Mai bine *eşire, despărţire, depărtare, plecare.*
- (3) Berinda -Ат-.
- (4) А din r.
- (5) Miklosich -сшт-.
- (6) Miklosich -шк-.
- (7) Miklosich numai formele -ннті, -ннк şi -новати, -новнк.
- (8) Berinda -че-, Miklosich -счн-.
- (9) Verb neutru ?.
- (10) Cetesce *îndestulare.*
- (11) и din с.
- (12) Miklosich 'renes', adică *rărunchii*. Nu e în Ac. şi Tril. Cuvîntul e luat din psalmul 72 : 81.

- (1) Berinda -se, însă e al doilea este de prisos.
- (2) Berinda ѿ-.
- (3) Miklosich -лѣг-.
- (4) Miklosich оекношѣмъ pernocto.
- (5) Berinda ѿкѣлг-.
- (6) Miklosich -естрѣтѣ, -мъ.
- (7) Miklosich -ѣмъ-.
- (8) Berinda are numai accentul al doilea.
- (9) Miklosich оекрѣтѣ, -мъ tondere, Ac. 'rad'.
- (10) Miklosich -рѣс-.

(1) Acest cuvint slavice *встрѣженіе*, ce pare a avé formă articulată românească (cf. *встрѣженіе*, produs de noi la p. 16), nu se află în exemplarul întreg al Lexiconului lui Berinda de la Academia Română, dar se găsece într'altul cu lipsă al aceleiaşi instituţii. Din colóna următoare 290 al celui dintâiu de-aşemenea vedem dat afară un articol întreg, anume:

numărul foil^A ~~nu~~, iar pe de altă parte mai jos a așezat la locul cuvenit, adică la începutul șirului, vorba ~~înșelătoare~~, tipărită, în cel-lalt exemplar, greșit în același rind cu articolul precedent ~~într-un~~ ~~într-un~~, formând din vorbele de la sfârșitul articolului un rind deosebit și îndreptând

(7) Miklosich osz.-

4240	ѡбѣрѣвѣніе :	висколѣре. ѡвѣлѣіре.
	ѡбѣтрѣ :	мѣнекл. (1)
	ѡбѣченіе :	депріи ^и дере. (2)
	ѡбѣца : (3)	ѡкѣлѣемѣте.
4245	ѡбѣхѣждѣ : (4)	ѡбѣлѣ ѡпрежѣрь.
p.357	ѡбѣще : (5)	деи ^и прежѣнѣ.
	ѡбѣщеникѣ :	пѣрѣташѣ.
	ѡбѣщениа, (5) кинѣиѣ. мона-	вѣи ^и цѣ депрежѣнѣ.
	стирь.	
	ѡбѣщїи : (5)	че депрежѣнѣ.
	ѡбѣхѣтель (-ѣх-):	кѣпріи ^и зетѣрю.
4250	ѡбѣчѣніа, ѡмѣсто :	ѡбѣчѣю нѣрѣ.
	ѡбѣщенинѣ :	че депрїи ^и нѣ.
	ѡбѣтѣвѣніе; ѡбѣщѣніе :	ѡкѣлѣдѣи ^и нѣ.
	ѡбѣщѣю :	ѡкѣлѣдѣсѣнѣ.
	ѡбѣщѣло :	лѣкѣтѣрь.
4255	ѡбѣдѣ, (6)	пре чѣстѣ пѣрте: ѡсѣхѣ (=Exod).
		ѡсѣ.
	ѡбѣдѣ : (6)	пре чѣстѣ пѣрте.
	ѡбѣдѣніе :	ѡчѣпѣтѣрь.
p.358	ѡбѣдѣніа, (6)	кѣветѣре.
	ѡбѣдѣ(л)ни :	грѣнѣтѣрю де рѣхѣ. кѣветѣни
		мѣдѣвѣрь.
4260	ѡбѣдѣніа, (6)	ѡкѣлѣ-мѣ ѡчѣпѣтѣря. (7)
	ѡбѣдѣнни : (8)	кѣрѣлѣ ѡ ѡчѣпѣтѣрь дѣкѣцѣ-
		тѣрь. сѣхѣ ѡкѣ нѣ ѡсте бо-
		тѣдѣтѣ.

(1) Cetesce -кѣ, pentru că traduce un aorist compus I, pers. 3 sing.

(2) Mai bine *invătătură* după Mikl. și Ac.

(3) Sing.; Berinda ѡ.

(4) Berinda -дѣ, Miklosich оѣх-.

(5) Miklosich оѣх-.

(6) Miklosich -кѣдѣ.

(7) i. *credinței*. Cf. articolul următor.

(8) Berinda pune acest articol după cel următor.

ѡглашѣніе :	ѡглашѣніе, сѧ ѡчѣперѣ ла ѡчѣшче ѡїицѧ.
ѡглашѣніи :	чен чѣ нѣ сѧнѣ ѡкж неботѣзѧн. (1. бо-) сѧ сѧнѣ сѣтъ канѡ грѣс де пѧкѧтѣ. дѣрѣнѣ дѣчѧ кѧнѣ зѧче попа. ѡлѧнѣ ѡ- глашѣніи ѡзѧдѣтѣ, (1) ѡнѣ ка дѣчѧ трѣсѣ сѧ ѡсѧ дѣдѣрѧ дн бѣсѣрѣкѧ. кѧ рѣс сѧнѣ кѧнѣнѣ дѣ ѡчѣрѣ: зрѣ кѧ т ѡ к (= тѧковѧнѣ). с (= сѧтѣѡ) лѣрѣн. скрѣсѣскѣ-мѧ. сѧ ѡрошѣ сѧ ѡгѡгѧ. (3) ѡгѡдѧ. гѣдѣнѧ. ѡнѣнѣ. ѡнѣнѣрѣ. пѧтѣ. хѧнѧ (?). ѡбрѣкѣмѣтѣ. хѧнѧ чѧ дѣсѣпрѧ. хѧнѧ. ѡбрѣкѣ. ѡбрѣтѣшѣсѧ. (мѧ) ѡцѣскѣ. (мѧ) ѡтѣрѣскѣ. лѣмнѣсѧ ка ѡ рѧзѧ. (9) лѣмнѣсѣ-мѧ.
ѡгнѣсѧсѧ : (2)	
4265 ѡгѣстѣѣ :	
ѡгѣдѧ :	
ѡдолѣѣѧю :	
ѡдолѣнѣ :	
ѡдрѣ :	
4270 ѡдѣнѣ ; (4) ѡмѣнѣ : (5)	
ѡдѣдѧ, ѡмѣсѧ. (6)	
p. 360 ѡдѣѧю, ѡдѣѧю : (7)	
ѡжѣцѧю, ѡжѣстѣѧю : (8)	
ѡжѣстѣѧю	
4275 ѡзарѧю :	
ѡзарѧсѧ :	

(1) Adecă câți (sintetici) chemați, eșii.

(2) Berinda fără сѧ, Miklosich și cu сѧ ca în Mardarie.

(3) Cetesce ѡк.

(4) Miklosich -тѣ.

(5) Miklosich ѡмѣнѣ.

(6) Acăstă vorbă grecăscă nu se află în toate exemplarele primei ediții a Lexiconului lui Berinda: explicarea am dat-o în nota 1 de la p. 280.

(7) Mikl. -тѣ, dar Tril. și Ac. ca Berinda și Mardarie.

(8) După Miklosich etc. verbul acesta e neutru, ca și cel următor.

(9) Ca o rază de prisos.

^н ѠКАЛѠТКО, (:)	ѠКАЛѠНѠ:	ТИКЖЛОШѠ:	БАЖСТЖМЖЧѠНѠ.
			НЕАЖѠНѠУБѠРѠ.
	ѠКАЛѠННЫЙ (-АН-):	^а ЧѠ ТИКЖЛО. БАЖСТЖМАТѠ.	^а ѠСЖНѠ-
		^а ДѠТѠ (?).	
4280	ѠКАМЕНѠЮ:	ѠБРЕТОШЕЗѠ	КА ПѠТРА.
p.361	ѠКЛЕВѠТѠНѠ:	КАКЛЕВѠТѠРѠ.	ГРѠНѠРѠ ФѠРѠ ДѠ-
		РЕПТАТѠ.	
	ѠКРЕМЛѠНѠ:	ѠДБРЕПТАТѠ.	
	ѠКРЕСТѠ, (1) ДКОЛО:	ѠПРЕЖѠРѠ.	
	ѠКРЕЖѠНѠ:	ѠКОЛѠРѠ.	ѠПРЕЖѠРАРѠ.
	ѠЛЕ, (2) ѠГѠ, ѠХѠ:	^е ОѠФѠ:	ГЛА ДѠ ЖАЛЕ: (3)
4285	ѠЛЕ	ХАѠ ХАѠ:	КѠВѠНѠТѠ ДѠ МИРАРѠ.
	ѠЛЕДЕНѠЕАЮ: (4)	ѠЦЕЛННѠЗѠ.	
	ѠЛЕДОНѠЕШАА: (4)	ЧЛ ѠЦЕЛВНѠТЖ.	
	ѠЛЕДѠЕАЮ: (5)	ѠГѠЕЦѠ.	
	ѠМАКАЮ, ѠМОЧѠЮ: (6)	^н ѠТНѠГѠ.	
4290	ѠМѠТЫ:	ТЖРѠЦѠ.	ГѠНОАѠ. (?)
	ѠПАСѠЮСА:	ПЖЗѠСКѠ-МЖ.	
p.362	ѠПАСѠНѠ:	^н КѠ ДѠДѠНѠСѠ ПЖНѠРѠ.	САѠ СОКО-
		ТНѠРѠ	КѠ ДѠДѠНѠСѠЛѠ.
	ѠПАСНО (-w), ПѠЛНО (-w):	^н (КѠ) СОКОТНѠЦѠ	КѠ ДѠДѠНѠСѠЛѠ:
	ѠПАСНЫЙ:	^а ЧѠ СОКОТНѠ.	^т ЧѠ АДВЕВѠРѠ (?).
4295	ѠПАСТКО:	^н АДВЕЖРАРѠ (?).	СОКОТНѠЦѠ МАИ
		^а КѠ ДѠДѠНѠСѠ.	САѠ ПЖНѠРѠ.
	ѠПАШѠ, (:)	ДГОНА: (7)	КОАДА.

(1) Berinda Ѡ.

(2) Cu inițială negră. Mardarie întâiŭ a vrut să facă un singur articol din aceste două; pe urmă, revenind, a scris pe Ѡле a doua óră înainte și cam de-asupra lui хѠн celui dintâiŭ.

(3) *Glas de jale* nu e în Berinda.

(4) Miklosich -ААНН-.

(5) Miklosich -тж.

(6) Berinda -мѠ-.

(7) Berinda Ѡ: Ѡ-.

ўпечалаюсѣ : (1)	ѡгрижѣскѣ-мж.
ўпечалаю : (2)	ѡгрижѣскѣ спжймѣзѣ (?).
ўплазѣнѣ :	хнклѣнѣ (?).
4300 ўплазѣство :	мѣщѣршѣ кѣ хнклѣнѣ (?):
ўплазѣнѣ (?):	хрѣцѣнѣ.
р.363 ўправдѣнѣ : (3)	лѣѣѣ. жѣдѣѣ (?).
ўплѣтъ :	гѣрѣѣ.
ўплазѣю (-лѣ-):	скѣпѣю, лѣпѣ
4305 ўправлѣнѣ :	дѣрѣпѣтѣрѣ. томѣлѣ.
ўпредѣлѣю :	хѣтѣжѣскѣ. ѡтокмѣскѣ (?).
ўпровѣзѣю : (4) ѣ	рѣжѣтѣрнѣ :
ўпрѣснѣкѣ (ў- пѣрѣ) : (5)	дѣнѣмж.
ўрѣло :	рѣлнѣѣ. плѣгѣ.
4310 ўрѣдѣ : (6)	днѣнѣ.
ўрѣженѣсѣѣ : (7)	пѣтѣжѣтѣрѣю дѣ ѣмѣ.
ўрѣжѣѣ, (8)	ѣрѣмж.
ўсѣѣнѣ, (:) крѣмѣ :	фѣрѣжѣ.
ўсѣѣнѣюсѣ : (9)	сѣфѣѣскѣ-мж.
4315 ўскѣрѣнѣю : (10)	спѣрѣкѣ.
р.364 ўскрѣдо : (11)	чѣкѣнѣнѣлѣ.
ўскѣдѣѣ : (12)	скѣжѣѣ. (13)
ўскомнѣнѣѣю : (14)	стрѣпѣзѣскѣ
ўскрѣѣлѣю : (15)	скрѣѣѣскѣ.

(1) Cf. articolul următor.

(2) Miklosich 'affligere'. Cf. печалѣ și cele-lalte trei derivate.

(3) Acest articol în Berinda e după cele două următoare.

(4) Berinda -перѣ-

(5) Miklosich -нѣкѣ.

(6) Miklosich ѣрѣжѣ.

(7) Berinda pune numai accentul al doilea.

(8) Miklosich ѣрѣжѣ.

(9) Cf. ѣсѣ.

(10) Berinda -нѣю.

(11) Cetesce -дѣ ; Berinda -кѣрдѣ.

(12) Miklosich -скѣ.

(13) Scăzu cu înțelesul de a da înapoi, a sărăci.

(14) Miklosich -нѣѣ.

(15) Berinda -корѣ.

- (1) Miklosich -скх-.
- (2) Mai bine *întemeieștorîu*.
- (3) Mai bine *întemeiaîu*; *întemeiezu*.
- (4) Miklosich -нххх-.
- (5) Miklosich -нхх-.
- (6) Cele-lalte dicționare pun întâiu sensul *a încinge cu mur*.

- (1) Miklosich -отъчас-, Berinda Учтасо.
- (2) Miklosich -кен.
- (3) Miklosich -ча.
- (4) Berinda ўтрóчыце și -цх, Miklosich цх.
- (5) Miklosich -ам-.
- (6) Nu e în cele-lalte dicționare.
- (7) Berinda a pus cuvîntul corespunzător acestuia la mijloc.
- (8) Scurtat din *множественнаго числа* adică *de numărul înmulțit*.
- (9) Mardarie a scris jos acest articol uitat.
- (10) Forma fără « nu e în Miklosich.
- (11) Berinda ў-.

p. 368 'ŭbъhъmлю; ŭbъhъmлю лѡзъ: (1)	стрѣхъ. (2) ^г дъ. + кѡлѣвницъ (3)
4370 'ŭbъmъnъ: 'ŭbъnъ пѡлъ: (4)	кѡлѣвнѣре дѣ вѣ. дѣ чѣмъ пѣрѣ.
'ŭbъoъдвнъ: (5)	дѣ ^н мѡдѡвъ ^р пѡцѣлѣ ^т дѣкѡцѣн.
'ŭbъoъдъ: (6)	дѣ ^н мѡдѡвъ ^р пѡцѣлѣ.
'ŭbъoвѣнѣ: 4375 *ŭcъnъnъ: *ŭcъnъ:	сѣвѣрѣ вѣсѣрѣчѣ. трѣносѣла вѣсѣрѣчѣн. ^н мѡтѣнѣре чѣю. сѣс спжѣщѣе ^м дѣс: сѣсѣтѡрю (= спжѣтѡрю): сѣс сѣсѣнѣ. ^н мѡтѣнѣре, сѣс ^н мѡтѣнѣ, сѣс пѡжѣтѡрю. (7)
p. 369 *ŭfъelъ: *ŭfъnъ:	тѣрнѣ. сѣс ѣтѣнѣкѣре. сѣс чѣцѣ. (8) мѣн прѣ дѣсѣпрѣ: мѣ ^л ѣнѣ. (?)

II.

p. 371 Цѣръ: 4380 цѣрѣство: (9) цѣрѣствѣю: (9) цѣтѣ: (10)	ѣпѣрѣ. ѣпѣрѣцѣ. ѣпѣрѣцѣскѣ. ^н мѣгѣрѣ ^м кѣ ѣствѣ ^м дѣс ^т лѣ нѡ кѡстѣдѣ:
--	--

(1) Berinda ŭbъhъmлю, ŭbъhъmлю л-.

(2) Punctul nu trebuia.

(3) Aceste două cuvinte sînt scrise cu andreaua, primul la începutul rîndului al doilea, cel-alt la sfîrşit, va să ȳică înainte şi după traducerea lui Mardarie.

(4) Miklosich *окожадѣнѣ* ulterior.

(5) Miklosich *окожадѣнѣ* qui utrimque est, etc.

(6) Miklosich *окожадоу*; mai e odată şi în Berinda, dar acesta deosebesce puţin sensurile.

(7) Passor 'servavit'.

(8) Meylan *înălţare* saŭ -ime.

(9) Miklosich -ръс-.

(10) Miklosich цѣ-.

- (1) Berinda dând terminul *εκκλεια* ca elinesc, Mardarie trebuie să-l fi reprodus tot ca vorbă streină, însă a uitat să însemne acesta.
- (2) De ce nu *εραθης* sanctuarium, ca în Miklosich?
- (3) Cetesce *sfentelor*. *Sfântaa* e imitație a articulării slavice precedente, totuși cf. Indicele s. v. *al*, *a*, No. 81; 94, 255, 1421; 223.
- (4) În Berinda înaintea acestui cuvânt e *ερη*, adică *veđi*. Miklosich etc. cu *u*.
- (5) Urmază vorba *ετανης* ștersă.
- (6) În Berinda acest cuvânt e în același șir cu cele două precedente și numai următorul *ετατης*, adică traducerea lui, e în al doilea.
- (7) De-asupra și de-desuptul acestui cuvânt sînt alte două scrise cu *andreaua*: primul pôte să fie *ετα*, *floare*, al doilea *ετα* (?).
- (8) Mai bine *urare de s*.
- (9) Mai bine *urez de s*.

цѣломѣдріе :	^н мнѣ ^ѣ трѣгж (?).
^а цѣломѣрыѣ :	^ѣ че ^ѣ трѣ ^ѣ де ^н мнѣ (?).
цѣль :	ѣтрѣгъ.
р.373 цѣлость :	ѣтрѣгѣре.

Ч.

4395 Чѣдо : (1)	фѣтѣле.
р.374 чѣстость : (2)	десѣме.
чѣю, (:) ѡжидѣю :	ѣщѣпѣ.
чѣю възпрѣати :	ѣщѣпѣ ѣ лѣд.
чѣнїе : (3)	ѣщѣпѣре.
4400 чѣродѣй : чѣровнн : (4)	фѣрѣмѣжѣторю.
чѣродѣнїе : (5)	фѣрѣмѣкаре.
^ѣ чѣроѡтрѣвнн :	ѡтрѣвнѣторю кѣ фѣрѣмѣчеле.
чѣнїецъ :	клѡндѣрю.
чѣвѣнїца :	рѣшѣца бѣдѣла.
4405 чѣвѣнїе ; (6) чѣвѣнїе :	рѣшѣ.
чѣвѣнїе лѣкъ, (:) цнѣлѣ.	чѣпа.
чѣвѣ неѣсѣпѣемѣй :	^ѣ вѣмѣле ^ѣ че ^ѣ неѣдѣрѣмѣ.
р.375 чѣмѣнїе :	^ѣ че ^ѣ моѣорѣ.
чѣнїїчїе :	^н ѣ ^ѣ лѣмѣнїе ^ѣ че ^ѣ кѣдѣмѣ фѣрѣгѣарю.
4410 чѣпѣдѣло, почѣпѣдѣло :	дѣдѣ. (7)
чѣпѣчїй, (:) почѣшїй : (,)	мѣсѣжѣторѣ. почѣпѣдѣлѣ. вѣрѣ.
чѣшннѣ	мѣсѣжѣторю : пѣжѣрѣннѣ.
^ѣ чѣшѣтѣ, лѣннїца : (8)	чѣлѣрѣ кѣмѣрѣ.

(1) Miklosich чѣ-; in Berinda чѣдо e considerat ca nominativ, cum dovedesc și vorbele сѣмѣ etc., prin cari il traduce.

(2) Miklosich чѣ-.

(3) Berinda чѣ-.

(4) Berinda -ѣй : -ннѣ.

(5) Berinda -ѣѣ.

(6) Miklosich -лѣмѣнїе ; e substantiv ca și următorul чѣвѣнїе.

(7) Miklosich etc. traduce cu pl.

(8) Berinda -ннѣ.

+ черепина. (1)	^н схххх
+ чено (2)	^н ѣстѡрѡ
4415 честекѡ : (3)	ѣрѣзѡ (?).
чѣстность : (4)	^н чистѣ (l. -тѣ).
чѣстныѣ : (3)	^л ^н че чистѣтъ.
чесо :	де чѣ (ѣi al cāruī).
чесо (-ѡ) радѣ :	пенѣтрѣ чѣ.
4420 чѣтѡ :	чѣтѣ. плѣкѣ.
р.376 четврѣтовлѣстникѣ :	карѡлѡ цѣне пѣтрѣ цѣ сѣѣ
чешѣл (:) лѣска : (5)	^л пѣтрѣ дѣнѣ. (?)
чѣнѣ :	сѡлѣн. (6)
^н чѣнѣ :	рѣнѣ. токмѣлѣ. (7)
4425 чѣсмѣ, чѣсло. (:) лѣбѣ :	пре рѣнѣ.
^л чѣстѣтѣство :	^л нѣмѣ
чѣстѣѣ :	кѣрѣцѣ, прѣѡцѣ.
чѣстѣѣ :	^л че кѣрѣтъ.
чѣстѣтѣ :	кѣрѣцѣ ѣтрѣдѣлѣ. че нѣ е кѣ-
чѣстѣнѣ :	зѣтѣ ѣ пѣкѣтѣ.
4430 чѣтѣтѣ :	кѣрѣцѣре дѣпѣ покѣнѣцѣ.
чѣтѣнѣнѣ : (8)	чѣтѣтѣрѣ : чѣтѣцѣ.
чѣтѣнѣнѣ : (9)	(дѣ) мѣсѣ.
р.377 чѣдѣ : (10)	мѣдѣлѣре. ѣкѣтѣрѣлѣ ѡдѣсѣлѡрѣ.
	тѣшѣкѣ. пѣзнѣдѣрѣ.

(1) Cu andreaua jos; Miklosich чрѣпина.

(2) Cu andreaua jos pe pagina precedentă; Miklosich чечнххх.

(3) Miklosich чѣс-.

(4) Miklosich n'are.

(5) Berinda лѣскѣ рѣлѣмѣ.

(6) Berinda, Miklosich etc. sing.

(7) Se vede că în înțeles de întocmire.

(8) Berinda чѣс-; Berinda și Miklosich аѡ ѣи чѣс-.

(9) Berinda fără ѣ, care nici nu trebuie.

(10) Miklosich чѣп-.

чрѣкоуѣъ ѿдѣнїе, (1) ѿли	дє: фѧчерѣ пѧтєчєлѣ ѿ мѧкѧрє.
чрѣкобѣсїе:	сѧс ѿдрѧчїрѣ пѧтєчєлѣи: ѧчѧста ѿтѧю ѿѧтїмѧ трѣ- пѣ(лѣ)и.
	ѿотѧ. ѧ ѣ: кѣрѣѧ: ѧ г: ѿєнрѣ дє ѧрїїнѣтѧ. ѧ ѧ: мѧнїѧ: сѧс юцїмѣтѧ. ѧ чнчѣ: скрѣѣл, сѧс грїжѣ. ѧ ѣ: мѧнїрѣ, стрѣтѧ дѣшн (=стрѧстѧ дѣшн). ѧ ѣ: мѧнїѧ (л мѧрїѧ) дєшѧтѧ. сѧс трѣфѧ.
4435 чрѣжѣнїе. (2) чрѣжѣнїе:	ѣспѧ.
чрѣзѧ:	прєстє.
чрѣзѧ (2) ѣнаго:	кѣ ѧчѣлѧ. прєстє ѧчѣлѧ.
чрѣзѧ (2) ѣны, чрѣзѧ ѣнѣ	кѣ ѧчѣлѧ прєстє ѧчѣлѧ.
р. 378 чрѣзѧ нєю: (,) нїю: (3)	пєтрѣ ѧчѣлѧ: прєстє ѧчѣлѧ.
4440 чрѣзѧ вѣсѣ жїтїю: (4)	прєстє (maї bine ѿ) тоѧтѧ вїѧцѧ.
чрѣсла:	мнлѧкѣлѧ.
чрѣсло: (,) (5) лѧдѣѧ:	шѧлѣлѧ.
чтѣ (чтѣ); (6)	чѣ;
чїюѣство: (7)	снцїрѣ ѿцѣлѣѣрє.
4445 чїюѣствѣнѣ: (8)	ѧѣвѣ: снмцї.

(1) Berinda чрѣкоуѣъ.

(2) Berinda чрѣ- ѣи чрѣ.

(3) Berinda чрѣзѧ нїю, нѣю, тоѧ рѧдн: прѣзѧ нїю, unde socot cѧ ar fi trebuit sѧ se pule cele douѣ puncte de la sfirșit ѿn locul virguleї ѿнѧѧ. Ast-fel traducerea ar fi: *cu aceeaїѧ, pentru aceeaїѧ, прєстє aceeaїѧ.*

(4) Berinda ч- вѣсѣ жїтїѣ, cum e maї bine,

(5) Cele-lalte dicționale n'аѧ.

(6) Miklosich чтѣ.

(7) Miklosich чїюѣсѣ.

(8) Berinda чїюѣствѣнѣ, ѣ: Miklosich чїюѣствѣнѣ.

^А чѣжъ:	стрѣишь.
частина (чл-):	двѣишь.
чащъ (чл-):	пѣдѣре дѣсж.

III.

p.380 Шатаніе: (1)	зворѣв. ржкнире. мжрмѣре.
4450 шатаніа (чл-):	зворѣж-се (пи зворѣ-?)
шепѣтничъ:	шопѣтнѣрю. мѣзавѣрь.
шѣстѣіе: (2)	^А шѣларе.
шѣстѣію: (2)	шѣлѣ мѣрѣгъ.
шѣстиждѣ: (3)	дѣ шѣсе ѡри.
4455 шѣлкѣ. (4) (:)	мѣтѣсѣ.
шѣрѣтѣ: (6)	лѣцѣмѣ.
шѣпѣкѣ: (7)	^П традѣфѣ.
шѣпѣкѣ:	поѣмѣ коѣптѣ. (8)
шѣмѣ: (9)	коѣфѣ: мнѣрѣка.
4460 шѣнеа (-неа): (10)	пѣчѣте. тнѣрю.
шѣла: (11) лѣвѣла: (12)	стѣжѣдѣ.
шѣмень:	^Х мѣмѣрь вѣсѣмѣ вѣ.
p.381 шѣтъ:	шѣвлѣжѣрю. (?) (13)
^Ц шѣрѣке: (14)	спѣрѣтъ. (?)

- (1) Miklosich шл-.
- (2) Miklosich шлс-.
- (3) Berinda -тѣ-.
- (4) Miklosich шѣ-.
- (5) Berinda -ѣ-.
- (6) Berinda -лѣ-.
- (7) Mardarie a scris jos acest articol uitat.
- (8) In Berinda шѣпѣкѣ e numai *odată*. Sensul de *poată coaptă* nu se vede în cele-lalte dicționare. Cf. *Lexiconul lui Michail din 1873, care dăce: 'iaște un fellu de meare pline de sămburi. zicū unī frandafī'.*
- (9) Miklosich шлѣ-.
- (10) Cuvîntul *acasta* nu e în Miklosich etc.
- (11) Berinda шѣ-, Miklosich шѣпѣкѣ.
- (12) Berinda лѣвѣла.
- (13) Miklosich etc. 'glumeț'.
- (14) Berinda pune acest cuvînt în *acasta* rînd cu шѣтъ, spre a-i explica.

4465 шѣтѣнаа (-а):
+ шѣмѣцѣ,

ѣжжѣтѣаре дѣ бѣжжѣре: (1)
сѣнет (l. *răsunătorii, vui-*
torii),

III.

p.382 Цѣпство: (2)

цѣпства:

цѣпѣмѣй: (3)

4470 цѣпѣи (3) нѣ:

цѣпѣнѣе: (3)

цѣпѣдѣ (3) (-ѣ):

цѣпѣрѣтѣ, (4) мѣрѣдѣе (= мѣ-
лѣсѣрѣдѣе саѣ -ѣрѣдѣе):

цѣпѣрѣ, ѡцѣпѣрѣю:

4475 цѣпѣрѣ.

цѣпѣтѣ: (6)

цѣпѣцѣ: (7)

p.383 цѣпѣкѣ, шѣмѣ:

цѣпѣрѣ:

нѣдѣжѣ зѣпѣрѣ дѣшѣ

тѣмѣо нѣ цѣпѣрѣе пою:

лѣнѣ. ѣрѣжѣчюнѣ. трѣпѣж. нѣ-
бѣнѣе. (?)

лѣкрѣ кѣ трѣпѣж. стрѣнкѣ. (?)

чѣ крѣцѣ чѣ пѣжѣи.

крѣцѣзѣе прѣ нѣи. грѣжѣцѣе-сѣ
дѣ нѣи.

крѣцѣаре.

крѣцѣ.

мѣлѣж дѣла нѣнѣмѣж.

мѣлѣсѣскѣ. (5)

ѣпѣтѣнѣ. ѣдѣрѣжѣтѣорѣю.

пѣвѣцѣж. скѣтѣ.

клѣпѣе.

сѣнетѣ. (8)

грѣаре: стѣрѣзѣ (?),

ѡнѣдѣ дѣшѣтрѣсѣ сѣпѣлѣж дѣколѣ шѣ

грѣерѣи кѣжѣж. (9)

Ю.

4480 Ю (sl. ж)
p.384

югѣ:

прѣ дѣжѣнѣса:

вѣжѣнѣтѣсѣ дѣспрѣ дѣмѣлѣзѣзѣ. сѣсѣ

пѣрѣтѣ дѣспрѣ дѣмѣлѣзѣзѣ.

(1) Miklosich 'nugax'; în Tril. și Ac. nu e.

(2) Berinda și цѣпѣ.

(3) Miklosich шѣмѣцѣ.

(4) Berinda -ѣ.

(5) Cu sens de *mî-e mîlă*, cf. *Lexiconum Budanum* s. v., 1.

(6) Berinda îl pune după articolul următor.

(7) Miklosich шѣпѣцѣ m. pl. (?) forceps trigl. цѣпѣцѣ ber.

(8) Miklosich 'strepitus' (sgomot).

(9) Acéstă frasă nu e în Berinda.

M.

- (1) Berinda ѿ-, Miklosich ꙗ-.
- (2) Cuvîntul slavice fiind masculin, ar trebui şi cel românesc să fie tot aşă.
- (3) Berinda ѿ-.
- (4) Berinda -ѡ-, Miklosich -шакъ juvenilitar.
- (5) Miklosich ꙗ-.
- (6) Berinda pune vorba acesta în acelaşi rînd cu ѿ de la început,
- (7) Acusativul pl. masc. vslavice e ѡ-
- (8) Berinda ѡстѣнѡ-

- (1) Miklosich etc. *мкз.* Berinda a scris jos acest articol uitat.
- (2) Scurtat din *женского рода*, *de genul feminin*.
- (3) Scurtat din *среднего рода*, *de genul neutru*.
- (4) Cetesce *călărare*.
- (5) Miklosich *мкз.*
- (6) Miklosich *мкз* și *мккз* *qualis*.
- (7) Berinda *мкзсв.*
- (8) Cf. *мкзсв.*
- (9) Berinda nu pune accent pe *е*.
- (10) Berinda *мкз.*

СЪ НЕ АПЪКЪ

шопрзлѧ: левѣ: ѧі.

ΛΈΥΕ. (?)

- Digitized by Google

*фарѣсь :	^ѣ ѣпжцѣѣлж.
*фарїскѣй :	че ^ѣ ѣпжцїть
*фармакей :	^ѣ ѣжжжжторю. дѣскжтжторю.
4545 *фармаколѣтрїе :	дѣ(з)лѣгжтѣрж дѣзлѣгжтѣдрѣ.
*феврѣнїа : (1) ѣ	кѣ хїлешѣгъ кѣпжрѣтж. (?)
*фелѣ :	сфїта.
*филархїсь :	ѣбї дѣ дѣмнѣ. (?) (2)
*фїскѣ :	вїстїѣрїѣ ѡѣмнїлѣ.
4550 *фїсть :	дѣ чїствѣ (,) кѣсвѣлѣ (,) лѣмнїѣ.
р. 392 *фїѣлѣ :	кѣцїѣ. (3)
*фїлїмѣ : (4)	ѣбїть.
*фїлїппѣ :	дѣ кѣн ѣбїторю.
*фїлогѣ : (5)	дѣ пжрїцї (?) ѣбїторю.
4555 *фїломѣлѣ : (4)	прївѣгїтѣдрѣ.
*фїлѡдѣй : (4)	прїѣтї лѣ дѣмнѣзѣѣ. ѣбїторю
	дѣ дѣмнѣзѣѣ. дѣ дѣмнѣзѣѣ
	ѣбїть. сѣ. ѣї. ѣї. (6) кѣ.
*фїлѣсѣфїѣ : (4)	ѣбїрѣ дѣ целѣчїюнѣ.
*фїлѣсѣфѣ : (4)	ѣбїторю дѣ целѣчїюнѣ.
*фїлѣрѣѣмѣ : (4)	дѣ рїмѣлѣнѣ ѣбїторю.
4560 *фїлѣѣѣ : (4)	дѣ стрѣвїнї ѣбїторю.
*фїлѣмѣ : (7) †	ѣбїть.
р. 393 *фїлѣѣїѣнѣ, лѣ : (8)	че кѣ пѣрїѣ гѣбїнї

(1) † din e.

(2) Cetesce iubitorii de domni sau de pulere.

(3) Miklosich фїлѣн и -лѣ, gr. φ:άλγ, poculum.

(4) Berinda фї-.

(5) Berinda фїлогѣ-; *Calendarul chrestinesc*, Kiev 1875, 'iubitorii de naștere', mai bine 'i. de progenitură' ca C. Alexandre.

(6) Cetesce i ca în Berinda, adecă Ianuarie.

(7) Berinda фїлѣ-.

(8) Adecă latinesc.

*ΦΛΕΒΥ :

*φλώρη (-ω-) :

4565 *φάρος: (1)

ἸΦΛΩΡΗΤΥ.

пѣрече. сѧѧ цннѣрю. сѧѧ

плід молінш. (?)

сЛЖВН́ (?).

лѣминнѣ. сѣѣ дѣ фѣлѣѣ лѣминнѣ.
сѣѣ лѣминнѣѣѣ. (?)

сав лѣмни́ръб. (?)

Ψ.

ΚΣΗΤΕΚΛ.

МЕТѢ. ѠЦЕЛЕСПЧЮНЕ ѠДЕВЖРАТЖ.
ѠДРАХЕНѢДЛЖ. КЕНТАРБ. (?)

• ΔΡΑΣΗ ΚΑΛΩ. ΚΕΝΤΡΟ. (?)

v.

*Вакїндь : (2)

пѣтрѣ де мѣ^{лѣ} прѣць.

τὸν
Τῆς Τόρῃ ΔΕ ἀπλ.

ἀσκλητάρων.

дѣстоини: май мѣре жѣдежж-
тѣрю.

τόριου.

БЛІННІ І ПАТЯ КІВМА. ПРБ

•працѣ чѣ мари. (?)

ѡ ѡрбѣ кѡрѣ жѡдовѣн ѡ мѡѡ

А сѣще дѣ съ стрѣпѣаши съ
кѣрѣцѣа;

(2) Cetesce -нз- ca în Berînda.

(4) Berinda -w-. Numărul de ordine 4574 al acestui ultim articol, ca și al tuturor celor 876 dinaintea lui, e mai mic cu o unitate decât cel adărat, fiind-că am repetit din greșelă No. 3698. Așa dar lexiconul cuprinde 4575 de articule, cum am mai spus-o la p. 13.

р.397 ^нСѣ^н лѣ^ннкѣ^н ѿ^нспѣ^нса^н мнѣ^нгог^нрѣ^ннѣ^н | мѣ^нна^н ма^нд^нарѣ^н пис^на. сѣ^н по-
 велѣ^ннѣ^н | ѿ^н сѣ^н бл^нг^нен^нѣ^н (= бл^нгослов^нен^нѣ^н), ѿ^нца^н (= ѿ^нтца^н) н^на-
 шего^н к^нв^н ст^нѣ^нфа^н | ѿ^нг^нм^нѣ^н ѿ^н сѣ^нта^н (= сѣ^нм^нта^н) мо^нна^нсти^н кѣ^нз^нѣ^н ѿ^нд^нѣ^н
 (= ѿ^ндѣ^нж^н) | ѿ^н (= ѿ^нсѣ^нтъ) х^нр^на^н сѣ^нта^н (сѣ^нм^нта^н) тр^нц^нѣ^н (= трѣ^нб^нц^нѣ^н).
 вѣ^н д^ннѣ^н бл^нгоч^нт^нѣ^н | вѣ^нго (= бл^нгочест^нѣ^нвѣ^нго) ѿ^н х^нр^нто^на^н ѿ^нб^нвѣ^нго
 (= х^нр^нтѣ^н) ѿ^н ма^ндѣ^ннѣ^н | вѣ^нсѣ^нр^на^нб^нж^н вѣ^нл^нка^нго^н вѣ^нсѣ^нд^на. ѿ^н при^н | д^ннѣ^н
 а^нр^нх^ні^нѣ^нп^нк^нъ (= в^нп^ні^нскѣ^нп^нъ) ѿ^н м^нн^нтрѣ^нл^нѣ^н к^нв^н | ст^нѣ^нфа^н. вѣ^нсѣ^н зѣ^нм^нл^ннѣ^н
 ѿ^нг^нрѣ^нв^нл^нх^ні^ннѣ^нскѣ^нн. кѣ^н лѣ^нтѣ^но, ѿ^нѣ^нр^ннѣ^н. ѿ^н сѣ^нв^нр^нх^нш^ннѣ^н (= н^нсѣ^н) | вѣ^н м^нц^нѣ^н
 (= мѣ^нсѣ^нцѣ^н) ма^н ѿ^н д^ннѣ^н: (1)

(1) Acastă notă finală a lui Mardarie e scrisă în 11 rînduri, pe cari le-am despărțit prin câte o liniuță verticală. Se află tradusă la p. 3, adecă în introducere. Veđi facsimilele ei la urmă.

PARTEA III.

INDICELE
CUVINTELOR ROMÂNESCI.

Scurtările și modul de transcriere sînt la începutul cărții.

INSEMNARE.

Cuvintele din parentese cu semnul + sau, pentru enclitice, cu - urmază celui dinainte; dacă ele n'au nici un semn, preced. Steluța, pusă în urma unui număr, înseamnă că vorba e adausă mai târziu. Cuvintele ori numerele lor s'au închis între [ ], când vorbele respective sînt adause de noi. Litera *n* înseamnă notă. Numerele arată articulele, nu paginile. Întăiul cuvînt al fie-cărui familii — afară de unele forme secundare, urmate de *v.* — s'a tipărit cu litere rărîte. Asemenea s'au rărît și compusele. S'a pus steluță înaintea câtor-vă vorbe simple, presupuse că au existat odinioară.

A.

a, literă 2316.

a, particulă enclitică, ce se anină la demonstrative, la casurile oblice ale interogativ-relativelor, ale unor indefinite și numerale: acela, acelaș, cărúla etc.

Etimologia: adv. lat. *hūc*.

a, prep. (+m ente sau mînte) 617, 618, 1209, 2208, 2270, 2471, 2788, 2940; (de) (+ dereapta) 1946; (+ tot, doao, mulți), urmate de substantive și exprimând idea de posesie a numelui precedent nearticulat 419, 1425, 2273; (+ inf. scurtat) 223, 238 bis, 418, 549 bis, 609, 658, 710, (de) 794 bis, 1157 bis, 1185, 1235, 1525, 1566, 1705, 1732 bis, 1734, 1765, 1895 bis, 1918, 1928 bis, 1950, 1962, 1964, 2018, 2053, 2184, 2241, 2324, 2342 bis, 2374 bis, 2391 bis, [2409], 2505, 2603, [2652 n], 2708, 2724, 2822,

3076, 3126, 3626, 3878, 3880 bis, 3889, 3890, 3895 bis, 3971, 4102, [4317 n] bis, [4339 n], 4344, 4398; (+ inf. întreg articulat: 'înblarea') 223.

Compară abătură (-se), abîa, acoperire, ad-aog, ad-âncū, ad-ăpost sau a-dăpost, aduc, ad-unare, adurmi, afară, aflu, afundū, ajungū, ajut, aiave, alergū, ameastecū, amelînțare, amîazăzi, apărare, apestire, apoi, aprinde, aproape, apus, arătū, ar-măsariū, aseamenea, astupare, asupră, așternutū, atingere, a-tocma, atunce: *tôte compuse cu a sau ad, chiar și cele slave* (aiave și a-tocma).

Etimologia: lat. *ad.* — Cf. și înc-ă.

a, prep. din lat. *ab*, numai în compusul înainte, nainte = lat. **in-ab-ante*. Cf. ascunzū = lat. *abscondo*.

Adaug 'asfințesc', care trebuie să vie din lat. absentiare cu conjugarea schimbată, cu b cădută și cu un i introdus prin înriurirea slavicultului sfânt.

[abatere] 652 n; abaterea 3500.

abătura (-se) 3931.

abiă (de) 978, 979; abiiă (de) 962.

acel 576, 3292; acela 3204*, 3704, 3816, 3862, 4437 bis; — acei 3736; aceia 4263, 4438 bis; — acia 3806; aceia 3707, 3710, [3862], 3865, 4263, 4439, 4502; (derept) [3815], 3817, 4517; — aceia, dativ 973. Cf. acelaș.

Observ că forma exactă a genitiv-dativului sing. feminin, este 'aceiia' de mai sus, nu aceia, cum din greșelă s'a tipărit în Studiul, p. 83.

acelaș 4516.

acestă 3214; acesta 3199, 3212, 3213, 3624, 3699; (pre) 3191; — aceștea, pl. masc. 3203; — aciastă 3747; aciasta 4434; — aceștii, genitiv sing. fem., 446, 1053, 1195; — aceastea 3215*. Cf. ciastă și astăzi.

Forma arhaică a genitiv-dativului sing. fem. 'aceștii', n'am semnalat-o în partea întâia, p. 83. Ați în locu-i se dice aceste.

acia, adv. de timp, (de) 1597, 2086, 3292; — acii (de) 2393; acia (de) 2891, 2892, 3699, 3707. Cf. aciași, deci.

aciași, adv. 4.

acmă 45, 2182, 2635, 3478, 3919; — acum 2006, 4375, 4382. Cf. cum.

acolo 3806, 4479.

acoperemânt 1578.

acoperire 2765.

acoperiș 145, 1166; acoperișu 1603, 2449.

acoperit 2825.

acru 1458.

acum, v. acmu.

Adam 793, 1565.

adamantă 32.

adaog 1966; adaogu (-mă) 2767; —

adaose, perf. ind. 2776; — adaoge (a) 2724.

adaogere 1436, 2775.

adaos, subst. 1962, 2740, 2774. Derivat adăosetoriu.

adâncătura 707, 2921.

adâncă 708; adâncă 3846.

adăosetoriu 1963.

adăpost 3735.

adăpostire 842, 2805.

adecă 3861, 3919.

Etimologia: vide-eccu(m), cu v cădută ca în iară, ori, cu e inițial din I întâiu neintonat prefăcut în a, ca la acest. În monumentele mai vechi adecă înseamnă ecă.

adevărare 1257, [1258], 1268, 4295.

adevără, adv. 3863.

Etimologia: lat. id-est-verum, cu e din I inițial neaccentuat prefăcut în a.

adeverez 3881; adeverezu 1259; adevereză 1377, 3875; adeverezu (-mă) 1260, 1269; — adeverează 1344; — adevărât (-am) 1261; — adevară (a) (l. a adevară) 3880; — adevărât 972; adevărât 69, 564, 572, 972, 1021, 1258, 1262, 1263, 1264, 1358, 1375, 1440, 2191, 2755, 3117, 3213, 3478, 4499; adevărăt 667; adevărăt 658, 1385, 1386, 3116, 3715; — adevărâtă 3479; adevărâtă 1268, 4569; — adevărâte 1759. Cf. adeverit, neadevărât.

adevericiune [3116 n]. 3480; adevericiunea 1374

adeverit 1376, 4294; adeverit, adj. 3717; adv. 3716. Cf. adevărât.

adinsă (de) 468, 580; (cu de) 1401; adinsul (de) 1003; (cu de) 4292, 4295; adinsul (cu de) 426, 2771, 4293.

aduc (+ a minte) 618, 2270, 2940; — aduce 3868, 4527.

aducere 2208, 2784; — aduce[re] (+ a minte) 2471; aducere (+ a minte) 617, 1219, 2788.

adunare

am

adunare 4031.

adormi (vor) 2632. *Cf.* dormi, neadormire etc.

aeră 530.

afară 443, 444, 445, 446, 447, 469, 558, 3179, 4263; (din) 1586.

aflare 2785, 4235, 4237. *Cf.* influ, fluieru, suflu etc.

aflător 4236.

aflu 4233; aflu (-mă) 4234.

afundare 2393.

afundă, *adj.* 3845.

afundă, *verb* 2558, 2559; afundu (-mă) 3887; — afundaui [-mă] 3888.

[agat] 2257 n.

agru 318; agrul 2179.

aguride, *sing.* 2278.

alurea 903, 2247.

Etimologia: lat. *aliubi*, cu un r introdus după b, ca în *săhastru*, și cu b schimbat în u ca în *faur*.
ajunare 528.

ajunătoriu 529. *Cf.* neajunare.

ajungă 875, 2538, 3991; — ajunge 850; (mă) 2190; (-ți) 851; — ajunsă, *perf. ind.* 592; — ajunsu 2056; (de) 4108.

Cf. neajungere etc.

ajut 3568, 3906; ajutor 1183, 2548.

ajutare 2640.

ajutătoriu 39, 63, 2639, 3354, 3569; — ajutătoare (tare) 2252.

ajutorez 3355.

ajutoriu 63, 2473, 2553, 3567, 3990; ajutoriul 1001; ajutoriul 35.

ai, *subst.*, v. anu.

aiave 1302, 4445, 4499, 4503. *Cf.* ivesc etc.

aici 1164, 1165; aici 4147.

ai, *preces de subst. articulat și urmat de genitiv* 81; — *nepreces de subst. etc. articulate și urmat de genitiv* 117, 493, 685 (*de patru ori*), 957, 958, [959], 2567, 3167, [3789 n], 4032; — *înaintea unui posesiv*, 378, [3134 n]; — *înaintea unui numeral ord.* 902, 3666, 3785, 3791; — *ală, urmat de genitiv* 446,

[3634]; — ai, *înaintea unui posesiv* 2028;

a, *preces de subst. articulat și urmat de genitiv* 94, 255, 1421; — *preces de un adv. articulat, întrebuințat ca prep.* 223; — *preces de subst. masc.* 1565; — *nepreces de alt cuvânt* 1053; — *nepreces de subst. articulat și urmat de genitiv* 223, 786 bis, [1219], [2584 n], 3168, 3169, 3170, 3256, 3847, 4055; — *înaintea numeral. ord.* 403, 498, 4434 (*de 6 ori*). *Cf.* el.

Etimologia: *illum—elu—el*, cu e prefăcut în a ca în toate silabele inițiale neaccentuate; căci ca articol nu are ton.

alăute 781, 782.

albastră 3205.

albescă, *sing.* 3874.

albie 817.

aleagere (mai) 1294, 1305, 2667.

aleg 1237; — ales 106, 1675, 1993, 3198;

alesu 1240, 1292, 1295, 1292, 1295, 1296, 1304. *Cf.* culeagere, înțelegere etc.

alergare 1082, 3079, 3393, 4030.

alergătoriu 3080. *Cf.* nainte-alergătoriu.

alergă 2816, 3081, 3373, 3721, 4239;

alergu (-mă) 3394; — aleaargă 1434; — alergă (-voiu) 2554.

Alexandriei 2273.

alifie 2328.

alt 66; altă 903, 1324, 1332, 1333, 1334;

altul 613, 902, 2276, 2499, 3588, 3595; altul 901, 2024, 2894, 3170; — altuia 96, 900, 4112; — alți 2580; alții 1095; alții 754; — altă 65 bis, 1334.

altoae 2793.

aluat 144.

[alusie] 652 n.

am 508, 848, 2304, 2664, 2667, [2667];

amu (-ți) 211; amă 1310, 1320, 2939, 3989;

are 1288, 1311, 1321, 1640. 1674, 3170, 3413, 3625;

au, *pl.* 1918; (-mă greu) 1323;
avea (-va) 2840;
aibi, *imperat.* 1808;
avutū 1316; —
am, *auxiliar + participiū perf.*
2013, 2631;
-ai 2828 bis;
au, *sing.* 366, 1143, 1929, 2032, 2223,
2433 bis, 2542, 4645, 2649 bis, 2670,
2811, 2854, 2858, 3482, 3597, 3625,
4196;
-au, *sing.* 1935 bis, 2553;
-am, *pl.* 1261.
Din aceeași rădăcină: aveare,
avuție.
Formele auxiliare ară, are, cari
intră în compunerea optativului, nu
s'au înșirat aici, fiind-că ele au altă
origine, anume *volat, pers. a treia
a conjunctivului pres. popular de la
verbul latinesc volo. Cf. Al. Philip-
pide, Istoria limbii române,
pp. 69, 70, combinată întru cât-vă
cu studiul despre formarea acelu
mod în Anuarul al treilea al
seminarului pentru limba ro-
mână din Lipsca de Weigand.
amaru, *subst.* 736, 739, 740; *subst.,*
luat ca interjecție, 4012. *Derivate:*
amărăciune, amărăscu (-mă).
amândoa 4189, 4221, 4222, 4372, 4373,
4534.
amărăciune 378; — amărăciunei 685.
amărăscu (-mă) 2465; — amără 2349.
amcască 3019; — amestecat 1058.
Mai jos amestecare.
ameliņare 1959; ameriņare 1764.
amelință 542; amerințu 2466.
amestecare 3308, 3654. *Cf. neame-*
stecat.
amiazăzi 31; amiazezi 2323; amia-
zezū 4481 bis. *Cf. miazănoapte,*
mijlocū.
amu, *conjunție* 12, 13, 310, 3861.
Anghelū 885.
Anthina 44.
anțerțu 1683.

Etimologia: lat. annus tertius
sau anno tertio.
anu 2278, 3860; anul 784; anulū 1716;
— ani 4485, 4490; ai, *subst.* 1783;
ai, *subst.* 932, 4350, 4352. *Cf. an-*
țerțu, mulțemescu etc.

Aostru 1220, 4479.

apă [3277], 3292; apă 186, 411, 453,
3335, 3471, 4571, 3657, 3695; apa
108; — ape 340; ape 460; — ape
3591, 4072; — apelor 4072.

apărare 511, 1184; apărare 2640.

apărătoriu 512, 1155; apărătoriu 2362,
2639, 3567.

apără 513, 1183, 2363; — apără 1775; —
apără, *imperativ* 3328; — apărat 86.
Cf. neapărat.

[apăsata] 3758 n. *Cf. apestire pen-*
tru formă.

Etimologia: lat. *appressare.

[apel] 2942 n.

apestire 1875.

apestit 1539, 1876; — apestită 2998.

Cf. pesti (nu).

Etimologia: lat. *appressare —
*apprestire, cu conjugarea adecă
schimbată și cu un t epentetic, ca
în stingher = lat. singularius.

apoi (de) 2527. *Cf. după, napoi.*

aprinde 4529.

aproape 274, 1338, [2007], 2755, 2803;
— aproapele, *subst.* 1347.

apropie 2812. *Cf. neapropiatu.*

apuc 2621; — apucăm (să ne) 4537.
— apucă, *ind. perf. sau impera-*
tiv pres. 3244.

apuner 2196.

apus 1220; apusul 1170; apusul 31.

aramă 1494, 1894, 1895, 1896, 4115;
arame, *sing.* 4115.

arapū 1002, 4181.

arate, *participiū* 551.

ară și are, *v. sănt.*

Acestea-s formele persoanei a treia
a auxiliarului ași, cu cari se face op-
tativul; cf. însemnarea de la am.

arătare 3929.

arătū 2447; arăt 270, 4501; (să mă) 4088; — arătā (-se) 4519. *Cf.* ne-arătātā, dereptū *etc.*

[arbitru] 3789 n.

arca (*l. arcā* 'solitoriū, împăcătoriū, pîrăş') 3516, 4079.

După Şeineanu, Elementele turcesci, înseamnă 'protector'.

arculū 1692.

argint 3369; argintū 4434.

arhîerească 2946. *Cf.* patriarhul.

aripezū, aripescu (-mā), arepatū, numai în compusele înaripezū, înaripescu (-mā), înarepatū.

armā 4312; — arme 4311. *Cf.* înar-mare *etc.*

armăsarlū 2249.

[armonie (după)] 2549 n.

aruncare 400.

aruncū 2173; — aruncā, *pres. pl.* 575; — aruncat 2172.

arzetori, 3667.

arzurū 4116.

ascultare 58, 2524, 4572. *Cf.* ne-ascultare.

ascultām 468.

[ascundătoare] 1140.

ascunsoare 3252.

ascunzū 3584, 3709; — ascuns 20, 78, 933, 2864; (pre) 4345; — ascunse (pre) 2050.

ascuţire 4337; ascuţirea 4338.

ascuţū 4220; — ascuţit 2900, 4372; (+ la minte) 796; — ascuţită 4534.

aseame[nea] 2773; aseamenea 3763.

asin 2430.

[asprime] 2766 n.

astădzi 833. *Cf.* acestū, ciastă, zi.

astupare 1105.

astupū 1106, 1154, 1187; — astupā(a) 1185.

asuprā (mai cu) 1673, 1674, 2668, 2669; (fôrte cu) 2496; (mult cu) 2662.

asuprealā 1659. *Cf.* desupra şi pre desupra.

aşā 69, 186, 972, 1061, 2326, 3211, 3473, 3703, 4103, 4125; aşia 984, 1260.

aşijderea 2422.

aşteptare 4399; aşteptarea 4181.

Cf. neaşteptare *etc.*

aşteptū 374, 3727, 4397, 4398; — aşteptā (mā) 863; — aşteptā (voiū) 2624.

aşternutū 453, 2537.

atāta 3704, 3751; — [atātea] 3750.

[atelier] 924.

[Athina] 44.

atingere 1454, 2760.

atingu (-mā) 1455; atîngu (-mā) 2759; — atinge 2812; — atînsū (s'au *sing.*) 2811. *Cf.* neatînsū, întreg (= *lat. in-tegrum*) *etc.*

atlazū 2950.

a-tocma 3763.

atuncea 3744.

aţîte, *imperativ* 2241; — aţîţā (a) 2241.

au, *conj.* 358, 649, 961, 2045; *conj. adv.* 3865. *Cf.* sau.

auo, 768, [3472], 4369; *cf.* 1918.

aur 769, 1343; aurū 1202, 4127, 4128, 4129.

auzi 2649; (se) 2862.

auzire 1085.

aveare 1318, 3537.

avuţie 1047, 1319, 1660, 1728, 1886, 1970, 3443, 3445; — avuţiei 1535.

azimā 144, 4308; azîma 37.

*ăritare = *eritare = *lat.* irritare, numai în compusul întăritare.

B.

κ (=b, literă 2316).

baerū 3927.

Etimologia: lat. bajulus. Pentru ū — e cf. lat. tribulo — trier.

baîla 127.

bajocurire 2429; *cf.* batjocurire.

balamutū, *adj.* 286.

Imprumutat de la Slavii de nord.

balega 1862. *Cf.* cal, încălecare.

Etimologia: adj. caballica aferesal. Compară lat.-gr. καβαλλικα şi armănescul 'balica', produs de Weigand în Olymowlachen, 47.

bandorū 2381, 3786.

bană

bană 2927; — bani 1894, 2251, 2923.
 barba 330.
 basnu 128; — basne 129, 130.
 bașe, *numai în compusul* iuzbașe.
 batu (-mă) 3023; (-m[i]) 3105; — bate
 1825, 3317; — bātu (-și) 2510; —
 bătură (se) 187; — bătută 2564. *Cf.*
 abaterca, abătură (-se).
 batjocură 2511.
 batjocurire 2531, 3103.
 batjocuritoriu 3104.
 batjocurită 2512; batjocuriți 2509.
 băgă 2734; băgă (+ în samă) 2659; —
 băgă (a) (+ vină) 2505; — băgare
 (+ de vină) 1266, 2123. *Cf.* nebă-
 gare (+ în samă) *etc.*
 băntuire 3435.
 bărbat 84, 2229, 3573; bărbat 1881,
 2071; bărbat 2923; — bărbaților
 62; *cf.* brăbăție 834.
 bărbătească 1882.
 bărbătește 1880.
 bătog 3477.
 bătrân 3383; bătrânului 3384. *Cf.*
 înbătrânitu (a).
 bătrânește 3868, 4527.
 [băutură] 3669 n.
 beat 4462. *Derivat* bețiv.
 beate, *subst.* 2379.
 belciugă 2817.
 berbeace 2238.
 besearcă 589, 2784, 4263; besearca
 1452, 3190, 3676, 4095, 4383; — be-
 seareciei 1473, 4374, 4383.
 bețivă 2322.
 biclurile 187.
 bine 56, 104, 190, 193, 196, 201, 202,
 203, 204, 208 bis, 209, 217, 218, 221,
 229, 232, 233, 236, 238, 242, 251, 253,
 255, 256, 257, 258, 262, 360, 794, 839,
 841, 1698, 3259, 3869, 3954.
 bine-cuvăntez 248.
 bine-facă 253.
 bine-înțeleptă 2693.
 bine-voită 194.
 bine-vrândă 192.
 bine-zilescă 214.

brăfală

biră 803, 3979.
 biruesc 434, 2368, 2610, 4209; — bi-
 ruiște 2017; — birui (a) 2018; —
 biruită 4206. *Cf.* nebiruit.
 biruința 2364; biruințe *sing.* 438, 2232,
 2310 (?), 2584, 2585, 4210; biruința
 2234; — biruinți (=биринцы), *pl. cu*
finala slavizată în loc de bi-
ruințe, ceea-ce n'am observat
în Studiul 2365.
 biruire 435, 2019.
 birutoriu 85, 433, 1761, 2229, 2231,
 2367; — biruitoare 2366.
 blastămu (-mă) 3099.
 blăstăm, *subst.* 3098.
 blăstămatul 4278.
 blăstămăciune 4277.
 blând 247, 3608; blândă 1588. *Cf.*
 neblândă, înblânzesc.
 blândește, *sing.* 1589, 2736, 2800,
 3737; — blândeștele 254.
 blid 2272; blidă 278.
 boală 298, 4515; boala 1437, 2057,
 4404; — boale 488. *Derivate:* bo-
 lescă, bolire, bolnavă.
 bobou 2513.
 bogăție 367, 695, 1287.
 boiar 436; boiari 398.
 boiloră 462.
 holdeț 4335.
 boldă 2545, 3417, 4835; boldul 368.
 bolescă 299, 1591, 2060.
 bolire 699, 2058, 3595, 3826. *Cf.* ne-
 bolire.
 bolnavă 2059, 2061; — bolnavi 302.
 bolovan 1398.
 borcană 717, 1620.
 bosnat 2547.
 botejune 1576.
 botezat 2193; botezată 4261. *Cf.* ne-
 botezați.
 bozlu 3386.
 bradă 1167.
 brațe 1684. *Derivat* brățeri.
 brazdă 317.
 brăbăție 834, *cf.* bărbat.
 brăfală 284; — brăfeale 1663.

brăfescu 288, 3321; — brăfești 289.
brăfire 285.

Etimologia: lat. fabulari = fabulare—făbrire—băfire—bărfire, adecă cu conjugarea schimbată și cu două metatese.

brăftoriu 286; — brăfitoare 287.

brânari 2589. *Derivat din brâu.*

brână 179

brăteri 1177.

brân 2588, 3873.

briciulă 329.

broască 1027, 1168.

Etimologia: gr. βράχος — gr. popular βράχος, de unde, după G. Meyer, Dicționarul etimologic al l. albanese, s. v. bretak, o formă cu sîn dialectul calabres (vrosacu) și de unde decă a putut eși un românesc *brósac — fem. bróscă, cu ă din silaba neaccentuată dispărut. Cf. dubletul ardelenesc brótec = brótăc = lat. pop. *brótacus.

bruma 3272.

bubă 3035.

bubuit 3810.

bucate 322.

bucățele 2274.

bucină, pres. sing. 3793.

[bucur (mă)] 3555 n.

bucurie 2500, 2969, 2970, 2971, 3271, 4117, 4118, 4465; bucurii 1568.

bucuroase, sing. 2252.

Etimologia: lat. *avuculare afe-resat, cu v inițial schimbat apoi în b și l intervocalic în r, ca în basiliica—băserecă, ađi biserică.

bujenite, sing. 3477.

bumbac 315.

bun 22, 54, 200, 216, 270, 844, 1012, 1013, 4045; bun 188, 189, 190, 215, 222, 234, 359, 682, 1699, 1961, 3959; — bună 23, 191, 195, 197, 198, 219, 222, 223, 225, 226, 227, 228, 230 bis, 231, 235, 237, 239, 243, 245, 247, 250, 259, 260, 261, 266, 842, 1011, 1700, 2445, 2629; (+ vreau) 2692, 2784, 2855,

2856; [bună] 220, 3981 n; — bune 212, 213, 214. Cf. nebun etc.

bunătate 88, 211, 217, 249, 252, 1438, 2638; bunătatea 211, 238, 840, 843, 1439; — bunătăției 685.

bură 316, 2779.

burăeni 1071.

bureate 777.

buricu 2917.

busioc 678*.

[bușmachiu] 649 n.

C.

7 (=20) 4490.

ca 7, 802, 932, 2255 bis, [2652 n], 3212, 3704, 4228, 4265, 4275, 4279, 4485, 4490. *Mai jos: care, că, cât, ce, cine.*

cade (se) 2418, 2773; (-se) 195, 572, 881, 1708, 1710, 2416, 2423, 2526, 3775; — cădem 2183, 2261; — cădeă (se) 1709; (-se) 2417; — căzul 4170; — căzu 592; — căzută 4428. *Mai jos cădeare.*

caftan 123; căftan 2950.

caia 1419, 2306.

cal 1480, 2430; — cai 4030, 4553; caii 1434. *Derivat călăraș. Cf. încălecare.*

calcă 2714; — călcă 2493. *Din aceeași rădăcină: călcare, călțuni, clăcăiul, încălțemintei.*

cald 4116. *Derivate: căldărări, căldărug, călduroasă, clădare. Cf. încălzitori.*

cale 2564, 2918, 3500, 3621. *Derivat călătoriu.*

camătă 1659; — camete 3097 bis. *Derivat cămătariu.*

[canal] 652 n.

canon 2596, 4203.

cap [699], 3826; cap 2255, 2361, 2388; capul 3418; — capului 793, 1565.

Derivate: căpătăiul, căpitan.

capătă, imperativ 2841. Cf. încăpeare, preceapere, magopeș etc.

Etimologia: lat. capere — cap-

capră

tare. Pöte fi și formație românească din *cap (cf. încap) + -etare.

capră 32, 38. *Derivat căprior.*

carat (?) 2693; *cf. curat.*

care 45, 108; (pre) 959, 971, 1034; *carele* 98, 313, 1009, 1233, 1429, 1462, 1545, 1599, 1640, 1895, 2056, 2819, 3142, 3292, 3342, 3413, 3471, 3733, 4112, 4261; — [cărui (al)] 4418; *cărui*a 714; *cărúia* 992; (al) [959]; — *care*, *pl.* 1222, 1464, 1498, 3170, 3471, 3657, 3845, 4497; *carei pl. masc.*, 1463, 4508; *carii* 1233; *carii* (pre) 1428*; — *care*a 366, 1427*, 1461, 1524, 1944, 4498, 4508, 4574. *Mai jos ce. Cf. fieș-care, oare-carele.*

E interesant accentul dativului cărúia, căci numai lipsa lui de pre silaba întâia explică prefacerea vocalei a în ä: accentuarea antepenultimei trebuie să fie relativ nouă.

Forma masc. pl. carei de la No. 4508 trebuie să fie o greșelă, în loc de fem. pl. carile sau carele, căci traduce pe neutrul pl. ѡжс. Nu trebuie dar considerat ca de numărul singular, cum am făcut-o la p. 86.

carne 3477.

cască 1198, 2852.

case, *sing.* 302, 427, 484, 590, 687, 756, 866, 867, 1049, 1578, 1885, 2236, 2718, 2741, 3824, 4093, 4094, 4383; — *casei* 2626. *Derivat cășcioară.*

[cast] 3686 n.

cat (?) *subst.* 699; *v. cap.*

catapetenzmă 1101.

catastihă 2832. *Cf. stih.*

catâr 1890.

caut 562, 3535; — *caută* 3514; *caută* 2547; — *imperativ* 1211, 2751; — *caute* 799; — *căută* 1213; — *căută* 2025; — *căută* (-voiă) 563; — (a) 2391; — *căutându* 2390; — *căutat* 561. *Mai jos căutare. Cf. socotesc etc.*

caznă 2099. *Derivate: căznitoriu, căznii. Cf. năcăjescă.*

căpitan

că 20, 66, 310, 1147, 2030, 2148, 2292, [2479], 3856, 4263; (+ și) 1225; *că* [982], 983, 984, 2148, 4516, 4517. *Cf. deacă, dacă.*

[căci] 1225.

cădenre 2262, [2415 n]. *Cf. scădeare etc.*

cădire 1628.

căescu (-mă) 3041, 3946.

căftan, *cf. caftană.*

călăraș 456; *călărașu* 602; — *călărași* 3561; *călăraș[i]* 3560.

[călărire] 4509 n.

călătorie 2919, 3621.

călcare 2494; *călcare* 2606, 3758, 4325.

căldărariu 1896; [căldărariilor] 4115.

căldăruse, *sing.* 2271.

călduroasă 3064. *Cf. scăldătură.*

călțuni 649, 696; *călțuni* 2602, 2335, 3149.

călugăr 1133, 1327; *călugărú* 1326.

călugărie 1329.

călugărița 1328.

cămara 1448; *cămara* 1479; *cămară* 2040, 4097, 4412.

cămașe, *sing.* 3367, 4123.

cămătariu 1661.

cămătărie 1662.

cămila 386.

cămpă 710; *cămpă* 1747.

cândai 1411; *cândai* 375, 2045. *Inseamnă 'pöte'. Cf. cânduva.*

căndă 576, 956, 982, 4160, 4263; (până) 856, 869, 870.

căndăvă 2579. *Cf. cändai.*

cântare 1424, 2929, 2931, 4569; [cântare] 652 n; *cântarea* 2935; — *cântări* 3856. *Mai jos: cântă și alte trei din aceeași familie.*

cântariu 3842.

cântă, *ind. pres. sing.* 2438; *cântă tot ind. pres.* 4479; — *cântați, imperativ* 66 bis. *Cf. descântare etc.*

cântărețu 1916.

cântător 2934; *cântătoriu* 61.

cântec 4119; *cântecă* 2930, 3856, 4568; *cântecul* 3391.

căpătălu 698.

căpitan 3733, 3855.

câprior

câprior 1632* — câprioră 3840; câprioara 1631.

cărare 3389. *Din aceeași rădăcină căruța.*

cărămida 2338.

cărma 1531. *Derivat crămaci.*

cărtulariū 1487; cărtulariū 1488.

cărților 4107.

cărunteațe 3630

căruța 1506; — căruțele 1434.

[căsătorie (în)] 4230 n.

cășcloară 4076.

căștigătoriu 2728.

căștig, v. 2823; — căștignuri 2727.

cătărig 4430; cătărigū 4352.

cătră 200 bis.

cățîia 4551.

căt 980, 982; cătu (*urmat de e sau i-i*) 1510 bis; cătū 1508, 1511, 1514, 1515, 4518; — căți 981; — căte 977, 1512, 3192, 3750. *Cf. decât, niș-chițelū.*

cātușe, *sing.* 92.

căutare 415, 560, 706, 1951, 3512, 3534.

căznitorū 1443.

căzni(i) (sântū) 4263.

ce, *relativ m. sing.* 148, 193, 241, 341, 357, 367, 576, 640, 776, 924 bis, 971, + *vocală* 1143, 1212 bis, [1222], 1262, 1274, [1288], 1321, 1331, 1687, 1742, 1825, 1835, + *vocală* 1929, 2012 bis, 2017, 2118, 2139, 2179, 2223, 2381, 2418, 2519, + *vocală* 2542, 2547, 2594, 2628*, 2641, 2642, 2642, 2680, 2710, 2811, 2812 bis, + *vocală* 2854, 2995, 3015, 3147, 3165, 3169, 3305, 3577, + *vocală* 3597, 3624, + *vocală* 3625 bis, 3681, [3697 n], 4018, 4351; — *ac.* 2567; — *pl.* 575 bis, 2486, 2518, 4174, 4263; — *f. sing.* 2326, 3261, 3473, 3478, 3479, 3771, 4428; — *pl.* 3856; — *neutru sing.* 3170, 3209, 3845, 4087; (întru) 4516; (pentru) 3817; — *ac.* 4409. *Cf. fieșce, oare-ce, care.*

interogativ neutru sing. 4443; (de) 4358 și 9, 4418 și 19; (pentru) 615,

cel

1110; (în), *adjectival* 1444, 1456;

— *pl. f., adjectival* 1499.

ce, *conjunție* 1021; — *ci* 2191.

Etimologia: pron. lat. quid.

cearere 1854, 3948.

ceiū 1859, 2736, 4375; ceare 1855.

cel, *aferesat din 'acel'* 21, 25, 27, 49, 52, 67, 68 bis, 72, 73, 75, 77, 86, 89, 96, 101, 106, 134, 138, 140 bis, 141, 143, 145, 151, 152, 155, 170, 189, 193, 200, 204 bis, 209, 212, 214, 224 bis, 226, 228, 234 bis, 235, 241, 242, 244, 246, 247, 252, 256, 262, 265, 267, 271 bis, 286, 293, 297, 300 bis, 327, 341, 357, 363, 367, 390, 392, 397, 407, 411, 420, 432, 440, 446, 478, 507, 559, 561, 608, 648, 651, 677, 690, 720, 728, 739, 776, 788, 826, 827 bis, 829, 836 bis, 841, 844, 847, 858, 862, 880, 891, 893, 912, 919 bis, 920, 986, 1024, 1038, 1075, 1078, 1088, 1100, 1116, 1142, 1153, 1165, 1206, 1212 bis, 1264, 1275, 1295, 1313 bis, 1321, 1331, 1332, 1348 bis, 1375, 1386, 1388, 1389, 1478, 1483, 1536, 1539, 1540, [1561 bis], 1567, 1574, 1586, 1595, 1638, 1644, 1652, 1666, 1675 bis, 1687, 1695, 1712, 1713, 1723, 1745, 1767, 1770, 1771, 1777, 1784, 1787, 1788, 1816, 1825, 1834, 1835, 1839, 1872, 1876, 1878, 1903, 1904, 1931, 1933, 1939 bis, 1961, 1963, 1982, 1993, 2017, 2033, 2052, 2056, 2059 bis, 2061, 2073 bis, 2074, 2080, 2083, 2087, 2092, 2095 bis, 2102, 2105, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2116, 2118, 2139, 2140, 2144, 2152, [2155], 2156 bis, 2162, 2188, 2214 ter, 2223, 2233, 2285, 2291, 2377, 2381, 2382, 2398, 2418, 2519, 2527, 2540, 2541, 2542, 2547, 2557, 2593, 2594, 2632, 2633, 2634, 2642, 2652, 2654, 2680, 2693, 2710, 2728, 2731, 2748, 2756, 2803, 2811, 2812 bis, 2820, 2848, 2854, 2864, 2877, 2878, [2887], 2900, 2925, 2947, 2955, 2978, 2995, 3000 bis, 3001, 3015, 3030 bis, 3028, 3067, 3087, 3110, 3117, 3119,

3159 bis, 3165, 3169 bis, 3179, 3202, 3225, 3231, 3245, 3257, 3295, 3305, 3316, [3371], 3391, 3396, 3399, 3418, 3415, 3416, 3423 bis, 3426, 3486 bis, 3493, 3539, 3577, 3587 bis, 3597, 3608, 3624, 3625 bis, 3633, 3661, 3684, 3686, 3688, 3715, 3717 bis, 3723, 3732, 3734, 3782, 3784, 3791, 3797, 3801, 3812, 3825, 3897, 3949 bis, 3961 bis, 3963, 3988, 3993, 4001, 4009, 4050, 4091, 4106, 4108 bis, 4111, 4179, 4195, 4206, 4248, 4251, 4278, 4294 bis, 4322, 4331, 4342, 4392, 4407, 4417, 4427, 4469 bis, 4489, 4491, 4494, 4523, 4524, 4543, 4562;

[c]el 1929; ce[l] 2155; cela 920, 1274, 2179, 2641, 3147, 3625, 3681; (+ ce) 148; [+ ce] 1288; — cei 575 bis, 1812, 1974, 2131, 2189, 2518, 2486, 2650, [2873], 4174, 4263, 4573; cea 1143; — cîa 23, 24, 28, 1700, 1813, 2021, 2070, 2071, 2094 bis, 2128, 2252, 2293, 2366, 2604, 2777, 2923, 3073, 3303, 3370, 4035, 4271, 4287, 4383; cîa (+ ce) 3479; ceaia 3478, [3479 n], 4256; (+ parte) 4371; — ceale 587, 794, 1759 bis, 2050 bis, 2666; [cele] bis, 1222 n.

Aferesa lui acel am uitat s'o semnalăm în Studiū, p. 81. Atragem totodată atenția cetitorului asupra formei mai scurte și nedeterminate cîa-ce, corăspundătoare masculinului cel-ce, în locul căriia adî nu se întrebuințează de cît ceea-ce, făcut din cea(î)a-ce, masculin cela-ce, și despre care de asemenea n'am vorbit în partea întâia.

celariū 1479, 2040; celariū 4412.

[centime (15)] 2351 n.

cenușa 2289.

cepraza 2300.

cerbicea 654.

cercelū 3982. *Cf.* înșelare etc.

cercetare 2552, 2813.

cercetătoriū 112, 2550; cercetătorilor 112.

cerceteză 2551.

[cerești] 1222 n bis.

ceriū 3292; ceriul 2031; — ceriului 3713.

cerșagū 2331, 2488.

certare 1955.

certū 1564, 1957; certu(-mā) 1544, 1563.

Derivat clarță.

cetate 444, 760; — cetăților 1918.

[cetățean (de)] 762; cetățian 761.

cetețū 4430.

cețire 1066.

cețitoriū 1067, 4430.

ceurū 1536. *Cf.* cîașe.

Etimologia: caeculus. Pentru sincopearea lui c, cf. graculus—graur.

chedru 1239.

cheltuescū, 1232, 1286, 1395, 2752.

Cf. necheltuită.

cheltulalā 1231, 1285.

chîarā, *adv.* 4508.

chîiarū, *adj. luat ca subst.* 4528; *cf.* sânin.

Substantivizarea acestui adjectiv nu s'a însemnat în Studiū, p. 82, unde, afară de acésta, s'a omis și ū final.

chîemā 1990; — chîamā (să) 45, 2273, 3473; *pl.* 4125; (se), *sing.* 3845; — chîamā, *pl. cu subiect nehotărît* 2326, 2567, 3771, 4409; — chîemā, *sing.* 1061, *pl.* 4573; — chemā (a) 1895; — chîemat 3067, 4047; chîematū 1987; — chîematā 4035. *Maî jos* chîemare.

Se observă că în limba veche persôna a treia pl. a imperf. se termină în ā, ca și cea de la sing., nici-decum în au.

chicot 772.

chîemare 1314, 1988, 1989.

[chîn], 3414; chinu, 2544.

chinulaște 2543; [se] 3412; — [chinui (-voiū)] 2544.

chinuire 3402, 3403, 3595.

chinuitoriū 3401.

chip 66, 234, 966, 1210, 1324, 1333, 1424, 1444, 2237, 2420, 2421, 3414,

chipuire

3590, 3929, 4223, 4523; chyp, 1306; chipū 2821; — chipuri 1835, 2994, 2995, 2996, 3000. *Cf.* închipuescū *etc.*

chipuire 578, 2424. *Cf.* nechibzuit *etc.*

chizeşuescu (-mă) 1362.

chizlaş 1361; chizlaşū 985.

ci, *v. ce, conjuncție.*

ciapa 1691, 4406.

ciartă 2437, 2699, 2840, 3045; ciarta 1562.

cias 576; — ciasului, 2204.

ciastă 2006, 4255.

Este aferesat din aciastă, ceea-ce n'am însemnat în Studiū, p. 81.

ciată 1654, 2458, 2459, 4377, 4420.

ciate, *sing.* 2779, 3653. *Cf.* ceurū.

Etimologia: *caecitia aferesat.

[cicluri] 1822 n.

cimpol, *sing.* 2622.

cimpolariū 2623.

cincea (a) 403, 4434. *Cf.* cinci-zeci.

[cinci-spre-dece] 2251 n.

cinci-zeci 2936.

cine 1698. *Cf.* cinevā.

cinevā 1111, 1381, 2792, [3555 n]; — cuivā 3869.

cinste 175, 176, 754, 1738, 2883, 3824, 3847, 3850, 4024, 4550; ci[n]ste 1700; cinstea 3848, [4416]. *Cf.* necinste.

cinstescū 2220; — cinsteaşte 2433; cinsti, *perf.* 4416; — (a se) 1732; (a mă) 1734; — cinstit 234, 720, 841, 2634, 3847, 3849, 3850; cinstitū 4417; cin(s)titū 788.

cinstire 721, 2582.

[cinstitoriū] 3847 n, 3848 n.

clobotariū 3152.

clocanul 1825; clocanulū 4316.

ciocănel 335; ciocănelul 358.

Lecciónnea ciocănel a cuvintului

▲

чиокане din original fiind mult mai probabilă de cât cea admisă întâiū, urmază că e greşit ceea-ce am spus despre presupusul plural ciocănele la pp. 73 şi 75 din Studiū, anume

cojos

că e accentuat, urmat de alt e, nu s'a schimbat în ea: într'adevăr e din forma *sing.* ciocănel nici n'avea pentru ce să se schimbe.

ciudat 3412; ciudatū 2095.

ciuma 779, 3304, 4103.

cizmariū 3151.

cizmă 3150; — cizme 2002.

clăcălul 2493.

clădare 1521.

clătescū 810, 2466; clătescu (-mă) 1192,

clătescu (-mă), 1216; — clăti 2407,

2958. *Cf.* neclătită adaus mai târziu.

clătire 1764.

cleaşte 4477.

clevetescū 1468.

clevetire 1466, 4258, 4280.

clevetitorū 1467, 1921; clevetiitoare, 1922.

clevetnic 4259.

elipescū, 1804, 2469.

clocnescu (-mă) 2792.

clocnire 2795.

clocotire 4090.

clondiriū 60; clondirū 4403, 4533;

clondirū 1749.

clopot 1607.

clopoţel 1158, 1509.

cloţ 2980.

clupse, *sing.* 3638; — *pl.* 3722.

coace 1524; — cocū (se), *pl.* 3496; —

coptū 1214; — coaptă 4458.

coacere 3536. *Derivat* cuptoriū.

coada 4078, 4296, 4366.

coaje 1500.

coapsa 132.

coarde 335. *Cf.* încordare *etc.*

cobuzū 782.

cocon 1824, 4350; — cocoană 4486.

cocoşū 2934; cocoşului 2935.

codru 761.

Etimologia: lat. quadrum.

coifū 4459.

cojoc 1809.

cojocariū 1810.

cojos 1527.

colacăn

colacăn 4217.
 colibă 2566; [colibă] 1555; coliba 1507;
 — colibelor 2567; colibilor 3675.
 colibițe, *sing.* 1555.
 colivă 1513.
 comănață 1609.
 comis 115.
 [compunere] 3346.
 [compus] 20.
 condeiă 795, 2315, 3430, 3792.
 [conglăsuire (după)] 2549 n.
 [conjunctie] 1223 n.
 copile 897*.
 copil 931, 932, 1727, 2685, 4351; co-
 pilu 2961; — copii 1836, 2933.
 copilărești 2274.
 copita 1526.
 corabie 92, 1542*, 3292, 3824; corabia
 3292; — corabiei 4507; corăbiei
 2226; — curabie 1497; — curabiei
 671; curăbiei 387.
 corbă 475, 476, 2205 bis.
 cornă 1337, 3086; [corn (cu un)] 967.
Cf. scornescă.
 cortă 3676; — corturi 3228, 3636; —
 corturilor 3675*, [2565 n].
 coruă 1575.
 cositoriu 1602.
 costanda 4382.
 coșnița 1546, 3350.
 cotă 1682.
 crachină 662.
 crămacă, *sing.* 1532; crămaciul 2226.
 crănă 1533.
 crăpe 3101.
 crăpitu 3245.
 crăstea 1572.
 crătiță 1587.
 creaștere 2886, 3048, 3049.
 credincios 79. *Măi jos* creză *etc.*
 credință 197, 263, 877, 878, 1116, 1268,
 1766, 1767, 2149; credința 666,
 735; — credinței 954, [4260 n.]
Cf. incredințezu(-mă) *etc.*
 crepătură 3131.
 crescă, *sing.* 556, 2853; — *pl.* 3496; —
 crescându 42; — crescut 555, 1315.

cugetare

creștinească 3085.
 creză, 3465; — creade 1599.
 crieră 1851.
 croitor 3078; croitoriu 1581.
 crucel 3692.
 crucare [2168 n] 4471.
 cruță 4472; — crucaze, *ind. sing.* 4470;
 — crucat 4469. *Cf.* necrucat.
 ră (= 29) 4556.
 cu 51, 77, 149, 187, 212, 214, 225, 228,
 234, 241, 247, 252, 359, 426, 453, 461,
 468, 580, 648, 722, 725, 754 bis, 805,
 [945], 952, [967], 1003, 1004, 1034,
 1038, 1078, 1134, 1346, 1401, 1478,
 1504, 1514, 1515, 1526, 1538, 1593,
 1660, 1673, 1674, 1693, 1732, 1735,
 1767, 1771, 1774, 1775, 1785, 1799,
 1816, 1825, 1828, 1838, [1868], 1889,
 1895, 2056, 2123 bis, [2132], 2178,
 2181, 2195, 2212, 2213 bis, 2291,
 2301, 2336, 2365 bis, 2431, 2493,
 2495, 2496, 2594, 2598, 2600 bis,
 [2659 n], 2662, 2668, 2669, [2703 n],
 2736, [2757 n] bis, 2771, 2772, 2790,
 2800, 2913, 2928, [2970], 2971, 3013
 bis, [3072], 3199, 3203, 3204*, 3292,
 3300, 3302 bis, 3316, 3317, 3327,
 [3373], 3393 n, [3394 n], 3418, 3485,
 [3553 n], 3579, 3588, 3600, 3622, 3766
 4292 bis, 4293, [4293], 4117, 4162,
 bis, 3812, 3816, 4102, 4103, 4295,
 4300, [4339 n], 4402, 4437, 4438,
 4468, 4523, 4525, 4526, 4546, 4562;
 [cu (+ aceeaia)] 4439 n.
 cufturi 690, 2950.
 cufundu (-mă) 2487; — cufundă (să),
pres. pl. 2486.
 cuget, *subst.* 216, 392, 905, 966, 1331.
 1884, 2861, 2939, 4132; cugetă 215;
 cugetul 2056; — cugetului 1646;
 cugetului 1768.
 cuget, *verb* 1504, 2476, 3037; cugetă
 3311, 2952; — cugetă, *pres.* 2024; —
 cugetă, *perf.* 2776; — cugetă (voiă)
 2477; cugetat 3949. *Cf.* necugetat.
 cugetare 965, 1080, 1877, 2475, 2998,
 3309, 3951.

culă 3714.
 culeagere 1309, 4370. *Cf.* înțeleagere.
 culeg, *sing.* 4369.
 cum 7, [572 n], 587, 1060, 1456*, 2177,
 3351, 4382; cumu (+ e) 186, 945,
 2316; cumu (-i) 3147; cumă 1445.
Cf. acmu, acum.
 cumătrîe 2743.
 cumpăna 1898, 2613; cumpenei 2595,
 cumpără, *imperativ pres.* 2841; —
 cumpărat 3639; — cumpărată 4546.
Cf. răscumpărare, răscumpărat,
 scumpărat.
 cunoaștere 2439, 4028.
 cunoscu, *perf.* 2441; — cunoaște (a)
 1928; — cunoscând 1927; — cunos-
 cută 4037.
 cunteni (se) 2712.
 cunun 675.
 cununare 665, 3876.
 cununa, *subst.* 940, 2010; — cununa 664.
 cuprinzătoriu 4249.
 cuptoriu 3476.
 cuptușit 2431.
 curabie, *v.* corabie.
 [curat] 2693, 4536; curatū 4427; — cu-
 rată 917. *Derivate:* curăție, cură-
 ții (se), curățire.
 cură (= *curge*), *pres. sing., conjug.*
a treia 341, 714. *Maî jos* curăre.
Cf. însă străcurare.
 cură (= *aleargă*), *pres. pl., conjug. a*
treia 1434. *Maî jos* curătoriu. *Cf.*
Cipariu, Principii de limbă
și de scriptură, pp. 148, 176 și
 395, *cum și Gaster, în Glosarul*
Chrestomatiei s. v.
 curându 3243, 3244; curund 1960, 2193.
 curăre 3604.
 curătoriu 3080.
 curăție 199, 4031, 4426, 4428. *Cf.* ne-
 curăție.
 curății (se) 4574.
 curățire 4360, 4361; curățire 4429.
 curcubeni 882.
 curea 3987; cureaoa 516.
 [curmală (de)] 680.

curte 935, 2741, 3624; curtea 3771.
 curtenescu, *verb* 601.
 curțisare 448.
 curund, *v.* curându.
 curvariū 282. *Cf.* preacurvariū.
 curvă 283.
 curvie 281, 890, 1725, 1727, 2685*; cur-
 vîia 280, 4434. *Cf.* preacurvie.
 curviră 1726.
 cusetoriū 3078.
 cusetură 2299.
 cutarele 2246. *Cf., pentru elemen-*
tul inițial cu, începutul vorbelor
ac-el, ac-estui, ac-îi, ac-mu, a-ici,
a-să, cum și sfîrșitul adverbului
ad-ecă.
 cutedzătoriu 84; cutezătoriu 827
 cutremurare 3779.
 cutremură, *subst.* 3780, 3800.
 cutremură (mă) 4006; cutremuru (-mă)
 3781; — cutremură (să) *pres.* 3845.
 cuțitoae 3429. *Cf.* ascuțire, ascuțî.
 cuvânt 1758; cuvântū 158, 3066, 3118,
 3278, 3280, 3281, 3448; (de mirare)
 4285; cuvântul 98, 4049; — cu-
 vente 3321, 3680; cuvinte 155,
 287, 313, 670, 1253, 1755, 2673, 3071,
 3082, 3365, 3576, 4236.
 cuvântare 312, [2956* n]; *cf.* bine-cu-
 vânte, înainte-cuvântare.
 cuvîințe, *sing.* 2692.
 cuvîos 2693. *Cf.* necuvîos.

D.

ǎ (= *a patra*) 4434.
 dacă, *v.* deacă.
 dajde 803*, 1605.
 danț 1654; danțulu 1657. *Maî jos:*
 dănțuescu, dănțuire.
 dară 3864, 3919. *Cf.* iar, iară, ade-
 vărū etc.
Etimologia: lat. de + vero.
 darda 897; — darde 805.
 dare 202, 496, 524, 954, 2616; darea
 947, 4043. *Maî jos:* dau, dată, dă-
 tătoriu.

darnic 1288.

darul 81, 804, 949, 1528, 4041;—daruri
2584, 2585;—[darurilor (a)] 2584
n. *Maî jos*: dăruim, dăruitorii.

dascal 1442; dascalii 2933, 3134; das-
câl 4022. *Maî jos*: dâscălie.

datorie 859.

datoriu 865.

dau 510, 517, 575, 601, 852, 1289, 2620,
2974*, 4017; (+ ştire) 3044; (+ din
destul) 3906;—dă 2401;—dăm 801,
2399;—deaderă 2619;—da (a)
[4317 n]; (din destul) 1732;—dat
4044;—dată 96, 363, 499, 4042.

dată (o) 970; (de o) 969.

dânsul (pre) 958; dânsul (pântru) 1149;
(pri) 1224, (spre) 1975;—dânşi
(pre) 3; dânsii (pre) 4498;—dânsa
(pre) 4480;—dinsul 960;—dinşi
4157;—dinsa 4158. *Cf.* adinsu.

dânţuesc 1657; dântuesc 1658.

dânţuire 1655, 2311.

dăogariu 2916.

dăruim 2399;—dăruit 946; dăruit
4040;—dăruiă 4039.

[dăruiere] 4039 n.

dăruitorii 367.

dâscălie 4023.

dâtătorii 1801; dâtătorii 203, 204, 208,
209, 2398, 2618.

de, *prep.* 2, 3, 5, 32, 43, 49, 50, 60
bis, 75, 76, 87 bis, 96, 98, 104, 107,
129, 130, 134, 137 (*cf.* 133), 142, 152,
[156 n], 170, 182, 200, 202, 203, 204,
208 bis, 209, 217, 218, 226, 229, 232,
235, 239 bis, 263, 264, 265 bis, 281,
291, 302, 309 bis, 310, 363, 364, 365,
367, [389 n], 392, 403, 410, 425, 426,
427, 444, 451, 468, 476, 481, 484, 577
bis, 580, 603, 606, 607, 641, 647,
[652 n], 670, 680 bis, [680], 686, 699,
[749], [749 n] 754, 756, [762], [762 n]
bis, 768, [768 n] bis, 769, 777, 783, 787,
789, 790, 791, 792, 794 bis, 806, 839,
841, 849, 866, 867, 877, 878, 890, 892,
893 bis, 894, 895, 896, 901, 904, 925,
932, 946, 969, [971 n], 977, 972, 975

bis, [994, 996, 997 n], 1003, 1037,
1066, 1067, 1069, 1076, 1077, [1083],
[1089 n] bis, 1095, 1142, 1150, 1153,
1165, 1169, 1219, 1228, 1239, 1252,
1263, [1261 n], 1266, 1268 1275, 1277,
1279, 1289, 1303, 1308, 1309, 1312,
1319, 1381, 1401, 1412, 1418, 1435,
1438, 1476, 1481, 1483, 1494, 1495,
1512, 1542*, 1561, 1600, 1614, [1622 n],
1630, 1660, 1675, 1678, 1700, 1728,
1729, 1730, 1733, 1736, 1737, 1738,
1744, 1755, 1758, 1759 bis, 1761, 1770,
1783, 1801, 1809, 1819, 1821, 1822,
1827, 1834, 1836, 1841, 1864, 1885,
1887, 1892, 1894, 1895 ter, 1896, 1900,
1946, 1949, 1974, 1981 bis, 1992, 2006,
[2007], 2010, 2012, [2029 n], 2071, ~
2082 bis, 2083, 2086, 2123, [2135 n],
2136, 2149, 2193, 2204 bis, 2205, 2208,
2214, 2225, 2228, 2232, 2236, 2278,
2299, 2314, 2358 bis, 2359, 2392, 2406
bis, 2443, 2445, 2489, 2498, 2502, 2503,
2510, 2527, 2557, 2560, 2562, 2584,
2585, [2652 n], 2653, [2654 n] bis,
2665, 2666, 2713, 2715, 2718, 2741,
2771, 2780, 2784, 2803, 2833, 2856,
2891, 2892, 2893, 2912, 2923, 2933,
2936, 2942, 2961, [2962], 2970, 2971,
3031, 3069, 3071, 3078, 3082, 3088,
3108, 3110, 3125, 3135, 3144, 3145,
3164, 3184, 3186, 3192 ter, 3198, 3200,
3228 bis, 3232, 3249, 3251, 3254, 3259,
3265, 3271, 3275, 3276, 3277, 3280,
3281, 3284, 3292, 3293, 3303, 3304,
3320, 3321, 3325, 3328, 3335, 3339,
3340, 3365, 3369, 3380, 3392, 3395,
3404, 3409, 3410, 3411, 3430, 3433,
3434, 3443, 3448, 3460, 3471, [3476 n],
3477, 3495, [3503 n], 3576, 3591, 3595,
3625, 3626, 3636 bis, 3650, 3674, 3677,
3680, 3686, 3689, 3695, 3699, 3702,
3707, 3733, 3747, 3750, 3760, 3764,
3790, 3795, 3796, 3800, 3806, 3824,
3826, 3841, 3845, 3846, 3847, [3848 n],
3850, 3860, 3868, 3883, 3927, 3987,
4009, 4017, 4030, 4034, [4034 n], 4035,
4037 bis, 4039, 4040, 4042, 4044, 4046,

de

deslușit

4047, 4048, 4050 bis, 4052, 4053, 4054, 4055 bis, 4072, 4108, 4114, 4115, 4118, 4127, 4128, 4129, 4130, 4147, 4149, 4159, 4160, 4189, 4221, 4224, 4236, 4259, 4261, 4263 bis, 4284, 4285, 4292 bis, 4293, 4295, 4311, 4346, 4358, 4359, 4370, 4371, 4372, 4373, 4378, 4383, 4389, 4390, 4392, 4418, [4431], 4434, 4454, [4457 n] bis, 4465, 4470, 4485, 4490 bis, 4505, 4527, 4534, 4548, 4550, 4553, 4554, 4556 bis, 4557, 4558, 4559, 4560, 4567, 4570, 4571, 4574;
 (+ *posesivul* «ai noștri») 2028; (*de* parte..) 3051; (+ *verb*) 2819; (+ *adv.*) 468, 962, 978, 979, 1597, 2635 *etc.*;
 dea (= *de*) 2803. *Cf.* deacă, dacă, den, diin, din, diintr', dintr', dinainte, dincepută, dindărăptă, dinprejur, dinpreună, dinsul (?), dintăi, unt-de-lemn, jos.
de, *conjunție* 11, 12 (*de câte două ori*), 3292 bis.
ⁿ
de-acum-înainte-luare, *v.* luare.
deacă 982, 984; — *dacă* 13.
Etimologia: de + c.ă.
deagătă 2296.
decăt 2063; (+ *trebuie*) [1274].
Dech[emvrie] 4060.
deci (+ *dacă*) 13; [dec] 983 n.
Etimologia: de + a c.ii.
defaimă 3550, 4355; *defaium* 1115.
defăimare 3956; *defăimare* 4357.
dela 254, 613, [1107], 1431, 1805, 1880, 2757, 2800, 4157 bis, 4158, 4473.
delungare 4365.
delungă (-te), *imperativ* 4177; — *delungă* (a se) 3895.
demineață 4009; *demineață* 4010; *demeneața* 1151; *demineața* 1153, 4011.
den 4120; *cf.* din, diin.
denpreună 1606, 3493, 3515, 3568, 4245, 4247; — *depreună* 1330, 1754, 3493, 3610, 3621, 4242. *Cf.* dinpreună, înpreună *etc.*
[deosebi] 3484 n; *deosebi* 1949, 3133,

3169, 3170, 4330; — [*deosebit*] 3697 n. *Cf.* osebit.
departe 1450*, 1840, 3051; — *depăr-cioru*, *adv.* 2400.
[depărtare] 4185 n.
[deplină] 4120 n.
depreună, *v.* denpreună.
deprindere 762, 1251, 3609, 3711, 4242.
deprinză 1920; — *deprinșu* 1926; — *deprinseră* 1925; — *deprinde* (a) 1928; — *deprinzindă* 1927; — *deprinsă* 1180, 1931, 4251; — (au, *sing.*) 1929.
derease 1610.
deregătorie 3148.
deregătoriu 436.
dereptă 54, 829, 879, 1433, 2592, 2593, 2597, 2693, 2756; — *dereptă* 28, 263, 2598, 2754; *dereapta* 828; (de a) 1946 bis; — [*derepte*] 686; — [*drept*] 2598 n, — [*drepte* (mâinii)] 685.
Cf. nederept *etc.*
derept, *prep.* (+ *aceaia*) 3817; *dereptă* (+ *aceaia*) 4263, 4517.
dereptul (cu) 2594; *dereptulă* (cu) 2600.
dereptare 1131, 4306. *Cf.* nedereptat, îndereptare *etc.*
dereptate 2108, 4280; *dereptatea* 255, 2591, 2599; — *dereptăției* 685, 3665; *nedereptate*.
derepteză 1657. *Cf.* arătare, arătă.
desăvrășit 106, 607, 3496, 3497.
descântare 336.
descântătoriu 4544; *descântătoriu* 124.
descoperire 100; *descoperire* 4150.
descoperiu 4151.
desfac 3040; *desfacă* 3022.
desfacerea 4434.
desfătată 2876.
[desfătări] 3650 n.
Etimologia: lat. *satisfactare *aferesat și cu t schimbat în d, ca în de-a-dur(n)a, îndur(n)are, înde.*
desime (-u-) 4396.
desișă 4447. *Derivat din* desă.
deslușit 2794. *Cf.* deșchiză.
Etimologia: lat. *de-ex-clusire.

desparțu 2989; desparțu (mă) 3133;
— despărții 3975; — despărțit
4152; [despărțit] 3428. *Cf.* în-
parț *etc.*

despărțire 3428, [3697 n], [4185 n];
despărțire 2983, 3643, 4153.

despic 1383; — despică, *perf.* 1407;
— [despicat] 3697 n.

Etimologia: lat. *dissēco cu p
epentetic; *cf.* aromănescul *disic*.

despre 1220, 2255 bis, 3628, 4481 bis.

destolnic 97, 879, 880, 4573; des-
tolnic 878.

destolnicie 3148.

destul 846, 877, 878, 1732, 1839, 2654,
2663, 2667; (din) 718, 852, 1287,
1288, 3906; destulă (din) 290, 847,
848, 849, 2668, 3905, 4199.

desu 2020; — deasă 4448.

desupra 407, 653, 1272, 1275, 1277,
1940, 1944, 2611, 3049, 3281, 3791,
4378, 4103, 4271; (pre) 2372, 2612,
3644. *Cf.* asupră, asupreală.

desupt 2665.

deșchiză 4143. *Cf.* deslușit.

deșertăciune 3461.

deșertează 1366, 1387, 1393; — deșertălu
3975; — deșertă (să) 1392; *cf.* înde-
șertează. *Cf.* îndeșertare *etc.*

deșertu 3765; — deșertă 2604, 2920, 3835,
4434; — deșertu, *adv.* 2605; (în)
632, 642, 1150, 2605, 3462, 3834,
3836.

deși 14.

deșteptă (a se) 549.

Etimologia: de-ex-citare cu un
p *epentetic* ca în îndărăpt.

[dezbinare] 3697 n.

dezgrăit, numai în comp. nedezgrăit.

dezlegare 2988, 3120.

dezlegătoriu 3006, 3121; — dezlegătoare
4545.

dezlegătură 4545.

dezlegu 2987, 3122.

dezmierdă 3007; dezmierdu (-mă)
3008.

[deznădăjdure] 4180 n.

[deznădăjdure (-mă)] 4178 n; — [dez-
nădăduit] 4179 n.

dezvinezu (-mă) 1250.

dezvoalbere 1253.

xi (=14) 4060.

dăconilor 111.

dichis 2258, 4310.

din 20, 186, 290, 377, 445, 446, 447,
587, 588, 714, 718, 773, 847, 848, 852,
1287, 1288, 1298, 1299, 1301, 1499,
1586, 1612, 1732, 1794, 1818, 2027,
2228, 2233, 2520, 2654, 2663, 2667,
2668, 2685*, 3179, 3187, 3229, 3292,
3370, 3485, 3500, 3503, 3529, 3905,
3906, 4148, 4174, 4181, 4199, 4263;
(+ destul) 1839; — diin 1272, 3292,
3960, 4538. *Cf.* den.

dîintr ['], v. dintr ['].

dinainte 2632, 2633, 2734, 2650, 2955,
3573.

dincepută 1339; dinceputul 2637.

dindărăpt 1107.

dinprejur 20, 78; dinprejură 20.

dînpreună 754, 3528, 3527, 3528,
3537, 3566, 3588. *Cf.* denpreună,
depreună. împreună *etc.*

dinsul, v. dănsul.

dintăiu 1354, 2021; dintăiu 794.

dintr ['] 1332, 1334, 3806, 4158; — diîn-
tr ['] 1334.

dinților 3845.

divan 925; — divanuri 3787.

doao, v. doi.

doară (a) (= a doaa oară) 498.

dobândă 845, 1887, 2726, 2745, 3224,
3559, 4237; dobânda 1535. *Cf.* iz-
bândă *etc.*

dobândescă, *sing.* 2707, 2786, 2824,
3553; — dobândi 2787; — dobândi
3558.

dobândire 2785, 3554.

dobitoc 159, 1045, 3247; dobitocă 723.

dobitocăste 160.

dobitocescă 3248.

dodească 3436.

doftorie 485.

doftoră 482, 4987.

dogoreală

dogoreală 2286.
doi 3, 3560, 4157, 4362; — doao 20, 806, 812, 945, 1425 bis, 2460; — doile (al) 3666; doilea (al) 902. *Cf.* amândoa și doară (a).
doica 855.
[două-spre-dece] 1222 n bis.
dojenire 694.
domestecă 2319; — dumeastecă 1046.
domneaște, *adv.* 437.
domnescă, *verb* 753.
domnă 752, 2019; domni 4421.
domn 33, 117, 751, 754, 948, 1415, 1489, 1992, 2016, 3854, 3857, 4548; domnul 1912, 3660; — domnului 35, 80; domnului 81, 1439, 4095; — domni 750. *Cf.* dumnedzâu *etc.*
doresc 1015; doresc 509, 1026; — doriți, *imperativ* 1879; — dorit 1024. *Derivat* din dor.
dorm 295; — [durmi (vor)] 2532. *Cf.* adormi (vor).
dor 506, 1025.
dosada 871.
dosădesc 874; — dosădite 872.
[dosădire] 872.
dosăditoriu 873.
[dospire] 3279 n.
drac 890; dracul 355, 891, 950, 1822; dracul 16. *Derivat* drăcesc. *Cf.* îndrăcire *etc.*
dragoste 1720, 1732, 1735, 2836, 3058, 3060, 3064.
drag 2803, 3269.
drăcesc 951.
drăgoman 2675.
[drept], *cf.* drept.
[dual] (numărul) 379 n, 2029 n.
ducătoriu 2625.
ducere 4139, 4186. *Cf.* aduc, aducere.
dud 4409.
duhovnicesc 586.
duhul 66, 884, 891, 3136. *Cf.* produhurile, văzduh, zăduh.
dulce 3269. *Cf.* îndulcescu (-mă) *etc.*
[dulceață] 2135 n; dulceață 157, 2135,

ecclisia

3270, 3274, 3275, 3276, 3650; — dulceți 2715, 3267.
dumăire 184.
dumeastecă, *v.* domeastecă.
dumerire 868, 3309. *Cf.* nedumerire.
Acest cuvânt, dinpreună cu lămurire (cf. lămurit), formează un triplet al verbului luminezu, lumina. Din acesta s'a făcut lămuresc prin schimbarea conjugării, prin rotificarea și schimbarea lui l în d, pentru care cf. corcodușă = *pru(ni)culușă și Dómne mîducesc în loc de Dómne miluesc, cum pronunță mulți cântăreți și ceteți de biserică. In corcodușă sau curcodușă s'a mai întîmplat asimilarea consonei inițiale, metatesa lichidei și căderea silabei neintonate ni.
dumnedzâu 66 (de patru ori) 75; — dumnezeu 98, 200 bis, 223, 263 bis, 264 bis, 265, 291, 361, 363, 364, 365, 366, 461, 783, 786 ter, 936, 947, 949, [983 n], 1001, 1004, 1219, 1421, 1431, 1435, 2259, 3136 bis, 3625, 3847 ter, 4029 bis, 4035, 4037 bis, 4038, 4039, 4040, 4041, 4042, 4043, 4044, 4046, 4047, 4048, 4049, 4050 bis, 4051, 4052, 4053, 4054, 4055 ter, 4057, 4556 bis; d[u]mnezeu 4556; — dumnezeului 1422.
dumnezeescă 2693; — [dumnezească] 4039 n. *Cf.* nedumnezeescă *etc.*
dumnezeire 186, 362.
[după] 2549 n ter; după 1358, 2360, 2525, 2536, 2549, 2818, 3699. *Cf.* apoi, napoi.
*durătoriu, număit în compusul îndurătoriu. Simplu nu l'am aflat nicăuri.
dzice, *v.* zică.
dzilele, *v.* zi.

E.

e, *v.* sănt.
ecclisia 4383, vezi însă nota de la acest număr.

ești 3782, 4475;—ești (4a-) 2062.

ei (= 15) 4556.

ei 2783;

lui 3142; lui 2637, 3164, 3165; (a) 3168, 3169, 3170;— i, *dativ scurt*, (-i) 1510; (+ se) 1844, 2120, 3334; -i 714, 1985, 3147, 3384;

-l 2567, 4409; il, *cu rază la început* 32;

lor 1317*;— le 2048;

ei, *dativ f.* 973;

o 1034, 3292 bis, 3657, 3771, 3938*, 4574. *Cf.* al, lui și *compusele* eluși, acel, cel.

In original numai primul din cele patru exemple de forma i a dativului scurt masc., are semnul scurtării; celelalte trei nu. Ele sînt precese de vocale întregi, al treilea fiind tot o dată aruncat de-asupra lui s final din vsm.

elineaște 3856; el[ineaște] 4116, 4124.

eluși (de) 3828; luiși (al) 3167.

epângea 4077; epângiă 3261.

episcopă 432;— episcopi 1914.

eram, *v. sânt.*

*eritare = *lat. irritare, v. *ăritare la sfîrșitul literei a.*

ertare 4332.

ertăciune 2470, 2896.

ertă 2895, 4333.

estă *etc.*, *numai în compusul acestă etc.*

eși (= eși), *perf.* 710;— eșit (au), *sing.* 1299, 2858;— iasă (să, *pl.*) 4263.

eșire 1298, 1404, 1405, 1818, [4185 n].

Cf. perire *etc.*, sulă (mă) și *lat-gr. comis.*

Tote aceste patru vorbe sînt compuse cu lat. eo, ire, care la Români s'au păstrat ca simplu în imperativul i, hi, întrebuințat pe la Câmpul-Lung și la mănarea sa alungarea boilor, porcilor, nu numai a cailor.

ești, *v. sânt.*

eu 1, 1282;

mi, *dativ, formă scurtată* 1842, 2122, 2190, [2565], 3465; -mi 575, 2827; *după subst.* 3884; -m(i) 3105, 3927; mi (+ iaste) 10; [mī (-e)] 4025 n, 4474 n; mī (+ e + *subst.*) 1015, 1017, 3596; *substantivul însă precede* 3452 bis;— în [I], *cu rază la început* 2292, 3490*;— mie 1803, 1847; mie 3490*;

mă, *acus.* 3373*; [mă] 308, 1372 (?), 3452 n, 3465 n bis, 3355 n; m â 201, 307, 320, 501, 548, 616, 710, 722, 835, [1297], 1367, 1460 bis, 1734, 1997, 2054, 2098, 2101, 2158, 2265, 2516, 2520, 2694, 2733, 2781, 2787, 2889, [2976], 3315, 3394, 3438, 4006, 4008, 4088, 4146, [4274] bis; -mă 263, 439, 442, 492, 543, 556, 597, 605, 624 bis, 710, 711 bis, 715, 719, 742, 863, 908, 989, 1182, 1192, 1216, 1250 bis, 1260, 1269 bis, 1280 bis, 1283 bis, 1323, 1362, 1403 bis, 1455, 1471, 1484, 1518, 1541, 1544, 1563, 1571, 1594, 1670, 1778, 1796, 1909 bis, 1930, 1986, 2185, 2288, 2336, 2349, 2376, 2411, 2448, 2456, 2465, 2484, 2487, 2556, 2571, 2744, 2759, 2764, 2767, 2792 bis, 2829 bis, 2834, 2857, 2901, 2905, 2991, 3008 bis, 3017, 3023, 3041, 3042, 3099 bis, 3112, 3133, 3241, 3306 bis, 3318 bis, 3448, 3505, 3547, 3555 bis, 3582, 3588, 3613, 3641, 3778, 3781, 3798 bis, 3829 bis, 3830, 3838, 3887, [3888], 3898, 3914, 3935, 3946 bis, 3960 bis, 3973, 3996, 3998, 4014, 4136, 4154, 4171, 4175, 4178, 4201, 4234, 4260, 4264, 4276, 4291, 4297, 4314, 4354, 4364, 4504, 4526 bis;— m e n e, *formă amplificată*, (de) 2510, 3883; (pre) 1902; mine (mănie-se pre) 1323; noi 801, 802; (cu) 1004; (pre) 2029, 2215; ne, *ac.* 4537*; -ne 4081. *Derivat nostru.*

F.

fac 169, 170, 2108, 2889; **facu** 1302, 3720, 3799, 3869, 4188, 4228; (prea) 2717;—**faci** (să) 1996, 2890, 3603;—**face** 2266, 3147, 3384, 3657; (-și) 1267;—**facu**, *pl.* 3192;—**făcut** (au), *sing.* 3482;—**făcutu** 1727, [3758]; [**făcut** (de)] 1037.
facere 1077, 1819, 1821, 3320, 3481, 3718; **facerea** 1195; [cu] 2970, 2971.
Derivate: **făcătoriu**, **făptură**. *Cf.* **bine-făcu**, **desfac** etc., **prefacere**, **desfătat**.
fagă 2945.
fagur 3341, 3404.
[faimă], *subst.*, *nu este, ci numai verbul compus defaimă*.
falce 1630.
Veđi sensul la p. 91.
falci 1900.
Veđi sensul la p. 91.
famen 1441.
farmecă 3927; **farmecele** 4402. *Derivate:* **fărmăcătoriu**, **fărmecare**, **frămecat**.
fașa 2379.
fată 914, 917, 3843. *Maî jos:* **fătule**, **fecior**.
față 1210, 1289, [2007], 3000, 3249, 3328; [**față** (pe)] 4536; **fața** 1630, 1664, 1895, 3590;—**feței** 1668. *Derivate:* **fățarnicū**, **fățerescū**, **fățerie**. *Cf.* **infățișare** etc.
faur 1494, 1495, 1896; **faurul** 1534.
făcătoriu 841; **făcătoriu** 104, 208, 1076; **făcătoriu** 1476, 3228, 3232, 3532, 3636, 3719;—**făcătoare** 3271, 4465.
făclie 1751, 3184 bis.
făgăduescū, *sing.* 4253.
făgăduințe, *sing.* 4252.
făgăduire 1178; **făgăduire** 4230.
făina 322, 3198.
fălinariu 1420.
fântână 1465.
făptură 550, 3602, 3712; **făptura** 3530.
[fără] 2168 n bis; **fără** 826, 1744,

2883, 2912, 3178; **fără** 136, 137; **fără** 3 bis, 34, 43, 49, 53, 63 bis, 75, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 148, 150, 151, 153, 155, 156, 167, 158, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 170, 171, 172, 173 bis, 174, 175, 176, 177, 178, 180, 181, 183 ter, 194, 824, 1116, 1585, 2067, 2072, 2092, 2099, 2108, 2135, 2145, 2225, 2424, 2664, 2849, 2866, 2979, 4280, 4318; (+ de) 134, 137, 142, 182, 1895. *Cf.* **afară**.
fără-de-leage, *subst.* 133. *Cf.* 134, *unde aceeași expresie nu e substantiv, ci locuție adjectivală precesă de cel. Altă locuție care traduce un substantiv slavice e fără-de-fund:*
A
propastie (свѣзна), 142, 182, *cf.* **не-правдѣно**: **fac fără-dereptate**; *dar fără de rușine* 1895 *e locuție adjectivală și fără de osteneală* 137 *este adverbială*.
fără-mă, *subst.* 1583. *Cf.* **sfărăm** etc.
fărmăcătoriu 4400; **fărmăcătoriu** 4514; **fărmecătoriu** 124; **fărmecătoriu** 4191, 4544; **frămecătoriu** 1550;—**fărmecătoare** 125.
fărmecare 4190, 4401; *cf.* **frămecat**.
fătule 4395. *Derivat* **fecior**.
fățarnicū 1666, 2815.
fățerescū 1667.
fățerie 1665.
fealiū 414, 1456; [**feliiū**] 4457 n.
fecior 1727, 4350;—**feciori** 3626 bis; **feciorii** 1408.
felegos 3102.
Veđi sensul la p. 91.
fereaște(-te) 4177.
fericescū, *sing.* 269, 3869;—**ferici** (voiū) 3870;—**fericit** 267.
fericire 268.
fi, **fiu**, **fie**, **fiind**, *v. sănt*. *Maî jos* **fire**.
fiară 1046, 2255;—**fieri** 1069.
[flicatului] 2381 n. *Cf.* **figa**.
fier 51, 1495, 1534.
fierbente 3060. *Cf.* **infierbântare** etc.
fierță 1513.

flertură 372.

fleşcare 3261; fleşcarele (= флешка-
реле) 639; fleşcărele 1501.

fleşce (+ adj.) 315; (+ subst. fem.)
1046, 4262.

figa 3296.

In nota de la acest număr înclinăm a crede că acest cuvânt s'a reprodus din originalul slav şi că deci din greşelă s'a scris între cele românesce. Acum însă renunţ la această părere, de ore-ce în Anonymus Caransebesiensis găsim: fig, 'ficus arbor' şi figa, 'ficus fructus'. Terminul a trebuit să existe odată în limbă, într-o cât avem derivatul ficat.

*figă, verb, numai în compusul înfigă.

fiia 682; fiul 66, 681, 685 bis; — fiii 688.

fiiliară 120, 1756.

Pentru sens cf. p. 91. Bariţ în Dicţionarul său unguresc-românesc îl traduce prin 'lăscăe, bănuţ; obol; pară'.

filosofească 3026.

filosofă 670, 1729.

finică 4034.

finică 680.

*fir, numai în compusul trandafir
= gr. τριαντάφυλλον.

fire 1770, 2253, 2648, 2827, 3001*, 3840,
3960; firea 998; fiire 342; fiirea 640.

flămânzire 8. Mai jos: foame, foamete.

floare 90, 4127, 4387 n; — flori 3031.

Cf. influrit.

flocos 1626.

fluerătoră 3337.

flueră, subst. 2321, 3180, 3336.

Cuvîntul flueră sau fluer înseamnă astăzi dincoace de Dunăre atât instrumentul de cântat cât şi 'fluerul piciorului'.

Pluralul 'fluere bărbatului' din Cazania întâia circa 1570 (apud

Gaster, Chrestomatia) arată că e vorba de înţelesul al doilea. In Anonymus Caransebesiensis (ce l-am publicat întreg în «Revista Tinerimea Română», noua serie, vol. I, anul 1898), cetim: 'fluiăr crus, fluiăr. —, fluiăr. —', amândouă aceste din urmă fără traducere; dar se vede că unul e verb, cel-alalt instrumentul. Lexiconul Budan de asemenea traduce fluer, pl. flueri, 1) prin 'fistula vel tibia longa: fujjora (?), hoszu sip: eine lange bäuerische Flöte'; 2) prin 'crus, tibia'; iar flueră numai prin 'tibia, fistula'.

Simeon Măngiucă (în Studiul limbistic, Luminătorul, IV, 91) spune că în Banat se dice mai mult flueră în amândouă sensurile.

Flueră mai găsim în Dicţionarul latin-român al lui I. M. Moldovanu, Sibiu, 1864 s. v. 'tibia', apoi în Dicţionarul român-german al lui Iser şi în al lui S. P. Bărcianu, cum şi în Proiectul de dicţionar al lui Laurian şi Maxim; iar în Poesiile populare publicate de Bărsean-Jarnik numai fluieră (o-dată).

În celelalte dicţionare de dincolo şi de dincoace de Munţi începînd cu al lui Bob 1822, vorba nu se găseşte decât sub forma fluer, pl. fluere, ca în acest Lexicon şi ca în Biblia de Bucuresci 1688.

Precum se vede astăzi în Muntenia şi în Moldova cu părţile-i desmembrate se dice în de-obşte fluer; cu toate acestea ici colea se aude şi flueră, de pildă la Samăresci — Mehedinţi, Bota — Gorj, Măciuca şi Oteletiliş — Vilcea, Filipesci-Broscăria — Ilfov (aici însă dic aşa numai Sîrbii). Aceste informaţii mi le-au dat mai mulţi şcolari din 'Şcoala normală a Societăţii pentru învăţătura poporului român'.

După spusele acelor așîşcolari, pun accentul pe silaba finală er Româniî din câte-vă localităţi, ca cei de la Leordeni — Muscel, Căndesci — Dimboviţa, Filipesci — Broscăria şi parte din Măgurele — Ilfov, apoi de la Găşcescii-Rădulescu — Vlaşca şi parte din Tândărei — Ialomiţa; de asemenea Țiganiî de la Butiman — Ilfov.

A. Clemens în Dicţionarul său nemşesc-romănesc, Buda 1823, încă scrie în partea I, fluër; dar în a doua, unde se vede că îndreptă, flüer.

Armăniî ȝic instrumentuluî flu-êră (celesce flulără), iar fluër e rezervat numai pentru 'tibia picîtoruluî'. Verbul fluër sau flüer nu-l au, ci numai şüer. Româniî din Istria au alte numiri: 'supêldă, pisc, şurli şi ciler'.

Cuvîntul e unul dintre cele mai răspândite, întru cât se găsesce la mai tôte poporele de la Marea Egee până la hotarul vestic al Boheimiei, este cam tot aşa de răspândit ca şi Crăciun (v. mai jos) şi brănză (v. Cihac, Dictionnaire d'etymologie Daco-romane, Miklosich, Ueber die Wanderungen der Rumunen şi Măngiucă, Studii limbistice—Luminătorul, IV (1883), 50—, de unde se constată că vorba brănză a trecut la Sîrbî, Maloruşî, Poloni, Cehî, Slovaci, Unguri, în dialectul Nemşilor din Ungaria, cum şi în mai multe dialecte nordice şi centrale ale Italiei: bergames, ferares, genoves, roman, în cari cuvîntul se rostesc sbrinza, sbrinz, sbrins şi sbrinzo cu un s protetic. Cf. Hasdeu, Cuvente den bătrăni I, Suplement, p. LXXIII, deşi asupra originii cuvîntuluî părerea noastră e deosebită). Grecii îi ȝic φλο(γ)έρα, Arnăuţiî fľo(j)êre (feminin), Sîrbî şi Croaţiî frula, Unguriî furo-

ly a şi furuly a, Huşaniî şi Maloruşî flojara, Poloniî, Moraviî, Romăniî slavisaţi din Moravia şi Cehî fujara, ultimî şi furla. Afară de acêsta Muntenegrenî au modelat sl. цурала în sviţara, probabil după forma romănescă fluëră.

Rotificarea lui l intervocalic la Albaneji arată că vorba n'am înprumut-o noi de la aceştia, ci tocmai din contra. Cuvîntul trebuie să se fi format din tulpina verbului latinesc flare, după calapodul sinonimelor fistula, fistella, rămase în tôte limbile romanice (v. Körtling s. v.), de unde şi romănescile flişcă, a flişcăi, fiştigóea sau tirta de salce a copiilor din sud-ostul Ardealuluî, probabil şi aferesatul telincă — tilincă (dăruit de Cihac, Alexici şi Şeineanu Ungurilor, nu şi de Măndrescu, care a lucrat sub conducerea d-lui Hasdeu) şi telişcă de prin părţile vestice (cf. Bariş, Dicţionar unguresc-romănesc s.v. sip şi tilinka), ȝisă titilişcă la Casincea—Tulcea, cum şi trişcă din cele nord-vestice ale aceleiaşi regiuni ardelenice şi din Moldova, unde copiii, ca şi cei din Muntenia, îşi fac primăvara mai ales din cójă de salcie favorita tilincă, numită prin Mehedinţi totîlcă, iar prin Vilcea totîlcă şi tutelcă.

Aşa dar putem presupune formele *flibula şi *flibulum — *flibella şi *flibellum, din cari ar fi eşit romănescile fl(e)uër(l)ă şi fl(e)uër(l)u. Dar fl(ă)uër(l)ă s'a putut nasce chiar din lat. flabrum—flabellum, al căruî plural singularisat este flabella şi al căror sens nu se opune, întru cât primul însemnă 'suflare' şi al doilea la Isidorus 'fóle, sufloîu', cum numesc el plămănuî, iar flu-erul şi cîmpoîul sînt instrumente de suflat, ba ultimul intrînesc în sine

și fluerul și sólele. Pe la Rășinariu din Ardeal sufloiu este o flueră fără găuri, în care suflă spre a aprinde focul. Pentru dispărerea lui i saū a din *flibella și flabella etc., după schimbarea lui b în v și a acestuia în u ca și în sibilare — șuerare, compară lăvare — luare; iar pentru ll — rl — r cf. *caballanus — cârlan, cancelus — căcerlu — cârcel, rivuscelus — riussel — sel de prin Ialomița pe de o parte și augmentativele șirlău, șirloiu, șiroiu de alta, cum și ardel. sorliciū, sorlic față cu șoricicū, șoric de dincóce de Munți, toate patru din lat. *suilliceus. Cf. grîerū și crierū, p. 327. Forma frula (probabil în loc de furla), furolyla și furla a Sirbo-Croașilor, Ungurilor și Cehilor provine din cea românească cu accentul strămutat pe prima silabă, dar cu grupul rl încă conservat.

Precum apoi din *flabitare saū, după Ascoli (apud. Körtling s. v. *flatuō), din *flavitare s'a făcut it. fiutare 'a mirosi', de unde substantivul verbal fiuto 'miros', la poetul Chiabrera de pe la 1600 cu înțelesul de 'flaut', cu cari cf. româneștile flit 'rit' și surlă instrument și 'rit': tot așa din *flabilare — *flavilare s'aū putut nasce 'fiulă, fiula, fiulel, pe cari Mangiucă (cf. Luminătoriu, IV, 91) le-a găsit în nise dialecte române, cu înțelesul de 'a flueră, fluer', dacă nu cum-vă acele forme vor fi fiind greșeli de tipar cu l în loc de t.

La noi Românii din stînga Dunării încă trebuie să fi existat în evul mediu formele fluéră, fluèrlu; căci numaî aşă se explică flojara și fujara Slavilor de la Nord-Vestul Daciei. Nu e de crezut că Românii de la sudul Dunării să fi colonizat acele

regiuni, intru cât celc-lalte elemente de limbă românească rămase la acei Slavi sînt tot daco-românești. Dintre acestea voiu cită vorba brînză, care nu e de cât participiul prensa substantivizat (cf. belire, frâu — frâne = lat. frenum — frena și prăsele tot din prensus, mînz și pînză, cum și participiul substantivizat faptă) și care nu e cunoscut prin Macedonia decât în locuția 'laptelē s'adără brînză', adecă s'a stricat, s'a prins ore-cum. La noi însă trebuie să fi influențat și sinonimul șuer = lat. sibilus, sibilo, care saū a schimbat mai târziu accentul lui fluéră, fluèr pe silaba întâia (cf. măsur = lat. mensuro, crier = lat. crebellum și grîer = lat. grycellus) saū a contribuit chiar la nascerea formelor actuale de dincóce de Dunăre fluéră, fluèr, substantiv și verb, pe când Românii de la sud nu cunosc verbul (fluer). Importante în această privință sînt numirile șueră și șuericiū, ce dau copiii din cătunul Bota — Gorj fluerului de salcie și celui de plumb. Datoresc această prețioasă informație, ca și mai multe altele, harnicului normalist I. Dobricanu, originar din numitul cătun.

Românitatea cuvîntului fluer o dovedesce apoi iubirea Românului, în special a păstorului nostru, pentru acest instrument, cum și bogăția familiei acestei vorbe. În adevăr, pe când Albanezii pare că n'aū decât instrumentul exprimat prin substantivul fl'o(j)ère, noi întrebuițăm cuvîntul și pentru o parte a trupului și dîcem: fluèr, fluéră, flueraș, fluèrîță, fluericū și fluerice (aceste două în vestul și centrul Ardealului), fluèr, fluéră (aceste două aromânești), a fluéră, fluèrătură, apoi flueraș, care înseamnă: 1) cel ce face saū vinde fluere, 2) cel ce cîntă cu fluerul, dîs

în Ardeal și în Biblia de București, 1688 (Matei 9, 23 și Apocalips 18, 22) flueraș, 3) un fel de pasere și în sfârșit fluerătoare, o plantă. Cf. verbul a flueră cu compusele-i batjocoritoare flueră-vînt și flueră 'n biserică.

Voîu termină acest excurs cu etimologia mult chinuită a vorbei Crăciun, despre care am dis că este și ea una din cele mai răspândite la popoarele vecine; căci, după Miklosich, vsl., bulg. și ceh. se dice *кращица*, *malorus. kerecun*, *ung. karácson*, iar *vrus. корочуха*, acesta cu însemnarea de 'ieiuniun natiuitatis domini'. Cuvîntul se află și la Aromâni, pe când Istrienii întrebuintă *sl. bojič* și *bojite*le. Vorba se pronunță și Creciun. Ea nu e alt-ceva decît *Chrestinatio*ne(m) saî, ca nume de sărbătoare, mai curînd *pl. Chrestinatio*nes—Creși-năciuni—Creciuni—Creciun și Crăciun.

Va să dică avem un cas de sincopă dublă, ca și în Nicolae—Nae, cu care cf. **ne-scio-quantellus*—neșchișel—nișel cu sincopă triplă. Schimbarea numărului și a genului se datoresce în parte vorbei ajun. Cf. Moș Crăciun și Moș Ajun, cum și Sfîntul Crăciun de prin Ardeal; de asemenea formele dialectale muntenești *spate* și *Pasce*, *sing. masc.*, făcute din *pl. fem. spate* și *Pasci* ale limbii comune. Cele-lalte limbi romanice și-au făcut cuvîntul din *lat. natalis*, noi însă l-am format prin compunere ca și Grecii, cari dic *Χριστούγεννα*. Filologii n'au dat până acum de capăt acestui important termin, fiind-că *lat. natio*—*natione* m e cunoscut mai numai cu înflesul de 'popor', trecut pe calea cultură în toate limbile romanice; în timp ce sensul original de 'nascere' e pușin întrebuintat. Ast-fel, dacă

am izbutit a găsi originea adevărată a Crăciunului nu se va mai putea dice, cum afirmă d. ex. Hunfalvy și după dinsul d-l Șeineanu, în *Istoria filologiei române*, p. 269, că noi n'am dat Ungurilor nici un cuvînt din sfera religioasă.

flueră, verb 832;—fluereză, 3181. Cf. aflu, flueră, suflu, gâmfare etc.

foae 1704.

foame 10.

foamete 9.

foarte, adv. 1072, 2496.

foc 2240; focul 2241, 2287, 4029.

folșor 746, 2626.

folos 239, 2451, 3358, 3989, 3990. Cf. nefolos.

folosescă, *sing.* 2455, 3989; folosescu (-mă) 2456;—folosește (-se) 2454;—folosi (va) 2452;—folosii (mă) 2787;—folosi 2453;—folosi (a) 4102.

folositoriu 1165.

forfeceale 3186.

fost (au), v. sănt.

fota 1006. Pentru sens cf. p. 91.

frate 87. Derivat frăție.

frăgariu 4409.

Vezi sensul la p. 91.

frămecat 4192, cf. frămecare.

frămecătoriu, v. fărâmcătoriu.

frămsește, *sing.* 34, 227, 228, 388;

frămseștea 1711; frămsește 3115;

frămseștea 843; frumosește, *sing.*

1570;—frumoseștile 156 n. Derivat

din frumos. Cf. înfrămsețare etc.

frăție 3523.

frău 3926. Cf. neînfrănare.

freanghie 2949.

Pentru sens cf. p. 91.

frică 163, 722.

fricos 3415. Cf. înfricoșare etc.

frigă 1197.

frumos, *adj.* 1567, 1700, 1708, 1713;—*adv.* 3137.

frumosește, v. frămsește.

*frunteză, numai în compusul înfrunteză.

frunze

frunze, *sing.* 1704.
 fufu, fu, fură, *v. sănt.*
 fuga 344.
 fugaciă 345.
 fugariu 354.
 fulgeru 186, 1858, 2298, 3619, 4567.
 fund 142, 182, 2666; fundu 2866. *Cf.*
   afundă, afundare, cufundu(-mă).
 fune 3917, 3918; funea 387.
 funingine 3139.
 furnica 1869; — furnicile 1545.
 furnicariul 1545.
 furtună 3292, 3293.
 furtuşagă 3706.
 furu, *subst.* 3705.
 fuşte 1701, 3056.

Vezi sensul la p. 91.

G.

g' (a=a treia) 4434.
 galben 3691; galbenu 1201; — galbeni
   4562. *Derivat* gălbinaea.
 gardu 759, 2343, 4303. *Maijos:* grajdă,
   grădină. *Cf.* îngrădire, ogradă.
 gaură 3220. *Derivat* ghiunoae. *Cf.*
   zgău.
Etimologia: lat. caverna — *ga-
   uērnă — *gaornă — găură. *Pentru că-*
derea lui n cf. de-a-dura, a se în-
dură (spre) = de-a*turna, a se
inturnă (spre).
 găcescu 693.
 găcire 692, 2765, 2871.
 găcitoriu 2851, 2870. *Derivate din*
   găoace *cu silaba a doua neînto-*
   nată cădută.
 gâdea 3285.
 gădilire 3246.
 găinuşe 2926.
 gălbinaea 1437.
 găleată 1490.
 gămfare 1532. *Cf.* îngâmfare, în-
   gâmfescă (mă), aflu, influ, suflu,
   flueru *etc.*
 gândescă 2688.
 găngavă 1540, 2088.

găoace 1524, 2358, 2917, 2959.
 găt 3927.

gătesc, *sing.* 4000; gătescu, *sing.* 3599.

gătire 3598.

găvănate 2982.

geamere 3390.

geanele 660.

[genealogie] 2833 n.

[genul] 971 n.

genunche, *sing.* 1517; — genunchele,
pl. 1684.

In Studiū n'am relevat această cu-
riösă formă de la singular, care se
aude şi aqđ. Cf. Lexiconul Bu-
dan şi Vocabularium nemţesc
şi romănesc, Sibiu 1822. D-l Gaster,
în glosarul Chrestomatiei, scrie
genuche la începutul articolului, dar
töte exemplele, în autorii respectivi
înşişi, sînt de numărul plural. D-l
Şeineanu, în Dicţionarul ger-
mano-român, spune că genunche
se dice şi în Moldova, ceea-ce eū,
care-s de acolo, n'am auqđ.

gerulă 1870.

Ghermanu 66.

ghiata 724. *Cf.* înghieţu *etc.*

ghiēmă 1475.

ghierdan 769, 3882; ghierdanu 1860.

Vezi sensul la p. 91.

ghinde, *sing.* 1028, 2358.

ghiunoae 929. *Cf.* gaură, zgău.

giaman 942; giamanu 275, 4058.

ginere 1031.

gingaşu 3658.

glas 2, 5, 359, 703, 2999, 4106. (+ de
   jale) 4282. *Derivat* glăsuire.

glăcevescu 1853.

glăcevre 146.

glăciavă 148, 150, 1474, 1852, 1905, 2340.

Cf. neglăceviuriu.

glăsuire 2549.

glezna 705; — gleznele 2337.

gloată 3688; [gloată] 3373; [(cu)
   3393 n], [(cu) 3394 n].

glod 3277. *Vezi sensul la p. 91.*

glumă 709, 2971.

glumesco

glumesco, *sing.* 1549.
 glumeț 1547, [4463 n].
 glumire 1548.
 golilor 1937.
 gonesco, *sing.* 730, 4172, 4173; —goni
 (-se) 4145; —goni (voiu) 1230; —(a)
 2391; — gonindă 2390; — gonită
 2923.
 gonire 729, 1270. *Cf.* dojenire.
 gonitoriu 734.
 gorgan 4035. *Vezi sensul la p. 91.*
 grabnic 1939, 1980, 2953, 3240, 3423.
 *grafu, numai în compusul zugrafu
 = *gr.* ζωγράφος.
 graiu 266, 701, 2780, 2794, 3076; gra-
 iul 419. *Derivate:* grăescă, gră-
 ire, grăitoriu.
 grajd 3385. *Cf.* gardu, grădină *etc.*
 gras 1849. *Derivat* grăsime. *Cf.* în-
 grășare.
 grăbavă 3291. *Vezi sensul la p. 91.*
 grădinaru 406, 758.
 grădină 405; grădină 3031, 4266.
 grăescă, *sing.* 702, 2502, 3321; grăescă
 1731; — grălaște 4351; grălaște
 313; — grăiră 56; — grăi (a) 794.
Cf. negrăit, nedezgrăit.
 grăire 391, 1083; (+ de rău) 2503, 4280;
 [grăirea] (+ de bine) 56; grăire
 700, 1829, 3372, 3515.
 grăitoriu 390, 3119; (+ de rău) 4259;
 — grăitoare 3137.
 grămadă 3752; grămadă 3346; —gră-
 mezi 1146.
 grămatic 3833. *Vezi sensul la p. 91.*
 grăsime 3754, 3807; grăsimea 3753.
 grătariu 3233; grătariul 2242.
 grău 1058, 1513, [2924], 3198.
 grăunțulu 1524.
 greață 3450, 3452. *Derivat* dingreu,
 de unde și greutate.
 greșescă, *sing.* 2394.
 greșire 2393.
 greu 1037, 1323, 1741, 2820, 2924, 3825,
 3828, 4263. *Cf.* îngreueză *etc.*
 greutate 2145, 3803, 3824, 3827.
 grieru 3156, 4479; grierii 4479.

gramasul

Acest cuvânt e scris de două ori
 cu accentul pe e și odată (în exem-
 plul al doilea) fără nici un accent.
Cf. crieru (κρίερα).

Etimologia: grȳllus + sufixul
 icellus = *gricellus — grierlu —
 grièru — grièr. Pentrusincopa lui c,
 pentru ll — rl, căderea sa și asimilarea
 lui l din urmă și strămutarea poste-
 rioră a accentului, *cf.* aest = acest =
 eccu(m)-istum, aice = acice = lat.
 eccu(m)-hicce. graur = lat. gracul-
 us și măestru = lat. magistrum,
 cârlan = lat. *caballanus, cârcel
 = căcerlu = lat. cancellus, șiroiă
 din șirloiă = lat. rivuscellus afe-
 resat + oneus, șorliciu, șorlic de
 dincolo de Munți față cu soriciu
 și soric de dincóce și măduvă din
 măduă. — Tot asemenea crier tre-
 buie să vie din lat. cerebellum —
 creuerlu — creèrlu — crierlu, ađi
 crier sau creèr.

grije, *sing.* 68, 153, 1833, 1943, 2303,
 2304, 3013, 4527; grijea, *subst.*
 3868, 4434.

grijescă, *sing.* 323, 2034, 2126, [2688];
 grijescu-mă 2288; — grijeaște 2967;
 grijaște(-se) 4470; — grijiamu
 (-mă) 711; — grijă, *perf.* (?) 2639.
Cf. îngrijată, îngrijescă *etc.*

grijire 324, 2301, 2490, 2968. *Cf.* ne-
 grijire *etc.*

grijuliv 1274. *Cf.* negrijuliv.

grindă 179, 3290.

grindire 724.

groapă 770, 3131, 3471; groapa 1065.

Derivate: gropănos, gropilă.

groaza 2790. *Derivat* grozevie.

grohot 772. *Vezi sensul la p. 91.*

gropănos 2899.

gropilă 2217.

gros, 815, 2943. *Cf.* îngroașe (să).

grosime 813.

grozevie 3432. *Cf.* îngrozescă *etc.*

grumazul 108, 745; grumazulă 654;

— grumazului 747, 1639.

grumbavă 814. *Veđi sensul la p. 91.*
gubavă 2859.

gubăvie 273.

gunoi, *sing.* 713, 774; gunoiu 1612;

— gunoae, *pl.* 3942, 4290, 4349.

gură 4129, 4538; gura [1154], 3992.

Cf. inghiț etc.

gurnie 3745.

Acastă vorbă rară nu s'a trecut în 'O samă de vorbe' din partea întâia, p. 91. Mardarie îi dă ca sinonim cuvîntul urloae și traduce prin ea slavicul тока, care după Berînda înseamnă 'țevie; jghiab de pîatră, canal'. In privința originii cf. alb. gurne 'izvor', din ngr. γούρνα, 'urne, gouttière, bassin d'une fontaine' și acesta din venez. gorna (cu o închis) 'jghiab, canal de scînduri pentru scurgerea apei pe corabie, șant de irigație' (după G. Meyer, Dicționarul etimologic al limbii albanese).

gustare 565.

gustă 430, 566.

gutai, *sing.* 1911.

H.

hai, *interjecție de mirare* 4285 bis.

haină, 2513, 2946, 3261, 4269, 4271;

haina 3077, 4271; — haine 1279,

3078; — hainelor 614.

hară 211; (în) 3809; harul 211. *Derivat*

hărăzește. V. sensul, p. 91.

hatman 113. *Veđi sensul la p. 91.*

hăleșteu 1556.

hărăescă, *sing.* 4101.

hărăzește 2791.

hărțuescu(-mă) 597; *cf. hrățuire.*

heruvimesc 4119.

hiclean 891, 1934, 2618; hicleanu 1651,

1695, 1933, 2863, 2864; hicleană 4299.

hiclenie 1932, 1936, 2865, 4300.

hiclenșug 1503, 2617; hiclenșugă

1491, 1504, 1693, 1694; hitleșugă

4546.

holdă 3193'.

hotară 2646.

hotărăscă, *sing.* 4306; — hotărătă 2633.

Cf. nehotărătă etc.

hrană 1058; hrana 2320. *Derivate:*

hrănire, hrănitorii.

hrăjeate 3841. *Veđi sensul la p. 91.*

hrănire 611, 2317, 4017.

[hrănit] 3859 n.

hrănitorii 3859; hrănitorea 2318.

hrătie 315, 4062.

hrățuire 4301.

[hreascuri] 4134.

Hristos 95, 114, 186, 4103, 4130.

hulă 687, 694, [2579 n], 3251, 4109, 4114.

hulescă, *sing.* 4113; — huli (-vă) (*l.*

huli-vă) 2579.

hullre 2578, 4110.

hulltorii 4111, 4112.

Tote aceste vorbe începute cu h, sînt de origine streină, afară de onomatopoeticul hărăescă și de interjecția de mirare hai, care probabil este o altă formă a lui vai și cu care deci formează un dublet al latinescului vae. Dacă le reducem la rădăcină, se constată că unul este evreesc (heruvimesc), trei sînt grecești (hară, hrătie, Hristos), cinci unguresci (compusul hăleșteu, hărțuescu(-mă), hiclean, holdă, hotară), în strîșit vr'o șase slave (haină, compusul hatman [cf. germ. hauptmann], hrană, [hreascuri adaus de noi], hulă, probabil și hrăjeate).

In privirea acestuia cf. polonomalorusescul (h)грашка 'joc, jucărie', căruia Români, dacă nu singur Mardarie, îi vor fi schimbat terminația diminutivală ka în eate și așa vor fi și mai întăi hrăseate, apoi hrăjeate, cu ă din a neaccentuat și cu r pronunțat ca h, cum obicînuiesc și unele popore slave.

Spre a se vedé că acest sufix e destul de întrebuițat în limba noastră,

une-ori cu înțeles diminutival, voiū înșiră: 1) un număr de nume comune și 2) de cele proprii, cu deosebire de la țară, terminate în ete.

1. Vorbele comune:

a) bondrete, un gândac de mătăasă, Cernaiași Samarinesci—Mehedinți;

erete și arete de pe aici (cf. ngr. *εραμί* sau *γερμί* și *γερμίζω*, de unde alb. *g'érak'in*: 'Habicht', cum și aromân. *ierăchinăși* bulg. *gerekin* 'Sperber', după G. Meyer; iar hărețul 'mergus' din Biblia de București 1688—Levit. 11, 17 și Deut. 14, 17—, propus de d-l Tiklin s. v. arete, n'are a face, acesta fiind pasere de apă);

juvete, un pește, Șegarcea-din-vale—Teleorman;

orbete, în Ardeal (pe aici orbeț, prin Muscel însă orbete înseamnă un 'coș de prins pește');

sticlete (mold. *stigleț*);

verdete, un pește, Leicesci—Muscel;

vrăbiete și brăbete (în Moldova numai vrăbioi);

pucolete;

șerpete.

Aceste două din urmă le întrebuințeză Țiganii și toate nouă sînt nume de animale de genul masculin;

b) bundărete 'burtă porcului umplută și pusă la uscat', Cernaia — Mehedinți; cf. bandor;

bumbulete 'bumb mic și rotund', tot acolo;

castravete și cucumete;

căminete 'cămin', Cernaia—Mehedinți;

căpete 'măsură de lemn pentru faină și grăunțe', Samarinesci—acelaș județ;

chișonete, v. poponete;

ciuculete, o ciupercă (are și alte înțelesuri figurate), Petresci — Dimbovița, Leicesci—Muscel etc.

cocărlate 'lemn încovrigat' (se face și din pâine), Lupșa—Mehedinți;

coclete: 1) 'o păreche de fire de la ițe', Tămășesci — Vlașca, 2) 'fire cari au apucat greșit prin ițe', Petresci — Dimbovița, 3) 'impletătură la ciorap', Lupșa — Mehedinți;

coconete, o ciupercuță, Butiman — Ilfov;

cuculete 'cucuș', Lupșa — Mehedinț. curmete 'curmei', pl. curmeți, Cernaia — acelaș județ; 'o bucățică de sfără', Ploștina—Mehedinți;

doroblete 'băeșel bucălat și prost', prob. din doblete, Mălurenii—Argeș;

dovlete, adecă dovleac, pl. dovleci și dovleși (prin comitatul Solnoc-Dobica — Ardeal, în special în satul Poptelecul-de-Craîne, duflete, pronunțat dufleche, pl. dufleși); cf. dulete 'pepene galben', Tămășesci — Vlașca;

făcălete 'făcăleț de mestecat mămăligă', Lupșa—Mehedinți;

jivete și papalete 'om îmbrăcat nemțesc', Mălurenii—Argeș;

moromete 'om trândav', Jaroștea — Vâlcea;

mușchete 'mușchiu de porc', Cernaia și Samarinesci—Mehedinți;

nicorete și nicoreț;

ochete 'ochiș de apă sau de ciorap', Samarinesci—Mehedinți;

papalete, v. jivete;

poponete și chișonete, acesta din urmă la Pietrôsa-de-sus—Buzău;

pufulete, o ciupercă cu praf negru, Tămășesci — Vlașca, Șegarcea-din-vale — Teleorman și Petresci — Dimbovița;

pulete 'pom mic', Butiman—Ilfov (pe așurea puleț);

pușlete 'rachiu rău', Crevenicu-Rădulescu — Vlașca și poslete, posleț la Ruginesci—Putna;

săculete 'săculeț', Șegarcea-din-vale—Teleorman;

scăete (în Moldova scâl);

sângerete și sângeretec, care în-

semnéză preste Munți și sub forma dintăiușila Cloșani—Mehedinți 'cârnași de sânge'; pe aici o iarbă, *disă* și *sângerică*, pe care o bagă copiii în nas, ca să se sângereze; cf. *sengserecz* 'sanguinaceum' din *Anonymus Caransebesiensis*.

șișlete 'adausul de blane dinaintea sa dindărăptul căruței', *Samarinesci*—*Mehedinți*;

ștulete (mold. *stiulete*);

șuvete 'o bucată scurtă de lemn', *Samarinesci*—*Mehedinți* și șuveiū, *Prisăceaua*—*acelaș județ*;

unghete 'unghet, colț mic', *Cernaia* *acelaș județ*;

găurete;

pulete.

Amândouă aceste din urmă sînt din limba Țiganilor.

Infeles diminutival sigur a urmă-torele opt: pufulete, purcelete, bumbulete, curmete, puilete, săculete, sângere-rete (iarba) și unghete, la cari s'ar putea adauge mai toate acelea cari au și o formă în e. Declar că cele mai multe din numele de mai sus le dătoresc normaliştilor amintiți la vorba fluer, căroră le mulțămesc.

Tot aici vom număra și locuția 's'a dus pe ulete', ce se dice în *bătae-de-joc* prin Moldova, în loc de 's'a dus pe uliță', cum și *pe-ndelete*, unde însă terminația are altă explicare. Din *rsl.* *нѣтъ* otiosus, Românul și-a putut croi locuția pre nedeliäte, analogică expresiilor pe nelucrate, pe apucate, în care e din silaba neaccentuată ne a putut căde ușor, iar a intonat precedat de i și urmat de e s'a prefăcut în e, ca de exemplu în băiat cuculiatū—băiete cucuiete. Va să dică în expresia pe -ndelete avem cu totul altă terminație. Tot aici vom spune că e final din expresii ca pre apucate, în loc de pe apucat, trebuie să-și aibă explicarea în ase-

mănarea cu re din pre, cu alte vorbe este un fel de ritm, pentru care cf. *Istoria limbii române* de A. Philippide, 97, 135 ssq.

2. *Êtä* acum și lista numelor proprii familiare de țărani, cele mai multe deprinsatele județului Muscel, la cari n'am mai specificat și comunele:

Boghete;

Cășulete;

Chivulete;

Ciuculete;

Ciumete din Moinesci—Bacău;

Ciungulete;

Cocorete din Poiana-Cărnului—*Vaslui*;

Cornete;

Dinculete;

Fălculete;

Fulorete din Muerésca-de-sus—

Vâlcea;

Ghenete;

Ghiculete;

Ghiureculete;

Gurete, în loc de Grigorie, la Cornișani—*Gorj*;

Ionete și Onete, primul de peste Olt, ultimul din Muscel și de la București;

Iugulete;

Mărculete;

Negulete;

Păsculete;

Păunete;

Popilete din Calopăr—*Dolj* (cf. numele mucenicului *Papila* de la 13 Octombrie, care trebuie să fie din lat. *papilla* 'gurguiul țigăi, țigă'; cum și al prea curiosului părinte *Poplie* de la 25 Ianuarie, după *Calendarul creștinesc de la Kiev*, tot roman; apoi *rsl.* *попелъ*, 'cenușă', care în boh. se rostesc *popel*, *ma-lorus*, *nonia*, iar leș. *popiól*, familia *Cenușă* fiind la noi, de exemplu la *Ceptura*—*Prahova*; în sfârșit *rsl.* *попила*, 'popă');

Spîrlete de la Călimănești — Vîlcea (cf. Pirlea din Săucești—Bacău);
 Stoiculete;
 Țirlete, Cocîoc--Ilfov;
 Verdete.
 Adaug câte-vă de prin orașe:
 Aguleti;
 Frunzeți;
 Raleti;
 Raneti;
 Roseti, Roset și Ruset;
 Scarletii;
 Scheleti.

Dintre acestea unele trebuie să aibă aceeași formație ca cele de la țară; despre cele mai multe însă nu mă pot pronunța deo-cam-dată, fiind-că nu cunosc sensul acelor tulpini.

Numiri geografice cu aceeași terminație am găsit la Frunzescu, Dicționar topografic și statistic al României 1872, numai două sigure:

Michinete, o insulă formată de Dunăre în Dolj;

Șuletea, sat în județul Fălciu.

Numele Berhomete sau Berhomele te al plășii nordice a județului Dorohoiu, dacă e plural, trebuie să fi avut altă formă la singular.

O mențiune specială merită numele sărbătorii populare 'Dragobete — cap de primăvară', ce se ține dincoace de Milcov, de exemplu în Domnescii-Domnei de lângă București, la 24 Februarie, adică 'Aflarea capului sfîntului Ioan'. Terminul Dragobete de la început nu este traducerea slavică a celui din urmă, adică a expresiei 'cap de primăvară', ci numele slav *глаголетъ* 'aflarea capului' al sărbătorii din numita și, schinomosît de Români în dragobrete—dragobete. Cuvîntul acesta apoi analizat de popor în drago(ste) și brăbete a dat naștere credinței că în această zi se îndră-

gostesc brăbeții. S'ar mai fi putut, ceea-ce însă este foarte puțin probabil în cazul nostru, ca Românii să fi făcut vorba de-a dreptul din drago(ste) + (bră)bete. În cazul în-tăi cuvîntul Dragobete se datoresce unei etimologii populare și în amăn-două pare că se reduce direct sau indirect la citatul brăbete.

La urmă voi însemnă că forma șerpete, după A. Lambrion (cf. Carte de citire, Iași, 1882, p. XVII), e pentru șerpente, archaism românesc, ce se aude la Țiganii. Acesta însă nu e de admis, dacă ținem samă că s nu s'a conservat, deși accentul e pe silaba următoare, și că sufixul în chestie e frecuent, cum și față de locul său trasa în care se întrebuițeză. În adevăr, cuvîntul se află într-o anecdotă pornografică, care se termină cu frasa Țiganului: «nu e șerpete, ce intră în găurete, ci p.....»

Voi însemnă tot odată că purcelele l'am întîmpinat, acum vr'o 22 de ani, într-o snovă culsă de un școlar al mîei de pe la Móra-Grecilor — Vaslui, în care snovă, destul de veche după limbă, Țiganul, în loc de Christos a înviat, dice Românului: «Purcelele a învis.»

Cu aceeași terminație ete se aude și adjectivul mălăete (mălăeț).

1.

i, pron., dativ sing., v. el.

i, verb, = e, v. sânt.

*i = adverbial lat. *i b i*, numai în compusele: acii, acia, acia (de); acilași, deci.

i, conjuncție 945, v. iproc[i]; i 630.

Ultimul i este sau conjuncția slavică ce însemnă 'și' sau litera a doua din un și românesc, scris fără ș din repegîune.

ia, *diftong* 945.
 iadû 3845; iadulû 15, 30.
 Ța[nuarie] 4556 n.
 iapâ 1480.
 iar 12; iarâ 12, 30, 32, 1021, 2212, 2255, 2264, 2265, 2892, 3710, 4383.
Etimologia: lat. vero.
 iarbă 337, 4574.
 iarna 1197.
 iasă (să), *v. eși*.
 iaste, *v. sănt*.
 iatâ 3863. *Cf. adecâ*.
 iau 2437, 2742, 2744; (+în samă) 3574;
 ia 4261;
 luom 2753, *cf. luotoriû*;
 luaiû 2590, 2838, 4530;
 luară 4531;
 luat (au, *sing.*) 2433, 2553;
 luă (-va) 2840;
 Ia, *imperativ* 1878, 2841;
 luați 619;
 luă (a) 2342, 4398. *Maî jos luare.*
Cf. aluat, ușorû.
 ibricû 1273.
 icl, *numai în compusul aici*.
 icoana 1306; — icoane 1308, 1418.
 iconariû 1307.
 idolû 1551; — idolilor 1417.
 igumenû 2854.
 [iminel] 649.
 imurluc 4077. *Veđi sensul la p. 91.*
 inimă 247, 254, 648, 1805, 1880, 2757, 2800, 2827, 2829, 4473; inima 587, 1038; (cu toată) [2757 n]; — inimiei 934, 3414, 3944.
 inimos 4524.
 [inspirat] 4048 n.
 inte, *numai în compusul înainte*,
 nainte.
 Iona 681.
 i-proc[i], *corupt de Români din sl.*
 и про́чие 'și cele-lalte', 945, 2316.
 *ire = *lat. eo, ire*, *numai în compu-*
sele: eșire, perire, cu cari cf. suiû
(mă) și lat.-gr. comis.
 Isaacû 710.
 iscalitura 2427.

iscoadâ 2441, 2674, 2768, 3483, 3513.
 iscodire 3512.
 iscodescû, *sing.* 3514.
 iscusit 221, 224, 1346, 1348; iscusitû 2560. *Cf. neiscusit.*
 ispita 1342, 2840.
 ispitescû 1350; ispîtescû (-nu-) 1369; —
 ispîteaște, *imperativ* 1344. *Cf. ne-*
ispitită.
 ispitire 1351, 1368; ispitirea 1830.
 ispititoriu 1345.
 ispovedescû 1356.
 ispovedire 1352. *Cf. propoveduire etc.*
 ispravnic 3422; ispravnicû 937, 1423.
Veđi sensul la p. 91.
 isprăvescû, *sing.* 1365, 1859; — isprăviți
ind. 1958; — isprăvit 919.
 isprăvire 1363. *Cf. povață, povătescû.*
 ișor, *v. ușorû*.
 Iu, *diftong* 945.
 iubire 904, 1728, 1730, 1733, 1736,
 1737, 2715, 3058, 3144, 3265, 3276,
 3369, 3410, 3796, 4557; iubirea 4434.
 iubiti, *ind.* 1721; — *imperativ* 1722; —
 iubit 4518; [iu]bitû 19; iubitû
 1723, 4552, 4556, 4561; — iubită 24.
 iubitoriu 229, 365, 1319, 1435, 1729,
 1738, 3059, 3275, 3411, 3795, 4055,
 4553, 4554, 4556, 4558, 4559, 4560,
 [4556 n, 4584 n]. *Cf. Iubovû.*
 iute, *adj.* 1037, 1742, 1745, 1939, 1980,
 1982, 2899, 2900, 3159, 4522; —
adv. 577, 1743.
 iuțescû 1041. *Cf. iniuțescû [mă].*
 iuțime 328, 1039, 1040, 1744, 1938, 4527;
 iuțimea 4434.
 Iuzbașe 3342. *Veđi sensul la p. 91.*
Etimologia. — Este cuvînt turcesc
compus din iuz 'o sută' și baș 'cap'.
 ivescû 1303, 4151, 4501; ivescu(-mă)
 4504; — ivi (-se) 66; — ivitû 4053.
Cf. aiave.
 ivire 100, 4500.
 izbândâ 1791, 4156. *Cf. dobândâ etc.*
 izbândescû, *sing.* 4155.
 izbândire 1889.
 izbânditoriu 1790.

izbăvescū 1236; — izbăveaște 3681;
— izbăvi (a se) 1235; — [izbăvită]
3683 n. Cf. zăbăvescū etc.

izbăvire 1234, 3349.

izbăvitoriū 3683.

izma 1906.

izmeane 696.

izvodă 1217.

izvodire 1254.

izvor 3082; izvorū 1391.

il, v. el.

[imbătătoare] 3669 n.

imblare (îm-) 3891, 4186; inblare
3229; inblarea 223 Cf. umblare.

imblu (î-) 4244; inblu 225, 1693, 3884,
4084, 4453; — inblă 2326, 3165. Cf.
umblu, primblu(-mă).

[immul[it] 1089 n bis, 1261 n; v. in-
mulțescū.

[implântarea] 2565 n, v. înplântarea.

[impreună] 3622 n, v. înpreună.

[improtivă] 3577 n, v. înprotivă.

in 44, 66, 96, 108, 165, 187, 450, 496,
499, 554, 576, 585, 589 bis, 590 bis,
601, 616, 632, 642 bis, 644, 647,
737, 976, 1060, 1061, [1061 n], 1117,
1118, 1119, 1150, 1222, 1249, 1444,
1456, 1524, 1545, 1599, 1640, 1835,
1899, 1971, 1972, 2036, 2115*, 2334,
2388, 2460, 2547, 2605, 2656, 2657,
2659, 2660, 2827, 2994, 2995, 2996,
3000, 3142, 3170, 3220, 3229, 3418,
3462, 3471, 3574, 3657, 3738, 3809
bis, 3834, 3836, 3845, [4230 n], 4428,
4434, [4440] 4540, 4574. *Derivate*
încă din epoca romană: între,
între=lat. *inter*, *intro*. Cf. den,
diin, priin, prin.

*Compusele cu in din limba ro-
mână fiind foarte numeroase, voi în-
șiră mai jos după ordinea alfabe-
tică cele 118 tulpini, ce se găsesc*
în Lexiconul lui Mardarie. Observ că
cele mai multe sînt verbe și derivate
immediate din acestea, adică substan-
tive ori adjective verbale.

*ainte, *adv*;

*alt, *adj*, *alțu, *verb*; *ălțime, *subst*.
și *ălțare, *subst. verbal*; cf. lat.
altus;

apoi, *adv*;

aripescu(-mă) și aripezū, arepatū;
armare;

*bâtrănitū (au);

*blătire, *în loc de* *inlătire;

*blănzescū;

*bracū, *verb* și *brăcămence, *subst*;

*caile;

*carcū;

*călecare;

*călțemintei;

*călțitori;

*căpeare;

*ceape și *cepătură, *din lat. coepi*
— *incipere*;

*chîegū;

*chîeturile;

*chinați(-vă);

*chipuescū;

*cindere și *cinzu(-mă) *din lat.*
candere—incindere;

*cingū (mă);

*coace, *adv*;

*cordare;

*credințezu(-mă);

*cuiare, *cuiū, *verb*;

*cunjurare;

*curmezișate;

*dărăpnicū și *dărăptū;

*deletnicescu(-mă) și *deletnicie.

*dereptare;

deșertare;

*drăcire;

*drăzneală, *drăznescū, *drăznețū;

*dulcescu(-mă);

*durătorii;

*fâțigare;

*fierbântare;

*fig;

*flu;

*frămsețare;

*fricoșare;

*fruntezū;

*găduescû și *găduială (*veđi însemnarea de la urmă*);
 gămfare;
 *ghiețû;
 *ghiț;
 *grădire;
 *grășare și *grășû [mâ];
 *greuezû;
 *grija și grijescû;
 *groașe;
 *grozescû;
 iușescû [mâ];
 *lântru și lâuntru, *adv.*;
 lungescû;
 micșureaze;
 *mlătire, *v.* *blătire;
 muiaș;
 mulțescu(-mâ);
 noirea;
 *noptezû;
 omenire;
 *pacû, *verb*;
 *parțû și *părțalâ;
 pâinjenescû;
 *pângû, pengû și pinse *din lat. pango — impingo*.
 *păratû, *verb*;
 *părechiare;
 *penezû;
 *pîedecare;
 *pîetrîtă;
 *piroiaze;
 *pistrescû și *pîstrîtura;
 plântarea;
 *pletescû și *pletitura;
 *plu;
 podobire;
 *prejur, *adv.* și *prejurare;
 *preunare și *preună, *adv.*;
 protivă și protivire;
 *prumut, *subst.*, și prumutare;
 *pungere;
 *putare;
 *pușciune
 *sătoșez;
 semnat;
 *soru(-mâ) (*v. nota de la urmă*);

spăimezû;
 *streinare;
 *șelare;
 *tîmpin;
 tâmplare;
 *tărescû și *târie (*veđi însemnarea de la urmă*);
 *teșesc;
 *tinare;
 *tindere;
 *tingû;
 tocma, *adv.* și locmescû.
 *torcû, *tortû, *adj.* și *tortăciune.
 *trâmăre;
 treacere;
 *treg, *adj.* *tregire (*veđi însemnarea de la urmă*);
 *treitû;
 *tristare;
 *trupare;
 *tunearecû, *subst.* și *tunecare.
 *țelinezû;
 *vălitura;
 *vălușcu(-mâ);
 *vângû, vingû, vengerea.
 *vâț = *lat. vitio*;
 *vechit (au);
 *vîiare: *simplu are alt sens*;
 *vitare;
 *vrăjbire;
 *vrătire;
 *vrătoșezû;
 *vrednicescû;
 Dintre acestea două-spre-șapte se găesc și în forma simplă, adecă și fără prepoziția în, chiar în cartea lui Mardarie, anume: deșertare, gămfare, grijescû, iușescû, lungescû, micșurează, muiaș, mulțescu(-mâ), noirea, plântarea, tâmplare, tocma, târie; acesta însă are alt sens decât cel compus. Alle trei tot fără prefix se află în Apostolul de la Voroneș (ainte, a se drăci și tiinde); iar cel puțin șapte sigure tot de acestea am putut numără în Glosarul Chrestomatiei d-lui Gaster și anume:

armez, podobesc, prejur, semnez, timpin, vechesc, vrăjdesc.

Trei verbe au o explicare deosebită. Aşa silaba inițială a verbului îngăduescă nu e prepoziția română din chestie, ci reprezintă începutul ungurescului *engedelni*; în din însoru-mă corăspunde silabei u din **uzorare* — *upsorare* — *um(p)sorare* — *unsorare*; iar vorba întreg cuprinde particula latină negativă în, cas rar de tot în limba noastră, care a înlocuit acea particulă prin ne.

La urmă voi adauge că pe unele din vorbele precedente le găsim și în celelalte limbi romanice, ba chiar și în cea latină, compuse cu aceeași prepoziție. Câte-vă dincelelatinescile-am însemnat în lista de mai sus. Iată și exemple romanice: *it. inclavare, infiare, inghiottire, ingrassare* și corăspundătorile lor din celelalte limbi surori sînt numai compuse, pe cînd *cagliari, pungere* sau *pugnere, vincere* etc. numai simple. Firesce că și în aceste limbi se află unele verbe simple și în același timp compuse, ca *cingo* și *incingo*.

ⁿînainte 2005, 2015, 2621, 2624, 2625, 2626, 2628*, 2629; (+ punere) 2635, 2641, 2651, 2652, 2851, 2907, 3244; (+ ca sau de a) [2652 n] bis; —

ⁿînaintea 223. Cf. nainte, dinainte, îndemănă, înde (+ sară).

ⁿînainte-pui 2627, cf. nainte-pui.

ⁿînalt 651, 4378; ⁿînalțu 3184, 3391; — ⁿînălți 649. Cf. nălțime.

ⁿînălțu 514, 526; — ⁿînălță (se) 2710; — ⁿînălță(-voiū) 527.

ⁿînălțare 547 n. Cf. preainălțare.

Mardarie scrie începutul tuturor vorbelor din aceste cinci articule de mai sus, ca și pe al cuvintelor înoi-

rea și înopteză de mai jos, cu ⁿîn, ceea ce noi am transcris cu ⁿîn

[inapoi] 4317 n, cf. napoi.

inaripescu(-mă) 3042; — inaripeză 593 bis; — inarepatū 2292.

inarmare 3623.

inarmezū 643.

[inălțare] 4377 n, cf. ⁿînălțare.

[inălțime] 4377 n.

inbătrănitū (au) 1134.

inblare, v. imblare.

inblătire 1826.

inblătītū 3396.

inblănzescū, sing. 3950; — inblănzi (voiū) 1590. Cf. neinblănzitū.

inbracū 4272.

inbrăcăminte 4270.

incaile 2478.

incarcū 505, 1108; — încărcă 504; — încărcară 1109.

incă 2146, 2147, 2148; încă 999, 2612, [2752], 3861, 4261, 4263.

Etimologia: *hanc ad (horam)*.

incălecare 4509.

incălțemintei 516; — înclățeminte 4243.

incălzitōri 3667.

incăpeare 2415.

inceape 2024; — începū perf. 2025.

inceapere 2026, 4262.

incepător, sing. 2943* n; începătoriū 111, 112, 114, 2021; (mare) 2016.

incepătură 698, 3464, 4257, 4261; începătura 1984, 2014, 2636, 4260, 4326; — începăturiei 59, 765.

inceput 3625. Cf. dinceputū.

inchĭegū 4002; — inchĭiagă (să) 4265; — inchĭegă (sé) 3519; — inchĭegându(-se) 3519; — inchĭegat 4001.

inchĭeturile 4432.

inchinați(-vâ) 1364.

inchipuescū, sing. 2428, 3966; — inchipuiaste 3589; — inchipuindū 2818.

inchipuire 1291, [2415 n], 2789, 3967.

inchipuitōriū 2420.

încindere 523, 1593, 2972, 3043;
încinderea 4527. *Maî jos încinzu*
(-mă).

Vedî sensul la p. 91.

încingû (mă) 2694; — [încinge (a)]
4339 n.

încinzu (-mă) 4526; — încinsû 4522,
4525; *cf.* încindere.

încălțemente, *v.* încălțemintei.

încoace 3631.

încordare 1967.

încordătoriu 1968.

încordedzû 1969; — încordeaze, *impe-*
rativ 1970.

încredințezu (-mă) 1269; — incre-
dîntatû 667; — încredințată 499.

înculare 3541; [înculare] 1127.

înculă 1098, 1128, 3510; — încue 1125,
1130; — încuiat 1129.

încunjurare 805, 4238.

încunjurat 77.

încurmezîșate 155, 2673.

îndărăpnicû 457.

îndărăptû [546], 621, 622, 623, 624;
îndărăptû 2880. *Cf.* dindărăpt.

inde (+ sară) 710. *Cf.* îndemănă,
înainte, nainte, întâiû.

Acéstă particulă, despre care n'am vorbit în nici o parte a Studiului, este o prețioasă rămășiță a prepoziției latinești ante, de unde mai avem inte din mai inte, 'adiniôrea' și din înainte = in + a b + ante, cum și inde din îndemănă = ante manum și din îndemnû = ante mîno, adecă 'mîn înainte'. Expresia mai îndești anî, care însemnăză 'mai anîi trecuți' și pe care am audît-o de la un Român din Schitul Golești (Muscel), cuprinde aceeași particulă contopită cu pronumele demonstrativ ești. Pentru prefacerea lui t în d cf. de a dura și îndurare, ambele din lat. tornare, și flămînd = lat. *famulentus.

indeletnicescu(-mă) 8973.

indeletnicie 3974.

îndemănă 497.

îndemnare 1955, 2406, 2573, 3623,
3872.

îndemnător 1416; îndemnătoriu 2003;
— îndemnătoare 2252.

îndemnû 353, 2004, 2011, 2572, 3871;
îndemnâmû 348.

îndereptare 1363, 2596, 2601, 2696,
4281; — îndereptări 3458.

îndereptează 1365; — îndereptezu(-mă)
1250; — îndereptează 920; — in-
derepteaze, *ind.* 2594.

[îndestulare] 3905 n, 4199 n.

îndeșertare 3974.

îndeșertează 3972, *cf.* deșerteză.

[îndoesce (mă)] 3465 n; — îndoite 945;
— îndoitu 811, 3455.

îndrăcire 356; îndrăcirea 747,
1639, 4434.

îndrăzneală 824, 2157, 2849; în-
drăzneală 141, 181, 4569.

îndrăznescû 820, 822; — îndrăznindû
825.

îndrăznețû [822], 2847, 2848.

îndrăznire 821, 823.

îndrăznitoriu 826, 827.

[îndreptariu] 2596 n.

îndulcescu(-mă) 2744, 3555; — în-
dulciû (mă) 1997.

îndulcire 1998, 3984.

îndurătoriu 4475.

înfățișare 1290, 4214.

înfățișezû 4213.

înfierbântare 523; înfierbântare
3043.

înfig 502; înfigû *sing.* 3957; — în-
fipse 3958; — înfipseră 466; — în-
fiptû 503.

[înfigerea] 3692.

[înfilere] 3626 n.

înflu 832. *Cf.* aflu, fluerû, suflu, gâm-
fare etc.

înfluritu 89, 4033, 4564.

înfrământare 3936, 4003.

înfrământezu(-mă) 1571; — înfrămse-
țaze 3589, 4207; — înfrămseț (a

infricoşare

inpirolaze

se) 1566; — înfrămseţat 1712. *Cf.* frămseşte.
 infricoşare 3652.
 infricoşat 1743, 3416.
 infrunteză 2569.
 îngăduescă 257, 2049; — îngăduiaşte 4163; — [îngăduiră] 2048; — îngăduindă 258.
 îngăduială [cu] 4162; îngă[du]ială 3891.
 îngăduire 2048, 4161. *Cf.* neîngăduire.
 îngăduitoriu 3728; îngăduitoriu 4056. *Cf.* ueîngăduitoriu.
 îngâmfare 1459, 1986; îngâmfare 1947. *Cf.* gâmfare.
 îngâmfescă (mă) 1460; îngâmfu(-mă) 1594, 1986; îngâmfu(-mă) 4526; — îngâ[n]fă(-se) 2922.
 ingeri 4263; — ingerilor 109.
 înghietă, *verb* 4288; — înghietă, *perf.* 3519.
 inghiţ 1518. *Cf.* gură.
 inghiţire 2389.
 [ingraş (mă)] 308; ingraşu [mă] 2976. *Maî jos* ingrăşare.
 ingradire 2615.
 ingrăşare 2975.
 ingreueză 4353; ingreuezu(-mă) 3829.
 îngrijat 2302, 2801.
 îngrijescă, *sing.* 4298; îngrijescu(-mă) 4297.
 ingroaşe (să) 4265.
 ingrozescă 1175, 2723.
 ingrozire 1176, 2722.
 înlutescă [mă] 4274. ...
 înlăntu, înlăuntru, *v.* lăntu.
 înlungescă 2850.
 înlungire 2725, 2885.
 înmleşureaaze, *ind. sing.* 4527.
 înmuliat 3279.
 [înmulţescă] 2843 *n*; înmulţescu (-mă) 556, 719; — înmulţeaşte 558; — înmulţi 557. *Cf.* mulţi (să) 2885.
 înmulţire 1436, 2706, 2725, [2842 *n*], 3048.
ⁿinolrea 94, *cf.* noescă (mă). *Derivate din nou.*

ⁿinopteză 2203, 4212, 4216.

Veđi ce am đis la art. ⁿînălţare.

inomenire 645.

inpacă 1406, 4080. *Maî jos* inpăcare, inpăcătoriu.

inparţ 2974*; inparţu [2989], 3047; — inparţim (să) 3036; — inparţitū 4543. *Derivat* inparţală. *Cf.* desparţu *etc.*

inpăcare 1817, 1854, 3294.

inpăcătoriu 4079; inpăcătoriu 3295.

inpăinjenescă 3312. ...

inpăngă 2514, 2565; inpengū 3123; — inpinse, *perf.* 4169; — inpinsū (+fuiū) 4170. *Maî jos* inpengere. ...

inpărată, *participii* 1979. ...

Cf. emperedz din *A non. Carans.*

inpărat, *subst.* 683, 4379; — inpăraţi 4125; inpăraţi 4573.

inpărăţescă, *verb, sing.* 4381.

inpărăţie 4380.

inpărechiare 3002.

inpărechiat 2999, 3001; — inpărechiaţi 2993. ...

inpărţală 105; inpărţală 2996; in-părţeaală 4542.

inpeneză 594; — inpenatū 2291*, [2298 *n*]. ...

inpengere 3124; inpingere 4168.

inpengū, *v.* inpăngū.

inpiedecare 2720.

inpiedecătoriu 1171. *Maî jos* inpîiadecă.

inpîietrîită 1038.

inpîiadecă 1172; inpîiadecu(-mă) 624.

inplnse, *v.* inpăngū.

inpirolaze 2738. ...

Forma acésta fără n la mijloc nu e greşită; căci Otleniū đic piroiū, piroe, bate piroie şi inpiroeză, pe lângă inpironéză, nu piron, pironé ca în alte părţi nici inpironesce ca peste Munţi, particularitate dialectală şi morfologică ce ne-a scăpat în Studiū, p. 79 sub n şi 96. La p. 84 şi 213 (No. 2738), am scris inpiro(n)iaze, ceea-ce acum declarăm că nu trebuia.

împistresc, *sing.* 3964.
 împistrire 2305.
 împistritura 2299. ...
 împlântarea 3675.
 împlântă 502; împlânt 2566; [împlântu-
 mă] 2829.
 împleare 1359, 3499. *Maî jos* împlu.
 împletesc, *sing.* 3572.
 împletire 3571.
 împletitura 2333.
 împlu, *sing.* 1966, 3498.
 împodobire 2415.
 împrejur 3656; împrejură 4239, 4244,
 4282. *Cf.* dinprejur.
 împrejurare 4283.
 împreună 1553; (+ cu) [3555 n]. *Cf.*
 - depreună *etc.*
 împreunare 965, 1424, 2796, 2831, 3282,
 3283, 3454, 3501, 3511, 3524, 3614,
 3620, 3651, 3980; [im]preunare
 3170.
 împreuneză 2797, 3556, 3574, 3619; in-
 preunezu(-mă) 2834, 3613; — in-
 preună (să), *ind. pres. pl.* 1425;
 — împreunat 186, 1931; — împreu-
 nate 945.
 împreunătoriu 3486.
 împreună-şeză 3606.
 împrotivă 554, 616, 2879, 2881, 2907,
 3576, 3578. *Cf.* protivă (în).
 împrotivire 553, 2103, 3070, 3575; in-
 protivire 2882.
 împrotivitoriu 95, 3154.
 împrumut (dau) 510.
 împrumutare 1111.
 împrumutătoriu 1114, 1120.
 împrumuteză 1113; — împrumutează
ind. 1112. ...
 înpungătoriu 293, 2545.
 înpungere 1505.
 înpungă 1148, 2546; — înpunseră 466;
 — înpunsă 465, 1979; — înpunşi
 3431.
 input 1115; inpută 2481; — inputat
 1116, 1117.
 inputare 1119, 2480, 2482.
 înpuşicune 8731. *Cf.* putred *etc.*

însătoşez 1015.
 [i]nsă, *conjuncţie (de două ori)* 12;
 înse (î-^h) 4133. *Din aceeaşi ră-
 dăcină cu ânsul de mai jos.*
 însemnat 4133*.
 insoru(-mă) 320. *Maî jos* însurare
 = *lat. *inuzorare, nu cum dise-
 răm p. 335. Cf. neap. nzorare.*
 înpăimeză 3913; — înpăimară
 3916; — înpăimat 3915.
 instreinare 4184.
 instreineză 4183; instreineză(-mă)
 3996.
 ânsul 470 n; — însului (î-^h) 255; —
 ânsa 4158. *Cf.* însuşi, nînşi, dânsul,
 dînsul, adînsă, *conj.* [i]nsă, înse.
 însurare 1030.
 însuşi, *pron.* 3142, 3146, 3845.
 înşelare 1702, 2682.
 înşelăciune 272, 1650, 2677.
 înşelătoriu 313, 939, 1934, 1649, 1652,
 2674, 2676, 2748, 4463.
 înşelă 1653, 2681, 3488; — înşală 2680; —
 înşelat 271. *Cf.* neînşelat *etc.* ...
*Etimologia: lat. circūlari (circ-
 lari), de unde şi it. ciarlatano.*
*Vezi Diez, Etymologisches Wör-
 terbuch der Romanischen Spra-
 chen s. v. ciarlare. Pentru ş din*
cf. şitōre = lat. cinctorium —
*cinctoria şi auşel = lat. avicel-
 lus, iar pentru căderea lui c v.*
desluşit de mai sus. Numele de ocară
ce se dă câinilor, adică şarlă, a
păstrat grupul rl întreg ca şirloiu,
care însă se dice şi şiroiu. Compară
şi numele de familie Şarlea al proto-
popului din comuna Ţap — Albainf. —
Ardeal. Pentru dispariţia sa şi asimi-
larea lui r, cf. codilă = codirlă =
lat. caudilla, mujdeiu = *mōrjā-
de-a-iū = lat. muria + de + allium,
muşcare = mursecare = lat. mor-
sicare şi mold. motan = mărtan
= lat. *maritanus. Alte etimologii
sînt: ung. csal, sl. мѣсѣл şi lat. fi-
gurat *insellare, care e cea mai

probabilă din *tôte*. Cf. sinonimul *potcovire*.

întăi 2295; întăi 4434, *numerale ord. fem.*; — *adv.* 2293, 2294; întăi în *compunere* 2943*. Cf. *dintăi*,ⁿ înainte, nainte, înde.

întâmpin (-тв-) (mă) 3373*; întâmpin 3378; — întâmpină (voi) 3379.

întâmpinătoriu 3376. ...

Etimol.: *in + trop(are) + -inare = *întrâmpinare*, cu r cădută ca în îndărăpt = *lat.* *in-de-retro, pe = pre = *per*, apăsare și apăsire = *apressare, *apprestire; apoi cu o — ă din *causa lui r*, pentru care cf. *rătund* = *lat.* rotundus și cu m introdus înaintea labialei ca în strămb. Cuvîntul înseamnă și 'a găsi'. În *Apostolul descoperit la Voroneț* se află odată sub forma tămpirul, în *Psaltirea Scheiană* 18, 7 tămpirarea, 58, 6 tămpiratul și 151 tămpinare, în *Biblia de București* 1688 întâmpinarea, în *cea de Blaj* în. tămpinarea. Observă că rotificarea lui n intervocalic în cele două monumente mai vechi dovedește românitatea vorbei.

întâmplare 237, 1079, 3287, 3288, 3375, 3377. Cf. *tâmplare*.

întâmplu(-mă) 2764, 2829; întâmplu(-mă) 1484; — întâmplă(-se), *pres.* 1482; *perf.* 3289.

Etimologia: *lat.* in + temp(are) — *intemprare* — *întâmplare*, pentru cari schimbări cf. *tâmplă* = *lat.* *temp(ula), coplesire = *compre(he)n-sire. Trebuie știut că nu s'a întâmplat de ex. înseamnă și 'nu s'a potrivit'. întărat 546; întărat 552; întărat

2984; — întărată, *perf.* 554; — întărată(-voi) 2985.

întăratăre 553.

Etimologia: *lat.* inter + irritare *sincopat*. Cf. *lat.* intererrare și interrogare — *intervare* (cf. *prov.*

entervar, *vfr.* *enterver*) — *înterebare* — *întrebare*, cum și *înteritu* [eu] din *psalmii* 153, 21 și 106, 12 ai *Psaltirii Scheiane*, monument probabil din *întăia jumătate a veacului al zeii-spre-decelea*.

întăresc 4004; întăresc 2378, 2534; — [mă] 4274; întărescu(-mă) 543; — întărit 503; întărit 4052.

întărie 1188. Cf. *pentru* *terminație* nelesnă, slobodzie.

întărire 4005.

[întemeletoriu] 4327 n.

[întemeleză] 4328 n; — [întemeiaiu] 4328 n.

întețesc 2483.

întinare 1446. Mai jos întin.

întinde 2888.

întindere 2885, 2886. Cf. *adv.* *tutin-dinile*.

întingă 4289.

întin 1414; — întinat 327, 3732.

Pentru *sens* cf. p. 91, cum și 94 s. v. tina.

întoarcere 515, 626, 2977, 3933, 4142, 4225. Mai jos: întorc, întort, întortăciune.

întocma 2964, 3605; cf. *tocma*.

întocmesc 3585, 3593, 3615, 8923, 8994, 4000, 4021, 4306; — întocmi 1647. Cf. *neîntocmit*.

întocmire 105, 954, 1104, 2629, 2761, 2806, 3268, 3283, 3586, 3592, 3614, 3616, 3620, 3626, 3748, 3976, [4423 n].

întocmitoriu 920.

întorc 623, 627, 2514, *sing.* 4141; întorcu(-mă) 624; — întoarce (să) 622; — întors 3426, 3587. Cf. următoarele două articule și storc etc.

întort 3425. Cf. întorc. ...

Vezi *sensul* la p. 91.

întortăciune 3427.

într(') 66, 470, 576, 903, 905, 966 bis, 1321, 1330, 1331, 1333, 2253 bis, 2420, 2421, 3292, 3577; cf. *întru*.

întră, *ind. pres.* 108; — *imperativ* 584. întrămăre 3995. ...

între, *prep.* 1781. *Cf.* *pentre, cum și* întru.
 întreabă, *numai în compusul* neîntreabă.
 întreacere 3070, 3079; (cu) 3072. *Maî jos* întrecu.
 întreb 1369; întrebă 631, 1401, 1402, 1678, 3447, 4390; întrebă(-mă) 1403, 3448; — întreabă(-se) 3451; — întrebară(-se) 3449. *Cf.* *rog etc.*
 întrebare 1368, 1399, 1721, 3446, 3600, 4358; (de sănătate) 4389.
 întrebătoriu 1400.
 [întrebuințare] 3969.
 [întrebuințez] 3970; — [întrebuință (a)] 3971.
 întrecă 608; — întrecu 2709. *Cf.* *trecu, preaîntrecu.*
 întreg 3686, 4392; întregu [608], 2693, 4393; — întreagă [3683 n], 4018, 4391, 4428. *Cf.* *atingu(-mă) etc.*
 întregire 4394.
 întreită 3777. *Cf.* *trei.*
 întristare 910, 3640.
 întristezu(-mă) 908, 3641, 3829; — [întristeză(-se)] 908.
 intru, *prep.* 216, 223, 4516. *Cf.* *într' și verbul* întră, apoi în lăntru, în lăuntru, dintr['], pentru, *cum și* între.
 intrupare 598.
 întunearec 1752, 1871, [3466], 3743.
 întunecare 3466, 4377.
 întunecat 1872; — întunecat 3729.
 înțeleagere 223, 230, 243, 661, 692, 1081, 1759, 3026, 3329, 3647, 4444; [înțelegere (după)] 2549 n. *Cf.* *neînțeleagere.*
 înțeleg 583; înțeleg 2889, 3029, 4367 *sing.*; — înțelegem 3039; — înțelesu, *perf. ind., pers. întâia sing.* 3030; — înțeleasă, *pers. a treia* 4368; — înțelege(-voi) 3362; — înțeles 3927.
 înțelegătoriu 659, 3028. *Derivate:* înțelepciune, înțelept, înțelepțește, înțelepțez, înțelepție. *Cf.* *neînțe-*

legătoriu, aleagere, culeagere *etc.*
 înțelinez 4286; — înțelenită 4287.
 înțelepciune 3679, 3686, 3947, 4018, 4120, 4569; [i]nțelepciune 4557, 4558; înț[e]lpciune 3314; (cel cu) 3316; — înțelepciunei 4338.
 înțelept 246; înțelept 221, 244, 262, 1878, 3310, 4104. *Cf.* *bine-înțelept, neînțelepti.*
 înțelepțește 245, 1731, 3315.
 înțelepțez 600; — înțelepți, *perf.* 1954; — înțelepțit 4037.
 înțelepție 225, 1349, 2692; [i]nț[el]epție 1729, 1730. *Cf.* *neînțelepție.*
 învălitura 2388....
Cuvîntul acesta se găsește cu a și în Viața lui Nifon de Gavriil Protul, apud Gaster, Chrestomatiă, ba și ađi în mai toate satele de peste Olț și în multe de dincóce de acest rîu, ca la Fața-Câmpului — Argeș, Petresci — Dîmbovița și Mal — Vlașca, cum și dincolo de Milcov și dincolo de Munți, ba și preste Dunăre. Așă dar forma muntenească cu e este mai nouă.
 învăluescu(-mă) 439, 1909. *Cf.* *val.*
 învăluire 440, 1907, 4240.
 învăluitoiu 1908....
 învângu, *sing.* 3908, 3909; învingu 4267; — învinge(-voi) 2697; — învinge, *inf.* 3878. *Maî jos* învengerea....
 învăț 600; învăț 1957, 2468; învăț (mă) 710; învățu(-mă) 1930, 2571, 4268; — învăță 1954, 2734.
 învățătoriu 1956, 2371, 2933, 4022.
 [învățatură] 4242 n, învățătură 64, 389, 794, 831, 1955, 2208, 2616, 4020, 4023, 4262; [i]nvățatură 4261; învăătura 794, 2378, 4107.
 învechit (au) 4196.
 învengerea 3692; învingere 2696, 4268.
 învîiare 83, 612, 613; — învîierei 94.
 învîlat 82.
 învingu, *v.* învângu.
 invitare 1932, 2573.

inviteză

lapăd

inviteză 2011, 2468, 2572, 4220. ...
 invrăjbăscu 474, 1923; — invrăjbit
 (-au), *sing.* 1935. *Cf.* vrăjmaşu.
 invrăjbire 1924.
 invrăjbitoriu 1921.
 invrătire 3656, 4225. *Cf.* vrăteju.
 invrătoşeză 4273, 4279.
 invrednicescu 3352.

J.

jale 2, 5, 725, 1029, 4284. *Maî jos:*
 jelescu(-mă), jeluire.
 jefuire 3021, 4067.
 jefultoriu 4068.
 jelescu(-mă) 3946.
 jeluire 2504.
 jeratecu 1032.
 jidovească 4232.
 jidovii 4574. ...
 jiră 1028.
 jîtniţa 1056. ...
 joc, *subst.* [2359], 3841; (bătù-şi) 2510;
 jocu 1228; (batu-m) 3105. *Maî*
jos: jucare. *Cf.* ba(t)joçurire etc.
 jos 2172, 2173, 2174, 2175, 2178, 2183,
 2196, 2359, 3557; — jos (în) 3418;
 josu (în) 2547. *Cf.* de, vârsu; sus.
 jrâtvei 1407.
 jucare 2443.
 judecată 2713, 2718, 3460; judecata
 3457; — judecăţi 3458.
 judecu(-mă) 1403. *Cf.* vindec, zic.
 judeţ 91; judeţu 3459, 4302; — judeţul
 936. *V. sensul la p. 92. Cf. Cuv.*
den bătrăni, I, 286 şi 433. ...
 jugă 1226; jugul 462. *Cf.* ajungu.
 juncă 4484.
 junghetoriu 1060, 1123.
 junghiare 1085, [1061], 1063, 1124.
 junghiu, *subst.* 3417; jiungiu 370.
 junghiu, *verb* 1062, 1121; — junghè
 1122. ...
 *jungă, *numai în compusul* ajungu.
 jupân 761. *Veđi sensul la p. 92. ...*
 jur, *subst., în comp.* înprejur etc.
 [j]ur, *verb* 1126; — juru(-mă) 1471,
 3099; — jură(-te) 1470.

jurământ 3071; jurământu 3098.
 jurătoriu 3100. *Cf.* judecată etc.

L.

-l, le, lor, lui, *pron. v. el.*
 la 3, 92, [195], 710, 796, 993, [1107],
 1111, 1539, 1777, 1832, 1876, 1978,
 2784, 2943, 3000, 3001*, 3351, 3601,
 3787, 3827, 3829, 4106, 4262, 4382.
Cf. lu şi lui. *Prep.* la nu intră în
adv. comp. în lăntu, în lăuntru.
 lacate 1189. ...

Forma acésta cu doi a n'am gă-
sit-o nicăiuri astăđi, ci dincóce de
Milcov şi de Munfi numai lăcăt, ardel.
 lăcăt, *mold.* lăcătă.

lacom 1638, 1640. *Maî jos:* lâcomie,
 lâcomit (au).

lacu 1622.

lanţu 3921; lanţu 769, 3917; — lanţuri
 402; lanţuri 3925.

lapăd 4165, 4172, 4304; — lapădu(-mă)
 4171; lapădu(-mă) 4154; — lâpă-
 daiu 3975; — lepădă 4169; — lâpă-
 dă(-se) 4138; — lâpădară(-se) 4135;
 — lâpădă (mă voiu) 4136; — lâpă-
 dat 1247. *Maî jos* lâpădare. ...

Etimologia: Lexiconul Budan
a propus două: lat. lapido 'arunc
cu pietri' sau gr. λανάω 'evacuo',
din cari prima a fost adoptată de
Schuchardt, Rösler (v. Cihac), Laurian
şi Maxim, cum şi de d-l Şeineanu.
Cihac crede că vine din ung. la-
padal. Prima presentă o greutate,
pentru că în monumentele române
vechi dintôte provinciile vorba sună
lepădare, nu lâ-; ne-am aşteptă apoi
să găsim un s după le ca în les-
pede. Lapadal este isolat în un-
guresce şi deci e mai probabil că a
fost luat de la noi: monografiile
d-lor Alexici şi Măndrescu nu numără
cuvîntul între elementele unguresci.

De aceea pentru un moment ne-am
oprit la lat. vilipendere 'a depreţui',
care se află în Truculentus al lui

Plaut. Cuvîntul ar fi suferit aferesa, căderea lui n înaintea dentalei (cf. cât=lat. quantus) și schimbarea conjug. (cf. a adăugă, a contină).

Însă tot prima ipotesă e cea mai admisibilă, pentru că e mai ușor de explicat trecerea lui a de după l în é (=ea)—e (cf. lăspede, ați le-și mold. pleafură) de cât vice-versa și din 'a bate' sau 'a aruncă cu pietre' s'a putut desvoltă sensul 'a lepădă' sau 'aruncă' în genere.

lapte 1782.

lare, numai în compusul spălare.

las 2492; lasă 4333;—lăsă perf. 2491;

—lăsată 2923. *Maî jos* lăsare.

[latinesc] 4562 n.

latinlaște 4027; [la]t[ineaște] 4562.

latru 1642. *Maî jos:* lătrare, lătrătoriu.

laturea 377, 2027, 3407;—laturi 1499.

laț 2333, [2753 n]; lațul 2897.

laud 269, 270; laudă 633, 2845, 4063;

—laudă 222;—lăudați 66 bis;—

lăudă 2574;—lăudă (voiă) 3870;

—lăudă (a se) 3890;—lăudat 223,

lauda, subst. 66, 3263;—laude 2334.

Maî jos lăudare.

lăcaș 1049, 4205, 4383. *Maî jos:* lăcu-

escă, lăcuință, lăcuire, lăcuiitoriu.

lăcomie 1637, 1639, 1660.

lăcomit (au) 2676.

lăcomitoriu 1886.

lăcuesc 150, 428, 1055, 1545, 2608, 2733,

4203;—lăcuiaște 148, 1648, 3738,

2810;—lăcu (a) 1964.

lăcuință 1047;—lăcuințe, sing. 1048, 1054.

lăcuire 3527, 3566; lăcuirea 3136.

lăcuiitor 761; lăcuiitoriu 3528, 3806;

(de acolo) 4204;—lăcuitoare 3526.

lăcuste 57, 2903.

lămurit 1343, [4536].

Etimologia. — Cuvîntul acesta e lat. lumînare rotificat și cu conjugarea schimbată, pôte și cu primele două vocale metatesate reciproc.

Așa dar lămurire și luminare, împreună cu dumerire, formăză un triplet. lâna 4520.

lângă 2783. *Cf.* lungă etc. ...

Etimologia probab.: lat. longum.

lângoarea 1022, 2243. ...

lăntru (în) 585, 589, 590, (din) 587,

lăuntru (în) 108.

Etim.: lat. intro+intro—*înlo-întru—înlontru, înlintru sau înlăuntru prin sincopă, disimilație etc. Cf. Mi(t)rea și tulbure. ...

lăpădare 4137; lăpădare 1248; lăpădare 4168.

lărgescă 3040.

lărgime 3132.

lăsare 4332.

lătrare 1627.

lătrătoriu 1641.

lățime 4456.

lăudare 610; lăudare 3266, 4028, 4064.

lăutară 780. ...

leacul 3927. *Derivate:* lecuessc, lecuire, lecuitoriu.

leage 134, 1060, 1061, 1132, 1134, 1231, 4304, 4541;—[legea] 1061 n. *Derivat* legăuitoriu.

*leagere numai în compusele culeagere, înțeleagere etc.

leane 4467;—leană 1707. *Derivat* lenivos.

leaspede 3253. *Derivat* lespesue.

lecuesc 486 bis;—lecu (a) 1705.

lecuire 126, 483, 485, 1719, 4385; lecuire (sic) 336.

lecuitoriu 124.

legă 674, 3189, [3622 n];—legatu (-te-ai) 2828;—legă(-voiă) 3601;

—legat 3922; legat 3188.

legătura 3345, 3921, 3924, 4254, 4483;

legătura 3622;—legături 3925.

Cf. dezlegare etc.

legăuitoriu 1133.

lemnă 680, 876, 975, 1485, 3339, 3677,

4409; lemnul 1486, 1760, 1772, 3297;

—leamne 894, 895, 1407. *Cf.* unt-

de-lemn.

lenivos 1706, 2144, 3963. ...

[lepros] 2859 n.

lesne 137, 1717, 3900, 3901, 3902, 3904.

lesnîe, *numai în compusul nelesnîe.*

lesnire 3903.

lespezne 1451. ...

leu 1643, 3673, 3674; levû 1762; — lei 1761.

Veđi ce am đis despre levû la p. 80, în capitulul despre labiale.

limbă 266, 1539, 1777, 1876; limba 2595, 4538.

limpede 339.

limpezirea 340.

linîe 260, 3737, *derivat din linû, ca și următorul. De aceea accentul trebuia pus pe penultima.*

linște 146, 3735, 3738.

lînte 1748, 3344.

linû 3734.

lipitu(-te-ai) 2828; — lipitâ (-nî-) 2777.

lipse, *sing.* 2051, 3258; [lipsă] 2135 n. ...

lipsescu(-mă) 1670, 2829; — lipsitû 1672, 2052, 3257, [3259].

lipsire 1669, 1671, 3259, 4320.

lișnic, *subst.* 3108. ...

Etimologia: v. p. 228. Pentru sens cf. și p. 92.

liubovû 19, 3511. *Cf. iubire etc. ...*

Veđi sensul la p. 92.

livade 3768. ...

Forma acesta se aude și astăzi prin mai multe sate din districtul Vilcea, în cele-lalte județe însă ale Olteniei se pronunță mai tot-deauna cu un i epentetic înainte de e final, adevă livadie.

*lo=adv. lat. *illōc*, *numai în compusul acolo. Cf. lu și lui.*

loc 20, 281, 785, 903, 1425, 1434, 2359, 2899, 3292, 3845; [din..... în.....] 3229 bis; locû 1228, 1974, 2443, 2498, 3380, 3460; locul 96, 793, 1000, 1565; — locului 91; — locuri 551, 1832, 2982 *Cf. lăcuste, scol.*

logodescû, *sing.* 4231.

logodire 4230.

logofet 1611, 3280. ...

luă (a) *etc., v. lau. Cf. aluat.*

luare 2435; (de acmu înainte) 2635.

lucire 276. *Cf. strălucire etc.*

lucrare 217, 218, 531, 839, 894.

lucrătorî 895; lucrătorî 792, 923, 1169, 3433, 3522, 3822.

lucrezû 532, 4115; — lucreaze 920; — lucră (a) 3971; — lucrat 919.

lucru, *subst.* 270, 413, 877, 916, 925, 1180, 2424, 2963, 3434, 3821, 3824, 4468; lucrul 922, 927; lucrulû 921, 930, — lucrure 3839; lucruri 915.

lu, *articol antepus, pentru genitiv-dativ sing.* 947, 949; — lui 66, 114, 681, 793; (a) 1421, 1565; lui 96, 98, 461, 936, 1001, 2259, 3136 bis, 4029 bis, 4038, 4041, 4043, 4049; (al) 957, 958; (a) 223, 786 bis, [1219], 3847 bis, 4055. *Cf. luși (al), el, al, acel, cel. ...*

Etimonul cuvîntului îmi pare a fi, nu un lat. *illui — lui, ci mai curînd adv. latinesc illōc = lo, de unde și aco-lo, cu cari cf. illac — la, ce ține une-ori locul articolului lui, lu. Fōrte importantă și decisivă în această privință este forma istriandă a acestei prepoziții-articol, întrebuințată invariabil înaintea ambelor numere și genuri ale numelor proprii și comune. Exemple: «Manca vota să se face lu căce și lu maje»; «mușata pliașe lu totzi». Cf. Miklosich, Rumunische Untersuchungen, I, 13 etc.

Cele-lalte articule sînt postpuse. Veđi pp. 82 și 83, unde vorbim cîteceva despre cele ce presentă ôre-cari particularități.

lui, *v. lu.*

luiși (al), *v. eluși.*

lumanare 3182. ...

lume 1821, 1822; lumea 604, 1820; — lumi, *gen. sing. nearticulat* 446, 1053, 1195; lumii 156 n.

lumești 156.
 lumina, *subst.* 452, 3183, 4029.
 luminare 4383, 4567. *Cf.* dumerire și
 lămurit, cu cari formeză un tri-
 plet interesant.
 lumineză 4275;—luminezu(-mă) 4275;
 — luminat 21, 4550, 4567 bis.
 lunatecă 1697.
 lună 2194; luna 1096.
 lunecare 2497.
 lungescă 2843;—lungitū (celū) 2887.
 lungime 2887, 3132; lungimea 860, 2204.
 lungire 2842.
 lungū 858; lufngū (лѣгнѹ) 79;—lungă
 861; — lungū, *adv.* 862, 864. *Cf.*
 lângă, inlungescū, delungare etc.
 luntre 1629. ...
Etimologia: πλοντήρ—*plunter—
 lunter—linter și lintris, după
 Vanček și Bréal. *Cf.* Dicționarul
 albanes al lui G. Meyer s.v. l'undr.
 Se pare dar că limba română și
 cea albanesă au păstrat forma latină
 cea mai veche, adică cea cu u, care
 e mai apropiată de cea din limba
 grecă, de unde s'a împrumutat. *Cf.*
 însă Revista crit. liter., IV, 259.
 luom, v. Iași.
 luotoriū 1892.
 luptare 304, 2410.
 luptă, *subst.* 303, 2405, 3024, 3787.
 3789; lupta 2404;—[luptei (al)]
 3789 n.
 luptătoriū 305, 2408, 2879, 3230, 3401,
 3788.
 luptū 306, 3361; lupt (mă) 616; luptu
 (-mă) 307; luptezū 3023.
 *lușit = *clușit, numai în compusul
 deslușit.
 lut 1447, 3340; lutū 3254. ...
 lyturghia 1061; — lyturghii, ge-
 nitiv sing. 66.

M.

macarū 2478; măcară 14; măcarū
 1413.

magopețū 4075. V. sensul la p. 92.
 magupila 4074. ...

*Etimologia primei din aceste două
 vorbe după Miklosich:* магюла, ма-
 юла, *pistor*; *cf.* mlat. *manceps*.
 mahmurū 4462.

*Cf. Cuv. den bătr., I, 439 (110),
 unde se arată și originea turcăscă.*
 mai 110, 113, 118, 206, 300, 676 bis,
 677, 1305, 1699, 1700 bis, 1784,
 1840, 2283, 2611, 2633, 2664, 2931;
 — mai (маи) 112, 113, 114, 300,
 301 bis, 1274, 1296, 1304, 1561
 bis, 1597, 1837, 1838, 1839, 1961,
 2294, 2400, 2650, 2651, 2803 bis,
 2891, 3170, 3261, 3342, 3383, 2635,
 3734, 3845, 3900, 4295, 4378;—mai
 (ма) 91, 106, 109, 111, 116, 246,
 407, 1142, 1205, 1268, 1272 bis,
 1275, 1277, 1305, 1515, 1673, 1674,
 1675, 1698, 1783, 1785, 1914, 1960,
 bis, 2015, 2016, 2086, 2612, 2652,
 2662, 2664, 2665, 2666, 2668, 2669,
 2703, [2703 n] bis, 2755, 2803, 2824,
 2891, 2892, 3049, 3110, 3644, 3715
 bis, 3954, 3959, 3963, 4162 bis,
 4378, 4573. Mai jos: măestrie,
 măestru, cum și adjectivul mare
 cu derivatele lui: mărescū, mă-
 rețū, mărie, mărire. *Cf.* numai.

Va să ȳică, sint 19 casuri în cari
 mai se scrie cu n, 33 cu h și 54 cu
 = aruncat de-asupra, ca și consó-
 nele de la sfîrșitul silabelor. Din
 acesta încă se pôte trage încheierea
 că aici, ca și aiurîa, i final formă
 un diftong cu vocala precedentă și
 eră acum de mult scurt, deși une-orî
 scurtarea nu se înseamnă, iar alte-
 orî fenomenul se arată prin scrierea
 semi-vocală de-asupra silabei res-
 pective. *Cf.* notele de la el și sânt,
 cum și vocala s, care de asemenea
 se vede scrisă fără semnul scurtării
 în diftongii finali ai cuvintelor bo-
 ziu, dau, eu, iau, nou, stau, știu, viu.
 De aceea socotim că trebuie schimbată

malamă

părerea ce am exprimat în Studiul, p. 76, despre întregirea lui i din vorba șoimu.

malamă 2898. ...

Veđi sensul la p. 92.

Etimologia: ngr. μάλαμα (= μά-λαμα) 'aur', de unde aromân. și alb. málamă 'aur' și bulg. МАЛАМЕН 'de aur'. Actualul alamă pare a fi un compromis între malamă și aramă, pentru care cf. aramă galbenă, numele alamei peste Munți. mangărú 120; mangărú 938, 4382. ...

Pentru sens cf. p. 92.

mare, subst. 777, [1861 n]; — mări 1425 bis; — măriel 2472; (al) 4032, mare, adj. 77, 109, 110, 111, 112, 113 bis, 114, 116, 118, 300, 301, 388 bis, 391, 397, 648, 676, 708, 727, 728, 1360, 1914, 2016, [2654 n], 2931, 3110, 3292, 3342, 3383, 3803, 4346, 4573; marele 91; — mari 4573. *Derivate: mărescú, mărețú, mărie, mărire.*

margine 1561; marginea 59, 765, 1560.

Cf. nemărginită.

marmore 1873; marmure 60. ...

masa 2819. *Derivat mesariú. Cf. pomisealnicú.*

masline 686, 975, 1773.

maslinu 403?; maslin [4034 n]; — maslinulú 1772. ...

Aceste două vorbe mai în totă Oltenia se rostesc cu a, ca și în Moldova și preste Munți, numai în Muntenia cu ă.

[materie] 412.

mă, v. eu.

măceș 369. *Maí jos: mărăcin(e). ...*

Etimologia probabilă: mărăciniaș, cu ră sincopat ca în întunecare = întunerecare și cu n muțat și apoi dispărut din cauza lui i. Totuși o greutate se presentă: lipsa lui n în aromânescul măcésă de pre la Meșovo sau Aminciu.

mădulariú 933, 3894; — mădulare 4432.

mânăstiri

măestrie 1251, 1252, 1253; măestrie 1492, 4015.

măestru 670; măestru 1493, 3680, 4065.

măgariú 2254; măgariul 2255; — măgariulul 685; — măgarii 1034.

măhnescú (mă) 3438; măhnescu(-mă) 3960, 4178; — mahniiu(-mă) 1283;

— mahnit 3961; mahnitú 4179.

măhnire 3962, 4180; măhnirea 4434.

măhrama 1919, 3456. ...

măi 3033.

Etimologia: lat. amores—amore aferesat—măre—mări—măi. Cf. aromânescul moi, morlai.

mămue 2915. ...

Talentatul normalist Elena Victor din Cloșani—Mehedinți asigură că mămuea pe la dinșii e o 'cămașă care se pune pe un lemn cu mânicile întinse, așa că pare a fi om și se așeză pe un loc de curând semnat, ca să sperie paserile'. La Crevedia—Ilfov, după spusa altui normalist (Popescu N. I.) mămăea e o 'prăjină în care se pune o pălărie saú căciulă și care se înfige în grădina, ca să nu mănânce ciorile legumile'. Ađi se ăice mai mult mămăe. Póte să provie din (h)om(în)+-onea (larva saú imago) cu un m protetic atras de primele două sunete, amândouă labiale.

mână, subst. 3108; mână 499, 601;

mână 496, 3125; mâna 3126; —

[mâni] 685; — mânil 2336; — mânilor 4066; — mâini (мъни) 2489.

Derivate: mănunchiú, munuchie.

Cf. îndemână, mănâncă, măn-

care, magopețú etc. ...

Pentru forma mânil=mâinile, cf. mâne de mai jos.

mână, verb 1034. *Cf. amelintăre, amelintú și amerintăre, amerințú, indemnare etc.*

mănâncă 2587; mănecat 1069. *Maí jos mănecare. ...*

mânăstiri 114.

mâncare 1640, 3565, 4434, 4506.
mândrie 1877; mă[n]drie 3679.
mâne, *adv.* 2012. *Cf.* demineată *etc.*,
săptămăna....

Formele mâne și mânilor = mâine,
mânilor *se aud dincolo de Milcov și de*
Munți și preste Olt în multe sate din
Gorj și Mehedinți. Cf. mână și pâine.
mâneacă, *verb, perf.* 4241.

mâneacătoriu 1152.

mângălare 1569, 2942; mângălare
3984 [mângăiere] 2942 n. *Cf.* ne-
mângăiat.

mângălu(-mă) 3588; — mângăie *impe-*
rativ 3937.

mânje 717, 4525, 4526, 4527; mânjia
4434 bis; — mânjei 4527.

mânje (-se) 1323.

mânlos 4523, [4524].

mântuesc 3348; — mântuit 4376.

mântuire 1234, 3349, 4375, 4376.

mântuitor 3685; mântuitoriu 1432,
3347, 3682.

mânunchiu 3107; munuchie 3388*...

In Studiū, la p. 78, am ȳis cā
atāt cuptușit cāt și mai târȳiū a-
dausul munuchie sīnt saū greșeli
saū asimilări. Acum, după ce am
constatat existența amânduror ace-
stor forme în câte-vā sate (prima la
Cloșani, Ploștina și Cernaia din Me-
hedinți, a doua la Mal — Vlașca,
Chiōra și Grind—Ialomia), putem
afirmā cā nu-s greșeli. Ast-fel se în-
drēptā și ceea-ce am ȳis la p. 92.

mânuntăile 587; mânuntăile 4202. ...

Derivat din singularul nerotifi-
cat al vorbeii de mai jos mārunți.

mārariū 1625.

mārăcin(e) 3135; — mārăcini 3726. *De-*
riuat probabil măceș. ...

La Bota—Gorj și Cernaia—Mehe-
dinți se ȳice mārăcin și mārăcine.
Cf. [merecsin 'spina'] *din An. Car.*
măresc 394.

măreț 3836.

mărgăritariū 186; mărgăritariū 186.

mârgea 913.

mărie 395, 1848, 2005, 3263, 3265, 3835.

mărire 393, 396.

mărit (mă) 2516.

mărmuresc 3096. *V. sensul, p. 92. ...*

mărmuire 4449. *V. sensul la p. 92. ...*

mărturie 2523, 3124.

mărturisesc 3175; mărturisescu(-mă)
1182.

mărturisitoriu 3173.

mărunți 1894, 2251. *Cf.* mânuntăile.

*măsarit, *numai în compusul ar-*
măsariū. Cf. *meatere, *mes.

măscăriciu 1547.

măscăriciune 1548.

măsiā [de] 4431.

[măsurā] 2654 n; măsura 791, 1510,
1901; — măsurā 151, 2667, 3317; (cu)
1889; măsura 1190, 1490, 3357,
3663.

mășcoiū 1789, 1890, 2430. *V. p. 92. ...*

Etimol. — După G. Meyer (Indo-
germ. Forschungen, I, 322) mus-
ko e un diminutiv iliric, în special
vvenetic, împrumutat Slavilor și Ro-
manicilor. La Români mușcolul ar
aparțineaelementului preroman. Pa-
tria primitivă a lui ar fi Mysia.
Miklosich însă derivă românescul
«mușcolū, mușcolū» din vsl. мащкѣ.

Lambrior (cf. Cartea de cetire,
Iași 1882, p. LVIII) credeā cā acest
cuvint vine din lat. masc(u)lum—
mașchiu, pentru cā, ȳiceā el, «gā-
sim în limba cărȳilor bisericesci aug-
mentativul mășchioiū (veȳi cartea
nōstrā).» Dar el a afirmat faptul nu-
mai încredēndu-se în memorie și s'a
înșelat; cāci chīar în cartea lui la
p. 66, unde reproduce ps. 31 după
Psaltirea de la Bălgrad 1651 și
după Molitāvnicul lui popa Ioan
din Vinȳi de la 1689, nu e mășchioiū,
ci mășcoiū, ca și la Coresi din
1577, fără primul i. În același loc din
Psaltirea Scheia nā cetim 'muj-
deiu', ceea-ce este o greșelā de copist.

Mușcoi u cu u în prima silabă apare întâiu în Biblia de Bucuresci 1688 de vr'o 15 orî și aici trebuie să fie un fenomen de acomodare cu o din silaba următoare. Mășcul se află numai în Psaltirea lui Ioan din Vaslui 1710, apud Gaster, și mă tem să nu fie iarăși o greșelă, cum am mai întîmpinat altele la aceștia Ioan. Nu mă pot însă pronunța definitiv, fiind-că în Anon. Carans. găsim mēskē 'dromedarius'. Schimbarea lui s înainte de c se vede și în alte vorbe românești ca mușc = mursec.

*mășițe numai în compusul rămășițe. mătase 1522, 3205, 3207, 4455.

mătura 2908 ...

mătă 1542*. Veđi sensul la p. 92. ...

Se dice mătă în loc de 'piscă' preste Munți și dincolo de Milcov, cum și prin Țera-Românească, ca la Petresci — Dimbovița, dar mai ales în județele de preste Olt.

măzgă 431.

[meare] 4457 n.

meargere 2528, 2529, 4185. Mai jos: mergătorlū, mergū.

meastecū, etc. numai în compusul ameastecū etc. Cf. mestecare.

*meatere, *mes, numai în compusul tremeatere, tremes. Cf. ar-măsarlū. meldeanū 303. ...

În Țera-Românească dic ađi măldan ca și în Banat. Cf. Anonymus Caransebesiensis.

meldenaș 3788.

mejdina 1780. ...

Veđi sensul la p. 92.

După spusa normalistului G. Iliescu, mejdina înseamnă pe la Jaroștea—Vilcea 'nisce mălușe sau măracin, cari despart două moși sau locuri'. Alt normalist, Cioflec C., din Arpătac—Ardeal ne spuse că mejdina e 'loc acoperit cu iarbă pe lângă drum'. Cf. vsl. междина.

melci 1070. ...

*melințare, *merințare, numai în compusele amelințare, amerințare etc.

mene, mine, v. eu.

mente 107, 165, 166, 259, 3846; (a) 2208, 2788 bis, 2940, 3947, 4569; minte 617, 618, 789, 796, 1219, 1298, 1299, 1301, 2270, 4391, 4392; (a) minte 2471. — minției 4107.

mergătorlū (de preună), 3621.

mergū 775, 4453; — mearge 66, 2526, 3292, [2529].

merșteșugescū, v. mai jos meșter etc.

mesariū 2819. Derivat din masa. ...

mescătorlū 425, 4411.

Veđi sensul la p. 92.

mescătoare, 4410; [m]escătoare 2581.

Cf. beat, beivū, unde nu s'a arătat înrudirea cu aceste două cuvinte. — Veđi sensul la p. 92. ...

meșter 814, 4065; meșterū 1087, 4105. meșterșug 1503, 4300; meșterșugul 4066, 4107; — merșteșug 1492, 2026; merșteșugū, 927; merșteșugul 1007; — merșteșugurī 749.

merșteșugescū 4016; — merșteșugit 262. Cf. nemerșteșugit. ...

mestecare, numai în compusul ameștecare; cf. meastecū.

[metale] 3476 n.

mī, mīe, v. eu.

mīazănoapte 3628; mīazenoapte 3628; mīiazenoapte 31. Cf. amiază, mijlocū.

mica, subst., numai în compusul nimica.

miclūire 2570. ...

Veđi sensul la p. 92.

micșurā (a se) 1766.

micșurare 3943, 4356.

micū 931, 1762, 1784. Cf. diminutivul mitiutēl de mai jos și în micșurareaze.

mīe, subst. 3733. Derivat mīiaș.

mīelulū 6.

*mierdū, numai în compusul dez-

mierdă, *dacă acest cuvânt este într'adevăr compus.*
 mieu 1422; [mieu (al)] 3134 n;—mea 786, 4181. *Cf.* eu, unde n'am arătat înrudirea.
 migdalului 1486, 1760.
 mîlare 3404.
 mîlaș 3733.
 mîjaște 1799;—mîji 1797.
 mîjire 1798.
 mîjloci 3371; mîjloci 3608;—mîjlocie 2128.
 mîjloc 2615; mîjloc 3370; mîjlocul, *acest din urmă fără accent și cu j aruncat de-asupra* 4441. *Cf.* amîazăzi, mîzânoapte.
 milă 254, 403, 1720, 1806, 1806, 1808, 2204, 2498, 3595 bis, 3596, 4473; [milă] 2168 n; (mi-e) [4025 n, 4474 n]; mila 254. *Derivate:* milostivă, miluesc, miluire.
 milă (+ de loc) 3380.
 milostivă 256, 1439, 2947;—milostivi 1807.
 miluesc, *sing.* 4025, 4474.
 miluire 2470.
 mincluna 1679.
 minclunoase, *pl.* 1759.
 minunat 955, 3897.
 minune 830.

Etimologia: lat. *mirabilia*, care a rămas în toate limbile romanice: *it. meraviglia și maraviglia etc.* *Etimologiile de până acum, anume:* *mirabilis*=minunat (*Lexicon Budanum*), *mirione (*Laurian-Maxim*), *mirfabillionem (*Cihac și Körtling*), *mir+une* (*Șeîneanu*) sînt ușore, în special nu explică formarea interesantului sufix. Iacă explicarea noastră: *mirabilia*—*miră-uënîe*—*miroone*—*mirone*—*minune*. Pentru asimilarea lui r cu n și schimbarea lui o accentuat urmat de n în u, pentru bi—uè—o, asimilarea a doua și contragerea celor doi o, cum și pentru lia -- ne, *cf.*

corona—*cunundă*, *nubilum*—*núoru*—*noor*—*nor* și *supercilia*—*sprâncene*.

mirare 2443, 4285. *Maî jos* miru(-mă).
 mirean 1617; mirean 1739.
 mîros 4045. *La sfîrșitul literci:*
 myros, myroseală, myră.
 miru(-mă) 3898;—miră(-să) 1213.

Contextul de la numărul din urmă ar putea ispiți pe cetitor, să credă că verbul nostru are și înțelesul de 'a privi' din celelalte limbi române; faptul însă că să miră e reflexiv, ne face să renunțăm la o asemenea părere.

*misealnică, *numai în compusul pomisealnică.*

misurca 4459. *V. sensul la p. 92. ...*
 mișelie 3866.
 mișelit 2859.

mită 1892. *Derivat* mîtarnic.
 mitătel 4351. *Cf. mitătel din Cuv. den bătr., I, 437 (98) și mikutel, mitutel din Anon. Carans. ...*

Acest cuvînt se consideră, ce e drept, ca diminutiv al lui mică; dar trebuie să aibă altă origine, de ôre-ce în Maramurăș se dice pititel.

mitra 3882.
 mișele 4520.

mîtarnic (mw-) 1891. *Cf. nemîtarnic.*
 mleateră 4350. *V. sensul la p. 92. ...*
 moae 32;—muia 4574.

moale 315, 1903. *Cf. inmuat.*
 moara 1033;—moriei 1033, 1034.

moarte, *subst.* 43, 180, 2711, 3303, 3304, 4505. *Maî jos:* mortă, murîră, muritoră.

moaște 1867. *Maî jos:* moșie, moșteanu, moștinesc.

moelră 774, 3730.
 mohila 4085. ...

mohorât 4403; mohorăt 122.
 molilor 4565.

mollăvnică 3771.
 mormăntă 453; mormănt 1065; mormăntă 770, 993.

Etimologia: lat. monumentum rotificat.

mortă 1788.

moște 876, 1999, 2507, 4182, 4348.

Noi credem că această vorbă n'are nimic a face cu moșu.

moșteană 2830; moștană 2000. Mai jos moștinescu ...

*moștescu, numai în verbul compus nemoștescu.

moștinescu, verb, sing. 2001, 3966.

moșu 918.

Etimologia vede-o la articolul omșorului.

mreașe, sing. 1874.

*mu, *m=adv. lat. modo, numai în compusele acmă, acum, pôte și în amu.

muc 3186.

m[u]c[e]nieă sau m[ă]cenic 3401...

mugur 57; mugur 2902.

muiare 1141, 2553; muiarea 2923, 3526, 3579.

mulge 1782.

mult 390, 676, 677, 1272, 1515, 1838, 1840, [2654 n], 2662, 2664, 2667*, 2892, 2947, 4570; multă 206, 300, 301, 892; (de de) 893, 1089, 1274, 1597, 1834, 1837, 1839, 1972, 2086, 2495, 2891, [.... 2891 n], 2948; — mulți 2273, 3868; — multă 1829, 1830, 1831, 1832; — multe 114, 1827, 1828, 1832, 1835, 1841, 1895, 2291, 2994, 2995, 2996, 3000; multe 735.

Derivate: mulți (să), mulțime.

Cf. următorul mulțemescu etc.

mulțemescu 207, 1356, 1357; — mulțemi (va) 3879; — mulțemindă 205, 206.

mulțemire 202, 2735.

mulțemitorii 203, 204, 210. ...

Forma mulțemescu e amplificată cu esc din mulțam, care se întrebuițază în Ardeal și Ungaria și care provine din formula de felicitare mulți ani, prin diferențierea

părții de la urmă. Cf. multzany 'Deo gratias', multzeny idem, multzenesc 'ago gratias' din *Anonymus Caransebesiensis In Muntenia*, dar numai aici, se dice de vr'o suță de ani mulțemescu, adecă s'a produs o asimilație progresivă. mulți (să) 3885. Cf. înmulțescu(-mă) etc.

mulțime 1831, 1836.

mumă 71, 1913. ...

muncire 1994, 3403.

muncitorii 3285, 3854; — muncitori 1883.

munte 45; [muntele] 735.

[mur (cu)] 4339 n.

murgă 4027.

muriră 3238.

muritorii 1787. Cf. nemuritorii.

mustă 1792.

mușcu 4013; mușcu(-mă) 4014; — mușcă (a) 3889. ...

mușite, pl. 3677.

muștară 748, 3694; muștar[r]ii (de) 749.

mut (mă) 2733; — mută, perf. 2690; mută(-se) 2679; — mutat 1370, 2701; — mutându 2691.

mutare 2678, 2700, 2711.

muzavir 1467; muzavir 4259, 4451; — muzavirca 1922.

Vedei sensul la p. 92.

muzavirescu 1468.

muzavir 1932; muzavir 1466. ...

myros 4219.

myroseală 471; myrosală 261; — myroseale 119.

myră 2228, 4102; mirul 1917.

N.

n['] 2223, 3482, 3625.

naînte 2631, 2642, 2645, 2649; naînteⁿ 2893; (+ de) 3868, 4527. Cf. înainte etc.

naînte-alergătorii 2643.

nainte-cuvântare 2636.
 înainte-punere 2638; cf. 2627, 2631, 2645, 2649.
 înainte-rugare 2644.
 înainte-stătătoriu 2639.
 napoi 3529, cf. [inapoi].
 nardos 2228. *Pentru sens cf. p. 92...*
 narea 2195. *Maî jos* nasul.
 nascu(-mă) 2857. — [născut] 2943 n.
Maî jos: naștere, născătoare, născut.
 nastavnică 2625. ...
Vezi sensul la p. 92.
 nasturi 2914.
 nasul 3812.
 naștere 1408, 2295, 3090, [4554 n].
 nașu 2647. ...
Etimologia probabilă: *patrinus + -aș — *pătrinaș aferesat, ca și nașu din *matrin(a) + -așă — mătrinașă, deasemenea aferesat. Mold. nănaș ar fi rinaș — rinaș cu r asimilat.
 năcăjeseu, sing. 3755. Cf. caznă etc.
 năcăjire 3757.
 năcăjitoriu 3756.
 nădeajde 2013, 2096.
 nădejduiaște(-se) 1942. Cf. nenedăită.
 nădejduințe, sing. 3965.
 nădragi 1948.
 năemă 1953. *Maî jos*: năimit [au]. ...
Vezi sensul la p. 92.
 năhut 3273. Cf. [năut]. ...
 năimăt [au], sing. 2032 bis. Cf. priiatin, priimescū etc.
 nălțime 650; nălțime 396. Cf. înalt etc.
 nălucă 2747.
 nălucescu(-mă) 1795.
 nălucire 1794, 2732, 2749.
 năpaste 1976. Cf. propastie.
 năpăstuescū 1977.
 năprasnă 577, 1981.
 năprasnic 1983.
 năprăca 1014. ...
Etimologia probabilă: *vipērūna + -ica—vēprānecă—năprāntecă

—năpār(n)tecă—năpārtcā—năpārcă, prin un fel de disimilare regresivă a primei labiale, cam ca în lat. malva—nalbă, cu i al silabei inițiale tractat ca i din principina lipsei permanente de ton, cu t epentetic după n din silaba penultimă ca în pușintel, cu metatesa lichidei, căderea lui n dintre r și t din cauza dificultății de pronunțat, cum și a lui e neînlocuit din penultima și a lui t din forma alb. nepērtkē și din cea românească năpārtcā existentă ađi în cătunul Vinătorii — Mehedinți, cum ne asigură normalistul C. M. Georgescu, originar de acolo. Cf. G. Meyer, Dicționarul etimologic al limbei albanese s. v. nepērtkē și alb. nepremte din Calabria, pe lângă cele citate dejă, cum și aromănescile năpārticā și șārāpitic 'șopārlă cenușie' (mică).
 nārav 1078, 4250; nāravū 3248, 3269; nārav 2206.
 nārāvind 233.
 nārōcīt 232, 1993. ...
 nārōd 1991, 4513; nārōdū 1992.
 [născătoriu] 3087; — născătoare 3093.
 născut (întăi) 2943* n; născut 20, 44, 366, 968, 4128; (unul) 1336; — născutā (+ întăiu) 2293.
 năslpos 72, 73.
 năslpū 74, 2932. ...
 [năut] 3279.
 ne, pron., v. eu.
 neadevārat 3332; neadevāratū 2069.
 neadurmire 131.
 neadurmīt 4407. ...
 neajunare 2043.
 neajungere 2051, 4277.
 neajunsū 2110.
 neam 1332, 1408, 2833; neamū 232, 1334.
 neamestecat 2228.
 neapārat 2225.
 neapropiātū 2119.

nearătată

nearătată 692.
 neascultare 2704, 4325.
 neașteptare 2163.
 neașteptat 2095; -- neașteptată 2094, 2097.
 neatinsă 2117; [neatinsă] 3683 n.
 nebăgare (+ în samă) 1117, 1119, 2656, 2660, 4540.
 nebăgat (+ în samă) 1118.
 nebăgător[ă] 2115* și nebăgător[ă] (+ în samă) 2036, 2657.
 nebiruit 2112.
 neblândă 2084.
 nebolire 135.
 nebotezați 4263.
 nebun 166, 314, 1686, 2137; nebună 3978, 4493, 4494; -- nebune, *voc. sing.* 1861.
 nebunească 312.
 nebunește, *adv.* 169.
 nebunescă, *verb* 689, 2078, 4496; -- nebunești 313; -- nebunește (se) 1687, 2079.
 nebunie 167, 168, 4467, 4495.
 nebunire 1688.
 necheltuită 2070.
 nechilbuzit 2137.
 nechipzuire 2425...
 necinste 2164.
 neclătită 2066*.
 necruțat 2168. *Cf.* necurăție.
Etimologia: ne + cruțat, care trebuie să vie din lat. *curatiare — curfare — cruțare, cu alte vorbe acest cuvânt dinpreună cu curăfare, curăfire formeză un dublet. Din al nostru curfare trebuie să se fi făcut alb. kurtseñ, înainte de a se fi produs metatesa.
 necă 2558; (mă) 4008.
 necugetat 2056.
 necurăție 2166.
 necuvios 2116.
 nedăită în loc de nădăită, numai în compusul nenedăită.
 nederept 2165; nedereptă 134.
 nedereptate 2107.

nemoștesc

nedereptat 2075.
 nedezgrăit 2156.
Pentru sens cf. p. 92.
 nedumerire 2881; -- nedumerire [2879 n].
 nedumnezească 2116; -- nedumnezești 2164.
 nedzis 2073.
 nefolos 2082.
 neghina 2332.
 neglăcevitoriă 147.
 negrăit 2073.
 negrijire 2035, 2124, 2129.
 negrijitoriă 2036.
 negrijivă 2125...
 negru 98, 4116, 4131.
 negușetorie 1552.
 nehotărât 2153; -- nehotărât 2161.
 neiscusit 2088.
 neispitită 2071.
 neinblânzită 2085.
 neinfrânare 1938, 2160.
 neingăduire 2046.
 neingăduitoriă 2047.
 [neinsurat] 4070 n.
 neînșelat 2113; neînșelat 2033, 2087.
 [neînșelatoriă] 2087.
 neintocmit 2076, 2153, 3001*.
 neintreabă (!) (de) 1277. *Cf.* netreabă.
 neînțeleagere 2042, 2127, 2167.
 neînțelegătoriă 2076.
 neînțelepți 2131.
 neînțelepție 2077.
 nelesnie 2151.
Accentul de pe antepenultima trebuie să fie greșit, ceea-ce s'ar putea explica prin obiceiul lui Mardarie de a nu pune accent pe un i (cu două puncte).
 nemângăiat 2156.
 [nemărginită] 3141.
 nemerescă, *sing.* 236, 3939.
 nemerire [cu] 2598. *Maî jos:* nimerală, nimerescă, nimerire...
 nemerșteșugit 2154.
 nemitarnic(-mă-) 2152, *cf.* mitarnic
 nemoștesc, *verb* 1372.

*Este un fabricat puțin inteligent
din sl. немоща, subst. sau немощный, adj.*

Cf. și ce am ținut la p. 92.

nemuritoriu 70.

nenedăită 2097. *Cf. nădejduiaște(-se).*

nenumărat 2080.

nepipăit 2162.

nepizmătările 2062.

neplecare 2103.

neplescat 2102.

nepoditoare 2104.

nepot 87, 3200.

nepotnicire 2225.

e priceapere 1300, 2055.

nepuțincoș 2090.

nepuțințe, *sing.* 2057, 2089.

neputred 2142.

neputrezire 2141.

nerătăcit 2033.

nerăutate 2065.

nerușinos 2647.

nesățiu 2093.

[nesăvrășire] 2136 n.

nesăvrășit 2136.

neschimbare 2114.

nesfătătoriu 2150.

nesfială 2157.

nesfîindu(-se) 2159.

nesimțire 2167.

nesmintire 154. *Maș jos nezmintire.*

nesocotințe, *sing.* [cu] 2132.

nesocotire 2425.

nesocotită 2130.

nestătut 2111.

nestins 2287.

nestricare 2106, 2141.

nestricat 2142.

nesupus 2102.

neședare 48.

neștiințe, *sing.* 2039, 2043.

neștiut 140, 2068; neștiut 691; — neștiute 2050.

neștiutoriu 2038.

netăiată 2140.

netocmeală 2138.

netreabă 170, 1150, [1277]; netreabă 152, 2082, 2083. *Cf. neîntreabă.*

netrufeaste, *adv.* 2081.

nețineare 2043.

neurmată 2074.

[neurmărită] 2074.

[neutru] 971 n.

nevătămare 2037.

nevăzut 3949.

nevinovare 2099.

nevinovat 2233; nevinovată 2105; — nevinovată 2100.

nevoie 53, 136, 346, 736, 2210, 2212, 2213, 2214.

nevoiesc 1966; nevoiesc 353, 1735, 2483, 2770; nevoiescu(-mă) 2411, 2484, 3838; — nevoiaște 2207; — nevoim 348; — nevoi ([a] se) 2409; — nevoind 351; nevoind 349; — nevoit 2155.

nevoias 347, 2214.

nevoine, *sing.* 352, 1965, 2404, 2405, 2410, 2937, 3882, 3981; (cu) 3766.

nevoire 156 n, 350, 2406, 2485, 2490, 3402.

nevoitoriu 2209, 2211, 2214, 2408, 3230, 3831.

nezmintire 2106.

nlce 2177, 2180, 3625.

nimearnic 2701, 2835. ...

Vezi sensul la p. 92.

Etimologia vezi-o la p. 75.

nimereală 3287.

nimerescă 2464; — nimeri 2463; *cf.* nimerescă.

nimerire 2462, *cf.* nimerire.

nimica 2186.

nișchitelă 3484. ...

Vezi sensul la p. 92.

Etimologia: lat. *ne+scio+quantellus.

*nitru, numai în compusul șaletru.

ninși, *v.* ânsul la litera î.

Vezi sensul la p. 92.

noapte 476, 2204 bis, 2205. *Cf.* înopteză.

*noaștere = *lat. noscere, numai în compusul cunoaștere.*

noescu (mă) 2265; — noi (a se) 2822,

noi

4082, 4103, 4382, 4470 bis. *Maî jos:*nou, nuîă. *Cf.* înoirea.

noi, noao, v. eu.

nora 3826.

norîe 1006. ...

Veđi ce am đis la p. 81.

In original cuvîntul e scris cu accentul pe o, pôte din cauză că Mardarie aveă obiceiū să nu pue accent pe un î (cu două puncte). Ađi se pronunță cu accentul pe i, ca și gr. ιωπία, de exemplu la Bota din județul Gorj. Cf. vsl. иморни, морни și sîrbocroat. н'урија, н'уријаш. Formele de pe urmă ne îndreptălesc a crede că ațersa, de care am amintit la locul citat din Studiū, s'a făcut înainte de introducerea acestei vorbe în limba noastră.

nostru 1912;—noștri 2028;—noastră 2027.

nou 2192;—noao 2194.

nu 98, 160, 295, 754, 1147, 1640, 1895, 2030, 2034, 2044, 2048 bis, 2049, 2053, 2054, 2056, 2064, 2086, [2086], 2091, 2098, 2101, 2115*, 2118, 2126, 2133, 2139, 2143, 2146, 2147, 2148, 2149, 2158, 2190, 2222, 2659, 2688, 2689, 3170, 3384, 3465, 3927, 4108, 4170, 4261, 4263, 4351, 4428.

nulă 3476, 4034;—nuîale 2902; nuele 4134*.

nucă 2358.

numai 963, 2143; numai 3746.

număr, *subst.* 3, [1089 n]; [numărul] 373 n, 1089 n, 1261 n, 2029 n, 2563 n; număr 2664, 2832, 2833, 4425, numărul 1838.

număr, *verb* 1409; numărū 3617. *Cf.* nenumărat.

numărare 3616; [numărare] 2832 n.

nume 1322; numele 4383.

numeire 1314

numelt 1313. ...

nuntă 319.

nuor, *fără accent, probabil din cauză că de-asupra lui o eră aruncat r*

3292, 3293, 3653, 3729; nuorū 4311; nuorul, *cu spirit pe o* 80. ...

O.

o, *numeral hotărît și nehotărît, v. un.* 7 (= 70) 3192.

oae 773, 1809.

oară, *subst., numai în compusul doară* (a);—ori, *pl. după de+numeral hotărît* 806, 3192 bis, 3790, 4454; (de câte) 977, 1512, 3750; (de multe) 1827, 1841, 1895. *Cf.* pururea.

*oara = *ara = *lat. a la, pôte în compusul susuoara.*

oare, *adv.* 1413, 3363, 3864. *Cf.* voiū.

Etimologia: lat. *volet—*voare —oare.

oare-carele 1009, 2221.

oare-ce 2045, 2109, 2224.

oase 1867, 1918;—oaselorū 4432.

oaspêți 427, 2236, 2313.

Accentul e vederat greșit, pentru că diftongul inițial nu se pôte explica fără ton.

oaste 459, 1752, 2326, 3024, 3659;—oștilor 113, 116. *Derivat oștașū* (sic).

obeade 402, 2520. ...

obidă 4198. ...

Veđi sensul la p. 92.

obiclal (-aw-), *sing.* 1315, 1895, 2206, 3609; obicîiaîū 3269, 3413, 3711, 4250. ...

obosit 1388.

obraz 1630, 4223, 4224; obrazū 173, 2237, 2849.

ocaoa 1915.

ocară 3930.

ocărare 3932, 3956.

ocărăscū, *sing.* 3934, 4194; ocărăscū 3955;—ocărât 4195. ...

ocăritoriă 873.

ochiă 46; ochiul 1381, 3312;—ochi 714, 4362; ochiū 1799.

ocna 3106.

ocelire 4283.
odihnescă 2586.
ogradă 4266. *Cf.* gardă.
ohă, *interjecție* 4012.
oi, *interjecție* 360.
olară 3255;—olarăului 3356, [3340].
olovina 2241. ...

Vezi sensul la p. 93. Cf. olojină 'cervisia' din Anon. Carans.

oltară 1036, 3770, 4383; oltăruț 2245, 4360.

om 586, 1441, 4070; omă 31, 382, 714, 786, 1360, 1740, 1741, 2874; omul 2255;—oameni 200, 3733; oamenii 3292;—oamenilor 85; oamenilor 110, 223, 2233, 2234, 3848, 4383, 4549. *Diminutiv* omșorul. *Cf.* înomenire.

omenește 160.

omenie 177, 186, 1744.

*omne, *numai în compusul* pûrurea, *în care însă nu s'a mai păstrat din el decât prima vocală și aceea schimbată în ú, cum și accentul.*

omorăre 3941; omorăre 2213.

omșorul 1091.

La p. 75, pentru prefacerea lui v în m am dat ca exemplu și vorba 'omșor' și corespunzătorile acestuia din italianesce și franțusesce, scăpându-ne din vedere analogia albanesului njeridh, produsă de d-l Hasdeu în Cuvente den bătrâni, I Suplement LXXVI. Ne grăbim dar a înlocui acest exemplu indoe-elnic, cu am din lat. habeo — *avû (cf. aveni) și moș din lat. av(us)+uș apocopat. Compară aromânescul și chiar dacoromânescul auș, în care v latinesc intervocalic s'a prefăcut întâi în u, apoi a dispărut prin contopire cu cel următor.

opacina 766. *Vezi sensul la p. 93.*

opâcinași 767. ...

oprescă 637, 1175, 3583. *Cf.* zepritul.

oprire 511, 638, 1176, 2722.

opritoriă 1418.

oraș 408.

orbă 2206.

orez 1613, 1614.

organ 2258.

[orientali] 3662 n.

osânditul 4278. *Maî jos:* osindă, osindescă, osindire.

osebi, v. deosebi.

osebită 4331.

osindă 4341. ...

osindesc, *sing.* 4208; osindescă 1115, 4340. *Cf.* osânditul.

osindire 1119, 2503.

osteneală 137, 3794, 3795, 3796, 3799; osteneală, 922, 1736, 1763, 3441, 3983.

ostenescu(-mă) 3798;—ostenit 1388, 3797.

ostrov 4346.

oștaș (sic) 3025. ...

otravă 4347.

otrăvitoriă 4402.

oul 4535*.

ovreescă 2567.

ovrește 66. ...

P.

pace 1815, 1816, 1819, 2118. *Cf.* in-pacă etc.

pacoste 2266, 2268, 2382, 2695, 3384.

Derivate: pâcostescă, pâcostitoriă.

pagubă 2260, 2780, 4188. *Derivat* păgubescă.

*palmă, *păi, *numai în compusele:* spaimă, spaî.

paial 748;—pae 3388.

pajiște 1718, 2263.

palme 2334.

paltin 3068, 3069.

panachide, *sing.* 913, 3253. ...

Vezi sensul la p. 93. Cf. pentru sens și formă ngr. πινaxίδιον 'tăbliță; cârticică' și ngr. πινaxίδα, πινaxίδι 'abecedă'; de asemenea, dar numai pentru formă, aguride (ađi agu-

ridă din *ngr.* αγορίδα, *de unde și alb. agurițe, bulg. agurida.*

paos, numai în compusul răpaos etc. papa 2273.

Vezi sensul la p. 93.

pară 888.

pardosită 785.

pare 2292; (mi-se) 1842, 2122, 3465; (-mi-se) 375; (ți-se) 1843; (i-se) 1844, 3334;—părū (i-să) 2120. Mai jos păcare.

pari, subst. 898. Cf. împăratū, participiū.

parte 403, 764, 1630, 3249, 4019, 4371, 4255, 4256; partea 644, 3628, 4481; — părțile (de amândoa) 4189, 4221, 4372, 4373, 4534; (pre amândoa) 4222. Cf. departe, depărciorū, înparț etc. Derivat pârtaș.

pasere 1514, 2909, 2912, 3473; — paseri 1312; paseri 2913. Derivate: păsărime, păsărue.

patericū 2956. Cf. patriarhul.

patimă 162, 1086, 4434; patima 2421; — patime 3402. Derivate: pătîmescū etc.

Asupra pluralului patime, în locul căruia ați se dice mai mult patimi, n'am atras atenția la p. 82. Forma cu e se mai aude de exemplu la Petresci — Dîmbovița. Cf. mari pătîme din Indreptarea legii, p. 78 (glava 104).

patriarhul 66, 2273.

patru 4421 bis.

patū 4269.

pavecernița 99.

paveița 4476. ...

Vezi ce am dis la p. 81.

*pă=lat. post, numai în compusul după. Cf. poi.

păcate 4263, 4428.

păclă 1871.

păcostescū 2269.

păcostitoriu 939, 2267, 3154. ...

[păducel] 3135 n.

păduchi 3677.

pădure 4448;—păduri 1715.

păgân 691; păgân 2165, 4514.

păgănescū 4513;—păgânească 1452.

păgubescū, sing. 2397, 3837, 4187.

păharu 1457; păharū 1573, 2555.

păharnicū 4441.

păine 4073. ...

păinjinescū, numai în compusul în-păinjinescū.

pămănt 792, [983 n], 1169, 1191, 1900;

pămăntū 791, 3800; pămănt 1526;

pămăntū 790; pămăntū 2965; —

pămăntului 1190.

pămentescū 31.

până, 800, 856, 857, 869, 870, 2652;

(+ în) 187; până 3919; + verb

1912. Cf. înc-ă.

Etimologia: lat. *pro-ad—porad —pona—pănd, avem adecă o metatesă și prefacerea lui r în n, nu o rotifcare a lui n în subdialectul moldovenesc pără, cum cred mulți. Cf. sard. po, vfr., vsp. și vport. por, vsp. și vport. pora. Pentru prefacerea lui r în n cf. asemenea din lat. similem —*semere, lunecare = lat. lubricare, suspîn = lat. suspîrium și pănațu din Psaltirea Scheiană, ps. 136, 6 = lat. palatium —părațu (An. Carans.) —pănațu. Cf. actualul împărătuș. *păngū, v. pengū.

păntecelul 3440; păntecelui 4434 bis; — păntecelor 1639.

pănză 690; pânze, sing. 2327.

*părare = lat. parare, numai în compusele: apărare, cumpără.

pără 1733, 3281; pără 3018; pără 2904.

părăre 371, 1932, 2504; părăre 2435.

părăscū 2502; părăscu (-mă) 2905, 3017, 3850;—părăt (+ au sing.) 1935.

Derivat părăș.

părăsescū, sing. 4176

părăș 3516, 4218; părășū 2436, 3468.

păreache 3470. Cf. împărechîare etc.

păcare 419; păcare 230, 1119, 1845, 2121, 2123, 3145, 3333.

păreate

păreate 1096, 1885, 8453.
 părinte 18; părinte 1357, 2273 bis, 3685; părintele 69;—părinți 2273, 4554. *Cf.* viperea.
 părtaș 899; părtașu 2830, 4197, 4246.
 *păsată = *lat. pressare, pressata, numai în compusul apăsată.*
 păscariu 3111. *Derivat din tulpina vechei forme a primitivului pește, adecă din pesc(em) = lat. piscem, sau și mai bine de-a dreptul din lat. piscarius.*
 păserime 2911.
 păserue 2910. ...
 păstoriu 2282. *Maî jos* pășune.
 pâstritor 2362. ...
 pășune 1199, 2281.
 pâtimescă, *sing.* 3406, 3596; — pâtim (au), *sing.* 2542; — pâtimî (-voiū) 2544;—pâtimî (a) 238.
 pâtimire 3402.
 pâtimitoriū 3413.
 pătrenjelū 1623. *Cf. pētrunshēj 'petroselinum' din An. Carans. ...*
 păzescū 1945; păzescū 279, 2809, 3489, 3612, 4099; păzescu(-mā) 3582, 4291, 4354;—păzește 1212, 1920, 2819, 3323;—păzește [-te] 3324;—păzit 4054, 4469.
 păzire 277, 1951, 2575, 2640, 2769, 3491, 3554, 3678, 4096, 4292, 4295.
 [păzitor] 2362 n; păzitoriū 2941, 3284, 3301, 3567, 4100, 4376.
 [pe], *v. pre.*
 peane 2291, 2912; piano 2290. *Cf. în-penezū etc.*
 peasne 3856.
 peasțe 3477.
 peceate 1616, 4460.
 [pe]cetlult 1205.
 pecingire 1676. ...
 [*pe] și [*piede] *nu sint, ci numai verbul compus aripezū etc., derivat din ārepā sau āripā = lat. alīpes, alīpēdem; cf. aromâne-scul ārpitā, pe la Mețovo arpā.*
 *pengū, *în comp. înpāngū, inpengū.*

pipăi (a)

pentre, *v. printre.*
 pentru 56, 93, 574, 1092, 1110, 3224, 3595, 3707, 3815, 3862 bis, 3865, 3927 bis, 4082, 4103, 4419, 4439, 4516, 4517; [(+ ca)] 802; [(+ că)] 2479; [(+ că)] 982; [(+ ce)] 3817;—pāntru 615, 926, 960; (m-) 1149, 1186, 2966; (+ că) 1147; (+că) 983.
 pereciune 697. *Maî jos:* perire, peritū, pīeū. ...
 perīl, *subst. m. pl.* 4562.
 perinā 2414; perina 519. ...
 perire 2260. *Cf. eșire, sulū (mā), cum și lat.-gr. comis.*
 peritū 1389.
 pesti (nu), *imperat.* 2064. *Cf. apeștire. Veăi sensul la p. 89 s. v. apeștire. Cf. pestealā din Cuvente den bătrāni, I, 438 (101). ...*
 pestrițū 4027. *Maî jos:* pistruiū.
 peșchirū 1753, 2489. ...
 peșterā 404.
 petrecl (sā) 2890.
 pīale 1809; pīiale 1500. *Derivate:* pīelariū, pīelcelușe.
 pīatrā 32; pīatrā 1064, 1608, 2227, 4570; pīatra 1033, 1034, 1449, 4279.
Derivat pīetriciā. Cf. inpīetriciā.
 pīcătura 1453.
 pīcioare 2255; pīcioare 2414.
 pīeū 1410, 2387.
 pīelariū 1810.
 pīelcelușe, *sing.* 1502.
 pīeptul 773, 2219.
 pīerzeclune 779.
 pīerzatoriū 101, 778.
 pīerzū 2397;—pīiarde 2396.
 pīetriciā 1451.
 pīiadeacă 2225, 2695; pīiadeca 3353.
Cf. inpīedecare, aripezū etc.
 pīldā 2818; pīlda 2821;—pīlde 1253.
 pīll, *subst. m. pl.* 3284. *Cf. pīl 'elephas' din An. Carans. și p. 33. ...*
 *pīnse, *pīnsū, *v. pengū.*
 pīnul 2944. ...
 pipăi (a) 4344;—pipăit 4342. *Cf. nepipăit.*

pipăire

pipăire 4343.
 pirolaze, *numai în compusul înpirolaze.*
 pisatū 3396.
 pistrulū 3000. *Cf. înpistrescū etc.*
 pitarilū 4075.
 pîulișele 1227.
 pizmaș 3825; pizmașū 1100, 1934.
 pizmă 1491, 3064; pizma 1932, 1936, 3060, 4527.
 pizmătărie 1099.
 place 3147; — plăcū 2048; — plăcut 2259. *Derivat plăcintă.*
 plată 1800, 1801, 2585; — plate 1802, 2583. *Derivat plătire.*
 plăcintă 976, 1774.
 plăcū, *subst.* 1654, 2458, 4420.
Veđi sensul la p. 93.
 plângere 1818, 2329.
 plângū 725; plângū 2325; — plânge 2330; — plânge (a) 2324.
 plântarea, *numai în compusul înplântarea etc.*
 plătire 524.
 plăvițu 2285. ...
 pleașă 2356. *Derivat pleșuvū. ...*
Cf. plēshē 'calvities' din Anon. Carans. și Lexiconul Budan, cum și p. 93 de mai sus.
 pleavă 2346; — pleave 2347. *Derivat pleviri.*
 plecare 2375, [4185 n]. *Cf. neplecare.*
 plecū 2101; plecu(-mă) 2185, 2376, 2448, 3318; plecū (mă) 3315; — pleacă 2763; — plecaiū 2171; — plecā 2672; — plecase 2762, 3313; — plecā (a) 2374; plecā (a se) 2184, [4185 n]; — plecat 2547; plecatū 3231; — plecatā 199, 3314, 3316. *Cf. neplecat.*
 plesnescū 2336.
 plesniri 2334.
 pleșuvū 540. ...
 pletescū, *în compusul înpletescū.*
 pleviri 2346. ...
 plin 1438, 4118, 4120; plinū 1268; — [pline] 4457 n. *Cf. înpleare etc.*

pomisealnic

ploae, *subst.* 854, 3293.
 ploao, *verb* 853.
 plod 2745; plodū 2342; plodul 4565; — ploduri 4336.
 plodimū 2341; — plodi (a) 2342.
 ploditorū 2948. *Cf. neploditoare.*
 plopū 3442.
 plosca 1749.
 plugariū 792, 1169, 3055, 3823.
 plugū 4309; plugul 3034.
 [plural] 2563 n.
 poala 1684, 2219; — poalele 614.
 [poamā] 768 n; poamā 4458; poama 2021. *Derivat pometū.*
 poartā 2134, 2200; poarta 479. *Maī jos portariū.*
 pocăința 4429.
 pocirăpalā 4410. *Veđi sensul la p. 92 s. v. mescătoare. ...*
 pocī[ū] 2091; — poți 1866; — poate 1850.
Maī jos: puteare, putearnic, putințe.
 pod 3791.
 podoabā 3115. *Cf. înpodobire.*
 pogorāre 3481, 3557; pogorāre 3611.
 pohile (nō-) 1863. *Veđi sensul, p. 93.*
La Cloșani — Mehedinți se dice la sing. pōfilă, pe când la Ploștina — același județ și pe aiură pōfil, cum scrie și Poliz în Vocab rom.-germ. ...
 pohta 508, 1018, 2576; pohta 4434; — pohte 156, 3650.
 pohtescū 508, 509, 1026, 2577, 3065; — pohteaste 3057; — pohtiți 1879; — pohtit 1024; pohtitū 507.
 pohtire 506, 1025, 3274. ...
 poi, *numai în compusele apoi, napoi.*
Cf. *pā.
 polana 4115*.
 polomida 571. ...
 pometū 2239.
 pomisealnicū 3456. *Cf. masa. ...*
Veđi sensul la p. 93.
In privirea originii cf. alb. misale f. 'față de masă lungă și îngustă; masă, ospē'. Ca și bulg. mēsa l 'masă, cârpă de șters' din lat. men-

salis. Ngr. în Epir μεσάλη 'pătură de lână cu care se acopere aluatul pâinii' (după G. Meyer, *Dicționarul etimologic al limbei albaneze*). Prefixul trebuie să fie slavul *no*, care se vede și în *покрѣна*, de unde *procov*, *procoviță*, mold. *procovêș*. Cf. măsurită de peste Munți și mesaj 'mappa' din Anon. Carans. **popa** 1060, 1430, 4263.

[popor] 3848 n.

poreclă 183, 2501; — porecle 2658.

Cf. nărocit, prorocii. — Porecle corespunde unui sing. sl. E din acest cuvânt, deși accentuat și urmat de *ă* și *e*, nu s'a schimbat în *é* (=ea). ... **poreclesc** 2515.

pornescu (-mă) 3998; — pornit 3423.

pornire 3419, 3502, 3997.

portari 480, 3171.

port 2304; — purtați 2198; — purtă 2201; — purtat (au, sing.) 2433; — purtați, imperativ 2199. *Maî jos*: purtare, purtători.

porumb 726.

porumbițel, genitiv 681.

poruncă 1173; **porunca** 2370, 3172.

poruncesc 601, 1103, 1174, 2746, 2790, 3506; — porunci (l. -ci) 2372.

poruncire 1104, 1722.

poruncitori 2371. ...

posomorâsc 2530; — posomorât 912; posomorât 907.

postav 2535.

posteanie 1619. V. *sensul la p. 93*.

potârniche 3128.

poticnescu (-mă) 2556.

poticnire 2719, 2720. Cf. nepoticnire.

potăcală (-u) 2774. ...

Vezi sensul la p. 93.

potolescu, sing. 4007; — potolești 3938°.

povață 985, 2252, 3125.

povățesc 991. ...

povăție 990.

povățire 1178. Cf. ispravnic, isprăvesc etc.

Etimologia: vsl. *праща* m. 'via rectă', de unde mai întâi substantivul pravet 'direcție, regulă', apoi verbul pravețire—păvețire—povețire cu *ă*—o din cauza labialelor ca în *botezare*=lat. *baptizare*, *polomidă*=*pălămidă* din limba comună. Din verb s'a născut substantivul *povetă*—*povață* și după aceea forma cu *ă* neamplificată a verbului, adecă *povățire*, cum și cea amplificată *adă povățuire*. Pentru căderea lui *r* cf. *per*—*pre*—*pe*, *apressare*—*apăsare*, *praesa*(ga)—*péză*. **poveaste** 76, 1440, 2385, 2630. Cf. *veaste*.

povestitor 3492. Cf. *vestitor*, *propoveduire* etc.

povrănesc 2514.

pozdărâ 1271. ...

pozinari 4433. ...

Etimologia *vezi-o la p. 76*.

prad 2355. *Maî jos* *prădare*. ...

prag 3392; **pragul** 1940, 2602.

praporul 2381, [2381 n]. ...

praștie 2607.

praznic 2567, 3760.

prădare 2350.

prăghie 2197.

prăjitură 2906.

pre [983 n], [1222 n], 1272, 1275, 1277, 1305, 1534, 1895, 2178, 2215, 2361, 2373, 2529, 2612, 2615, 2650, 2710, 2864, 3049, 3165, 3191, 3482, 3543, 3570, 3621, 3644, 3884, 3891, 4255, 4256, 4345, 4378, 4424; — [pe] 4536; — *pre* (+ *compl. drept*) 3, 66, 366, 379, 646, 958, 959, 1143, 1323, 1428°, 1700, 1706, 1812, 1813, 1902, 2029, 2070, 2083, 2518, 2526, 2528, 2580, 2792, 2822, 3356, 3479, 3481, [3479 n], 3646, 3819, 3868, 4102, 4195, 4222, 4470, 4480, 4497, 4498, 4573; — *pri* 1069, 1224. Cf. *denpreună*, *depreună*, *priîn*, *prin*, *pururea*, *spălare*. ...

prea 2094, 2495, 2609, 2663, 2664, 3667°.

preacurvariă

2670, 2687, 2688, 2689, 2698, 2702, 2703, [2703 n] bis, 2717, 3679, 4035; (+ e) 1706. *Cf. următoarele cinci.*
 preacurvariă 2683.
 preacurvie 2684.
 preainălțare 2609, 2671.
 preaintrecă 2610.
 preasăturare 2715.
 preceapere 3329. *Cf. nepriceapere.*
 preceput 3310. *Cf. pricep, capătă, încăpeare.*
 precupețu 3260.
 prefacere 2814.
 prejur, *numai în compusul înprejur.*
 preoție 4126; [preuția] 1061 n; *cf. preut de mai jos.*
 prepec 373. *Veđi sensul la p. 93. ...*
Etimologia: cf. sl. припѣци, припѣкж 'coquere, ardere' și пѣкж 'aestus', de unde și bulg. pripek 'locus apricus'.
 prepelițe, *sing.* 1572.
 prepulă 1115. *Cf. puitoriu de mai jos.*
 *pressare, *prestire, *v. 'păsată, pesti.*
 prescure 2954.
 presosit 1142; prisosit 1275, 1675, 2653. *Mai jos prisosire. ...*
 prespre, *prep.* 1914; — preste 1814, 2096, 2283, 2284, 2381, 2648, [2664 n], 2655, 2667, 3342, 3733, 3789, 4436, 4437, 4438, 4439, 4440. ...
Veđi sensul la p. 93.
Etimologia veđi-o la p. 81 jos.
Compară Cuv. d. bătr. I, 430 (86).
 [preterit] 997 n.
 preț 1834; prețu 4570.
 *preunare, *numai în compusul înpreunare etc.*
 preut 3701; — preuții 4125; *cf. preoție și preut din Anon. Carans. ...*
 prevescū 2781; privescū 1284; — priveaște 1211, 1212; — priviia 1213.
 previre 550, 2442, 2443; privire 1215, 3534; — priviri 1846. ...
Cf. prevêsk 'aspicio', previtură 'aspectus' din Anon. Carans.
 [present] 994 n.

privegătoare

price 1265, 2873, 3576, 3600; priciă 3479. *Derivate: pricescū, priciire.*
 pricep 663; (mă) 2054; — priceape (ase) 2053. *Cf. preceput.*
 pricescū 3447; — priciaste(-se) 3451.
 priceștenie 1519, 3138, 3700. ...
Veđi sensul la p. 93.
 priceștuescu(-mă) 1518.
 [pricină] 924; [pricina] 3928.
 priciire 3446.
 prietenie 199, 904, 2754. *Derivat din prîlatin.*
 prihană 183.
 prîlatin 904, 4055, 4556; prîlatinu 1469, 3920; prîlatin 899. *Cf. următorul.*
 prîlimescū 196; — prîimit 4055.
 prîlmire 2837; primire [2753 n].
 prîlmitoriu 242, 3409; — prîmitoare 606. *Cf. năemū etc.*
 priin 628; — prin 108, 1427*, [3758 n].
Compus din pre și în.
 primăvara 2860.
 [primblări] 652 n.
 primblu(-mă) 710; — primblă (a se) 710. *Compus din pre și imblu.*
 [principiu] 2596 n.
 prinos 1035, 1528, 2784, 3772.
Veđi sensul la p. 93.
 printre 1814, 3227; — pentre 3227.
Compuse din pre sau pe și între.
 prinzetoriu 1312.
 prinzu 988; prinzu(-mă) 989; — prinde 987; — prinșu 4530; — prinseră 4531; — prinsu 986, 3904. *Cf. a-prinde, cuprinzetoriu, deprinde, deprinzū etc.*
 pripă 309, 577, 1981.
 prisosire 1242, 1276.
 prisosit, *v. presosit.*
 pristav 2869. ...
 privegătoare 40; priveghitoare 4555; privighitoare 3264. ...
Forma dintăiū se aude la Bota—Gorj, Cernaia—Mehedinți; iar privigătoare la Orlești—Vâlcea, Ploștina—Mehedinți, Frumușani—Ilfov, Mal—Vlașca.

priveghiare

- priveghiare 29, 131, 296.
 priveghiu, verb 295. ...
 privire, v. previre.
 *proape = lat. *prope*, numai în compusul aproape etc.
 proc[i], v. iproc[i].
 produhurile 4072. ...
 [progenitură] 4564 n.
 propastie 142, 182, 816, 2666, 2866.
 Cf. năpaste etc. ...
 propoveduire 2867. Cf. ispovedire etc.
 propoveduitoriu 98, 2868.
 propteală 1983. ...
 Forma acesta și 'proptă' în loc de 'propteă', se aude la Cloșani și Cernaia—Mehedinți. ...
 proptescă 625.
 prorocii, m. 4125. Cf. nărocit, po-reclă etc.
 proscomidie 3770.
 prost 1740, 3356, 4108; prostă 814, 815, 2038, 2041, 2430, 2698, 2874, 2878; — proști 2873.
 prosteaște 1808.
 prostie 813, 2875.
 protivă, v. inprotivă etc.
 [provocare] 652 n.
 *prumut, numai în compusul imprumut etc.
 pucloase, subst. sing. 2227.
 pucloase, adj. sing. 1064. Mai jos: putred, putrezire, putrejiune.
 puitoriă [1758], 2405, 3280. Mai jos: puîu (verbul), punere.
 pulă, subst. 1554, 3674.
 pulă, verb 1132, 1237, 2450; pun, sing. 3927; — puse 539; — pus (am, sing.) 2631; — pune(-voiu) 2461; — pune (a) 1962; — pus (eră) 2628*; — [pusă (e)] 2629. Cf. prepuiă, spuîu etc., supune etc., nesupus. ...
 pula, în criptogramă 933.

Etimologia: lat. *pupula*—*pupla* — *pulă*. Ast-fel se explică nerotificarea lui l, care numai târziu a devenit intervocalic. Căderea lui p

pula

înainte de l s'a făcut ca în *altită* = lat. *spatūl(a) + -itā*—*spatlițā — *(s)*platitā*—*latitā*—*altitā* și ca în misteriosul până acum *lăsat-desece*, care nu e decât *prehensare—*prensare*—*prāsare* — (p)*lāsare* cu înțelesul de 'a începe', cel are adese-ori *prindere* = lat. *pre(he)ndere*, de exemplu: a prins a cântă. Cf. fr. *carême-prenant*. Iar pentru schimbarea lui r în l și căderea lui n compară *prăsele*, mold. *plăsele* tot din *prensus* și *mas* = lat. *mansus*.

În privirea sensului de copilă sașă *păpușică*, compară sinonimul *puță* din lat. *pupucea — *pupuță* aferesat, care înseamnă și 'copil' în locuția desmierdătoare *măi puță*, dincoace de Milcov 'măi pulă, măi publică', apoi asemănarea lucrului cu *păpușă* și cu *augmentativul păpușoiu*, cum se dice porumbului în Moldova.

Interesante sînt apoi de comparat tot în privirea înțelesului 1) *porverbul*: «Credeai că pula e păpușă, dar ea nu 'ncepe pe ușă», aușit în comuna Dridu—Ilfov; 2) *frasa muștrătore* «socoți că puța e păpușă», care se dice cui-vă, când ia ușor un lucru serios, cum ar fi dărâmarea unui zid cu umărul.

Aceiași lucru-l dovedesc mai multe anecdote.

Una din acestea spune că un om semănând *păpușoi* și răspundînd sfîntului Petru, care-l întrebă ce face, că el sîmînă *pule*, sfîntul *blagoslovî* că așa să fie, ceea ce s'ar fi și în-tîmplat.

La urmă declar că renunț la etimologia din lat. *pulla* 'găină', ce am publicat în *Revista pentru Istorie, Archeologie și Philologie*, an. III (tom. VI), p. 83, cu toate analogiile ca it. *uccello*, *uccellino* 'pă-

pulpa

serică și român. păserică, păseruică și cucoșel, cum se mai dice mădularului la copii, întru cât am găsit o alta, care explică mai bine atât sensul cât și forma.

pulpa 1703.

punere 537, 1139, 2831, 3626; (+împotrivă) 3576. Cf. apuneri, apus, nainte-punere.

*pungătoriu, numai în compusul împungătoriu etc.

pungă, subst. 567; — pungi 1864.

purece 4585.

puroi, sing. 713; puroi 714. ...

putare 806, 2202.

purtătoriu 1415, 1416; purtătoriu 364, 451, 455, 948, 1992, 2232, 3125, 3689, 4130, 4311, 4505; (mai înainte) 2015; — purtătoare 3304.

pururea 42, 508, 603, 647, 710, 797, 2757, 2802, 2803, 3909.

Acest adverbii cu accentul pe *si-laba întâia, vine din lat. per-omnes-horas — promnore — prunure — pur-nure — purure-a. Per-horas propus de d-l A. Philippide în Istoria limbii române, nu explică în de-ajuns nici accentul nici sensul. Pen-tru căderea lui m cf. verbul sine-catu-m'am de la începutul unor descântece, care verb vine din *sem-necare = *signicare, adică 'însem-narea cu semnul crucii, închinarea'; iar dispariția lui n o întimpinăm în de-a-dura și îndurare (spre) = de-a-turna, înturnare (spre). Veđi și ce am dis la *omne.*

pustie 2920.

pustinic 147.

Primul i provine din un и, care se găsește în *vsl. поустыинникъ*. Cf. *genit. sing. f. pustenecii*, articulat popular, din un manuscript de la 1808, apud Gaster, *Chrestomatia*, cum și pustiny 'desertus' din *An. Carans*. *put, *putare, numai în compusul input etc.

răde (a)

puteare 38, 231, 388, 395, 435, 438, 752, 786, 819, 1764, 1771, 1865, 2284, 3084, 3577, [3683 n]; putearea 786, [1286], 3142, 3201; [putere] 3141, 4548 n.

putearnic 398; putearnic 436, 836, 1386, 3169, 3202, 3683.

putinclos, numai în compusul neputinclos.

putințe 2044; [cu] 1868. Cf. neputințe.

putred 2730, 3020; — putredă 712. Cf. neputred, pucioase, inpuțiciune.

putrezire, în compusul neputrezire. [putregală] 3517 n.

putrejiune 3743; putrejiune 1378, 3517. ...

puțin 2180, 4170; puțin 1971; — puțină 1766, 1767, 1771.

puț 3083; — puțului 452. ...

R.

răbd 861, 2742, 3406, 3727. Mai jos: răbdare, răbdătoriu. Cf. bine-răbd ...

rachiu 3669. ...

raciă 1497, 3032, 3471. ...

Veđi sensul la p. 93.

rac 1601.

ralului 1000.

rallțe, sing. 4309. ...

[ramură] 4034 n.

rană 3035, 3601, 4510. Derivat rănescu.

ranțuri 3130, 3783. Derivat ranțurat.

Veđi sensul la p. 93. ...

raze, sing. 1181; rază 4275.

raz 330, 333, 4226; rad [4226 n]; — razi 334.

răbdare 861; răbdare 3724.

răbdătoriu 862; răbdătoriu 3728; răbdătoriu (luingă) 79.

răcnesc 1612, 3114.

răcnire 4449.

rădăcină 2228; rădăcina 1529. Mai jos: rădic, rădicare.

răde (a) 609. Derivate: răs, răsul, răzetoriu. ...

rădere 2531, [409].
 rădic 526, 810; rădicu 534; rădicu 514;
 — rădică(-voiū) 527.
 rădicare 525, 533; rădicare 2432. ...
 răgăescū, *sing.* 4167. ...
 răgăire 4167.
 rămășițe, *sing.* 4148; rămășițe 1242;
 rămășițe 1276, 4334.
 rânduș 3129. ...
 rândū 3351, 4423; (pre) 4424.
 rânduire 419.
 rândulțorū 421.
 rănescū, *sing.* 3977, 4026; rănescū
 4512.
 rănichiū 2216; — rănichi 4532; rā-
 nichi (-км) 311. *Cf.* [rărunchii]. ...
Forma din urmă, adecă rărunchii, nefiind a lui Mardarie, ci a noastră, va să ȋdică a unui Moldovean, nu trebuia să o trecem la p. 86 între formele dialectale oltenesci, greșelă ce ne grăbim a îndreptă aici.
 rânturat 3784.
 rânze, *sing.* 3693; rânza 3208. ...
 răpa 3420.
 răpaos 2586; răpaos 4321.
 răpăosare 3968; răpăosare 3696.
 răpăosat 3988, 4027.
 răpescū 635; — răpiră 634. *Maî jos*
 răpire.
 răpezire 3997; răpezire 4337. *Maî jos*
 reapede.
 răpire 636, 3502.
 răpștescū 3096.
Veȋi sensul la p. 93.
 răpștire 3094, 3251, 4114.
 răpștitorū 3095.
 [rărunchii] 4202 n, *cf.* rănichiū.
 rās (facere de) 3320, 3321; rāsul 3319.
 rāsaiū 548, 620.
 rāsăritul 31; răsăritulū 629. *Maî jos*
 răseri (a). ...
 rāscompărare 1341.
 rāscompărat 96, 1340; *cf.* scumpărat.
 rāsipăscū 3047. ...
 rāsipire 2884, 3016, 3021, 3054. *Derivat*
 rāsipitori.

răseri (a) 549.
 rāsipitori 1685. *Cf.* nāsipū.
 rāsipantīe 1405; rāsipantīe 3046. ...
 rāspondere 65, 359, 672; rāspon-
 dere 4140.
 rāsponsū, *subst.* 172, 4144.
 rāsponzetorū 256.
 rāsponzū 673; rāsponzū 2846, 3881;—
 rāsponde (a) 3878, 3880. ...
 rāstornū 2614, 4307; — rāstoarnā
 3292.
 [rāsunătorū] 4466.
 rāșinā 2227. ...
 rāșnița 1033.
 rātăcit, *numai în compusul nerătăcit.*
 rātezare 4232.
Etimologia: vsl. отъсати 'abscin-
dere, excindere, demere, amputare'—
rotezare—rātezare, va să ȋdică avem
o metatesă și prefacerea lui o de
după r în ă, ca în rotundus —
rătund.
 rātundū 2457.
 [rātundīme] 1222 n.
 rātunzire 4217; rātunzirea 3713.
 rāu, *adj.* 1075, 1078, 1087, 1088, 2502,
 2503, 3413. 4259; — rea 694, 1079,
 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085,
 1086, 3288; — rāu, *subst.* 1089;
 (de) 1076, 1077, [1083]; — [reale]
 1089 n; — rāu, *adv.* 1074, 4263.
 rāutate 1073, 2067; rāutate 49, 143.
Cf. nerāutate.
 rāvașū 3160.
 rāvnescū 3065, *cf.* revni.
 rāvnire 3060, 3062.
 rāvnitorū 2420, 3061, 3063. ...
 războiū 321.
 răzetorū 52; răzetorū 2705. *Cf.*
 răde (a).
 răzvoare 1718.
Veȋi sensul la p. 93. Vorba răzvor
se mai aude și aȋ, de exemplu în
cătunul Bota — Gorj, unde însem-
năză 'o bucată de pământ sădită cu
vie saū cu zarzavatur'. ...
 răzvrătire 2977.

răzvrătit 2978.

reapede 339, 341, 418; *cf.* răpezi

[recitare] 762 n.

[recrut] 3853.

[regele] 3665 n.

[regulă] 2596 n.

*reagere, *reptu, *reptare—*rătare = *lat. regere, rectus, *rectare, numai în compusele: deregătoriu, derease (participiū), dereptu, arătare. Pentru căderea lui c său p înainte de t, neadmisă de d-niū Hasdeu și Tiktin, cf. dereticare = lat. *directicare, vătămare = lat. *victimare.*

revn 2133. *Cf.* răvnescū.

Rimliani (-нъ) 4559.

[roabă] 2961.

roao 952. ...

rob 4056; robu 1370, 2960, 2961, 3639; (de) [2962]; robul 4038;—robului 1381;—robi 2962. *Cf.* [roabă].

robescū 2355;—robeaște 2499;—robitu 2351, 2354, 3922.

robie 2352, 2963.

robire 2350.

robitoriu 2353.

rodeaște 2179;—rodî (să) 3885. *Cf.* nărod.

roditoriu 3087. *Maî jos:* rudă.

rog 240, 353, 1859; rogū 2517; (mă) 2520;—roagă 2519; (să) 2778; (-se) 1857, 4082;—rugăm 348, 1856; rugămu(-ne) 4081;—roagă, *pl.* 2518;—rugă (se) 2737;—roagă, *imperativ* 1855. *Maî jos:* rugare, rugăciune.

roșiu 3691, 4228, 4384, 4405:—roșie 1522. *Derivate:* rușăta, rușire, rușine, rușinare *etc.*

rudă (= рѹдѹ, рѹдѹ; оѹжѹкѹ) 235, 1050, 3088, 3110; 3920; ruda 3109, 3164.

rugare 3948, 4083. *Cf.* întreb *etc.*, nainte-rugare.

rugăciune 1003, 2942, 4383.

ruje 3089. *Cf.* rushē 'rosa' din *Anon. Carans. și p. 93 de maî sus.*

rumegū 807.

rumpū 1390, 3725. ...

*runcare=*lat. roncare, numai în compusul aruncare.*

*runcinare=*lat. runcinare, numai în compusul struncinat.*

rușăta 4404.

rușinare 1290, 3450

rușine 161, 164, 824, 826, 1887, 1895, 3364, 3365, 3432, 3433, 3434, 3452; (a-i fi) 1895.

rușinez 1249; (mă) [3452 n];—rușinați, *imperativ* 2580;—rușinându 2533;—rușinat 2541; rușinatū 2533.

rușire 4229. ...

[rușîi(-vâ)] 2580 n.

S.

sabie 1325, 1796, 4534;—sabii 1781.

sac 1297.

sacos 2946

sahaidacelor 3808.

*Insemnăză 'tolbă pentru săgeți'. Cf. p. 360, nota 4 s. v. рѹлѹ. Sensul de 'arcuri', atribuit la p. 93 vorbeî sahidacelor, egreșit. Cf. sējdacse 'pharetra' din *Anon. Caranseb.* ...*

saiū, numai în compusul răsaiū. ...

samā 2115; samā 1117, 1118, 1119, 2036, 2656, 2657, 2659, 2660, 3574, 4540. ...

sap 1526; sapū 381, 1246. *Maî jos:* sâpare, sâpatū, sâpătoriu. ...

sapa 944.

sarā (inde) 710; sara 103, 857. ...

sarcinā 325.

[sardeā] 3698.

sare, *subst.* 3277. *Derivat* sărat. *Cf.* șaletru.

sat 50, 408; satū 3195, 4383. *Derivat* sâteanū.

satāna 3845.

saturū 2008.

sașiu 849, 1640, 3627. *Maî jos:* sătul, săturare. *Cf.* destul, preasăturare.

sau 11, 12, 14, 31, 38, 52, 57, 60, 65, 66, 87, 96 bis. 98, 100, 111, 113, 114, 124, 179, 208, 232, 239, 240,

315, 315*, 335, 439, 508, 680, 685 (*de patru ori*), 755, 762, 769, 786 bis, 943, 954, 1046 bis, 1205, 1253, 1639, 1648, 1657, 1700, 1724, 1732, 1753, 1768, 2021, 2156, 2212, [2237], 2233, 2252 bis, 2271, 2278, 2287, 2358, 2405, 2450, 2605, 2606, 2614, 2636, 2649, 2812, 2884, 2886, 2901, 2917, 2933, 2974*, 2982, 3020, 3060, 3064, 3070, 3089, 3123, 3132, 3133, 3136, 3159, 3169, 3170, 3184 bis, 3225, 3228, 3261, 3269, 3292, 3321, 3341, 3350, 3396, 3413, 3414, 3429, 3464, 3477, 3485, 3496, 2516, 3580, 3586, 3587, 3624, 3636, 3657, 3659 bis, 3667, 3677, 3704, 3713, 3714, 3717, 3753, 3783, 3800, 3806, 3809, 3841, 3847, 3850, 3854, 3849, 3927, 3858, 3866, 3869, 4027, 4028, 4029, 4035, 4050, 4055 bis, 4077, 4116, 4131 bis, 4261, 4262, 4263, 4292, 4295, 4375, 4376 ter, 4377 bis, 4421, 4434 ter, 4434, 4481, 4498, 4565 bis, 4567 bis; *sa* 223. *Cf. au.*

să, *conjunție* 69, 357, 463 bis, 776, 798, 1996, 2012 bis, 2890 bis, 3036, 3603, 3625, 4087, 4088, 4089, 4263, 4537*; *se* 799; — *să* (= *dacă*) 11.

Pentru sensul lui să de pe urmă cf. p. 93, s. v. și Cuv. d. bătr. I, 426.

să, *s(') pron., v. se.*

săbör 3753, 3760, 4383; — *săbörü* 3655; — *săbörului* 117; — *săboare* 1599.

săceratul 1019.

săcerătoriu 1020. ...

săcure 3645. ...

săgetat 465.

sălășuescu (-mâ) 501, 605; — *sălășuiaște* (-se) 500.

sălășulre 448. 3194, 4205. ...

sălbatec 1327; *sălbatecū* 2254, 3157, 3159; — *sălbatecă* 1046.

sălbătecescū, *verb* 3007; *cf. slăbătecie. [sămburi]* 4457 n.

sămnare, *v. semnare.*

sămțu, *verb, sing.* 4367; — *simți, perf.* 4368; — *simțit* 4445. *Ma jos simțire.*

sămuescū, sing. 3514.

sămuire 2419, 3512. *Cf. aseamenea...*

sămurastră 3143; *semurastră* 2179. ...

sănătate 219, [220], 1678, 4389, 4390.

sănătosū 3684.

sänge 50, 1579; *singe* 2333; *singe* (cw-) 4574; *săngele* 32; *singele* 4229; — *singelui* 187.

săngur, *v. singurū*. ...

sănin, *adj. luat ca subst.* 4528; *săninū* 384; *cf. chȋnarū.*

sânt 3051; *sântū* 295, 865, 911, 994; *sint* 2292; [*sint*] 2007; *ești* 995; *e* 98, 186, 367, 945, 971, 1015, 1017; 1262, 1510, 1706, 1742, 2044, 2056, 2139, 2149, 2222, 2316, [2628], 3170, 3261, 3452 bis, 3577, 3596, [3697 n, 4025 n], 4428; — *-i, enclitic* 754, 1274, 1510, 4108; — *-i, enclitic* 1331, 1835, 1944, 3142; — *iaște, formă amplificată* 10, 754, 1456*, 1717, 1895, 2255, 2819, 2995, 3292, 3342, 3473, 3478, 3479, 3624, 3625 bis, 3733, 4192, 4261, 4482, 4502 bis; *iaște* 640, [4457 n];

sântem 1647;

sânt 2993; [*sint*] 1222 n; *sântū* 1222, 2509, 2562; *sântu* 4174, 4263 ter;

fîu (voiū *să*) 4089;

fîe (*să*) 69, 798; — (*va să*) 357, 2012 bis, 3625, 4087;

eram, *sing.* 997;

eră, *sing. pers. a treia* 343, 2628*;

fulū 4170;

fu 338, 2147, 3367;

furā (uciși) 1241;

fost (*au, sing.*) 2223, 2854; *fostū* (*au*) 3625;

fost (*are fi*) 984;

fi (-voiū) 996; — (*va*) 3490*;

fi (*ară*) 3351; (*ară*) 3351;

fi (*nu*), *imperativ* 2115*;

fi, *inf.* 984, 1850, 1895; (*a*) 223, 3626;

fîind 2442, 3624.

Cf. fieșcare, fieșce, fire etc.

Forma neamplificată a pers. a

treia sing. de la pres. ind., adică e se pune numai după vorbe scurte (monosilabe și disilabe) terminate în vocală, ca ce (rar cè), mi, nă (rar nu), preă, cūmu (186, 945, 2316) și cătū (1510), cu cari formeză cumvā un singur corp, accentuându-se uneori cu acut vocala finală a cuvîntului întâiu și scriindu-se mi cu l în loc de n.

Cei opt i enclitici (= e) urmeză după vorbe monosilabe și disilabe terminate în vocală, anume după nă și nu, ce (de trei ori), i (o dată) și ultimii după carea, cărele. Cei din urmă patru sînt tot-odată aruncați de-asupra silabei finale. Cf. notele de la articulele el și mai.

săpare 1245.

săpată 1244.

săpătoriu 380.

săptămăna 3193. Cf. șapte și mănă.

S nu s'a schimbat în ș, de ôre-ce compusul latinesc septimana, din care s'a făcut, nu are accentul pe silaba inițială, ci pe penultima.

săracă 2188; — sāraci. 2189.

sărat 1191; — sārātă [apă] 3277.

[sārāci (a)] 4317 n.

sārācie 3866; sārācie 2187.

sărut 4390; sārutū 1678.

sărutare 1677, 4215, 4389.

sărutătoriu 1651.

săteanū 2169; sâteanū 3197; seteanū 2521.

sătul 2687. Cf. destul.

săturare 2009. Cf. preasăturare.

său, posesiv 187, 1381. Cf. să și se pron. refl.

său (l. sau) 2227.

săvrășescū, sing. 3498; cf. desăvrășit. *Maî jos: sfrășenie, sfrășire, sfrășit, sfrășiți, etc. Cf. desăvrășit.*

scai, sing. 571. ...

scapū 731; — scăpă 732. *Maî jos:*

scăpare. ...

Etimologia: *excappo.

scară 3392; scara 1714.

scaun 76, 2457, 2713; scaunū 3629. ...

scădeare 4320. *Maî jos* scăzū.

[scăldat] 1622.

[scăldătoare] 1622 n.

[scăldătură] 1622.

[scăndură] 913; — scănduri 1239.

scăndurea 913. ...

scăpare 733; scăpare 1243.

scărpina (a se) 1525.

Etimologia: *scalpinare. ...

scăzū 4317.

schilălăescū 3235. ...

schimbare 2678, 2686, 2711, 2721, 2814, 3858.

schimbū 1279, 1281, 1552; schimbu (-mă) 1280; — schimbă(-se), perf. 2679.

[schîțez] 3637 n. \

schythi 3366.

scobescū 381, 1246; — scobit 1244.

scobire 1245.

scobitoriu 380.

scolcă 4413*, [2257 n].

scol 625; (mă) 548; — scoală 3843.

Etimologia: lat. *excollōco apocopat.

scopliū, ind. pres. 4304; — scopit 3769; scopitū 1441, 3239. Cf. scuiptare, astăqi scuiptare. ...

Veđi sensul la p. 94.

La Bota—Gorj până ađi se dice scuiptare. Tot în Gorj d-l Gustav Weigand a găsît cuvîntul sub forma šk'upat (cf. Dierumänischen Dialekte der kleiner Walachei etc.) La Lupșa—Mehedinți dic schipare, la Ploștina—acelaș județ schipare și schipire, iar la Gârbovet—Mehedinți numai schipire. Cf. schip, schipit 'spuo, sputum' din Anonymus Caransebesiensis, scuipt, scuiptare și scuiptare subst, scuiptat și scuiptat cum și scopesc, scopit din Lexiconul Budan, scopchesc și scopchit de la Poptelecul-de-Craîne—Ardeal,

mold. stupesc și stupit și *munt.* scuiș, sculpat și *arom.* ascuchlîu, ascuchit. scornescă 2403, 2413, 2437.

scoțîșoare, *sing.* 1530 ...

scoț 1249, 1301; scoțu 1381, 1414, 2940, 4167; — scoate 1278; (va) 1381. *Cf.* scutură.

scovarze, *sing.* 3234. ...

scrăba 68, 2304, 3803, 3242; (cu) 2301; scrăba 4434.

scrăbescă 2792, 4319; scrăbescu(-mă) 715, 3241, 4264; — scrăbescă (să), *pl. refl.* 3439; — scrăblamu(-mă) 711; — scrăbit 2801, 3961.

scrăbire 3518.

scrănavă 3223, 3225.

scrănavie 3222.

scrășinea (l. scrășnirea) 3845. ...

scriptură 993.

scrișoare 790, 2314.

scriu (umbra, *sing.*) 3637. — *pl.* 4103; — scrie (să, *refl.*) 754; — scrie (de a) 794.

scriere (+ de icoane) 1308; — (+ de obraz) 4224.

scriitor 1487; scriitoriu 1013, 1611.

sculpilare 2357, *cf.* scopliu.

scumpărat 96; *cf.* cumpără, răs-cumpărat *etc.* ...

scumpă 3847, 3849; — scumpă 32.

scurtare 1615, 3542.

scurtă 1574; (pre) 3543.

scutū 4476. ...

scuturare 3802.

scutură 1396, 2568; — scuiură (să va) 2957. *Cf.* scoțu.

se, *pron. refl.*, *v.* -și.

se, *conjuncție*, *v.* să.

seaceta 3221.

*seamenea, numai în compusul a-semenea.

seate 1015, 1016. *Cf.* însătoșez.

semeție 2849. ...

semnare 1206, 1207, 2023, 2951; — sămnare 3852.

semneză 693, 1204, 1208, 2022, 2546, 3637; — semneaze, *ind.* 1952; im-

perativ 1203; — semnat 1205; — semnatu 2849. *Cf.* însemnat, *vorbă adausă în urmă.*

semnă 1206, [1222 n], 3374.

Sep[temvrie] 4556. *Cf.* șapte.

serbă (a) 2603.

sfară 1543, 3045. ...

Vezi sensul la p. 94.

sfată 1884, 2861; — sfatulū 3504. *Maî jos:* sfătuescū, sfătuire, sfătui-toriū.

sfăditoriū, *v.* svăditoriū.

sfântū 27, 66, 884, 2693; sfântul 4102;

— sfenților 4383; — sfântă 4383; —

sfântaa 4383; — sfintei 66; — sfente

1867; — [sfentelor] 4383 n. *Deri-*

vate: sfenție, sfențirea, sfințit.

Cf. compusul sfetaagora.

In Anonymus Caransebesien-sis se află numai svat și svēnt, deși schimbarea lui v de după s în f începuse și în Banat, cum dovedesc sfedeskumē și sfershesk pe lângă svedeskumē și svershesk.

sfărām 3546, 3607; sfărāmu(-mā)

3547; — sfărāmā, *pres.* 3292.

sfărāmare 3548; sfărāmarea 934, 3944,

cf. sfrărāmire și fărāmā subst.

Etimologia: lat. *exfragminare, sframenare, sfāremnare, sfārāmānare cu n sincopat. Pentru căderea lui n cf. dumīa-ta din dumnīa-ta.

sfătuescū, *sing.* 3506; sfătuescu(-mā) 3505.

sfătuire 3507, 3509.

sfătuitoriū 955; sfătuitoriū 3508.

sfestașnicū 3184, *v.* sveașnicū.

*sfenție 4102.

sfențirea 4374, 4383.

sfetaagora 45. *Cf.* sfântū.

Etimologia: sl. cъта́та рѣпа 'sfintul munte'.

sfiescū (mā) 722, 1367, 2098, 2158; —

sfiescu(-mā) 4146, 4175, 4201, 4314;

4364; — sfīrā 3931; — sfīit 1899.

sfīalā 1584; sfīalā 1668.

sfilire

sfilire 3580, 4200, 4365.

sfințit 1431; — sfințită 1757.

sflta 4547.

sfrărămire 2986 (l. *sărărămire*), cf.

sărărămire.

sfrășenie 3237.

sfrășire 3499.

sfrășit 1978, 3625; sfrășitul 103, 1520, 1523; sfrășitul 2629.

sfrășîți, plur. 1958; — sfrășiră(-se) 3238; — sfrăși(-voiu) 3236. Cf. săvrășescă, desăvrășit.

*sic sau *spic = lat. *sēco*, numai în compusul despic.

Epenesa lui p, propusă la p. 318 pentru explicarea etimologiei cuvîntului despicare = dissēcare, trebuie să se fi efectuat prin influența de mult dispărutului *despecare = lat. *de-ex-picare (pix), de unde și sp. despegar 'a deslipi'.

sichiraș 456. ...

Veđi sensul la p. 94.

Compară sechirașu al lui Moxa în *Cuvente den bătr.*, I, 440 (121). silă 1996.

sillescă 1734; — silindă 351.

sillire 1994.

simți, perf.; — simțit; v. sāmțu.

simți[re] 2938; simțire 4444.

singe, v. sänge.

singură 964, 3140; — [singură] 652 n; sângur 1326, 2179; sângură 3324.

sinul 1684, 2219.

[s]itar 3210.

sitivire 3206.

sitivit 4106. ...

Veđi sensul la p. 94.

Se pare că astăzi cuvîntul e a-prope dispărut, de ore-ce din peste o sută de normalizști numai unul a știut ce însemnă, anume I. Stoeneșcu de la Mal—Vlașca.

Etimologia: sl. *сипанентн*, cu dife-rențierea primei labiale și căderea lui *x*, pentru cari cf. *preste* = *prespre*, *nalba* = lat. *malva*, apoi

smentire

îngâmfare = lat. *inconflare, *răspicat* = sl. *raz* + lat. *explicatus și *țifloe* = *țiflōe*. Compară sirb. *сипливост, осипливост*.

slab 1770, 2059; slabă 1478, 1904; — slabă 2513. *Derivate:* slăbănog, slăbescă, slăbire.

slavă 17, 41, 3263; slava 4112. *Derivate:* slăvire, slăvit.

slăbănog, subst. 3473.

slăbătecie 3158, cf. slăbătecesc. ...

slăbescă 1282, 2091, 4323; slăbescu (-mă) 3960; slăbescu(-mă) 1283; — slăbit 4322.

La No. 1283 mă-a scăpat din vedere greșela lui Mardarie, care a tradus un aorist slavon prin present.

slăbire 1768, 4321; slăbirea 1646.

slăvire 1084, [2703 n]; (mai prea) 2703.

slăvit 224, 2702, 2952, 3670, 4566; — slăvită 2094, 4035; slăvită [2703 n].

sleame 3290. ...

Veđi sensul la p. 94.

Se întrebuințază și ađi la Pojogi și Frățila—Vilcea, la Șasa—Gorj și aiură.

Etimologia: vsl. *сѣма*.

sleire 1397.

slobode 794.

slobodzie 3161, 4161.

slobodzire 1737; slobozire 3995.

slobozescă 2492, 3163, 4323; slobozescu(-mă) 1280; — sloboade (să) 3292 bis; — slobodzi, perf. 2491; slobodzi (să) 1392; — slobozi (a) 3162; — slobodzit 2877.

slovă 2316; — slove 945.

slugă 111, 941; sluga 1473.

slujbă 1757.

slujire 1417, 3286.

slujnică 3196. ...

Pentru sens cf. p. 94.

smentire, v. zmintire. Cf. nesmintire, nezmintire.

Etimologia: sl. *сѣмѣнтн, сѣмѣтатн* turbare. Cf. smintă din Psaltirea în

versuri a lui Dosotei, apud Gaster, *Chrestomatia*, sl. *самъта турбатъ*. smerenie 199.

smerescă (mă) 201; smerescu(-mă)

3318; — smerită 200.

smaala 2227, 2287, 3139.

smochina 3296.

smochinului 3297.

soacra 3155.

[s]oare 1420; soarele 622; — soare-lui 629.

soarte, *sing.* 1059.

sobolul 1587. ...

socacilor 113. *Cf.* sokacs 'cocus' din *Anonymus Caransebesiensis*.

Vezi sensul la p. 94.

Am avut în liceu un școlar cu numele Socaci.

[socoteală] 2832 n.

socotesc 631, 2122, socotescă 573, 580, 583, 591, 1945, 2450, 2770, 2809, 3011, 3014, 3037, 3038, 3514, 3535, 3549, 3986; — socoteaște 467, 1211, 2751; — socotim 468; — socoti 2120; — socoti(-voi) 3363, 3618; — socotiți, *pers. a doua pl.* 579; — socotit 4294. *Cf.* nesocotit.

socotință 241, 1943, 3298, 4295; (cu) 3300, 4293; socotințe, *sing.* (cu) 3302, 3766. *Cf.* nesocotințe.

socotire 578, 581, 1759, 2769, 3012, 3464, 3534, 3551, 3586, 4299; [cu] 3013; — socotiri 3458. *Cf.* nesocotire.

socotitor 582; socotitoriu 2405, 3299, 3301.

Etimologia: se-căută (a)—se-cotă —socotă—socoti, așa dar cu e asimilat și cu conjugarea schimbată. *Avem, precum se vede, un cas interesant de aglutinare și petrificare a pronumelui reflexiv. Cf. pentru formă ardelenescul cõtă = căută și pentru înțeles propoziția «ce-și socotiaște fața firiei sale întru oglindă» din Apostolul descoperit la Voroneț, p. 115, care în alte manuscrise din secolul al șase-spre-*

decelea și al șapte-spre-decelea și în Biblia de Blaj, cuprinde verbul căută, corespunzător sl. самътити 'охоств, spectare'. Nu ne putem dar uni cu Cihac, care crede că cuvântul vine din ung. szokotálni 'computer'. Verbul acesta este cu totul isolat în limba vecinilor noștri și de aceea d-nii Alexici și Mândrescu nu-l numără între elementele unguresci ale limbii române. Cu toate acestea d-l Șăineanu, atât în Dicționarul româno-german cât și în noua-i operă Influența orientală asupra limbii și culturai române, § 3, îl pune în «seria de noțiuni abstracte foarte importante și comune întregei (!) Românii» pe cari noi le-am fi împrumutat de la Maghiari.

sol 669; solă 102.

solescă, *sing.* 1406, 2517, 4080.

solie 1859.

solire 1854, 4083.

sollitoră 4079.

solzi 4422.

*somorască, numai în compusul posomorască.

soroacă 3374; — soroace 812.

sorocire 3219.

soră, *subst. f.* 87, 3200.

sos 2807. *Cf.* presosit, prisosit.

soție 899, 2434, 3570, 3579.

Vezi sensul la p. 94.

soțire 905. *Vezi sensul la p. 94.*

spalmă 3912. *Derivate:* spăimare.

spăimezu. *Cf.* următorul și

spământă(-se) etc.

spală 1301, 3307; spalu(-mă) 3914. *Cf.* precedentul. ...

Se dice așa la Jaroștea — Vilcea.

spargere 2981, 2986, 3003, 3054;

sparge[re] 3697.

spargă 1383, 2872, 2973, 3005, 3050,

3759; — sparge 3015; — spartă.

4464; — spartă 928; — sparte 3101.

Derivate sint: spărgătoriu, spărtură. ...

Pentru sens cf. p. 94. Cu înțelesul de 'rup' se mai aude și astăzi pe ici colea, că la Cloșani și Cernaia — Mehedinți, dar numai în locuția: «mi s'a spart cămașa în spate.»

Compară sparg 'lacro, destruo' din Anonym. Caransebesiensis. spată 1325. Veđi sensul la p. 94...

Compară Cuvente den bătrâni, I, 438 (106).

[spate, pl. f. (dela saŭ la)] 1107; — speate 2943; — sing. m. spatele 1107. ...

Ultima formă este un exemplu curios de substantiv masculin singular, făcut din un feminin plural vechi. Se întrebuițază numai dincóce de Milcov. Acéstă particularitate nu s'a arătat în Studiū, p. 82.

spălmare 3322.

spălmeză 4298. Cf. înspăimeză etc. ...

spălare 1576.

spală 1855.

Etimologia: lat. *ex-per-lavare, cu care cf. perlavare din Plaut. Alb. Iań, spēlań trebuie să fie luate de la Români.

spământă (-se) 544; — spământară (să), 1769. ...

Verbul acesta se găsește fără îndoială înaintea lui m și în alte monumente vechi ca Apostolul descoperit la Voroneț, Psaltirea Scheiană și a lui Coresi (ps. 21: 25, 103: 7 și 118: 161), apoi Tetravanghelul lui Coresi din 1561 (Marcu 14: 33, pag. 106 și Ioan 14: 27, pag. 218 a ediției Prea Sf. Gherasim Timuș Pitesteanul). Alte exemple sînt în tomul întâi al Chrestomatiei d-lui Gaster. In Biblia de Bucuresci 1688, din vr'o 28 de locuri în care am aflat acest verb (A doua lege 20: 8, 28: 67, Isus Navi 8: 1, Eclisiastul 12: 5 etc), o singură dată l'am găsit cu i, anume în Iezechiil 26: 17, unde cetim: «să nu te spăimântezi».

Gr. Creșu, Lexiconul lui Mardarie Cozianul.

Se vede dară că i s'a introdus temeinic numai din veacul al optsprezecelea sub influența substantivului spălmă, care în prima din cărțile citate mai sus e scris spaemă (odată) și care deci pôte fi = lat. *expavimen, trecut la declinația întâia, ca și aramă = lat. æramen și aromân. numă (nume). Cf. sau vâetat (= lat. *vagitare) din Biblia de Bucuresci 1688, Ierem. 2, 23.

Etimologia: lat. expaventare, cu v schimbat în m, ca în am (cf. avem), nimearnică = lat. *in+verna+icus și smulgere, smuls = lat. *exvellere, *exvulsum. Veđi și p. 75.

spărgătorii 3004.

spărtură 3220.

spăsește 4375.

spăsenie 4376.

spășitorii 4376.

*spic, v. *sic.

spin 369, 3135.

*spinare = lat spirare numai în compusul suspinare.

spițe, sing. 3392.

splina 3687.

sporesc, sing. 2707, 3359, 3989; —

spori 2709; — (a) 2708.

sporire 2706, 3360.

spori 170, 171, 3358, 3990.

spre 114, 118, 263, 266, 653, 1886, 1941, 1946, 1975, 3097. Cf. despre, asupră etc., desupra. ...

Veđi sensul la p. 94.

Etimologia: lat. super; cf. per — pre — ađi pe și pă.

[spriljnit] 4052 n.

spulătorii 26, 130, 669, 1442, 1755, 3217.

spulă 517, 521, 673, 1103, 1356, 3218; — spune(-va) 2386. ...

*spundere = lat. spondere, numai în compusul răspundere.

spunere 65, 129, 518, 522, 1352, 2385, 2788, 2867, 3088, 3216.

spurcăciune (-ciune) 3222.

spurec 4315; — spurec, *pres.* 4112; —
 spurcat 3020; spurcatu 3225; —
 spurcată 3226; spurcata 3224.
 spuze, *sing.* 1064.
 stare 250 n 2005, 3382, 3594; (+ in-
 protivă) 3578.
 stau 3133; — stă 241, 2381, 2641; —
 stătū 554. *Maî jos* stătătorî.
Cf. nainte-stătătorî, nestătut, lâ-
 custe, costanda.
 stâlpare 1775; — stâlpare 680; — stâl-
 pare 662, 2278, 2793, 3387, 3475,
 4060, 4164; — stâlpare 3091. *Maî*
jos stâlparî.
 stânga 4461.
 stâpân 751; stâpân 3789.
 stârcul 2256, *cf.* strâcul. ...
 stătătorî 2540; — stătătoare 2539;
 stătătoare 3594, 3839. *Cf.* nainte-
 stătătorî.
 [stea (o)] 2326; steaoa 1068; — steale
 1066, 1067.
 steag 4133*; steagū 3671.
 sticlă 60, 3395.
 stih 763. *Cf.* catastihū.
 stinsū, *numai în compusul* nestins.
 [stincă] 1608.
 stâlpare, *v.* stâlpare.
 stâlparî 3092.
 stâlparū 3398.
 stogū 1631. ...
 stol 2458. ...
 storcū 1286; — storşū, *perf.* 3525. *Cf.*
 întorcū *etc.*
 straje 1616. *Derivat* strājuire, strâ-
 juit. ...
 stranic 3408; — stranicî 3409. ...
Veđi sensul şi originea la p. 94.
 strâcū, *verb, v.* stricū.
 strâcul 3668, *cf.* stârcul.
 strâcurare 4363. *Cf.* simplul cură
 (= *curge*). ...
 strâgū, *v.* strigū.
 strājuire 2575, 2808, 3405.
 strājuit 1095.
 strălucescū, *sing.* 3649; — strălucind
 4117.

strălucire 3648.
 strâmbătate 871, 1577.
 strâmbezū 2108.
 strâmbū, *adj.* 1485, 3426.
 strâmina 2170, 3420. ...
Veđi sensul la p. 94.
Etimologia: sl. стрѣмина 'стрѣмѣнъ lo-
 cus praeceps'. *Cf. p. 94.*
Vorba sti'rmină o întrebuiţeză ađi
Românii din Craina -- Bulgaria cu
înţelesul de 'cöstă, colnic: Bergesrüc-
ken, Anhöhe' (cf. Weigand, Die ru-
mänische Dialekte der Kleiner
Walachei, Serbiens und Bul-
gariens).
La noi astăđi se găsesce maî
numai ca numire geografică. Aşă,
după Frunzescu, ar fi stermina lo-
cuiţă izolată lângă Gogoşi, stir-
mina munte în plaîul Cloşani şi
stirmini deal lângă Dunărea, tôte
în judeţul Mehedinţi şi prima cu vo-
cala întâia e pôte greşită în loc de
î sau i. Stirmini apoi trebuie să fie
iarăşi greşit în loc de stirmini = (dea-
lul) stirmini sau stirminei, cum ăice
acelui deal maredin comuna Rôgova
d-l Spineanu în Dicţionarul spe-
cial al judeţului (în un singur loc).
D-l C. Gruescu din Severin ne-a spus
că stirmina din numita comună e o
pădure, un loc reū, deal şi vale,
unde se fac multe hoŃi. Probabil că
stirmini şi stermina sînt unul şi ace-
laşi loc, ambele comune (Rôgova şi
Gogoşi) fiind alăturate.
Stirminisau pôte maî curând Stir-
minii maî e un vîrf de deal în O-
cina — Prahova, apoi Stermina pă-
dure şi Muchea-Sterminei colină, a-
mândouē în ColŃi — Buzēu. De ase-
menea Sterminosu (dacă nu va fi
cum-vă greşit genul) şi Sterminosa-
Vlădişoru, păduri în comunele ve-
cine Berevoescii-ungurenî şi Bere-
voescii-pămîntenî din Muscel; Stir-
minosa, un munte în Argeş; Strâ-

mirésă, numele póte greşit, în loc de Străminósa, al unui părau, ce, după Dicţionarul geografic al judeţului Olţ, se varsă în Vediţa; Străminósa, părau şi vale în Lipova — Vasluţu; în sfârşit Fundu-Streminósa, sat în comuna Plopana din judeţul Tutova. Ultimele şase forme adjectivale dovedesc că cuvîntul stîrmină, stermină, stremină sau strămină a fost o dată viu în limba noastră.

Un Român din Pojogî — Vilcea, ne-a şi spus că cuvîntul înseamnă 'deal mare'. În Tetravanghelul lui Coresi (Luca 3, 5 = začalo 9, la p. 120 a ediţiei citate) cetim: «şi (fîvor) străminele căi nélede», unde vorba străminele corăspunde slav. *аспиръ*, gr. *αὶ Τραχία*, lat. *aspera* din Vulgata, 'căile aspre' în Noul Testament de la Bălgrad 1648 şi 'céle aspre' în Biblia de Bucureşti 1688. Cipariu în Chrestomatia sa, p. 11, explică aşă: «Strămine pl. stramen ? locure afunde şi ripóse» strămteală 2774, 3818. ... străngătoriu 3444, 3486.

străngu 2883, 3445, 3545, 3581, 3583, 3622, 4369; stră[n]gă 3584; — stränge (să) 3471; — strănsă 3160, 3510. Cf. strînsoare.

strânsoare, strânsoare, v. strînsoare. străpezescă, sing. 4318. ...

Etimologia: lat. *stūpidire. Pentru epentesa lui r cf. strămur = lat. *stimulus*.

străvescă, sing. 3546.

stredîe 3341. ...

Vezi sensul la p. 94.

strein 3408; streină 4446; — streini 3410, 3411, 4560; — strîină 3805.

Cf. instreinare etc. ...

Etimologia: lat. *exterraneus* — *exterranus — *stredānu — *strein*, va să dică cu metatesa lichidei, cu finala simplificată în anus sub influenţa vorbelor *paganus*, *Roma-*

nus (cf. *Δεσπότης* — Dumitru şi *subterraneus* = sp. *soterrāneo*, *soterrāño*, port. *soterraneo*, faţă de *subterrānus — it. *sotterrano*), cu â din á + n schimbat în i ca în *christianus* — *creştian — *creştiin* — *creştin*, dar necontopit cu e precedent, ca în apropiind = *apropiānd = *appropiādo. Nu e exclusă nici prefacerea terminaţiei *aneus* în *inus*, ca în vfr. *soutterin* = lat. *subterrīnus, propus de Förster, apud Körting, sub No. 7892 din Suplement. Cf. Revista critică literară, V, 134, unde d-l O. Densuşianu propune etimologia *exterrīnus*, *exterrenus*, din *Corpus glossariorum latinorum* II. stricare 1378, 3058, 3742.

strică 3005; străcă 3052; — stricat 3200, 4468; — stricată 712. Cf. nestricat. ...

strigare 520, 522, 595, 610.

strigă 521, 536, 596, 704, 1888; străgă 2845; — strigă, imperativ 2739. ...

Etimologia. — Cea mai probabilă este a d-lui G. Meyer, care în *Indogermanische Forschungen*, VI, 120, propune lat. *strigare făcut din *striz*, *στρίξ*, *striga* 'cucevea, vrăjitoare', din cauza strigătelor acestor fiinţe.

strîlnă, v. strein.

strînsoare 1660, 3591; strânsoare 3226, 3262, 3335, 3443, 3494, 3580, 3604; strânsoare 2884.

stropîlă (să), pl. 4574; — stropită 952. strug 3429. ...

stragur 768; stragură 771; — [struguri] 768 n bis. ...

Etimologia: lat. *surculus* — *sruculus*, în care aşă dar s'a întâmplat metatesa lui r şi epentesa lui t ca în *castron* = fr. etc. *casserolle*, în următorul struncinat, lat. = *extruncinatus, cum şi în numele sârbătorii Stratenie = sl. *Gr̃tens̃le*

Pentru prefacerea lui c în g cf. Miklosich, *Lautlehre der rumunischen Dialekte*, Consonantismus II, 68.

Sinonimul muntenesc clorchin al moldovenescului strugur (de pómă), trebuie să derive de asemenea din un lat. *surc(u)linus.

struncinat 3801.

Etim. vezi-o în articolul precedent.

*stupă=lat. stüppo, numai în compusul astupă=lat. exstüppo.

sturzú 4479. ...

su și sub=lat. sub numai în prepoziția derivată supt=lat. sub-tus și în următoarele compuse: suiú (mă) și sus, subțire etc., a supune, surup, suspinare și în susuoara. Cf. actualul su pat și oltenescul su munte. ...

*sucú=lat. *suo, numai în verbul compus usucú.

sucit 3587.

sufiare 888. Cf. aflu, fluerú, gâmfare.

suflet 1330; sufletú 887.

sufiu 832;—sufiá, pres. 4479. Cf. aflu, fluerú etc., influ.

suiú (mă) 2889. Cf. eșire, perire și lat.-gr. comis.

sul 481.

sulițe, sing. 3463.

[sumeățá] 3145 n.

sun 1161;—suná (a) 1157. Cf. răsunătorii.

[sunătoare] 945.

sunet [3810 n], 4466*; (cu) [945]; sunetú 178, 1160, 4478; [sunetul] 3768 n.

suoara=lat. *subūla sau *axūla numai în expresia susuoara de mai jos.

supár 3436; supărú 2413;—supără perf. (se) 630;—[supărará] (se) 630;—[supărare] 3799 n; supărare 3435, 3441 Cf. asuprá etc., desupra.

supărătorii 3437.

suprá, supra numai în compusele cu asuprá, desupra și pre desupra. supt, prep. 2414; suptú 2402, 4263.

Cf. desupt.

supțiiare 1379.

supțiezú 1348;—supțiatú 1380, 1382, 3399.

supțire 690, 3635, 3723.

supuetoare 1141. V. sensul, p. 94. ...

s[up]une 2426;—supune (a) 2374. Cf. nesupus.

supunere 2375.

[surgunesc] 1187 n.

suráp 2173;—surupatú 1293.

surupătorii 2176. ...

Compară surupă (+ casele) al lui Moza din Cuvente den bătrâni, I, 421 (51), asemenea numele Surupați al unei comune din Gorj, cum și al ripei Surupata și al dealului Surupăturile din Vâlcea, singurele cu u al doilea păstrat dintre cele patru numiri geografice formate din participiul surupat și aflătoare în acelaș județ muntos (dealurile Surpat și Surupăturile, rîpa Surupata și Surpatolea, mănăstire etc.).

Etimologia: lat. subrumpere cu conjugarea schimbată. Peste Olt se rostesc și astăzi așa. Această formă înlătură etimologia subripere, propusă de d-l Al. Philippide. Înfelesul special de boșorog = póte *boșoro(p)t (cf. balamuc=balamut), ce se dă vorbeii surupat—surpat, căriia-i corăspunde în aromânesce arupt, (a)spart, cum și frasa: *ficiorli surpă pómele din pom cu toia-gluși cu chiatra tot din dialectul transdunărean, arată că și părerea lui Cihac, Șăineanu, Körting, cumcă cuvîntul ar veni din lat. sub+rupes nu e de admis.

sus 1561; (de) 96, 946; susú 1305, 3187, 3503; (in) 737. Pentru finală cf. jos.

suspînare 3390.

susuoara 1893. ...

Preste Olt se ȋice și astăȋi susuoră, ca bună-ôră la Șasa—Gorj, Pojogi — Vîlcea.

Etimologia: sub + *subāla orî sub + *azūla (cf. su și suoara de mai sus). — Aromănescul sôră, din expresia su sau sum sôră, pôte veni din *azūla — *assoră aferesat și cu accentul strămutat pe penultimă ca în populus — popôr. Pentru schimbarea însă a lui azūla în suoră al nostru trebuie să presupunem încă asimilarea lui a inițial și neaccentuat, cam ca în lat. axungia = *azundia — osânză, cum și metatesa lui, așă dar azūla — osoră — soora — suoră. Fenomenul s'ar pute mai ușor explica prin diresă: (a)soră — (a)soară — suară — suură — suoară.

sută (o) 3342; [sută] 3698 bis.

svadă 3232; svada 3009.

svăditoriū 3010. Cf. sfăditoriū. ...

Cuvintele sfadă, a se sfădi nu se aud acum pe la București, cu atât mai puțin vechile svadă, a se svădi, deși se află în Biblia de București 1688 și în Vocabularul rumănesc-franțosec al lui Vaillant. Preste Olt se întrebunțeză în multe locuri, ca de exemplu la Șasa—Gorj, Ciovrnășeni — Mehedinți și Motoci—Dolj. Cf. se sfădiră al lui Moza din Cuvente den bătrâni, I, 364.

svăpălare 3158.

svăpălatū 3157, 3159. Mai jos: zvăpăezū, zvăpăezu(-mă). ...

Etimologia. — Cuvîntul nu s'a făcut din vāpae, cum cred Maxim și Șăineanu, ci, după cum arată contextul, din sl. сѣрѣполати 'exasperari, saevire', cu care cf. (paz) сѣрѣпѣдію al lui Berinda și Mardarie. Pentru sinco-pa silabei re = r cf. întunecare din întunecare.

sveaștnică 3185; sfeaștnică 3184. ...

svecle 1610. ...

svoară 399. ...

Ș.

șalele 1373, 1746, 4442. ...

șaletru 2235. ...

Cf. shalitrū 'nitrum' din Anonymus Caransebesiensis și Lexicon Budanum, apoi saletră din Vocabularium nemfesc și romănesc de la Sibiu 1822 și silitră din Biblia de București 1688.

șanțū [652 n], 2971, 3320.

șapte 794, 3192. Cf. săptămăna, Sep- [temvrie]. ...

șarpe 1090. ...

șase 4454. ...

școală 47. ...

școpū, adj. 1477. ...

Forma acēsta, care nu se mai găsește de cāt în Cazania înlăia, apud Cipariū și Gaster, Crestomatia, trebuie să fie greșită în loc de șchlopū. Pôte Mardarie, ca și traducătorul Cazaniei citate, aū scris ko, ca să evite confusia, ce s'ar fi întâmplat, dacă scria ko = chiū, inconvenient ce unū înlătură întrebunțând lw. La Bota—Gorj se ȋice 'ștlop'.

șesū 2965. ...

șezū 541; — șade 2642. Cf. împreună-șezū, neședare.

-și, pron. refl. sing. 1267, 2510. Cf. însuși.

se, ac. 416, 549, 609, 630, 710, 1235, 1524, 1525, 1566, 1687, 1709, 1782, 1765, 1779, 1842, 1843, 1844, 2053, 2122, 2184, 2409, 2418, 2519, 2710, 2712, 2737, 2773, 2812 bis, 2822, 2862 bis, 3015, 3209, 3334, [3412], 3465, 3496, 3845, 3890, 3895 bis, 4519, 4574; — să 45, 622, 630, 754, 1061, 1213, 1335, 1392 bis, 1425, 1769, 2120, 2273, 2486, 2778, 3519, 2957, 2958, 3292, 3439, 3471, 3473

și

3845, 3856, 3885 bis, 4125, 4265 bis, 4574;—s(') 2811;—se 66, 187, 195, 375, 500, 544 bis, 572, 881, [908], 1323, 1482, 1708, 1710, 1857, 1942, 2159, 2348, 2416, 2417, 2423, 2454, 2526, 2679 bis, 2922, 3238, 3289, 3449, 3451, 3519, 3775, 3931, 4082, 4135, 4138, 4145, 4450, 4470;—sine 1186, 2822, 3144, 3145, 3646; (cu) 2181, 3327. *Derivat său.*

Pentru postpunerea pronumelui personal enclitic și a reflexivului se mai ales la persóna a treia a verbelor, cf. Cuvente den bătrâni, I, 429 (82).

și, conjuncție 54, 66 bis, 108, 186 ter, 200, 223, 663, 794, 1223, 1225, 1434, 1503, 1759, 1884, 2252, 2891, 3292, (de încă ori), 3625 bis, 3845, 3868, 4102, 4179, 4527 ter, 4574, *Cf. deși, fieșcare, fieșce.*

-și, și din lat. ipsi numai în compusele acelaș, aciași, eluși, luiși (al).

șofrană 1582. ...

șolmu 1008.

șoprâla 4539. ...

șoptitoriu 4451.

ștîlnțe, sing. 655, 657, 661, 1346, 7220, 3172, 3647, 3953; sciință 1349, 4262.

Cf. neștîlnțe.

știre 3044.

știu 663, 2148, 3177; (-ți) 211;—știi 668;—știe 1895, 3330;—ști (volu) 3886;—(voru) 3877;—(a) 658;—știut 1313, 1348; știută 656, 659; (iaste) 4502, *Cf. neștiut etc., niș-chișelă.*

ștîntoriu 3176. *Cf. neștiutoriă.*

șupire 4067.

șuplitoriă 4068. ...

Veđi sensul la p. 94. Cf. Hasdeu, Cuvente den bătrâni, I, 304 și Suplementul LXXXVI.

Cuvîntul se întrebuințează și ađi în mai multe localități, ca de exemplu la Bota—Gorj, la Cloșani, Ploștina și Lupșa—Mehedinți.

șutelitoriă 1634.

șutilesă 1635;—șutileaște 1636.

șutilire 1633. ...

Veđi sensul la p. 94.

șuvăescă 439. ...

Compară verbele shuvejesk și shuvejkeišk din Anonymus Caransebesiensis, cari au tot u în prima silabă. Același sunet îl mai întîmpinăm în două cărți utilizate de d-l Gaster în Chrestomatia sa, din cari cea mai veche este Pravila lui Evstratie Logofetul, Iași, 1646.

Preste Olt cuvîntul se rostesc și ađi tot cu u, de exemplu la Cîovir-năseni—Mehedinți. In Motoci—Dolj se dice mai scurt șuvăiă.

T.

tabără 3381.

tablițe, sing. 1218, 3841. ...

taină 3700, 3702.

talstra 2307, 3350. ...

Etimologia: gr. bizantinul τάρταρον 'saccus pabulatorius, qualis equi capiti alligatur', din Const. Porphyrogenetul. Acesta e etimologia dată de G. Meyer în Indogermanische Forschungen II s. v. tornister, pe care-l consideră ca un împrumut de curând din ung. tariszenya și pe acesta din boh. tanistra cu metatesă, ultimul provenind tot din gr. τάρταρον, dar influențat de gr.-lat. canistrum. Cf. p. 194, nota 2. taiu 1062, 3607, 4176;—tăe 1122.

Mai jos: tăetoriă, tăiare.

taler 943; taleră 3368. ...

Pentru sens cf. p. 94.

tare 392, 1595, 3661, [4098]. *Mai jos tărie. Cf. cutarele, întăresc etc.*

tartar 3845.

tară 325. ...

Veđi sensul la p. 94.

tașcă 4433.

tăbacă 3985. ...

tăceare

tăceare 149; tăceare 3644; — tăcut 1426, 4132.
 [tăciune] *nueste, ci numai verbul compus așija[re]=lat. *attitiare.*
 tăctoriū 1123, 1864.
 tălare 3642, 3643. *Cf. netălatū.*
 [tăietură] 1580.
 tălmaci, *sing.* 3217.
 tămădui (a) 1918.
 tămăe 4059.
 [tămăloase] 1918.
 tămpin, *numai în compusul în-tămpin etc., pe când în Apostolul descoperit la Voroneț și în Psaltirea Scheiană e simplu: tăinpirul; tămpirarea, tămpiratul și tămpinare.*
 tămplare 3525; tămplare 2772. *Cf. întămplare, unde am dat și etimologia.*
 tămpū 3812.
 tănguescu(-mă) 3112.
 tănguire 4098; tănguire 3113.
 tănjescu, *sing.* 2218, 3804.
 tănjire 1516.
 tărare (cu) 2178; tărare 3124.
 [tărăscu-mă] 2349; — tăreaște(-se) 2348.
 tărațe 4349; tărațe 4290.
 [tărziu] *nu e decât sub forma tră-ziu de mai jos.*
 tărie 1039; tărie 1596, 3659, 3713; tăria 1421; tăria 3085.
 *tăt = *lat. tantus, numai în compusul a-tăt-a.*
 Tătarli 3366.
 tătarasca 3672.
 tăvălescū(-mă) 2901.
 teamere 199, 221, 291, 1768; teamere(re) 264. *Mai jos: temu(-mă), temătoriū.*
 teascū 3741, 3764.
 telegariū 3166; telegari 3562. ...
Veđi sensul ce pare că i-l dă Mardarie la p. 94; dar probabil e greșit.
 [tem (mă)] 3465; temu(-mă) 263, 1909, 3306.
 temătoriū 200, 265, 783.

toboșe

temelle 419, 4036, 4326.
 temnițe, *sing.* 1600.
 *teni = *lat. tenere, numai în compusul cunteni.*
 teslariū 3739.
 *tețesc, *numai în compusul în-tețesc.*
 *teu = tău = *ung. tő. numai în compusul hăleșteu. ...*
 ticălos 4278; ticălosū 3945.
 ticăloșie 4277. ...
 [timpul] 994 n.
 tină 774; tina 326, 1447, 3730, 3731.
Derivat tinos. Cf. întinū etc. ...
Veđi sensul la p. 94
 tinăr 1783, 4490; tinărū, 1824, 3673, 4489, 4491; — tinără 1823, 4486. ...
 tinerea 4487. ...
 tinereațe 4488.
 *tingere, *numai în compusul atingere, din lat. tangere — atingere.*
 tingire 2271.
 *tingū, *numai în compusul întingū.*
 tinos 3732.
 tinse (se) 2862. *Cf. întinde etc. și adv. tutindinile.*
 tipariū 3852, 4460.
 tipărescū 906.
 titla 754, 1944.
Pentru sens cf. p. 94.
 titlū 1944, 3740.
 [tămplă] 3249 n; — [tăemple] 3250.
 tlăcuescū, *sing.* 3218, 3749.
 tlăcul 66.
 tlăhariū 4068. ...
 toaca 358.
 toboșe 3851. ...
După context ar însemnă tobă (în Moldova și peste Munți dobă); însă pare a fi mai curând o greșelă a lui Mardarie, care nu va fi înțeles vorba grecescă și cea slavonă, pe cari le avea dinainte. Cf. ung. dobos (cețește do bo ș), din care derivă și care însemnă 'tobaș, toboșar'. Dobos e numele familiar al unui Român din

Bucovina. Se p te ca prelucrătorul Lexiconului să fi vrut a scrie токаше dar a uitat pe   de de-asupra, ori   final este gre it în loc de  = .

toarcere, numai în compusul în-toarcere etc.

tocma 797, 2965; cf. a-tocma, întocma,  ntocmes  etc.

tocmală 2536, 3302, 3511, 3594, 4305, 4423; tocmala 2314; tocmeaal  173, 174. Cf. netocmeală...

tocmesc, sing. 3506; tocmesc  1132, 3424, 3599; (+depreună) 3610; — tocmea te 3589; — tocm t (au. sing.) 2645, 3597; — tocm t 2955 (cel), 3902; tocm t  (cel) 3993, Cf.  ntocmes  etc., ne ntocmit.

tocmire 866, 1102, 1179, 3421, 3598; — tocmiri 953, 3458.

tocmitori  867, 1423, 3146, 3422.

tocă 1472.

toilag  1023, 3767, 4060.

topesc  1371, 3708; [m ] 1372; — [topit] 3476 n.

topor 1750.

torc , numai în compusul storc .

torn , numai în compusul r storn .

tot 309, 310, 410, 419, 607, 639, [966], 1412, 2326; (de) 972, 1303, 4159; tot  640; (de) 641; — toți 93, 606; — toată 604, 640, 4440; [toată] 2757 n. Cf. tutindinile.

trag 3123; tragă 441;  ragu(-mă) 442; — trage 3292; — tr gi  2729; — tras (am) 2013.

tragere 3124.

trandafir 3089, 4457, [4457 n.]...

tr esc  214, 216, 2608.

tr gari  3762. Derivat din următorul...

Ve i sensul la p. 94.

tr g  1557, 3761.

 tr mare, în compusul  ntr mare.

Compară tramă din *Anonymus Caransebesiensis*, de asemenea tramă b tel , bătătură: trama, sub-

temen' din *Lexiconul Budan*, cum  i trama 'ce r m ne c nd se perie fu ioarele' din *Bihor* (*Revista critică literară*, IV, 340).

tr mb  3160...

trănoseala 4374...

tr pesc  2716; — tr p a te 2134, 2200, 2543; — tr p l  2201.

tr p re 2202...

Insemn z  c iar după context 'poart , chinu a te', ceea ce mi-a scăpat de a ar t  la p. 95. Cuv ntul se mai  ntrebuin z   i a , cu  n eles de 'rabd , suferă', prin Mehed n i, în vestul jude ului Gorj  i rar prin jude ul Buz u.

Etimologia: sl. тр стити 'ferre, per-severare, expectare, patientem esse'. [trăsnet] v. tresnet.

tr ziu 857, 2440.

treabă 413, 1481, 1483; (de) 2557; treaab  226, 239, 2092, 2560, 2563; (de) 2392. Mai jos: trebues , etc., trebuin te. Cf. neintreb , netreabă.

treacere 2660. Mai jos: trec tori , trec  etc. Cf.  ntreacere etc., tremeatere.

trează 295, 297, 796. Mai jos: trezvescu(-m ), trezvire.

trebues , sing. 3774; — trebue [1274], 2561, 4263, trebue[-mi] 2563; trebui te 2212, 3775.

trebui te, sing. 3773.

trec tori  2730, 2731.

[trec ri (+ prin)] 652 n.

trec  1811, 2659, 2661; — trecută 1813; — trecu i 1812. Cf.  ntrec  etc., prea  ntrec , petrec .

trei 3787, 3790, 3856 bis; trei 3856, 4485. Cf.  ntreit .

trelle (al) 3785, 3791. Cf. an ter u.

tremeatere 2522; — tremes 4050. Cf. arm sari   i treacere.

Compară trimise, trenise  i tremease ale lui *Moxa din Cuvente den b tr ni* I, 430 (83, d).

tremur

tremur, verb 2901 Cf. cutremurare, cutremură etc.

tresnet 3800; [trăsnet] 2298, 3802 n.

La Petresci — Dâmbovița se pronunță tresnet și trăsnet, după spusa normalistului Bucureșcu Pavel. Cf. tresnăt 'fulmen' din *Anonymus Caransebesiensis*...

trestie 3792.

trezvescu(-mă) 3778. Cf. trează.

trezvire 294, 296, 1394...

Compară trezvie 'sobrietas' și trezveskumē 'crapulam edormio' din *Anonymus Caransebesiensis*.

*trică = lat. *tricar*, *tricari* = *tricare*, numai în strică, în care se probabil protetic.

tristă 909, 911, 912. Cf. întristare etc.

tron 1497, 3032...

Vezi sensul la p. 94.

trudescu(-mă) 3798.

trufaș 1741, 2657; trufașu 648, 743, 8147.

trufa 741, 1459, 1592, 1598, 2656, 3265, 4467, 4468; trufa 744, 2844, 3824, 4434...

trufește, adv., numai în compusul netrufește.

trufescu (mă) 742, 1460.

trufie 2474, 2609.

trupă, 689, 2344, 3814; — trupu[lu] 4434. Cf. întrupare.

tu 3033.

ți, dativ scurtat 1843; -ți 211 bis, 851; — ție 1357, 3820;

te 2828 bis; -te 1470, [3324], 4177 bis; — tine, ac. amplificat 3051, 3819;

voi 379, 2580; — (pre) 646 bis;

-vă, ac. 1364, 2579, [2580 n]. Derivat vostru.

tulba (+ sahidacelor) 3808...

*tunce = lat. *tunc-ce*, numai în compusul atunci.

*tunearecū, numai în compusul intunearecū.

tundere 4227.

țelîneză

tunet 3810; tunetă 2298, 3802; — tunetului 688.

[tunica] 4123 n.

turbare 2077.

turbez 2078; — turbat 2076.

turburare 679, 1476, 3308, 3538, 3844.

turburare (?) (să) 630, v. articolul următor.

turbură 545; — turbureză 3307, 3552;

turburezu(-mă) 3306; — turbură,

pres. sing. 3305; — turbură(-se),

perf. 544; — [turburată (să)] 630;

— turburat 909, 3539.

Turcii 3153, 3366, 3662.

turmă 2281; turma 2280; — turmei 114.

turnătorii 4571.

turnă 2308, 3714, 3824, 4377; — turnure 1222; turnuri 1222.

tutindinile, adv. 385...

Vezi sensul la p. 94.

Etimologia vezi-o la p. 94.

▲ (=9) 4352.

T.

țapa 4534...

țară 1334, 3747, 3806; țara 3672; — țării 819; — țări 4421. Cf. streină...

țarina 318...

In nota de la p. 113 (No. 318) am dat că acest cuvânt s'a scris mai în urmă, probabil din pricină că agru era o expresie cam învechită. Acum socotim că am puté renunța la asemenea explicate, de ore-ce agru se găsește și la No. 2179 fără vre-o vorbă explicativă, cum și în *Anonymus Caransebesiensis* de pe la 1670. Din monumentele anterioare vom cită numai *Apostolul de la Voroneț* și *Tetravanghelul lui Coresi de la 1561* (Matei XIII, 31 și 36).

țaran 1617. Mai jos țerănă.

țehulă 1973. Vezi sensul, p. 94...

*țelîneză, numai în compusul intelîneză etc.

țerână 2297. ...
 țermure 2170; țermurele 2472. ...
 țerțu, *cf.* anțerțu și trei. ...
Veđi sensul la p. 84.
 țeșătura 3813. *Derivat din țeșut.*
 țeștoase, *sing.* 1027; țeștoasă 1168.
 țeștul 793;—țeștului 793, 1565. ...
Compară țeșt al lui Moza din Cuvente den bătrâni, I, 438 (107).
 țeșut 481. *Cf.* supțire, supțieză *etc.*
 ți, ție, *v. tu.*
 țigla 2338. *Cf. nota de la acest No. ...*
 țiglaru 2339.
 țiitoru 529, 1822, 3702; — țiitoare 1141.
 țiu 263, 3521, 3896; țiu 1260; — ține 2118, 4421;—țineă (a) 238; (a se) 3895;—ținut 4048. ...
 țineare 528, 819. *Cf.* nețineare, conțeni (se).
 țințariu 3677, 4565.
 țițet 1474; țițetă 599.
 țițu 596.
 țița 3338.
 țițini 401.

U.

ucidere 1238.
 ucise, *perf. ind.* 3868;—ucis (fu) 3867; — uciși 1241.
 udătură 431.
 udeală 449.
 ufă, *interjecție* 4284.
 uitare 1093.
 uitată 1094;
 uitătoru 1758.
 ulătă (mă) 2781.

Pentru ū parasitic de după i compară cele ce am ȑis noi la p. 78 și mângăinos al lui Moza, in Cuvente den bătrâni, I, 442 (144).

Etimologia: lat. tuitare, aferesat din causa confusiei mult întrebuintatei persoane a doua sing. a imperativului *tuită-te cu tu uită-te, aȑi scurtaț in uite.

uleu 974, 976. ...
 ulița 2345, 3397, 4061, 4115; — ulițe, *pl.* 628.
 ululă 1559. ...
Nearticulat se ȑice astăȑi preste Olt uliū, pe la Bucuresci uliū.
 umblare 4452. *Cf.* imblare.
 umblu 174. *Cf.* imblu.
 umbra 3632, 3637; — umbrei [alū] 3634.
 umbraru 3632, 3676, 4383;—umbrare 3228, 3636.
 umbreză 4339; — umbrat 3638; — umbrit 2825. ...
 [umbros] 3633.
 umilințe, *sing.* 3944.
 un 118, 905, 945, 966 bis, [967], 1279, 1330, 1331, 2278, 2422, 3691, 3860, 4409, [4457]; unū 1337, 2420; unul 900, 901, 968, 1336; — unii 4263, [4457 n]; — una 2253; o, *numeral* [652 n], 965, 969, 970, 1630, 2109, 2253, 3342, 3495, 3577, 3733; *indefinit* 2255, [2326], 3249, 3473, 4275, 4574. *Cf.* adunare, denpreună, denpreună, inpreună *etc.*
 unchiu 3911.
 unde, *adv.* 754, 793, 1229, 1425, 1434, 1450, 3910, 4149, 4479.
 undezare 3776. ...
Veđi sensul la p. 95.
 undița 3899.
 [angeriei] 4102.
 unghiul 464. ...
 ungă, *sing.* 2467; ungu 3940;—unse, *participiū sing. f.* 976, 4102. *Mai jos: unsoare, unsului, unt, untură, unt-de-lemn.*
 [unire] 965.
 unsoare 4126.
 unsulă 4124;—unșii 4125.
 unt 975; untă 975, 2467. *Derivat untură.*
 unt-de-lemn 1774.
Acestă vorbă s'a format din elementeromănesci după calapodul vsl. АРЪТНО МАСЛО, cu care cf. compusele

similare rus., bulg. și boh., cum și germ. das Baumöl, ung. faolaj.
untură 3807.

urare 2735, 4389. *Maî jos urez.*

urâciune 716, 1785, 1786, 4467.

urđinarea 3440. ...

urduros 714. ...

*ure = lat. *u b i*, numai în compusul ai-ure-a, în care avem un cas de epentesă a lui *r*, iar *b* s'a schimbat întâiu în *v*, apoi în *u* și în urmă s'a contopit cu *u* precedent.

urez 240, 2736, [4390 n.], 4415; ureaaze, ind. sing. 2778.

urgie 4527.

urloae 3745. ...

Cuvîntul urloiu pe la Petresci — Dâmbovița, Mal — Vlașca, Frățila — Vilcea, Balota — Dolj etc. însemneză 'burlan'. Nu ne putem pronunța de-o-camdată în privirea numărului și genului substantivului urloae: probabil că avem a face cu un fel de plurale tantum, nu cu un temin singular.

urmată, numai în compusul ne-urmată.

urmă (pre) 2526, 2528, 2529; urma 3400.

ursă 1793; —[ursoae] 1793. ...

Compară ursonyë 'ursa' din Anonymus Caransebesiensis și ursôe din Lexiconul Budan.

uscat 3343; uscată 3474; — uscată 3472, 3477. ...

uscăciune 3343. *Maî jos usucă [mă]*
uspătare 2311.

uspătătorlă 2310.

uspăt 755, 756; uspăt 4435; uspătî 2309, 2312, 4024. ...

Tot așa se pronunță la Bota — Gorj. Compară uspez 'convivium' din Anonymus Caransebesiensis.

uspeteză 3893; uspetezu(-mă) 3555; — uspătă 3892.

usturoiă 1690; usturoi, sg. 4414*. ...
usucă [mă] 1297.

Etimologia: exsucare — assucare — osucare — usucare — uscare. Va să dică s'a schimbat e inițial neaccentuat în a, apoi s'a asimilat cu u din silaba următoare, care, când e fără ton, dispare.

ușa 809; —ușiei 1940; ușiei 4103.

ușariă 808. ...

ușoră 1644, 1645, 2373; —ușoară 266 — ișor, adv. 4162.

Moza încă are ușor și să iușureaze (cf. Cuvinte den bătrâni I, 416, No. 22).

*ușetorie, din lat. *otiari*, numai în compusul negușetorie.

uu, difong 945.

V.

a, literă 2316.

ă (= a doua) 4434.

ăi (= 12) 4360.

va, v. volă.

vaca 1558.

vadră 376, 3690, 4410; vadra 3127. ...

Veđi sensul la p. 95.

Compară vadră 'hydria' din Anonymus Caransebesiensis.

vadă 454.

val 3883. Cf. hal.

val 679, 1905, 1907, 2340; valul 460.

Cf. învăluescu (mă) etc. ...

vale 4482; valea 2997, 3907; — vâi 2982. ...

vara, numai în compusul primăvara.

vară 1897. *Derivate: vărui, vărui.*

[varză] 1618 n, cf. vearze.

vas 60, 451, [1622], 3254, 3339, 3340, 3395; vasul [3340]; — vase 787.

vatăm 491; vatămă 2383; vatămu (-mă) 492; vatămu(-mă) 2792; — vatămă, imperativ 489. *Maî jos: vătămăre, vătămătorlă.*

-vă, v. tu.

vădescu, *sing.* 1289, 1923, 4213; vâdescu 4208.

vădîre 1924.

vădîtorîu 4218. *Cf.* svadâ, svădîtorîu.

văduv 382, [4070];—văduvi 383;—văduo 4070. ...

[vâl] 1140 1140.

*vâlîtură, *numai în compusul învălîtură.*

văluescu, *numai în compusul învăluescu* (-mă). *Cf.* 'm'aş vâlui' din *viaţa lui Bertoldo*, apud Gaster, *Chrestomatia etc.*

*vângu, *v.* vengerea.

vânsa 2279; vâslă 766. ...

Compară vënsle şi vënsleţor din *Anonymus Caransebesiensis.*

vântu 41, 530, 889, 3184; vântul 886, 1220, 3657, 4481.

vânzare 2617.

vânzătorîu 2618.

vânzu 4115;—vinde 2401. *Cf.* vinde *etc.*

vârū=lat. *verum*, *numai în compusul ad-e-vârū.*

vărsare 2992; *cf.* vrăsare.

vărsu 2990;—varse (să) 1335. *Cf.* vrăsu(-mă), *etc.*, jos, vierşu.

văruire 2369.

vărui 559. ...

vătah 867, 1000, 2604. ...

Compară vetah 'praefectus' din *Anonymus Caransebesiensis.*

vătămăre 487, 2384; vătămărea 3414.

Cf. nevătămăre.

vătămătorîu 490, 4112.

*vât, *numai în compusul învăţ etc.* Vătătura din *Psaltirea lui Ioan din Vasluu de la 1710*, apud Gaster, *Chrestomatia*, este o simplă greşelă de scris, cum am observat şi altele la acelaşi Ioan.

văzătorîu 2851; vădzătorîu 79;

3325. *Maî jos:* vedeare, vezi, vis.

văzduh 41; văzduhul 108. *Cf.* duhul, zăduh.

veac 647, 3625.

vearde 3442.

vearze, *pl.* 1071, 1618. *Maî jos* verdeaţă. ...

Compară vardzê 'olus' din *Anonymus Caransebesiensis.*

veaselă 25, 4462, 4550. *Derivate:*

veselescu(-mă), veselie.

veaste 140, 198, 517, 4324. *Derivate:*

vestire, vestitorîu. *Cf.* poveaste.

veatrîlă 671, [2279]; veatrîla 4507. ...

[vecernie] *nu e, ci numai compusul* parecerniţa.

vechî 411;—veache 1060, 1061; [veche] 1061 n. *Cf.* învechit (au), bătrân *etc.*

La bătrân ne-a scăpat din vedere înrudirea cu vechî etc.

vecin 1469, 2434, 3520, 4102; vecinul 1347.

vedeare 415, 417, 1215; [vedearea (cu)] 2659 n. *Maî sus* văzătorîu, *maî jos:* vezi, vis.

veghî, *numai în compuse ca verbul.* priveghîu *etc.*

*vengerea, *numai în compusul învengerea.* *Cf.* invângu.

veninul 4505.

verdeaţă 1199.

veri, *conjuncţie* 1724. *Cf.* voîu. ...

Vezi sensul la p. 94.

[versuri] 762 n.

veselescu(-mă) 2336.

veselie 118, 409.

vestire 1011.

vestitorîu 22, 1012. *Cf.* povestitorîu, propoveduire *etc.*

veştezesc 2798;—veştezi, *perf.* 2799. ...

vezeteu 1159;—vezetei 3563. ...

La Frăţila—Vilcea se dice vizeteu, la Frâncesci—Gorj vizătiu, la Ciovrănăşeni—Mehedinţi vizotiū.

vezi 1211;—veade (se) 416, 1213;—vedea (a) 418. *Maî sus:* văzătorîu, vedeare, *maî jos* vis. *Cf.* nevăzut, adecă.

viața

viață 762, 1010, 1047, 1048, 1054, 1057, 1806, 4247, 4440. *Maî jos*: viețuesc, viu.

vîe, *subst.* 1309, 4370. *Maî jos*: vîlariu, vin.

vîerșu 763, 3066, 3858. *Compară* vîersu.

Pentru origine cf. p. 79.

vîețuesc 1055.

vîezure 4121. *Cf.* viezuina cu *reservă*...

vîhor 429; vîhoru 316, 1097, 2779...

Compară vîhorè (*turbo*) *din Anonymus Caransebesiensis.*

vîhorât 889.

Astăzi se rostesc aceste două vorbe cu i în loc de h.

vîlariu 424.

vîlarmele 4407.

[vîltoriu] 996 n.

vîlî 775; vîliu (+mi în fire) 2827;— vine 66;—venî (va) [983 n], 1912, 2893;—vîe (să) 776;—venitî [2826], 2884. *Cf.* cuvânt, cuvântare, cuvîințe, cuvîos...

vin, *subst.* 425; vinu 3764.

vinâ 183, 1265, 1266, 1267, 2123, 2505, 2506; vina 2412, 3928;—vini (?) (*pl.* -ы) 423. *Derivate*: vinovat, vînuitorîu, vînuesc. *Cf.* dezvinezu(-mâ), nevinovat *etc.*

Pentru scrierea pluralului vini cu ѡ la urmă (cf. рѡнѡкъ, рѡмѡнѡкъ), veđi observația d-lui Hasdeu din Cuvinte den bătrâni, I, 409, sub litera d.

vîndec 4388. *Cf.* judecu(-mâ), zic.

vîndecare 484. 4386.

vîndecătorîu 4387.

*vîngû, *v.* vengerea.

vînele 1052; vînele (ѡѡ-) 4563...

Forma a doua nu e numai decăt o greșelă, ci mai curând o pronunțare dialectală, cum ne îndreptățesc a crede vĕneczesk și vĕnĕczĕ din Anon. Carans., pluralul vîne și al adjectivului vînete, ce l-am

vițel

auđit de la un om din Frâncesei — Gorj, cum și i din vorbele vîne, cuvinte și altele, produse de noi la p. 37 din Codicele Sturdzan. D-l Weigand înodă a auđit forma plurală vîne (cf. Die rumänische dialekte der kleiner Walachei, Serbiens und Bulgariens). Astfel acum sîntem dispuși a schimbă părerea exprimată la pagina citată și la p. 70; totuși trebuie să admitem că era întrebuintată și forma vinele cu i. In Apostolul descoperit la Voroneț este de două ori forma pl. vine; tot vine se află într'un manuscris dinainte de 1618, apud Gaster, Chrestomatia I, 47.

vînușoare 1051.

vinovare, *numai în compusul nevinovare*...

vinovat 421, 422, 2377, 2508. *Cf.* nevinovat *etc.*

vînuitorîu 420.

vînuesc, *sing.* 4194. *Cf.* dezvinezu (-mâ).

vîperea 684. *Cf.* vîu și părinte...

vîs 417;—vise 3325.

vîscolire 4240.

vîsterie 1754, 3254, 3544, 3545, 4097;

vîstierie 695, 787; vîstierîla 4549;

—visterîl 4072.

Accentul, când e scris, e pus saŭ pe silaba inițială ѡѡ saŭ mai rar pe cea mijlocie erts, probabil din pricină că pisarul Mardarie n'avea obiceiul să-l aplice pe un i (cu două puncte).

vod[ă], *numai în compusul voevod.*

viteaz 2367; viteazû 67, 836, 837, 2230, 4091.

vitejaște, *adv.* 838.

vitejescă (mă) 835.

vitejîe 834, 1882, 2233, 4092;—vitejîi 2365.

vîț 4369; vița 1681.

vîțe 4485.

vîțel 3860.

vîu 640, 978; viulă 66. *Cf.* învăiere etc., vîperea.

vîezuina 4511 (sm-). *Cf.* vîezure cu rezervă...

Compară La vîezuina, peșteră în Vilcea și Vîzuina, locuință izolată în Mehedinți, va să dîcă amîndouă preste Olt, pe cînd Vizunie sau Ghizunie e un sat în județul Bacău.

vinele, v. vinele.

[vlăstari] 3697 n.

[voce] 652 n.

voe 1255, 1764, 2445, 2784, 2856, 3481, 3882, 3834, 3899, 4086; voia 461, 464, 3165. *Maî jos*: voințe, voințiu, volnicie. *Cf.* nevoe, nevoiaș, nevoințe, nevoitoriu.

voesc, numai în compusul nevoesc etc.

Etimologia: sl. *вои*. Nu e de crezut să vie, cum opină d-nii Șăineanu și Philippiade, din it. *voglia*, de unde istrorom. *volie*, pentru că în cărțile vechi aceste cuvinte se găsesc tot cu o, nu primul (adece voe) cu ó (=oa) și celelalte nu cu u, iar Aromânii au numai vreau.

voevod 116. *Cf.* voinic.

vol, v. tu.

voiniceaște, adv. 4492.

voinicime 459, 3659.

voinică 458, 3142, 4490; — voinicilor 3660. *Cf.* voevod.

Cuvîntul voinic de la No. 458 și 3660 înseamnă 'ostaș'.

voințe, numai în compusul nevoințe. voințiu, numai în compusul nevoitoriu.

voiu, predicativ 463, 3379, 4089; — auxiliar 1230, 1256, 1590, 2624, 2985, 3886, 3870 bis; voi[ă] 4071*; — -voiu, aux. 527 bis, 563, 996, 2461, 2477, 2544, 2544 n, 2554, 2697, 3236, 3362, 3363, 3601, 3618, 4136;

va, predicativ 193; + conjunctiv 357, 776, 2012, 3625, 4087; — aux. 1381, 1912, 2452, 2957, 2958, 3490*,

3879; — -va, aux. 2386, 2840 bis, [2579];

voră, aux. 2532, 3877. *Maî jos*: vream, vreau. *Cf.* bine-voiu și auxiliarul ară, are din formele compuse ară fi și are filost s. v. sânt; de asemenea conjuncția veri și adverbii oare, cînduvă.

volbură 3657. *Cf.* dezvoalbere...

volnicie 3161.

[volnică] 3142.

voră 184, 3351. *Cf.* voroavă.

vorbi (voi[ă]) 4071*.

vorbi 185, 266, 2699. *Cf.* vorovire.

vorbitoriu (-sm-) 52.

vorovă 757. *Cf.* voră. *V. sensul p. 95.*

vorovire 755, 2788. *Cf.* vorbi.

Compară vorovi al lui Moza (*Cuvinte den bătrîni*, I, 417) și vorbă 'colloquium', vorbesc 'colloquor', cum și vorovă 'locutio', vorovesc 'loquor' și vorovitor 'affabilis' din *Anonymus Caransebesiensis*.

vostru (al) 378; — voastră 377.

vrăci 482. *Derivat* vrăciuire...

Vezi sensul la p. 95.

vrăjbă 473. *Derivat* vrăjmaș. *Cf.* învrăjbăscu etc.

vrăje 570.

vrăji, perf., probabil greșit în loc de vrăji 2380. *Maî jos*: vrăjire, vrăjitoriu

vrăciuire 483.

vrăjire 569; vrăjire 2913.

vrăjitoriu, adj. 2925.

vrăjitoriu, subst. 568, 2929 (?); — vrăjitori 292; — vrăjitoare 125.

vrăjmaș 472, 3469.

vrăsare 538, 1397. *Maî jos*: vrăsu (-mă). *Cf.* vârsare.

vrăstă (de o) 3495.

vrăsu(-mă) 2991; — vrăsă 187; — vrăsată 1398.

vrăteju 3657, 3695. *Cf.* învrătire.

vrătos, adj. 32, 79, 107, 836, 1435, 3715, 3717; adv. 1960, 2283, 2891,

3716, 4492. *Cf.* învrătoșeză.

vreadnică

vreadnică 3850. *Cf.* invrednicescū.
vream 4088;— vrândū 1413. *Cf.* bine-
vrândū și voiū.

vream 138, 139, 195, 494, 1899, 2855,
3868, 4527;—vremiēl 493.

vreare 191, 389, 1255, 1764, 2629; (bună)
2855, 3604, 3981, 4086.

[vultoriū] 4466.

vulturū 55, 2250, 3467; — vulturoae
56 ...

Z.

z [= 490] 3192.

z̄ (= șase) 932; (= a șasea) 4434.

z̄ (= șapte) 1599; (= a șaptea) 4434.

zácunū 2615. ...

Veđi sensul la p. 95.

*Compară zakon 'mos, consuetudo'
din Anonym. Caransebesiensis.*

zacū 2174;—zace 1648;—zácem 1649;
— zăceà 793.

zale, v. zaoa.

zalud (în) 165, 642, 3809. ...

Veđi sensul la p. 95.

zamă 3331. ...

zaoa 332;—zale 3783.

zavease, *sing.* 1101; zevase, *tot
sing.* 1604; zaveasa 2248. ...

Veđi sensul la p. 95.

*Cuvîntul zăvésă se mai află în
Catechismul calvinesc de la 1656,
editorul Bariț însă nu l'a înțeles,
de ôre-ce l'a explicat prin 'legătură'.
Tot așa, adecă zăvésă, îl găsim în
Lexiconul lui Bob 1822, în al lui
A. Clemens 1823 și în al lui A. Iser
1850, pe când Lexiconul Budan
și toți imitatorii lui (Cihac, Sava
Popovič-Bărceanu și fiul său, cum
și Damé) scriu greșit zavèzà 'per-
deà, cortină'.*

Etimologia veđi-o la p. 72.

zabală 331.

zabavă 2109; zăbavă 1538.

zăbăvescū 1135; zăbăvescu(-mă) 3935;
zăbăvăscu(-mă) 1778; zebăvescu

zepritul

(-mă) 1541; — zăbăviiū 1144; —
zăbăvi 1145, 1779;—zăbăvit 1777.
Cf. izbăvescū.

zăbăvire 1137, 1537, 1776; — zăbăviri
1136.

zablău 495; zeblău 4521. ...

Veđi sensul la p. 95.

z[ă]brănescū 3312. ...

Veđi sensul la p. 95.

*Compară zebronyé 'rete' din Ano-
nymus Caransebesiensis.*

zăbreală 1096. ...

zăduh 373. *Cf.* duhulū, văzduh,
zeduh. ...

zalogū 1139.

zălojescū 1138. ...

*Cuvîntul se rostesc tot cu j în că-
tunul Bota—Gorj și în alte sate de
preste Olt.*

zăvor 2980;—zăvoară 1189; zevoară
401. *Cf.* zavorăscū. ...

zbrărcescū 2530; — zbrăcit 478. *De-
rivat zbrăcitură.*

zbor, *subst.* 1249; zborū 3564. ...

*Veđi sensul la p. 95. Compară zbor
'conventiculum' din Anonymus*

Caransebesiensis.

zborără(-se) 4450.

zborăre 4449. ...

Veđi sensul la p. 95.

*A se sbori înseamnă 'a se ridica
cuivă pērul de frig' sau 'de frică'
la Bota—Gorj, Frățila—Vilcea, Plo-
știna—Mehedinți.*

zbor ū, *verb* 2277;—zboară 2276. *Mai
jos zburare.*

zbrăcitură 477.

zburare 2275.

zdărnănescū 1156. ...

Veđi sensul la p. 95.

zdrăncănescū 1161;—zdrăncăni (a)
1157.

zeastre 2758.

zeduh 3221. *Cf.* zăduh.

[zel (cu)] 2757 n.

zepejoase, *sing.* 4122. ...

zepritul 883. *Cf.* oprescū. ...

Compară și zepresk 'constipo', zepřit 'constipatio' din *Anonymus Caransebesiensis*.

zeu, dzău, zeescă, zeire, numai în compusele: dumnezeu etc. ...

Compară dzěū 'deus, certă, profectō' din *Anonymus Caransebesiensis*. D-l Weigand încă a aflat forma dumnezău cu ă (cf. *Die rumänische dialecte der kleiner Walachei, Serbiens und Bulgariens*).

zevorăscă, 1098; — zevorăște 1125.

Cf. zăvor

zgău 1680. Cf. gaură, ghunoae.

Compară și zgău 'uterus' din *Anonymus Caransebesiensis*.

Etimologia: lat. *excavus. *Vocala* ă s'ar explică prin influența vorbelor înrudite: găoză = lat. *cavositas* apocopat, a zgâl = lat. *excavare* cu conjugarea schimbată și a zgăură = lat. *excavulare. Cf. și forma găură întrebuințată uneori în loc de gaură, cum și sp. port. *covo*.

Aici găsesc prilejul de a arăta că cuvîntul gaură vine mai curînd din lat. *cavula, decât din *caverna*, cum am opinat aiurîa (p. 326).

zghîabă 2446. ...

La Bota—Gorj se rostesc tot cu z și însemnăză 'șanș' său mai bine 'prăpastie adîncă și rîpósă'. Compară numirile geografice formate din acest cuvînt și anume un părău, o vale și un cătun în comuna Mânzelesci—Buzău, o fântână, o pădure și un schit în Vilcea, un deal și o vale în Miculesci—Mehedinți, toate scrise în dicționarele speciale cu s și deci toate cu z înăd neprefăcut în j.

La Bărcănesci—Olt se numesce așa lemnul scobit de lăngă puț în care se adapă vitele și care pe la Balota—Dolj și în multe alte sate se ăice jghîab. Acesta trebuie să fie și sensul ce i-l da Mardarie, căci sl. пошас

după Miklosich însemnăză 'ποτιστήριον, aquatio'. Tot acest înțeles cătă să fi avut la început numele fântănei amintite din Vilcea. Pe unele locuri se ăice 'uluc'. La Teica—Vilcea spală și rufe în el.

La Bunesci—Argeș același lucru se chîamă zghîab, deși în satele de prin pregiur se rostesc jghîab. Tot acolo se ăice zghîab și linuluș în care se calcă struguri și care e compus din două sau din patru bucăți. Instrumentul acesta la Glâmbocel—Muscel are aceeași numire, numai că se rostesc cu j. Jghîab e și acela prin care se scurge apa de pe casă. După cum îmi comunică harnicul mîeu școlar G. Ionescu de la Fundeni—Dómești—Ilfov, tot așa se numesce canalul arcului și acela făcut din câte două scânduri pentru ducerea apei la pămîntul de udat. [zgomot] 3810 n, 4478 n.

zgrăcescă 3581; — zgrăcit 3291, 3510.

zi 450; zîoa 818; — zilei 685; — zile 212, 213, 214, 2936;—dzilele 4527; —zilelor 860. Mai jos zilescă. Cf. astădzi, amîazăzi, amîazezi, amiazezu.

zlcere 1988, 3075, 3372.

[zică] 4457 n; zic (să) 3856; — dzice 66; zice 3856, 4027; zice (se) 3209; — zicem 3074; — zi[să] (au) 2649; — zice (ai) 587; — (a) 3076; — zis 1987, 2632, 4050; — zise, *participiū sing.* f. 3073. Cf. nedzis, judecată, vindec etc.

zldariă 1209.

zldescă, *sing.* 1196, 3533, 4329; — zldîlă 4328; — zldl (a) 1950; — zldit 4046.

zldire 1162, 1193, 1196, 3530.

zlditoriă 1163, 1194, 3531, 4327.

zilescă, cf. bine-zilescă.

zimbî (se) 609. ...

zlatoustă 4129. Veđi sensul, p. 95.

zlătariū

Cuvîntul e compus din elemente slavice (zlatъ 'aur' + oŭcъ, neutru pl., 'gură') după calapodul grecescului

Χρυσόστομος.

zlătariū 1200. ...

Vedî sensul, p. 95.

zmăcescū 1390; zmăcescū 2378. ...

zminteaalā 272, 3487.

zmintescū 2394; — zmintit 271. *Cf.*
nesmintire.

zmintire, numai în compusul ne-

zvrălire

zmintire; — smintire 3322. *Cf.*
nesmintire.

zmulgū, *sing.* 3725, 3759.

[zodlia] 1222 n.

zugrafū, 1221; zugravū 1042; — zu-
gravi 3430. ...

zugrăvescū 1043.

zugrăvie 1044, 1308, 4224.

zvăpăezū 3007; zvăpăezu(-mā) 3008.

Cf. zvăpăiatū *etc.*

zvrălire 2606. ...

ÎNDREPTĂRI ȘI ADAUSE.

Pag.	rind.	in loc de	să se cetască
VII	11	despic	despic, și p. 367 s. v. *sic.
IX	16	mescătoriū = lat. * <i>biscatorius</i> — <i>biscatorius</i>	(să se ștergă)
XI	sus	(să se adaugă sub rîndul întâiū)	rișniță, p. 228, nota 8.
XI	sus	(să se adaugă sub rîndul al doilea)	săidăcar, la sfîrșitul notei (4) de la p. 360—361.
XII		(să se adaugă sub rîndul 22)	vorbă, voroavă, p. 389.
XII	3-4	(în notă) <i>tuta 'fēvā', de unde</i>	<i>tutu 'fēvā' de unde pôte</i>
9	33	afară de τ	afară de а, ж, м, т, х, une-orî și з, ш,
11	33	cele proprii și streine	numele proprii și vorbele streine
12	32	(să se adaugă)	Cf. nota (7) de la p. 266.
16	25	(să se adaugă)	Cf. <i>встрѣжена</i> 4227.
20	22	prefață	postfață
20	30	(să se adaugă după punct)	Cf. nota (2) de la p. 263.
30	23	prefață	postfață
30	24	și slavone	orî slavone
31	12	în precuvîntare	(să se ștergă)
36	29	<i>сѣтнаникѣ</i>	<i>сѣтнаникѣ</i>
37	20	slavonesce	slavonescul
45	28	(<i>тѣжинца</i>)	(<i>тѣжинца</i> , <i>В. нарекалицѣ</i> , confundat de St. și Michaiū cu <i>нарежница</i>)
45	29	(<i>внѣх</i>)	(<i>внѣх</i> , l. <i>внрх</i>)
45	2	(în note) ruso-bohemicul	ruso-sîrbo-bohemicul
46	2-3	(în note) N'o fi..... <i>lotru</i> ?	Cf. <i>«калѣм'ца</i> , lătrău, <i>«coiū»</i> din Lexiconul lui Michaiū Logofetul de la 1678.
52	24	cinci glónțe	trei gló :țe
62	4	2863	901, 3389
63	9	numit de d-l Hasdeū vocală irațională	(să se ștergă)
63	13	<i>мѣстѣнш</i>	<i>мѣс'тѣнш</i>
66	26	(să se adaugă sub ж : жа)	з : з în pai-spre-dece vorbe cu derivatele și compusele lor (No. 143, 1066 — 1091, 1489, 1972, 2653 și 4, 2853, 2903, 2927 și 8). Acești з din elementul slav ic al Lexiconului lui Mardarie, așa-dar toți, afară de cei

<u>Pag.</u>	<u>rînd.</u>	<u>în loc de</u>	<u>să se cetească</u>
			de la No. 901 și 3389, provin direct din Dicționarul lui Berînda și indirect din cărțile utilizate de acesta.
66	26	c	c (afară de acela din secampate 180)
68	1-5	(în notă) pare..... 263.	e un sirbism. Cf. <i>Noua Revistă română</i> , II, p. 424.
73	20	E penultim din <i>cîocănele</i> este în loc de <i>ea</i> , iar <i>priceștenie</i> are	<i>Priceștenie</i> , <i>smerenie</i> și <i>spăsenie</i> au
73	33	a și e	a și ă
75	9-10	în <i>cîocănele</i> însă	dar în slavicele <i>gleznele</i> , <i>poreclă</i> , <i>prêpelife</i> , (cf. sl. прѣпелъ, прѣпелница), <i>svecle</i> și <i>tresnet</i> (cf. verbul sl. трѣснѣти), în compusul <i>preste</i> = <i>pre-spre</i> și în <i>împengere</i> , <i>învengerea</i> , <i>sfente</i> , toate trei cu e întonat urmat de n
77		(să se adaugă sub rîndul 4 de jos)	De toate sint cam 240, din cari aprôpe o pătrime de origine latină.

Oa.

Precum *e* întonat înainte de *ă*, de articolul *a* și de *e* se schimbă în *ea*, asemenea *o* întonat și în aceeași poziție se prefăce în *oa* atât în cuvintele moștenite din limba latină cât și în cele de origine streină. Acestea din urmă sînt: slavicele *boală*, *coaje*, *gloată*, *groaza*, *iscoadă*, *moaște*, *podoabă*, *răzvoare*, *svoară*, *școală* și *voroavă*, apoi ung. *altoae* (= *altvány*), sl.-alb. *groapă* și gr.-sl. *icoana*. Cf. *izmeane*, *leane*, *peasne*, *zăvease* și *zavasă*, toate patru în slavona cu ѣ; cum și *obeade* (sl. оѣзѣ sing.) Dintre cele ce n'au schimbat pe *o* în *oa*, *nora*, care este lat. *nŭrus*, și-a feminisat, ca și *soră*=lat. *soro(r)*, nu de mult finala după analogia substantivelor în *ă*; cele-lalte, toate streine, nu s'au asimilat în această privință. Iată-le anume: slavicele *ocna*, *plosca*, *pohtă*, *popa*, *scoică*, *slovă*, în- și *a-tocma*, *vorbă*, apoi ung. *holdă*, *toboșe* și turc. *fota*.

<u>Pag.</u>	<u>rind.</u>	<u>în loc de</u>	<u>să se cetască</u>
			<p>Forma relativ nouă <i>vorbă</i>, în loc de <i>vorovă</i>, este un substantiv verbal de la <i>vorbire</i> și acesta s'a făcut din mai vechiul <i>vorovire</i>, prin sincoparea lui <i>o</i> al doilea neaccentuat și o ușoară disimilație a lui <i>v</i> din grupul <i>rv</i>; iar <i>vorovire</i> nu este de cât sl. <i>говори</i> metatesat în <i>говори</i>, în care apoi s'a asimilat guturala inițială. Am dis că formele <i>vorbă</i>, <i>vorbire</i> sunt relativ nouă, pentru că nu le-am putut găsi în nici un monument anterior Lexiconului acestuia din 1649. Cea mai veche carte cu dată sigură din <i>Chrestomatia</i> d-lui Gaster unde se află o asemenea formă, este <i>Apostolul</i> de la București 1683.</p>
79	22	(adauge după <i>busioc</i> ;	cf. <i>crăsteiū</i> , <i>iubire</i> , <i>iute</i> și adausul <i>scoică</i> , toate patru de origine slavică, cum și ung. <i>coruū</i> (= <i>karoly</i>).
80	27	năprăcă	năprăca
82	32	<i>chiîar</i>	<i>chiîarū</i>
83	15	<i>acea</i>	<i>aceiā</i>
84	32	(să se adaugă)	Cf. <i>deprinșū</i> , <i>înțeleșū</i> .
90	29	(?), dau în mână;	, dau în mână, sensuri nesigure;
94	27	călărașū, vezeteu	Cf. nota (6), de la p. 248.
96	8	și <i>rărunchiū</i>	(să se ștergă)
105	4	<i>kaia</i>	<i>kaia</i>
122	25	(?)	(să se ștergă)
124	5	(în note) <i>bușmachiiū</i>	<i>bușmachiiū</i> ; cf. turc. <i>başmak</i> + <i>iminîū</i> .
125	1	(?)	(nu e greșelă, pentru că <i>géné</i> în Oltenia înseamnă 'pleopă').
147	19	(?)	(să se ștergă)
148	6	(în notă) <i>ненин</i>	<i>енин</i>
160	3	(în note) <i>корм</i>	<i>корм-</i>
164	8	(?)	(să se ștergă)
175	20	<i>ршине]</i>	<i>ршине,]</i>
215	26	<i>проане</i>	<i>проане</i>
229	6	(în note) Pasov	Pasor
253	5 și 19	(în note) P. Alexandre	C. Alexandre
254	17	2690	3690
254	5	(în note) Pasov	Pasor

Pag.	rind.	in loc de	să se cetască
285	5	(?)	(să se ștergă)
294	5	(în note) <i>Lexiconum</i>	<i>Lexicon</i>
303		la mijloc (să se adaugă sub a, <i>literă</i>)	a = cea, v. cel.
305	5-6	afară 443.... 1586.	afară 443, 469; (din) 445, 446, 447, 588, 1586, 3179; (+ de) 444; (+ din) 4263.
305	35-38	(să se pue după aguride)	al..., alave..., alci...
312	26	(să se adaugă după —	a (+ din afară); —
320	7	1985	1895
327	12	<i>graur</i> = lat. <i>graculus</i>	(să se ștergă)
337	13	ueingăduitorîu	neingăduitorîu
347	19-21	<i>Cf. beat.... două cuvinte</i>	(să se ștergă)
348	39-40	(să se ștergă)	<i>Maî jos</i> : moșie... moștinesc.
349	6	(să se adaugă)	<i>Derivatele ei sînt</i> : moșteanu și moștinesc de maî jos.
350	3	(de jos) năprăca	năprăca
351	27	nechipzuit	nechipzuit
352	14	e priceapere	nepriceapere
356	5	(de jos) aripezû	înaripezû
376	4	(să se adaugă după punct)	<i>Totuși toboșă (тѣмънама) din Lexiconul lui Michail Logofătul de la 1678 ne face să înclinăm pentru existența acestui al doilea nume al tobei.</i>
382	4	(de jos) vrăteju 3657, 3695	vrăteju 3657, vrăteju 3695.
383	16	(să se pue de-asupra lui Z sub un Y	ѣѣ [=490] 3192.

Notă. — Ori-ce « din *Lexiconul paleoslovenic* al lui Miklosich trebuia scris tot-deauna cu «. Alte îndreptări și adause se vor publica în Supplement, unde vom face și analiza celor două lexicoane din biblioteca episcopului Dionisie, acum în posesia Academiei, unul româno-turcesc, cel-alalt româno-german. După limbă, scrisore și alte indicii, se vede că ele au fost compuse de vestitul gramatic muntean Ienache Văcărescu, în ultimul pătrar al vîecului al opt-spre-șeculea. Asupra lor a bine-voit a ne atrage atenția d-l profesor și bibliotecar I. Bianu. În Supplement vom descrie și alt manuscris al lui Mardarie (Cozianul), anume un *Tetraevanghel* slavice, scris la 1643 pentru mănăstirea Căldărușani, cea atunci zidită de Matei Basarabă. D-l Iuliu Tuducescu, ajutor-paleograf al Academiei Române, a bine-voit a ni-l semnală nu de mult între manuscrisurile numitului institut. La urmă rugăm pe cetitor să îndrepte însuși, după errata de mai sus, greșelile, cari din norocire se află numai în părțile scrise de noi, nu și în textul propriu-șis al *Lexiconului*; iar pentru adausele mai lungi să însemne la locurile respective vorbele: «Vezi Adause».

Ж

БЛАШЕБІСЫМ · ПИМЕТАЗКОВАНИЕ ·

ЖЗ:	ѢУ
ЖА:	ГЛАДЖАЛЕ ·
ЖА ·	ЛАНУМЪ ДЕДОПЛАШН, ПРЕЦЪШН:
ЖЪ ·	АТІАШН ·
ЖЪ ·	ГЛАДЖАЛЕ ·
ЖМЕЦЬ ·	МІЕЛЪ ·
ЖКН, МКОБЛ ·	КЛІУЪ АРЪФН ·
ЖКАМІЕ ·	ФЛІМЪЗНРЕ ·
ЖЛГА ·	ФОАМЕТЕ ·
ЖЛУ ·	МІЕАСТІЕ ФОАМЕ

А

LEXICONUL SLAVO-ROMÂN AL LUÎ MARDARIE COZIANUL, p. 1.
(Vezi pp. 9 și 99).

ДѢЛЪНИКѢ ПЕРЕСА МНОГОГРѢШН
 МОМА МАДАРИ ПНІА. СЛОВІАТНІЕ
 ПЕРЕСЛЕНІЕ, ОЦА НАШЕГО КРЕСТИ
 ІГУМЕНЪ ОСТА МОАСТНІ КОЗІА НА
 ЕХРАСТАТОРЦЕ. БЛАЖЕННАГО ТН
 ВАГО НХРТОЛНБНВАГО ІО МАФІН
 БЛАЖЕННАГО БОГОВОДА. Н ПРН
 А ПНАРХІ ЕПІКПЪ Н МНТРОЛН КУ
 СТЕФА. БЛАЖЕННАГО ОУГРОВЛАХІН
 ИГОН. БЛАЖЕННАГО, ЗРІЗ. Н БЛАЖЕННАГО
 БЛАЖЕННАГО МАІГЕ АНІ: ~

LEXICONUL SLAVO-ROMÂN AL LUI MARDARIE
 COZIANUL, p. 397.

(Nota finală a autorului, despre care vezi pp. 3, 67, 68 și 300).

Б л н   Б л ъ   Б і .

БЛНЗѢ: БЛНЗКО .
 БЛНЗНИЦѢ: БЛНЗНА, δίδεμος .
 ЩЕТА: АВОДЪШЕ КЪПНО Н ДВОЕ-
 ДМѢ, ЗЪДѢЩАТЕКО, ПЛАНЕ ПЕЧА .
 БЛНІАНІЕ: ДЕНІЕ, ПОЛЫЕНАЕ .
 БЛЮДІЕ: ВІЕРЕЖІЕ, НЛН ОІЕРЪГІЕ .
 БЛЮДО: ЩІСКА, АЛБО МНЕСА .
 БЛЮДЪ: СПЕРЕГЪ, ПОСПЕРЕГАН ,
 ЗАХОДАН, ДОГЛАДАН, ТИРЪ
 СМОТРЪ, Βλέπω .
 БЛЮДѢ: ΠΟΡΝΕΙΑ, ΠΟΡΝΕΙΣΤΟ,
 ВШІПІЧЕНСТВО . БѢН ГЛЫХѢ
 ПОМЫСЛѢ . АЛБО, АШТРА,
 ЩАРНОПРАВЕСТВО, ЗЕМТОКѢ .
 БЛЮДНІЦЕ: ΖΗΝΤΩΣΣ, ΜΕΤΕΥ
 РОСПЪСТНЫХѢ .
 БЛЮДНИКѢ: ВШІПІЧНИКѢ,
 ВЪРВА, ДОПРѢ . ΕΩΘΗΠΩΣ .
 ЖКО АЩЕ ЖЕНА НРСОЛСОЛ-
 ЖНІПАА ЩАЖА РАЗЛЪЧІПАА НЕ
 ХОТМЦЪ ОНОМЪ, МЪННПѢ Н
 БГЪ . БЛЮДНИКА ЖЕ АЩЕ РАЗЛЪЧІ-
 ПА, НЕ КТОМЪ МЪННПѢ Н .
 ЕУ: ІС: НР: Ж: В: В: П: ІС .
 БЛЮДНИЦА: ΠΕΡΛΑΝΝΙΣ, ΠΩΒΥΛ
 АЛБО ПОСПОЛНІПАА ΠΩΒΥΛ . ВШІПІ-
 ЧНИЦА, СЕВОВАНАА, НЕ ВІБІДНІВАА .
 БЛЮДНИКН Н ПРІАНБОУДІЕ, СЕВІР-

НАЩЕ

TABLA MATERIILOR.

	Pag.
Prefața	III
Semne și scurtări principale	XV
Modul de transcriere	XVI

PARTEA I.

S T U D I U L.

Întroducere	3
I. Descrierea codicelui	4
1. Legătura	4
2. Hârtia	5
3. Notele	6
4. Scrierea	9
II. Întocmirea dicționarului	10
III. Pamvo Berinda	14
1. Originea și cultura lui	14
2. Opera lui Berinda	17
IV. Lexicografia slavo-română	22
1. Fragmentul de la Belgrad	23
2. Fragmentul Cipariu	24
3. Lexiconul lui Mardarie Cozianul	28
4. Lexiconul din Codicele Sturdza	28
5. Lexiconul de la Moscva	38
6. Lexiconul lui Michaiu (1672)	40
7. Lexiconul lui Michaiu Logofetul (1678)	46
8. Lexiconul de la Petersburg	47
9. Fragmentul de la Bistrița	51
10. Lexiconul lui Misail	51
11. Lexiconul lui Macarie	55
12. Lexiconul româno-slavic al lui Andronic	56
V. Elementul slavonesc	57
1. Fonetica și Ortografia	57
a) Vocalele	58
b) Consoanele	62
c) Metatesa lichidelor l și r	62
d) Accentele și altele	63

	Pag.
2. Flexiunea	64
a) <i>Forme nominale</i>	64
b) <i>Forme verbale</i>	64
3. Resumat	65
4. Nota finală a lui Mardarie	67
VI. Elementul românesc	68
1. Ortografia	68
2. Fonetica	72
a) <i>Vocalele</i>	72
b) <i>Consónele</i>	78
c) <i>Metatesa lichidelor</i>	80
d) <i>Alte schimbări</i>	81
3. Flexiunea	82
a) <i>Forme nominale</i>	82
b) <i>Forme verbale</i>	83
c) <i>Părțile neflexibile</i>	85
4. Formarea vorbelor	85
a) <i>Prin derivare</i>	85
b) <i>Prin compunere</i>	87
5. Sintaxa	88
6. O samă de vorbe	89

PARTEA II.

TEXTUL SLAVON ȘI ROMÂNESC.

I. Textul lexiconului (cu chirilice)	97
II. Nota finală a autorului (slavonesce)	300

PARTEA III.

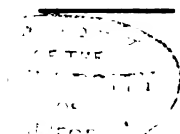
INDICELE ROMÂNESC

(cu mai multe etimologii și alte observații), ... 301—386

Indreptări și adăușe	387
--------------------------------	-----

A N E X E.

1. Facsimile de pe pag. 1 a Lexiconului lui Mardarie Cozianul	391
2. Facsimile de pe nota finală a autorului aceluiași Lexicon	392
3. Facsimile din Lexiconul lui Berinda	393
4. Mărci de fabrică din Lexiconul lui Mardarie Cozianul, tabela I—III	
5. Iscălitura lui Sofronie Archim., egumenul Coziei . . . . . tabela	II

MĂRCI DE FABRICĂ.
(Vezi pp. 5 și 6).

a) pp. 5 + 11.

f) pp. 101 + 103 + 105 + 107.

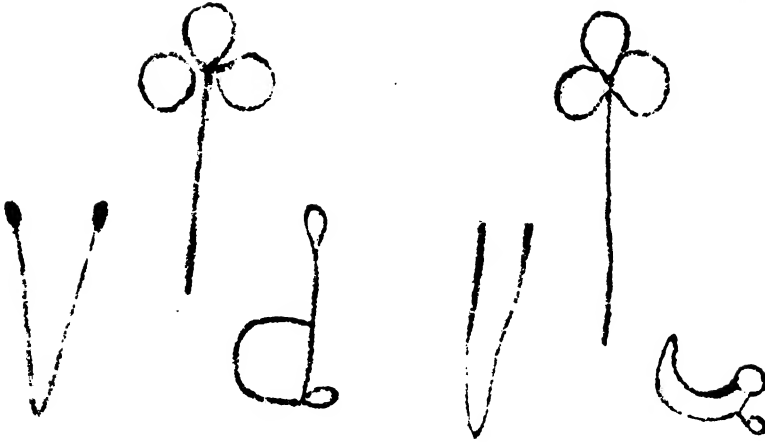

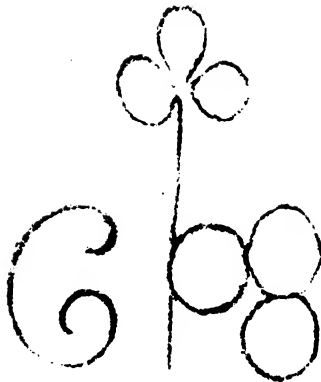
MĂRCI DE FABRICĂ.
(Vezi p. 6).

Tabela III.

c) p. 35 etc.

d) p. 197.

e) p. 329.

YD 1909

U. C. BERKELE

C048479006

